

บทวิทยุ อยู่อย่างไทย

พุทธศักราช ๒๕๒๖ - ๒๕๒๗

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๒๘

บทวิทยุ

“อยู่อย่างไทย”

พุทธศักราช ๒๕๒๖ - ๒๕๒๗

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๒๘

บทวิทยุ “อยู่อย่างไทย” พุทธศักราช ๒๕๒๖-๒๕๒๗

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๒๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ISBN 974 - 7779 - 53 - 6

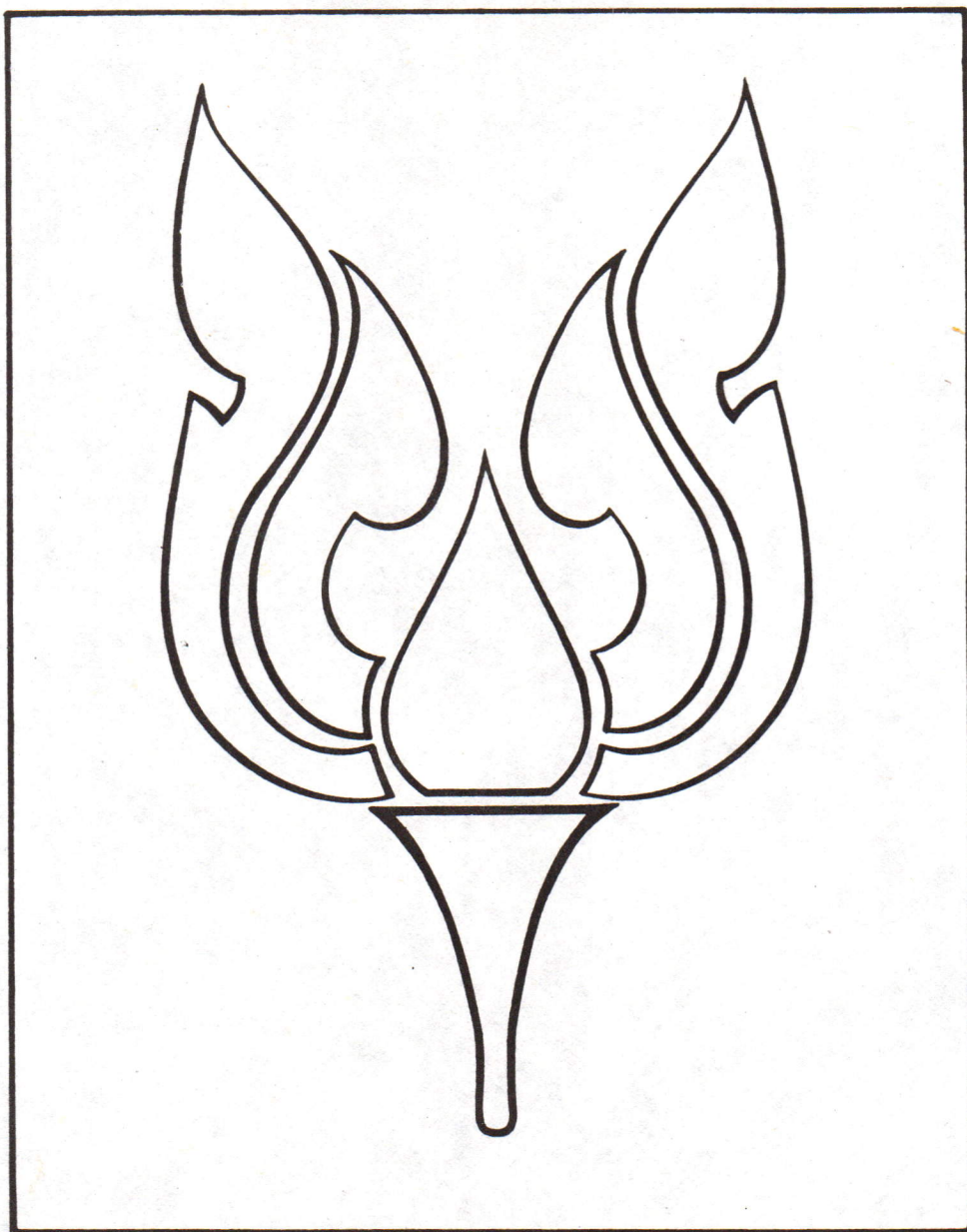
ปก: ชมภุภา หงษ์สุวรรณ

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ประกายพรึก

41 ถนนกระโจม ผ่านฟ้า กรุงเทพมหานคร

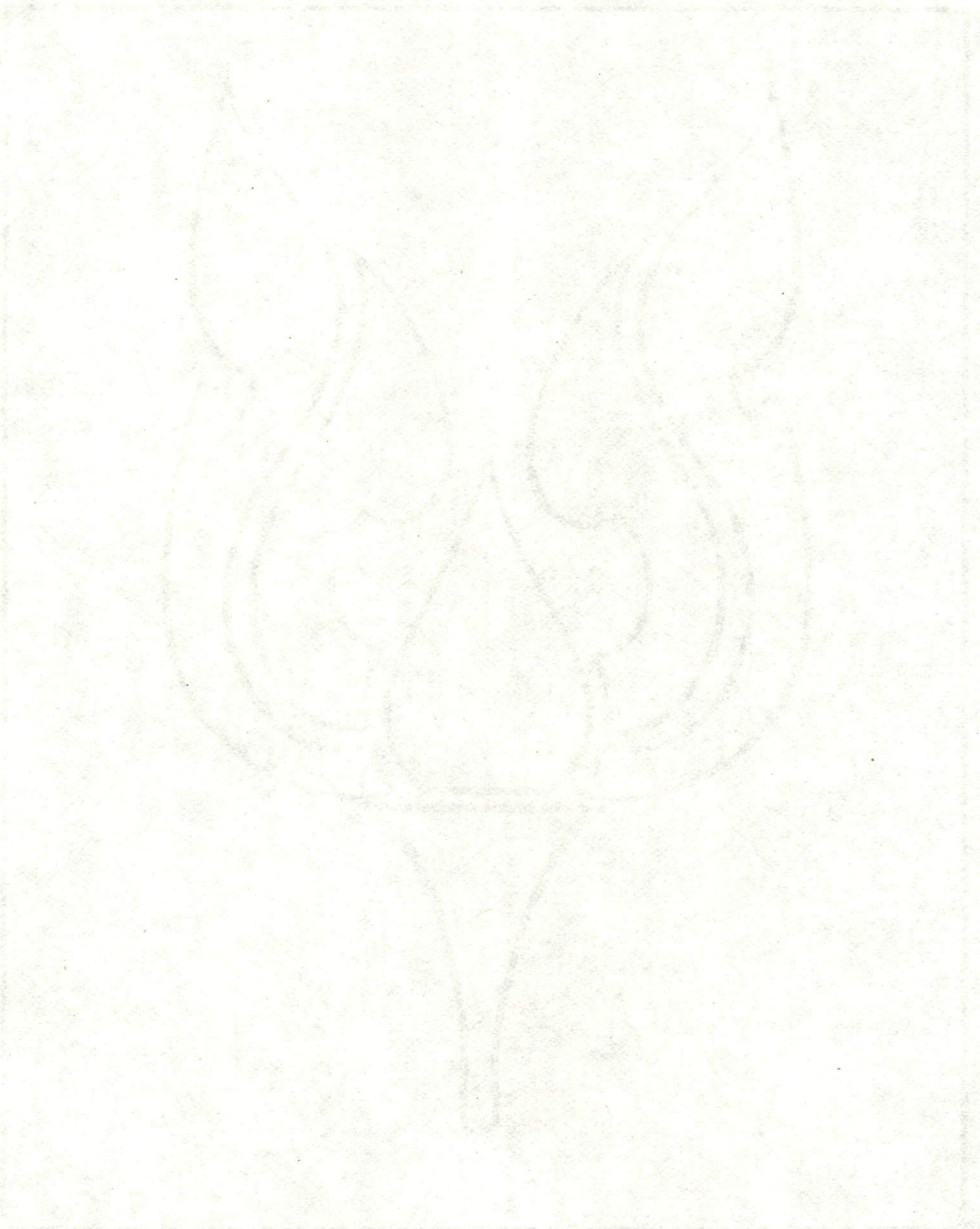
โทร.2824776, 2818249

รูปเล่มและจัดพิมพ์

คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ฯ
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ด้วยอภินันทนาการ
จาก
คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

คำนำ

ด้วยคณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้จัดรายการ “อยู่อย่างไทย” มาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ โดยมีจุดประสงค์ที่จะให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา ตลอดจนประชาชนผู้ชมรายการได้รู้จัก และเข้าใจวัฒนธรรมของไทยในด้านต่าง ๆ ทั้งวัฒนธรรมพื้นฐานและวัฒนธรรมระดับสูงขึ้นไป เพื่อจะได้ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมนั้น ๆ รายการต่าง ๆ จึงมีเนื้อหาสาระและวิธีการเผยแพร่แบบอย่างต่าง ๆ กัน มิได้มุ่งด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ

ในการจัดรายการนั้น คณะอนุกรรมการฯ ได้พยายามศึกษา ค้นคว้า และร่วมกันพิจารณาให้เป็นรายการที่ให้ทั้งความรู้ ความบันเทิง และเห็นว่าการเผยแพร่ทางวิทยุโทรทัศน์นั้น ใช้สื่อแต่ชั่วเฉพาะเวลาออกรายการ แต่อาจจะลบเลือนไปหากได้จัดพิมพ์บทเหล่านั้นไว้อีกชั้นหนึ่ง เพื่อประทับรอยที่ได้ฝากไว้แล้วให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ก็อาจจะได้ประโยชน์กว้างขวางยิ่งขึ้น คณะอนุกรรมการฯ จึงได้จัดพิมพ์บทวิทยุ ทุกปีมา สำหรับปีนี้มี ๒๒ เรื่อง

คณะอนุกรรมการฯ ขอขอบคุณวิทยากร ผู้ร่วมรายการ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ช่วยให้รายการนี้บรรลุเป้าหมาย และหวังว่าหนังสือเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่สถาบันการศึกษา และประชาชนผู้สนใจตามสมควร

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

**คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี**

๑. พ.ต.หญิง คุณหญิง ผะอบ โปษะคฤชณะ	ประธานอนุกรรมการ
๒. ผู้อำนวยการกองกลาง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	อนุกรรมการ
๓. ผู้อำนวยการกองคลัง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	อนุกรรมการ
๔. อธิบดีกรมการฝึกหัดครู	อนุกรรมการ
๕. นางฐะปะนีย์ นาครทรรพ	อนุกรรมการ
๖. นายปัญญา นิตยสุวรรณ	อนุกรรมการ
๗. นางมาลี จันทรสุข	อนุกรรมการ
๘. เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๙. อธิบดีกรมศิลปากร	อนุกรรมการ
๑๐. หัวหน้าศูนย์ผลิตรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
๑๑. ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา	อนุกรรมการ
๑๒. ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๕	อนุกรรมการ
๑๓. นางสุวรรณณี อุดมผล	อนุกรรมการ
๑๔. นางจิตรลดา หัซซะวณิช	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๕. นายนิมิต สุทธิขัติพงษ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖. น.ส.ชมภุภา หงษ์สุวรรณ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สารบัญ

	หน้า
สัมมนาภาษาไทย	๑
ไปเมืองฟ่อน	๙
บุญทำกรรมแต่ง	๑๗
แหล่งข้าวแหล่งน้ำ	๒๕
ทองคำกับชีวิตไทย	๓๓
การละเล่นหน้าร้อน	๔๑
ไหว้พระคุณแม่โพสพ	๔๙
เคารพสุภาสิต	๕๙
ดอกไม้ที่ผูกพัน	๖๗
ทศพิธราชธรรม	๗๗
จิตใจเรื่องไกลบ้าน	๘๕
โครงการสมุนไพรม	๙๕
ปีใหม่เยี่ยมเยือน	๑๐๓
แม่ศรีเรือนสมัยนี้	๑๑๑
ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย ดนตรีวงโยธวาทิต	๑๑๙
ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย ดนตรีวงมโหรี	๑๒๗
ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย ปี่พาทย์ไม้แข็ง ไม้ฉวม	๑๓๕
การศึกษาไทยสมัยโบราณ	๑๔๓
ไหว้ครูดนตรีไทย	๑๕๑
สมุนไพรมใช้เป็นยา	๑๖๑
การพัฒนาการร้องเพลงไทย	๑๗๑
การพัฒนาการร้องเพลงไทย ครั้งที่ ๒	๑๘๑

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “สัมมนาภาษาไทย”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๕.๓๐ น.

ผู้จัดรายการและเขียนบท

พิธีกร

วิทยากร

ผู้ร่วมรายการ

ผู้จัดเทปประกอบรายการ

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์

รัชนี ศรีไพรวรรณ

พิทักษ์ นิลนพคุณ

สุรินทร์ แปลงประสพโชค

วิญญู บัณฑิตานนท์

ธนรัชฎ์

สวัสดีค่ะ เพื่อนครูภาษาไทยที่เคารพรักทุกท่าน

กิจกรรมเสริมความรู้ภาษาไทยวันนี้ เป็นการเล่าเรื่องสัมมนาภาษาไทย ซึ่งดิฉันคิดว่าครูอาจารย์ภาษาไทยทั้งหลายคงจะสนใจนะคะ การสัมมนานี้จัดขึ้น ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๑๒, ๑๓, ๑๔ กันยายน ที่ผ่านไปแล้ว ๑ เดือนพอดี ผู้ที่ให้เกียรติมาเป็นวิทยากรของเราคือ อาจารย์รัชณี ศรีไพรวรรณ แห่งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ค่ะ อีกท่านหนึ่งเป็นผู้สมัครมาร่วมสนทนาเกี่ยวกับการสัมมนาครั้งที่แล้วคืออาจารย์พิทักษ์ นิลนพคุณ ศึกษาานิเทศก์สายวิชาภาษาอังกฤษ จากหน่วยศึกษานิเทศก์เช่นเดียวกัน อาจารย์พิทักษ์บอกว่า แม้จะอยู่สายภาษาอังกฤษก็สนใจการสัมมนานี้มาก จึงยินดีมาร่วมรายการด้วยค่ะ ชุมนุมครูภาษาไทยยินดีต้อนรับอาจารย์ทั้งสองท่านค่ะ (เสียงปรบมือ)

ก่อนที่จะเรียนเชิญอาจารย์ทั้งสองท่านสนทนาเกี่ยวกับการสัมมนาเรื่อง “ภาษาไทยกับสังคมไทย” ดิฉันจะขอแนะนำเพื่อนครูทั้งหลายเข้าสู่บรรยากาศของการสัมมนา ณ ตึกสันติไมตรี ด้วยการบันทึกเสียงของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ให้ท่านฟัง หลังจากที่ได้ศาสตราจารย์พันธุ์หญิง คุณหญิงผะอบ ไปชะกฤษณะ ได้อ่านรายงานแล้ว ท่านนายกรัฐมนตรีประธานในพิธีก็ได้กล่าวเปิดการสัมมนาตอนหนึ่งของคำกล่าวมีดังนี้

(เปิดเทปบันทึกเสียงท่านนายกรัฐมนตรี)

“ผมขอแสดงความชื่นชมต่อคณะกรรมการจัดการสัมมนาที่ได้ร่วมกันคิดทำงานอันมีคุณค่ายิ่ง ด้วยการเชิญชวนกันมาคิดหาแนวทางที่ดีที่สุด เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมภาษาไทยให้ยั่งยืน ใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เพื่อรักษาลักษณะที่บริสุทธิ์ของภาษาไทยไว้ไม่ให้เสื่อมสลายไป ผมตระหนักดีในคุณค่าของภาษาไทยที่ได้อำนวยประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมไทยเป็นส่วนรวมในด้านต่าง ๆ ทั้งในการสืบทอดวัฒนธรรมในการสื่อสาร ในการศึกษา และในการประกอบกิจการทุกอย่าง ทุกระดับ และทุกวงการ ขอให้พวกเราทั้งหลายจงร่วมกันสำนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชที่ได้พระราชทานกำเนิด “ลายสือไทย” ไว้ให้เป็นมรดกล้ำค่าแก่ชาติไทย...”

ท่านได้ฟังเสียงจากทำเนียบรัฐบาลแล้วนะคะ ต่อจากนี้ไปเราจะได้ฟังการสนทนาเรื่อง “สัมมนาภาษาไทย” ค่ะ ดิฉันผอญได้ไปร่วมในการสัมมนาเรื่อง “ภาษาไทยกับสังคมไทย” ด้วยเหมือนกัน ฉะนั้นดิฉันจึงขออนุญาตร่วมวงสนทนาด้วยนะคะ เพราะมีเรื่องที่ดีใจอยู่หลายเรื่อง อาจารย์รัชณี คงไม่ขัดข้องนะคะ รัชณี

ธนรัชฎ์

ยินดีค่ะ คุณธนรัชฎ์ จะให้เล่าอะไรก่อนละคะ

แล้วแต่อาจารย์จะเห็นสมควรค่ะ อาจจะมีเริ่มด้วยความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของ

การสัมมนาเฉพาะข้อเด่น ๆ ก็ได้ค่ะ

ราชินี

การสัมมนาครั้งนี้เห็นจะต้องกล่าวว่าเป็นระดับชาติแหละค่ะ เพราะมีผู้เข้าร่วมสัมมนา มาจากวงการต่าง ๆ เกือบทุกระดับ เช่น มีครูอาจารย์ภาษาไทยจากโรงเรียน วิทยาลัยครู สถาบันอุดมศึกษา ผู้ใช้ภาษาไทยจากหน่วยราชการ วงการสื่อมวลชน และ เอกชนผู้สนใจรวมประมาณ ๔๐๐ คน เท่าที่ทราบ การสัมมนาครั้งนี้มีความเป็นมา ดังนี้ค่ะ ด้วยเหตุที่ปีพระพุทธศักราช ๒๕๒๖ นี้ เป็นปีที่มีการเฉลิมฉลองลายสือไทย ครบ ๗๐๐ ปี ดิฉันได้ทราบว่าคณะกรรมการฯ ได้จัดการสัมมนาครั้งนี้ขึ้น เพื่อเป็นการสนองเจตนารมณ์ของการเฉลิมฉลองดังกล่าว ดิฉันจะขอลำถึงวัตถุประสงค์หลัก ๓ ข้อ นะคะ

ข้อแรก เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาในเรื่องภาษาไทยกับสังคม ไทย ให้เห็นต่อเนื่องทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ข้อที่สอง เพื่อให้คนไทยทุกวงการตระหนักในคุณค่าของภาษาไทย และให้เกิดค่านิยม อันพึงประสงค์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย

พิทักษ์

ผมขออนุญาตขัดจังหวะนิดเดียวครับ ถ้าอาจารย์ราชินีจะกรุณาชี้แจงคำว่า “ค่านิยม อันพึงประสงค์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย” โดยสังเขปก็จะได้ประโยชน์ครับ สำหรับ ข้อแรกผมคิดว่าเพื่อนครูส่วนใหญ่คงไม่ตั้งใจสงสัย เพราะเน้นเรื่องที่ทราบกันอยู่แล้ว ว่าต้องได้รับความรู้ใหม่ ๆ เป็นแน่

ราชินี

ค่านิยมอันพึงประสงค์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยก็คือการเห็นคุณค่าของภาษาไทยว่า มีความสำคัญอย่างยิ่ง และมีน้ำใจที่จะช่วยอนุรักษ์ภาษาไทยด้วยการใช้ภาษาให้ถูกต้อง นั้นแหละค่ะ ถ้าประชาชนชาวไทยทั้งประเทศมีค่านิยมเช่นนี้ ก็จะเป็นผลดีต่อ ภาษาไทยและบ้านเมืองของเราแน่ ๆ ที่เดียว

พิทักษ์

ผมเห็นด้วยครับ ค่านิยมเรื่องนี้สำคัญมาก เพราะเท่าที่สังเกตมีคนจำนวนไม่น้อยที่มองข้ามความสำคัญของภาษาไทยไป และใช้ภาษาไทยกันอย่างขาดความระมัดระวัง ทั้ง การพูด การอ่าน การเขียน การมาประชุมกันมาก ๆ เช่นนี้คงจะมีทางส่งเสริมค่านิยมในเรื่องนี้ได้ตามสมควร เพราะคงจะมีเวลาประชุมกลุ่มย่อยกันด้วยใช่ไหมครับ

ราชินี

ใช่ค่ะ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มย่อย เป็นการสนองวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๓ นั้นเอง เพราะเมื่อเข้ากลุ่มแล้วสมาชิกสัมมนาก็จะมีโอกาสปรึกษาหารือกัน เพื่อหาแนวทางที่จะช่วยกันอนุรักษ์และส่งเสริมการใช้ภาษาไทย บางทีจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความสำนึกบางอย่าง และเปลี่ยนค่านิยมมาในทางที่พึงประสงค์ได้

พิทักษ์

มีรายการที่น่าสนใจในการสัมมนาหลายรายการใช้ใหม่ครับ เพราะดูจากแผ่นพับสี่
สัปดาห์ที่อาจารย์รัชนีให้ยืมดูนั้นก็เห็น ชื่อเรื่องและชื่อผู้บรรยาย ผู้อภิปราย ล้วนแต่
น่าฟังทั้งนั้น

รัชนี

น่าสนใจทุกรายการเลยคะ แต่ดิฉันเล่าคนเดียวคงไม่สนุก ก็เลยจะขอหยิบยกบางราย
การมากล่าวเฉพาะประเด็นสำคัญ เท่าที่เวลาจะอำนวย บางตอนอาจจะต้องรวบรัด
ไปบ้างก็ต้องขอภัยไว้ล่วงหน้า เพราะเป็นการยากที่จะเล่าได้ครบถ้วนทุกรายการใน
เวลาจำกัด คงจะต้องขอให้คุณธนรัชท์ช่วยเล่า หรือบรรยายสรุปบ้างบางรายการนะคะ
ยินดีค่ะอาจารย์

ธนรัชท์

รัชนี

ปรากฏภาพิเศษรายการแรกมีชื่อเรื่องตรงกับเรื่องที่สัมมนาคือ “ภาษาไทยกับสังคม
ไทย” ท่านวิทยากรคือศาสตราจารย์ หม่อมหลวงจิรายุ นพวงศ์ ท่านพูดน่าสนใจ
มากคะ สิ่งที่ดิฉันจำได้แม่นมีอยู่ตอนหนึ่งเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของภาษา
ท่านกล่าวว่า “การเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปเป็นอีกสภาพหนึ่งนั้น บางทีก็เป็นการ
พัฒนาหรือวิวัฒนาการ คือเปลี่ยนเป็นดีกว่าเดิม แต่บางทีก็เป็นวิบัติ คือเป็นโทษหรือ
เสื่อมลงนั่นเอง” ตอนนี้น่าจะใช้ศัพท์ใหม่เอี่ยมคำหนึ่งคือ “ข้อสนเทศ” ซึ่งหมายถึงเรื่อง
ราวหรือสิ่งที่ติดต่อสื่อสารให้ทราบนั่นเองท่านกล่าวว่า “ในฐานะที่ภาษาเป็นระบบ
สัญญาณ สำหรับส่งข้อสนเทศ ถ้าการเปลี่ยนแปลงในภาษาทำให้ผู้ใช้ภาษาสามารถส่ง
ข้อสนเทศได้มากขึ้น ชัดเจนขึ้น หรือแน่นอนขึ้นการเปลี่ยนแปลงนั้นก็เป็นการพัฒนา
เช่นแต่ก่อนไม่มีคำว่า “โทรเลข” เมื่อมีเครื่องโทรเลขใช้ ตอนแรกเรายืมคำฝรั่งมาใช้ว่า
“ตะแลบแกบ” (มาจากคำ telegraph) การมีคำไทยว่า “โทรเลข” เพิ่มขึ้นนี้เป็นการ
พัฒนา แต่ถ้าการเปลี่ยนแปลงในภาษาทำให้ระบบมีความสามารถลดลง การเปลี่ยน
นั้นก็ต้องถือว่าเป็นความวิบัติ มิใช่การพัฒนา...”

(เปิดเทปบันทึกเสียง ศจ.ม.ล.จิรายุ นพวงศ์ ตัวอย่างคำว่า “โค” “เหวือโคล” “โคร”
และ “ไคล” ๑ นาที)

ต่อไปเป็นการอภิปรายเรื่อง “วิวัฒนาการของภาษาไทย” ซึ่งมีเนื้อหาสาระะเอียดยาว
จะขอให้คุณธนรัชท์ช่วยบรรยายสรุปได้ไหมคะ

ธนรัชท์

ดิฉันจะพยายามคะ วิทยากร ๓ ท่านที่ได้มาให้ความรู้แก่เราเรื่องวิวัฒนาการของ
ภาษาไทย นั้น ล้วนแต่ได้ทำงานวิจัยเรื่องนี้มาแล้วทั้งนั้น หากแต่ทำเกี่ยวกับภาษาไทย
คนละสมัย คือผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวนพิศ อิจิรัตน์ กล่าวถึง ภาษาไทยสมัยสุโขทัย
รองศาสตราจารย์ปรีชา ช้างขวัญยืน กล่าวถึง ภาษาไทยสมัยอยุธยา ผู้ช่วยศาสตรา-
จารย์ ดร.วัลยา ช้างขวัญยืน กล่าวถึง ภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ทำให้เรา
ได้มองเห็นความต่อเนื่องของภาษาไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีข้อสังเกตที่

น่าสนใจเกี่ยวกับภาษาไทยสมัยใหม่ ในเรื่อง รูปคำ การสร้างคำและสร้างประโยค การใช้สรรพนาม การใช้คำนำหน้าชื่อบุคคล การใช้คำราชาศัพท์ การใช้สำนวน เปรียบเทียบ และการใช้ร้อยแก้วที่มีสัมผัส เช่น “ล้มหายตายกว่า เมืองกว้างช้างหลาย” ฯลฯ

สมัยอยุธยา เราก็ได้ข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับการใช้คำ คือ การรับคำฝรั่งมาใช้ การมีศัพท์บัญญัติทางวิชาการตะวันตกเกิดขึ้น เพราะไทยเราติดต่อกับฝรั่งมากขึ้น และการที่วัฒนธรรมพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาไทย ทำให้มีการใช้ศัพท์บาลีสันสกฤต ในการแต่งคำประพันธ์และในการเขียนทั่วไป ศัพท์เขมรก็มีปะปนอยู่ในภาษาไทยด้วย

พิทักษ์

สมัยรัตนโกสินทร์นี้ผมพอจะช่วยเสริมได้นิดหน่อยครับ เผอิญผมได้ขอยืมเอกสารเรื่องนี้จากอาจารย์รัชนี้มาอ่านแล้ว รู้สึกว่ามีข้อสังเกตที่น่าสนใจมาก ท่านวิทยากรได้ชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องลักษณะการใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศว่าใช้กันอยู่หลายแบบ เช่น ใช้ทับศัพท์มีเสียงเป็นไทย ทับศัพท์แบบเขียนตามรูปแต่เสียงเพี้ยนไปจากเดิม และใช้ศัพท์บัญญัติโดยมีคำภาษาอังกฤษอยู่ในวงเล็บ และบางทีก็ใช้คำยืมจากภาษาอังกฤษเป็นศัพท์ทางวิชาการ วิทยากรทั้ง ๓ ท่านมีเอกสารประกอบคำบรรยายอย่างละเอียด อ่านแล้วได้ความรู้ดีมากครับ

ธนรัชต์

ขอบคุณอาจารย์พิทักษ์ค่ะที่ช่วยกรุณาเสริมในประเด็นนี้ ต่อไปเห็นจะต้องขอเชิญอาจารย์รัชนี้เล่าต่อนะคะ

- เพลงคั่นรายการ -

รัชนี้

ในภาคบ่ายของวันที่ ๑๒ กันยายน มีรายการอภิปรายที่มีความสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ก็คือเรื่อง “การใช้ภาษาในสังคมไทย” รายการนี้ค่อนข้างยาวค่ะ เพราะมีวิทยากรถึง ๖ ท่าน ต้องแบ่งเวลาเป็น ๒ ช่วง คือช่วงแรกว่าด้วยภาษาในวงการต่าง ๆ ๓ วงการ ได้แก่ ภาษาธุรกิจและโฆษณา ภาษาการเมืองและภาษาวិทยาสาสตร์และเทคโนโลยี ส่วนช่วงหลังก็ว่าด้วยภาษาวรรณกรรม ภาษาสื่อมวลชน และภาษาการแสดง ที่จริงดิฉันอยากจะหยิบยกแต่ละเรื่องมาสรุปให้ฟัง แต่เกรงจะไม่มีเวลาสำหรับรายการหลัง ๆ จึงจะขอสรุปรวมว่า ภาษาในแต่ละวงการนั้นเขาก็มีศัพท์เฉพาะที่ใช้อยู่ในวงการนั้น ๆ ซึ่งบางทีก็เป็นการยากที่คนนอกวงการจะเข้าใจ ฉะนั้นจึงต้องพยายามอมอมขอม โดยผู้ที่อยู่ในวงการนั้น ๆ พยายามใช้คำที่คนทั่วไปพอจะเข้าใจได้ จึงจะสื่อสารกันได้สำเร็จ ถ้ามีศัพท์เทคนิคยาก ๆ ก็ต้องช่วยชี้แจงความหมายบ้าง และถ้ามีการใช้ภาษาผิดโผเนกเกินไปก็ต้องช่วยกันรัง ๆ ไว้บ้าง มิฉะนั้นจะทำให้ภาษาเปลี่ยน

เร็วเกินไป อันเป็นการล่อแหลมต่อการที่ภาษาจะวิบัติ แต่เพื่อมิให้ท่านผู้ฟังขาดประโยชน์ ดิฉันจะขอสรุปความจากคำพูดของ คุณจารุบุตร เรื่องสุวรรณ ประธานรัฐสภา คนปัจจุบันซึ่งพูดเกี่ยวกับภาษาการเมืองไว้น่าสนใจมาก ท่านกล่าวตอนหนึ่งว่าผู้ที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายก็คือนักการเมือง การที่จะกำหนดนโยบายได้ก็ต้องทรงอำนาจ อำนาจการปกครองบ้านเมืองมี ๓ อย่าง อำนาจแรกคืออำนาจทหาร อำนาจที่สองคืออำนาจเศรษฐกิจ และอำนาจสุดท้ายก็คืออำนาจในการใช้ภาษา..... ขอเชิญฟังเสียงท่านประธานรัฐสภาค่ะ

(เปิดเทปบันทึกเสียงคุณจารุบุตร เรื่องสุวรรณ ๑ นาที)

(จารุบุตร)

“.....การใช้ภาษานี้ทางรัฐศาสตร์ถือว่าเป็นพลังอำนาจอันยิ่งใหญ่ในทางการเมืองและเป็นศิลปะที่สำคัญอย่างยิ่ง ศิลปะในการใช้ภาษาเกิดขึ้นโดยความชำนาญต้องมีพรสวรรค์ มีการแสดงออกอย่างงดงามต่อหน้าชุมชนและต้องมีการมณเฑาะพินิจ การใช้ภาษาในวงการเมืองต้องใช้ให้ครบวงจรทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน.....”

ต่อไปก็เป็นรายการสัมภาษณ์ในวันที่ ๑๓ กันยายน ซึ่งเป็นวันที่สองของการสัมภาษณ์ มีปาฐกถาพิเศษ ๑ เรื่อง และมีการอภิปรายอีก ๑ เรื่อง เรื่องแรกคือ “ภาษาไทยกับความมั่นคงของชาติ” นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ เป็นผู้บรรยาย เรื่องนี้ฟังแต่ชื่อก็สำคัญมากแล้วนะคะสาระสำคัญของเรื่องมีดังนี้ค่ะ “ภาษาไทยเป็นเครื่องหมายว่าเป็นคนไทย ภาษาจะสะท้อนถึงความเป็นคนชาติเดียวกัน ภาษาให้คุณประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจและติดต่อสื่อสาร คุณประโยชน์ข้อนี้มีส่วนเกี่ยวเนื่องโดยตรงต่อความมั่นคงของชาติ ในสถานการณ์ที่สำคัญ ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะด้านการเมือง ภาษาจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสื่อความหมาย และส่งผลเป็นความเข้าใจต่อประชาชน ทำให้เกิดการรวมพลังกันเพื่อต่อสู้ศัตรูภายนอก โดยนัยตรงข้ามถ้าใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้อง หรือใช้โดยมีวัตถุประสงค์ร้ายต่อส่วนรวม ก็ย่อมเกิดผลในทางลบ ก่อให้เกิดเป็นการทำลายความสมัคสมานสามัคคี และความศรัทธาของประชาชนต่อรัฐบาล อันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม”

สำหรับเรื่อง “ภาษาไทยกับความเป็นไทย” นั้น ขอยกให้คุณธนรัชต์ช่วยบรรยายสรุปค่ะ

ธนรัชต์

ดิฉันขอสรุปเพียงสั้น ๆ นะคะ การอภิปรายเรื่อง “ภาษาไทยกับความเป็นไทย” นี้ ให้ข้อคิดอันมีคุณค่าแก่เราในเรื่องการใช้ภาษาไทยมากที่สุดทีเดียว คือข้อคิดที่ว่า “ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรมและลักษณะของความเป็นไทยให้แก่คนรุ่นหลัง

ในปัจจุบันภาษาไทยเปลี่ยนไปมากทั้งในด้านพัฒนาและในด้านวิบัติ เด็กรุ่นใหม่จำนวนมากไม่เข้าใจความหมายของถ้อยคำสำนวนไทย ที่สะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย นอกจากนั้นยังมีปัญหาจากนักวิชาการที่ชอบใช้คำภาษาต่างประเทศปะปนกับภาษาไทย และบัญญัติศัพท์ขึ้นใช้แบบต่างคนต่างทำไม่ประสานงานกัน จึงทำให้เป็นอุปสรรคแก่การสื่อสาร เราไม่อาจหยุดคนไทยรุ่นใหม่ไว้ให้อยู่กับที่ได้ ฉะนั้นเราจึงต้องช่วยกันทำให้เยาวชนไทยสนใจภาษาไทย เพื่อจะได้รักษาความเป็นไทยไว้ให้ได้ ควรช่วยกันจัดทำจุลสารเกี่ยวกับชีวิตไทย ๆ ที่จะทำให้นักรุ่นใหม่ได้รู้จักความเป็นไทยของตน สื่อมวลชนก็มีบทบาทสำคัญในการช่วยอนุรักษ์ภาษาไทย โดยใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน”

- เพลงสั้นรายการ -

รับ

เพื่อนครูภาษาไทยที่รักคะ เสียดยที่เวลาของเรามีจำกัด เราจึงเสนอสาระสำคัญจากการสัมมนาได้เพียงบางส่วน ดิฉันต้องขอภัยที่ยังไม่พูดถึงรายการที่น่าสนใจอีกหลายรายการ เช่น ปาฐกถาพิเศษของ พณฯรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและรายการอภิปรายเรื่อง “แนวทางเสริมสร้างค่านิยมเกี่ยวกับภาษาไทยนอกจากนั้นยังมีข้อเสนอแนะดี ๆ จากการอภิปรายกลุ่มย่อยทั้ง ๔ กลุ่มอีกมาก หากท่านสนใจเรื่องนี้ก็เชิญติดตามอ่านรายงานการสัมมนาเรื่องภาษาไทยกับสังคมไทย ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการจัดพิมพ์อยู่ และคงจะเผยแพร่ได้ภายในไม่กี่เดือนข้างหน้า

ในตอนท้ายนี้ ขอเชิญท่านฟังข้อความบางตอนจากคำกล่าวปิดการสัมมนาของท่านรองนายกรัฐมนตรี พลเอกประจวบ สุนทรากรู ณ ดิگสันติไมตรี เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๖ ค่ะ

(เปิดเทปคำกล่าวปิดการสัมมนาของรองนายกรัฐมนตรี)

พลเอกประจวบ

ผมสนใจคำว่าการค่านิยมอันพึงประสงค์ในการใช้ภาษาไทย ผมคิดว่าเราควรใช้ศิลปะของการจงใจให้เด็กและเยาวชนของเราหันมาสนใจวัฒนธรรมทางภาษาของไทยให้เขาเกิดค่านิยมอันพึงประสงค์ให้ได้ กล่าวคือ ให้เขาภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของภาษาไทย

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “ไปเมืองฟ่อน”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๖ เวลา ๑๙.๓๐ น.

ผู้จัดรายการ

ผู้เขียนบท

ผู้ร่วมรายการ

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

มาลี จันทรวงศ์

สุพล สิ้นหนี่

ปัญญา นิตยสุวรรณ

ปาริชาติ กรรณสูตร

นิมิต สุทธิพิทักษ์

วิญญู ปันทิทานนท์

เพลง
ประกาศ

นำรายการขึ้น ๑๐ วินาที แล้วหรีดลงให้มีเสียงกลองเบา ๆ

สุขุขทัย...ดินแดนอันเป็นแหล่งกำเนิดประวัติศาสตร์อันยาวนานของชาติไทย แม้จะเหลือแต่ซากปรักหักพังของปราสาทราชวัง พระวิหาร พระพุทธรูป หรือแม้แต่พระเจดีย์ก็ตาม แต่ร่องรอยวัตถุโบราณเหล่านั้น ล้วนบ่งชี้ให้เราผู้เป็นอนุชนรุ่นหลังได้รับทราบด้วยความภาคภูมิใจเสียยิ่งนักว่า แผ่นดินอันเป็นแหล่งกำเนิดประวัติศาสตร์ของชาติไทยนั้น บรรพชนของเราในยุคสุขุขทัยได้สร้างสรรค์ขึ้นมาทุกแขนงแห่งวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทางด้านศิลปวัฒนธรรม วรรณกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และเกษตรกรรม สิ่งเหล่านี้ได้กลายมาเป็นมรดกตกทอดสืบต่อมาจนตราเป็นภาพทุกวันนี้ และมรดกอันล้ำค่านี้ เชื่อแน่ว่าจะสืบทอดต่อไปจนชั่วกัลปาวสาน.....

เพลง
นายวิเชียร
นิต

เพลงดังขึ้น ๑๕ วินาที แล้วจางหายไป

นั่นลูกนิต ไหว้พ่อขุนเสร็จแล้วหรือจะ?

(หัวเราะเบา ๆ) เสร็จไปตั้งนานแล้วละคุณพ่อ นิตแอบยีนดูคุณพ่ออยู่ตั้งครู่ใหญ่ เห็นคุณพ่อเหม่อมองอะไร ๆ ไปรอบ ๆ คุณพ่อกำลังคิดอะไรหรือคะ?

นายวิเชียร

คิดซิลูก พ่อมักเป็นอย่างนี้เสมอละ เมื่อไปเที่ยวดูเมืองประวัติศาสตร์ที่ไหนก็อดคิดอะไร ๆ ย้อนหลังไปไม่ได้ พ่อคิดมาก ๆ เข้า ภาพประวัติศาสตร์นั้นก็ดูเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาทีเดียว

นิต

นิตทราบดีว่า คุณพ่อสนใจศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์

นายวิเชียร

ไม่เหมือนกับนิตใช่ไหมละที่ชอบทางด้านคณิตศาสตร์ นิตนะเหมือนกับคุณแม่วุฒิมูลึก... ที่พ่อชอบศึกษาประวัติศาสตร์นั้นก็เพราะว่า ประวัติศาสตร์ทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของคนไทยเราในอดีต ในแง่ของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ทำให้เข้าใจลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ได้ทราบถึงตัวอย่างของความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของบรรพบุรุษซึ่งเป็นแนวทางให้อนุชนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตาม ประการสำคัญก็คือ ทำให้เราตระหนักในความสามัคคีความร่วมมือของคนในชาติ และการเสียสละของบรรพบุรุษที่ได้ทำไว้เพื่อความอยู่รอดของชาติ ทั้งหมดที่พ่อว่ามานี้แหละ ที่ทำให้พ่อรักและสนใจเรื่องประวัติศาสตร์

นิต

เมื่อครูนิตกราบไหว้ท่านพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ร่ำลึงถึงพระคุณพระองค์ท่านที่ได้ทรงคิดประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น เพื่อให้เราได้เรียนได้อ่านได้ศึกษาเรื่องราวของวิชาการต่าง ๆ ถ้าไม่มีพระองค์ท่าน อักษรไทยหรือภาษาไทยจะเป็นไปในรูปใดก็ไม่อาจทราบได้

นายวิเชียร

นั่นซิลูกเอ๋ย...พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ท่านทรงคิดประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อปี พุทธ-

ศักราช ๑๘๒๖ นับจากปีนั้นมาจนกระทั่งบัดนี้ นับได้ ๗๐๐ ปี แล้วทีเดียว ทางรัฐบาลจึงได้สนับสนุนให้จังหวัดสุโขทัยและส่วนราชการต่าง ๆ จัดงานสมโภช ๗๐๐ ปี ลายสือไทยขึ้น

- นิต ต้าย...คุณพ่อ คงเป็นงานที่น่าสนุกมากเกี่ยวนะคะ
- นายวิเชียร สนุกซี เพราะเป็นงานใหญ่นี้ คนที่มาเที่ยวงานนี้นอกจากจะได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนานแล้ว ยังจะได้รับความรู้ไปด้วย...เราเดินเข้าไปฝั่งวัดมหาธาตุกันเถิด พ่อจะเล่าเรื่องงานสมโภช ๗๐๐ ปี ลายสือไทยไปด้วยว่ามีอะไรบ้าง
- นิต คุณพ่อคิดจะเดินทางขึ้นมาเที่ยวงานสมโภชลายสือไทยนี้ด้วยไหมคะ ถ้ามา ลูกขอติดตามมาด้วย
- นายวิเชียร (หัวเราะ) พ่อต้องมาแน่ ๆ จะพาคุณแม่ของลูกนิตมาด้วย คงจะดีใจไม่น้อย หมูนี้นพ่อได้ยินเสียงบ่นอยู่บ่อย ๆ ว่าไม่ได้ไปเที่ยวพักผ่อนที่ไหนเลย มุ่งแต่งาน...งานสมโภชลายสือไทยนี้ จะมีขึ้นระหว่างวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน นี้ และในโอกาสเดียวกันนี้จะมีพระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงด้วย
- นิต ลูกทราบข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ว่า จะมีการเปิดอาคารอนุสรณ์ลายสือไทย ๗๐๐ ปี กับจัดให้มีงานเผาเทียนเล่นไฟด้วย มีโชว์หรือคะคุณพ่อ
- นายวิเชียร ก็ใช่นะซี เห็นไหมละว่างานสมโภช ๗๐๐ ปี แห่งลายสือไทยยิ่งใหญ่แค่ไหน น่าเสียดยามากทีเดียวหากไม่ได้มาเที่ยวครั้งนี้ ยังไง ๆ ใครไม่มา แต่พ่อต้องมาให้ได้
- นิต โอ...คุณพ่อขา วัดมหาธาตุนี้ช่างให้ความรู้สึกละต่าง ๆ กับลูกมากจริง ๆ
- นายวิเชียร (หัวเราะ) หมายความว่าอะไรหรือลูกนิต?
- นิต ลูกหมายถึงความรู้สึกอันยิ่งใหญ่ โอ้อ่าสง่างาม ความศักดิ์สิทธิ์ ความเจริญรุ่งเรือง แห่งยุคแห่งสมัยของกรุงสุโขทัยนะซีคะคุณพ่อ ลูกวาดภาพในใจว่า เมื่อ ๗๐๐ ปีมาแล้ว บริเวณวัดมหาธาตุแห่งนี้คงคลาคล่ำไปด้วยผู้คนพลเมือง ชุนน้ำขุนนาง พ่อบ้าน พ่อเมือง คงเดินไปเดินมากันด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสเมื่อยามมีงานที่เกี่ยวกับพระศาสนา
- นายวิเชียร ถูกแล้วจะลูก ลูกนิตนึกภาพไว้ไม่ผิดหรอกจะ วัดมหาธาตุแห่งนี้ เป็นวัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในกรุงสุโขทัย เห็นพระเจดีย์นั้นไหมละ เป็นรูปดอกบัวตูมหรือพุ่มข้าวบิณฑ์งดงามมาก บนฐานเดียวกันนั้นก็ล้อมรอบด้วยปรางค์ ๔ องค์ และวัดมหาธาตุนี้เองละลูก ที่ศิลาจารึกกรุงสุโขทัยหลักที่ ๑ ได้จารึกไว้ว่า “กลางเมืองสุโขทัยนี้มีพิหาร มีพระพุทธรูปทอง มีพระอัฐาราส มีพระพุทธรูปอันใหญ่ มีพระพุทธรูปอันราม”
- นิต บริเวณนี้ทั้งหมดใช่ไหมคะที่เป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย?
- นายวิเชียร ใช่จะลูก ที่พ่อจำตัวเลขของกรมศิลปากรมาได้นั้น บอกเรื่องราวอุทยานประวัติ-

ศาสตร์นี้ไว้ว่า พื้นที่ภายในกำแพงเมืองและชานเมืองทั้งสี่ทิศ ประมาณ ๓๕ ตารางกิโลเมตร มีซากโบราณสถานต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น ๑๒๖ รายการ แยกออกเป็นวัดในพระพุทธศาสนาบ้าง เทวาลัยในศาสนาพราหมณ์บ้าง สระน้ำบ้าง คลองส่งน้ำบ้าง และแม้แต่ถนนก็ยังรวมอยู่ในรายการนี้ด้วย

นิต

เราจะเที่ยวชมดูกันหมดไหมคะนี่

นายวิเชียร

พ่อก็ไม่แน่ใจหรอกลูก แต่ก็พยายาม ถึงอย่างไรเราก็จะดูสถานที่สำคัญ ๆ ให้ได้ พ่อคะ...ไม่ทราบว่าคุณพ่อจะรู้สึกเหมือนลูกหรือเปล่า คือเวลาที่ลมพัดมาวูบวาบ ลูกรู้สึกเหมือนกับว่ามีชีวิตมีวิญญาณของผู้คนโบราณลอยมาลู่ปลิวอยู่ตามตัวตามแขน และเหมือนกับมีเสียงกระซิบกระซาบคุยกันด้วย

นิต

(หัวเราะเบา ๆ) นั่นสิลูกเอ๋ย.....

นายวิเชียร

เพลง

นิต

คุณพ่อสังเกตอะไรไหมคะว่า เมื่อเราเดินอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์นี้ เหลียวไปทางไหนเราจะได้เห็นแต่สระน้ำอยู่เป็นระยะ ๆ บางสระมีดอกบัวแดงสวยมากจริง ๆ

นายวิเชียร

เขาเรียกว่า “ตระพัง” จ๊ะ ที่เป็นสระใหญ่ ๆ มีน้ำอยู่เต็มก็มี ตะพังทอง ตะพังเงิน ตะพังตระกวน ตะพังสอ...ลูกนิตเดินมาทางนี้ซิ นั่นไง เจดียย์ที่เรียกว่า “เจดียย์ห้ายอด” แต่ยอดหักไปแล้ว สร้างด้วยอิฐและศิลาแลง มีลวดลายปูนปั้นหลงเหลือให้ดูอยู่บ้าง เป็นรูปมาร รูปช้าง สิงห์ และเทวดา...เมื่อยแล้วหรือยังล่ะ

นิต

ไม่ค่ะคุณพ่อ เห็นที่ลูกต้องหันมาสนใจศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์อย่างคุณพ่อบ้างแล้วละ

นายวิเชียร

พ่อดีใจด้วยหากลูกนิตหันมาสนใจเรื่องประวัติศาสตร์บ้าง...ลูกนิตเดินมาทางนี้ซิ เห็นเนินดินนี้ไหม

นิต

เนินอะไรคะ?

นายวิเชียร

เนินแห่งนี้นับเป็นโบราณสถานที่สำคัญมากแห่งหนึ่งที่เดียว เพราะสันนิษฐานกันว่าเนินแห่งนี้เคยเป็นที่ตั้งของพระราชวังหรือราชมนเฑียรมาก่อน ดังที่มีอ่างไว้ในจารึกกรุงสุโขทัย ฐานอาคารที่เห็นอยู่นั้นอาจเป็นศาลาหรือพลับพลาที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังมีการบันทึกไว้ในชั้นหลัง ๆ มานี้ว่า ที่เนินปราสาทแห่งนี้เป็นที่ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบศิลาจารึกหลักที่ ๑ และพระแท่นมณีศิลาบาท ทุกวันนี้พระแท่นที่ว่าอยู่ในวิหารยอดข้างปราสาทพระเทพบิดร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ส่วนศิลาจารึกก็อยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ ศิลาจารึกที่ว่านี้ ลูกได้เห็นแล้วละ

นิต

นายวิเชียร

ลูกนิตเดินไปทางโน้นอีกหน่อย มีสถานที่สำคัญน่าดูอีกแห่งหนึ่ง เดินไม่ไกลหรอก

นิต

อะไรคะ

นายวิเชียร

วัดตระพังเงิน เราจะได้นั่งพักผ่อนและรับประทานอะไรแก้หิวกันสักหน่อย เพราะที่วัดแห่งนี้มีธรรมชาติโดยรอบสวยมาก ทางด้านหนึ่งมีทิวเขาที่ทอดยาวเป็นฉากอยู่เบื้องหลัง โบราณสถานส่วนหนึ่งของวัดตั้งอยู่ใต้ต้นแจงบนเกาะกลางตระพังหรือกลางสระ ที่ขอบสระด้านหนึ่งมีเจดีย์รูปดอกบัวตูมหรือพุ่มข้าวบิณฑ์ จากเกาะกลางตระพังนี้จะลุดู จะแลเห็นโบราณสถานแบบต่าง ๆ รอบด้าน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เวลานั้น เมื่อได้เที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ จากที่อื่นมาแล้ว ก็มักจะแวะมานั่งเล่นนั่งพักผ่อนกันที่นี่ แม้ชาวสุโขทัยเองก็นิยมมานั่งเล่นกันมาก...ตอนแวะตลาดลุดูกันดีซื้ออะไรมารับประทานล่ะ พ่อชกจะหิวแล้วละ

นิต

อาหารมีชื่อของสุโขทัยทั้งนั้นล่ะคะ ปลาชะโอนทอดกระเทียม กุ้งผัดพริก ส่วนของหวานก็มีเผือกกวน ทองม้วน ทองพับ ของเหล่านี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักซื้อไปฝากคนทางบ้านกันทั้งนั้น เอ๊ะ...คุณพ่อหิวเราทำอะไรคะ

นายวิเชียร

เปล่า ๆ...พ่อเพียงแต่คิดถึงคุณแม่ของลูกนิตเท่านั้น เพราะนิตเหมือนคุณแม่มาก ไปไหนมาไหนเรื่องอาหารการกิน รับรองไม่ขาดตกบกพร่องสักครั้ง

นิต

จริง ๆ นะคะคุณพ่อ ลูกนึกถึงวันงานลายสือไทยแล้ว อยากจะให้วันนั้นมาถึงเร็ว ๆ เสียจริง และที่ลูกอยากดูที่สุดก็คือ การเผาเทียนเล่นไฟ เสียดยเหลือเกินปีที่แล้วลูกไม่ได้ติดตามคุณพ่อมาเที่ยวด้วย

นายวิเชียร

นั่นสิลูก พ่ออยากให้ลูกนิตมาเห็นกับตาจริง ๆ ว่างานเผาเทียนเล่นไฟนั้นยิ่งใหญ่สวยงามเพียงใด กระทั่งแต่ละอันงามวิจิตรพิสดาร มีนางนพมาศนั่งอยู่บนกระถาง มีพิธีบวงสรวงพ่อขุนรามคำแหงมหาราชด้วยชุดแต่งกายยุคสุโขทัย พ่อตกถึงคำก็มีการลอยกระถางที่ตระพังทอง แสงเทียนที่อยู่บนกระถางส่องแสงแพรวพราว แสงสลัวเลือนลางที่เห็นอยู่โดยรอบจับอยู่ตามโบสถ์ วิหาร พระเจดีย์ที่ปรักหักพัง ทำให้เกิดความคิดย้อนหลังนับไปด้วยร้อย ๆ ปี แสงจันทร์กระจ่างก็ฉายกราดไปทั่วอาณาบริเวณ สวยงามจับตาจับใจจริง ๆ ละลูก โดยเฉพาะงานเผาเทียนเล่นไฟในปีนี้ ทางจังหวัดสุโขทัยจะจัดให้ใหญ่โตมโหฬารกว่าปีที่แล้ว ๆ มาด้วย

เพลง

นายวิเชียร

เป็นใจลูกนิตนั่งรถจากสุโขทัยมาศรีสัชนาลัย ระยะทาง ๗๔ กิโลเมตรนี้ เมื่อปีใหม่ไม่เลยล่ะ รู้สึกสนุกและเพลิดเพลินมาก ธรรมชาติสองข้างทางก็สวย ทำให้ไม่เบื่อศรีสัชนาลัย นับเป็นเมืองลูกหลวงของอาณาจักรสุโขทัย มีความสำคัญควบคู่มากับกรุงสุโขทัย โดยอยู่ในฐานะเป็นเมืองมหาอุปราชหรือรัชทายาท ก่อนที่ศรีสัชนาลัยจะได้กลายมาเป็นเมืองสำคัญในอาณาจักรสุโขทัยนี้ เป็นแต่เพียงชุมชนขนาดเล็กมา

นิต

นายวิเชียร

ก่อน ซึ่งจะเห็นได้จากโบราณวัตถุศิลปวัตถุที่บริเวณเมืองเชลียงโดยเฉพาะที่บริเวณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุหรือวัดพระปรางค์ มีวัตถุโบราณมากมาย และเมื่อสุโขทัย เจริญรุ่งเรืองถึงเต็มทีจนได้กลายเป็นอาณาจักรแล้ว ชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณเมืองเชลียง ก็ได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่บริเวณแก่งหลวง หรือที่เมืองศรีสัชนาลัยในปัจจุบัน

นิต ขอบคุณค่ะ นี่หากว่าลูกมากับเพื่อน ๆ คงไม่ได้รับรายละเอียดประวัติศาสตร์ของเมือง นี้เท่ากับได้จากคุณพ่อเป็นแน่

นายวิเชียร (หัวเราะ) ชมพ่อมากไปแล้วมั้ง...นิตเดินตามพ่อมานี้ซิ พ่อจะนำไปที่จุด ๆ หนึ่ง ซึ่งสามารถมองเห็นเมืองโบราณแห่งนี้ได้แทบทั้งหมด...พ่อลืมนึกไปว่า บริเวณแถบนี้ ทางกรมศิลปากรจัดตั้งเป็นอุทยานประวัติศาสตร์แห่งที่สองของจังหวัดสุโขทัย เอาละ... เราหยุดยืนกันที่ตรงนี้ละ ลูกนิตมองไปรอบ ๆ ซิ

นิต โอ...คุณพ่อ สวยมากทีเดียว

นายวิเชียร ที่ ๆ เรายืนอยู่นี้เขาเรียกว่าวัดเขาพนมเพลิง สำหรับวัดที่ลูกนิตเห็นอยู่เบื้องหน้านั้นคือ วัดช้างล้อม เห็นเจดีย์ทรงระฆังสูงเสียดฟ้านั้นไหมละ นั่นจะเป็นหลักของวัด ด้านหน้า เป็นวิหาร มีคันท่าแพ่งวัดล้อมรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยม ถัดไปนั่นก็เป็นวัดเจดีย์เจ็ดแถว มีเจดีย์ทรงดอกบัวตูมเป็นหลักของวัด รายรอบเจดีย์องค์ประธาน เป็นเจดีย์รายในรูป แบบต่าง ๆ ถัดไปโน้นก็เป็นวัดสวนแก้ว วัดนางพญา วัดสวนแก้วอุทยานใหญ่ วัด สวนแก้วอุทยานน้อย ถัดไปที่ปาร์กครีมนั้นก็เป็นบริเวณพระราชวัง ใกล้ ๆ กัน นั้นก็เป็นศาลหลักเมือง

นิต คุณพ่อคะ บรรพบุรุษของเราในสมัยนั้นท่านเก่งมากทีเดียวนะคะ ดุซึ สถาปัตยกรรม เหล่านี้ดูตั้งเป็นระยะ ๆ ได้สัดส่วนเหมาะสมเจาะกลมกลืนกัน หากอยู่ในสภาพที่ดี เหมือนสมัยก่อนโน้นแล้วคงจะสง่างามสุดที่จะบรรยายได้ที่เดียว

นายวิเชียร พื้นที่เมืองศรีสัชนาลัยที่ตั้งอยู่บนสองฝั่งของแม่น้ำยม มีทั้งหมดประมาณ ๒๗ ตารางกิโลเมตร และในพื้นที่ทั้งหมดเท่าที่สำรวจแล้วปรากฏว่ามีศาสนสถานและสาธารณูปโภคถึง ๑๓๔ แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นวัดในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ยังไม่นับรวมถึงเตาเผา เครื่องถ้วยชามด้วยที่มีเป็นจำนวนร้อย เพราะศรีสัชนาลัยนี้เคยเป็นแหล่งอุตสาหกรรม เครื่องปั้นดินเผามาก่อน

นิต คุณพ่อคะ น่าเสียดายมากนะคะ ที่ว่าสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เหล่านี้ต้องชำรุดทรุดโทรมลงไป ทำยังไ้ได้เล้าลูกเอ๊ย...ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ล้วนแต่เป็นไปตามกฎของพระพุทธศาสนานั้นแหละ กล่าวคือ เมื่อมีเกิด แล้วก็ต้องมีดับ ไม่มีอะไรที่จีรังยั่งยืน เพียงแต่ หากสิ่งใดเป็นวัตถุแล้วทรุดโทรมลง เราก็ต้องบูรณะขึ้นมาใหม่เท่านั้นเอง คนเราก็กทำได้เพียงเท่านี้ ด้วยเหตุผลนี้เองกระมังลูกนิต ที่ทำให้โบราณสถานแห่งนี้ได้กลายเป็น

อุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อที่คนเราหรือเจ้าหน้าที่จะได้บำรุงรักษาดูแลมิให้ชำรุดทรุดโทรมมากไปกว่านี้...เฮ้อ ดูกันได้ประเดี๋ยวประด๋าว ก็เย็นแล้ว เรากลับกันเถิดลูก

นิด ค่ะคุณพ่อ...และก็อย่าลืมสัญญา นะคะ

นายวิเชียร เอ...สัญญาอะไรล่ะ

นิด (หัวเราะ) ก็วันที่ ๑๗ ถึง ๒๓ พฤศจิกายน ใจคะ คุณพ่อบอกว่าจะพาลูกมาเที่ยวงานสมโภช ๗๐๐ ปีแห่งลายสือไทยและงานเผาเทียนเล่นไฟที่สุโขทัยนี้

นายวิเชียร พ่อไม่ลืมหรอกลูก (หัวเราะ)

เพลง ดั่งขึ้น ๑๕ วินาที แล้วจางหายไป

จบรายการ

เพลง "ความเป็นไทย"

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “บุญทำ กรรมแต่ง”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๒๖ เวลา ๑๕.๓๐ – ๒๐.๐๐ น.

ผู้จัดรายการและเขียนบท

วิทยากร

ผู้ร่วมรายการ

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

สุวรรณี อุดมผล

พันเอก ทองคำ ศรีโยธิน

จิตรลดา หัซซะวณิช

นิมิต สุทธิชุติพงษ์

วิญญู ปัทมจิตานนท์

-เพลงนำรายการ-

- ลูกชาย ว่า ไข่เจียวจิ้มน้ำพริกอีกแล้ว เบื่อชะมัดเลย
- ลูกสาว นี่ ตาน้อย ไข่เจียวจิ้มน้ำพริกนะ แسنจะอร่อย น้อยเคยชอบไม่ใช่หรือ วันนี้เป็นอะไร
หงุดหงิด บ่นนั่น บ่นนี่ มาตั้งแต่เย็นแล้ว
- ลูกชาย ผมบ่นไปอย่างนั้นเองแหละอะ คิดโน้นคิดนี่ มันซึ้ง ๆ ก็เลยแก้งตะโกนแก้กลุ้มไปยังงั้น
เอง
- ลูกสาว เกิดอะไรขึ้นล่ะ
- ลูกชาย เมื่อกลางวัน สาริตเขาชวนพวกผมไปดูหนังสือที่บ้านเขา แหม บ้านเขาสวยงามใหญ่โต
จังเลยอะ กลับมาดูบ้านเราแล้ว เทียบกันไม่ได้เลย ของเราทั้งเล็ก ทั้งเก่า
- ลูกสาว แล้วก็เลยน้อยใจ หงุดหงิด โธ่เอ๊ย ตาน้อย คุณพ่อคุณช๊ะ ไปเอานิสัยขี้อิจฉาอย่างนี้มาตั้ง
แต่เมื่อไรก็ไม่รู้
- ลูกชาย ก็มันน่าอิจฉาไหมล่ะครับคุณพ่อ ของเขานะ อะไรอะไรมันสะดวกสบายไปทุก
อย่าง ข้าวของเครื่องใช้ก็ดี ๆ ทั้งนั้น
- ลูกสาว ของเราก็ไม่ถึงกับไม่ดีเลยทีเดียว เราก็พอกินพอใช้ ดีกว่าคนจน ๆ อีกตั้งเยอะ
แยะ
- ลูกชาย ก็พี่ใหญ่ไม่ไปเห็นเองนี่นา พี่สาวของสาริตนะ อันที่จริงก็สวยสู้พี่ใหญ่ไม่ได้หรอก
แต่เขาแต่งตัวหรู เก๋ ดูแจ่มไปทั้งตัวเลยครับ
- ลูกสาว เขาอยากแต่งก็ให้เขาแต่งไป พี่ชอบของพี่อย่างนี้แหละ ไปดูคนที่เขาสูงกว่าเราให้
ไม่สบายใจทำไม ดูคนที่ต่ำเราแล้วสบายใจกว่านะ
- ลูกชาย (ทำเสียงล้อ) สาธุ! ผู้ตัดแล้วซึ่งกิเลส ทำใจได้จริงอย่างปากว่าหรือเปล่า ผมว่าองุ่น
เปรี้ยวมากกว่านะ
- พ่อ (ตัดบท) เอาละ เอาละ พอกันที พี่น้องคู่นี้คุยกันนานไม่ได้ ขัดคอกันเรื่อย มันเป็นเรื่อง
ของบุญทำกรรมแต่งเขาสร้างของเขามานะลูก รีบกิน ๆ ข้าวกันก่อนเถอะ จะได้วาทีกี่
เอาไว้ได้กันทีหลัง

-ดนตรีคั่น-

- ลูกชาย คุณพ่อครับ ที่คุณพ่อว่า บุญทำกรรมแต่ง นะ หมายความว่าอย่างไรครับ
- พ่อ มันเป็นส่วนหนึ่งที่พูดถึงคติทางพุทธศาสนา ที่เชื่อว่าผลของความสุหรือความทุกข์ใน
ชีวิตนั้น มาจากเหตุที่เราทำของเราไว้ และได้เสวยผลนั้น เรียกกันว่า กรรมบ้าง
กฎแห่งกรรมบ้าง
- ลูกชาย (รำพึง) กรรม เอ! กรรมหมายถึงอะไรครับ
- พ่อ กรรม หมายถึงการกระทำทางกาย วาจา ใจ มีทั้งการกระทำทางที่ดี เรียก บุญกรรม

พ่อ

หรือกุศลกรรม และทางที่ชั่ว เรียก บาปกรรมหรืออกุศลกรรม กรรมดี ต่อมานิยมเรียกสั้น ๆ ว่า “บุญ” สำหรับบาปเรียกว่า กรรมชั่ว

คนไทยเรามีหัวทางกวีมาแต่โบราณแล้ว พูดอะไรก็มักจะมีสัมผัสคล้องจอง ลูกเคยได้ยินไหมล่ะที่เขาพูดว่า

“บุญมาวาสนาช่วย ที่ป่วยก็หาย ที่หนายก็รัก”

“บุญไม่มาวาสนาไม่ช่วย ที่ป่วยก็หนัก ที่รักก็หน่าย”

ที่ว่าบุญทำกรรมแต่นั้น หมายความว่า บุญจะแต่งให้เรามีความสุข ความเจริญ บาปจะแต่งให้เรามีความทุกข์ ความเสื่อม

ลูกสาว

หนูจำที่ น.ม.ส. เขียนไว้ว่า

อันปวงกรรมทำไว้ในปางหลัง

เป็นพืชยังปางนี้ให้มีผล

หว่านพืชดีผลดีมีแก่ตน

หว่านพืชชั่วกลัวผลที่คนแค้น

อันความจริงข้อนี้มีมาแล้ว

ไม่ฉลาดแคล้วเป็นอื่นทุกหมื่นแสน

จะเปลี่ยนชั่วให้ดีมีมาแทน

ถึงแน่นแมนแมนไม่เปลี่ยนได้เอ๋ย.

ลูกชาย

พูดกับนักอักษรศาสตร์ก็ยังงี้แหละ พูดนิดเดียวต่อได้เป็นวา

ลูกสาว

เดี๋ยวเถอะ ว่าพี่ว่าเชื่อ บาปกรรมนะ

ลูกชาย

บาปกรรมนี้มันมีจริงไหมครับคุณพ่อ

พ่อ

จริงสิ คนเราทำบาปกรรมไว้ก็จะได้รับผลไม่ดีตอบสนอง ถ้าทำบุญกรรมคือทำดี ก็จะได้รับผลดีคุ้มครอง ที่เขาว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ینگะ

ลูกชาย

แหม ผมไม่อยากจะเชื่อเลยอะ ดูอย่างคุณพ่อซิ ทำดีมาเยอะ รับราชการก็ซื่อสัตย์ ผมไม่เห็นได้ดิบได้ดีอะไรเลย ปลดเกษียณมาก็มีแต่บ้านหลังนิดเดียว แต่คนบางคน ทั้งเอาเปรียบคน ทั้งโกงกินสารพัด เขามีบ้านใหญ่โต มีเงินมีทอง มีบริวารมากมาย แล้วจะว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ได้ยังینگะครับ

พ่อ

ลูกยังไม่เข้าใจ สิ่งที่ส่งผลในขณะนี้ละ มันต้องมาจากเหตุแน่ ๆ เหตุดี ผลก็ต้องดี เหตุชั่วผลก็ต้องชั่ว แต่เหตุนี้ อาจจะเป็นเหตุที่เกิดจากการกระทำใกล้ ๆ คือการกระทำในชาตินี้ หรืออาจจะเกิดจากการกระทำไกล ๆ คือการกระทำที่เราทำไว้นานแล้ว หรืออาจจะเป็นชาติก่อนก็ได้

ลูกสาว

คนที่น้อยว่าไม่สุจริต แต่ได้ดี ก็คงเป็นเพราะเขากำลังรับผลจากบุญเก่าที่เขาทำมาตั้ง

แต่ชาติก่อนใช่ไหมคะ

พ่อ ใช่ อีกอย่างหนึ่งการกระทำทุกอย่างต้องคอยเวลาให้ผลด้วย เช่น หุงข้าว เพาะถั่ว ออก ปลูกมะม่วง ก็ต้องคอยเวลาให้ผล

ลูกชาย นั่นสิครับ ผมเห็นมีเยอะแยะเชียวยครับ คนที่อยู่ ๆ ก็ได้ดีขึ้นมา อย่างเด็กที่พ่อแม่ทิ้งไว้ที่โรงพยาบาลแล้วเกิดมีคนรวยที่ไม่มีลูก มาขอไปเลี้ยง แล้วก็เลี้ยงดูอย่างดี สบายกว่าบางคนที่อยู่กับพ่อแม่เสียอีก

พ่อ ก็เพราะเขาเคยทำความดี เคยอุปถัมภ์กันมาในชาติก่อนนะซิ

ลูกสาว คนบางคนเกิดมาไม่มีอะไรเลย แต่ตั้งเนื้อตั้งตัวมีอำนาจวาสนาได้ในที่สุด ก็มีเยอะแยะนะคะ

พ่อ เยอะแยะเชียวย ดูอย่างเจ้าพระยายมราชซิ (เล่าประวัติเจ้าพระยายมราช “บันสุขุม” ซึ่ให้เห็นว่า ตั้งต้นด้วยการเป็นลูกชานา แล้ววิถีชีวิตเปลี่ยนมาเป็นมีอำนาจวาสนา สูงสุดถึงได้เป็น ผู้สำเร็จราชการ)

ลูกชาย เอ เขาทำบุญอะไรนะ ถึงมาได้ดีในชาตินี้

พ่อ วิธีทำบุญนะ มีหลายอย่าง เช่น ให้ทาน มีจิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ก็ได้ รักษาศีล มีความประพฤติสุภาพเรียบร้อยก็ได้ แต่ลูกจะเห็นว่า คนเรา ถ้าอรับแต่บุญเก่า อย่างเดียวมันก็จะหมดไปได้ พอหมดบุญเก่า บาปที่สร้างไว้ก็จะส่งผลทันตาเห็นเหมือนกัน

ลูกสาว นั่นสิคะ ลูกเห็นมาหลายรายแล้ว คนที่ทำมาหากินไม่สุจริต ในที่สุดก็ถูกจับได้ หรือคนที่มียานาจากพอนันจากตำแหน่งก็มีคนสาวไส้ ประจานความชั่ว ต้องชดใช้กรรมเหมือนกัน

ลูกชาย ผมก็เคยเห็น เด็กที่เขามาเลี้ยงบางคนก็ดีไปตลอด แต่บางคนก็อาจจะประพฤติไม่ดี เกะกะ เกเร เหม่อเหม่อ เขาว่ากันว่า สายเลือดไม่ดีไงครับ

พ่อ นั่นแหละ เขาทำบุญมาแค่นั้น เพราะฉะนั้น เมื่อมีบุญเก่า ต้องไม่หลงบุญเก่า ได้ดีมีความสุขแล้วควรสร้างบุญกุศลต่อ ก็จะได้ผลดี มีความสุขไปนาน ๆ

ลูกชาย บุญนี้มักส่งผลไกล ๆ นะครับ ที่ส่งผลใกล้ ๆ ผมไม่ใคร่เห็นเลย

ลูกสาว เยอะแยะไป ดูง่าย ๆ ครอบครัวย เรา แม้จะไม่ร่ำรวยแต่ก็ว่าเป็นครอบครัวที่มีความสุข พอมีกินมีใช้ พ่อ แม่ ลูก เข้าใจกัน ทุกคนประพฤติดีดี ไม่เหลวไหล ทำให้คนอื่นหนักใจ พี่ว่านั่นแหละผลบุญที่คุณพ่อคุณแม่ทำไว้ละ บางครอบครัวรวยกว่าเรา แต่เขาอาจไม่สบายใจเท่าเราก็ได้

พ่อ ใหญ่พูดก็ถูก แต่น้อยอาจจะยังไม่คิดเพราะยังเด็ก พ่อจะยกตัวอย่างที่น้อยเห็นชัด ๆ

อย่างการเรียนนี้แหละ ถ้าเราขยัน ตั้งอกตั้งใจเรียน ไม่เที่ยวเตร่จนลืมดูตำรา รับตำรา ผลที่ได้คืออะไร

ลูกชาย

เราก็สอบได้ใช่ไหมครับ

พ่อ

นี่แหละ ผลของความสำเร็จที่ให้เห็นในระยะใกล้ ๆ ใกล้เคียง ถ้าเราทำตัวอย่างสม่ำเสมอ เราก็เรียนสำเร็จมีวิชาชีพติดตัว ได้ประกอบอาชีพที่ดี ลูกจะเห็นว่าคนบางคน พ้นเพียวกจน แต่มีความมานะพยายามอดทนเก็บหอมรอมริบ ไม่หลงไหลลอยตามลม เขาก็ตั้งตัวกันได้

-คนตรีคัน-

ลูกสาว

เอ คุณพ่อคะ ถ้าเรามีกรรมเก่าที่ไม่ดีอยู่ เราจะทำความดีลบล้างกรรมเก่าที่มีอยู่ได้ไหมคะ ไม่สามารถจะลบล้างหมดเสียเลยที่เดียวลูก แต่นุญคือความดี จะช่วยผ่อนหนักให้เป็นเบาได้ ดูตัวอย่างพระองค์ลิลิตมาลีท่านเคยเป็นโจรฆ่าคนมามาก แต่เมื่อทำความดีสูงสุด หมดกิลเลสได้เป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านก็ไม่ต้องมาเกิดเสวยกรรมอีก แต่ในชาติสุดท้ายนั้น ท่านก็ต้องใช้กรรม คือ มักจะถูกก้อนหิน ท่อนไม้ ที่เขาขว้างไปมาโดนเข้าเสมอ ทั้ง ๆ ที่เขาไม่ตั้งใจ อย่างนี้พระท่านเรียก อุปฆาตกรรม คือ กรรมใหม่ที่แรงสูงสุด จะพิฆาตกรรมเก่าได้ เอาเหตุผลตัวอย่างที่รอง ๆ ลงมาอีกชั้นหนึ่ง ถ้าเรามีน้ำกรดอยู่ครึ่งถ้วย แล้วดื่มเข้าไป จะเป็นอย่างไร

ลูกชาย

ล้างท้องไม่ทันก็ตายแน่ ๆ ครับ

พ่อ

ถ้าเราเอาน้ำบริสุทธิ์ดื่มเข้าไปซักหนึ่งขวดใหญ่ น้ำกรดที่มีอยู่ก็จะจางลง เรากินแล้วก็ไม่ตาย กฎแห่งกรรมกฎนี้ พระท่านเรียกว่า อุปปีฬกรรม กรรมใหม่ที่ตรงกันข้ามจะไปเบียดลบกำลังของกรรมเก่าลงได้

ลูกสาว

เห็นได้ชัด ๆ อีกอย่าง คือ นักโทษ บางคนถูกตัดสินจำคุกตั้งหลายปี แต่ถ้าประพฤติดี ก็อาจจะได้รับผลดี เป็นที่ไว้วางใจของผู้คุม งานที่ต้องทำก็อาจจะเบาลง อาจได้รับการพิจารณาลดหย่อนโทษให้เป็นกรณีพิเศษ พ้นโทษได้เร็วขึ้น อย่างนี้ก็ผลจากความดีที่ทำภายหลังใช่ไหมคะ

พ่อ

ใช่แล้วลูก

ลูกชาย

ผมก็เห็นตัวอย่างเหมือนกัน คนที่มีหนี้สินรุงรังเพราะความประมาทหลงระเริง แล้วตั้งใจเด็ดเดี่ยวขยันทำงาน ห่างไกลจากอภายมุข สามารถตั้งตัวได้ และมั่นคงในปัจจุบันได้

พ่อ

เราจะเห็นว่า กรรมปัจจุบันสามารถทำลายกรรมเก่าได้ เพราะฉะนั้น ถ้าเกิดมาไม่ดี หรือพบกับสิ่งไม่ดีในชีวิตก็อย่าท้อถอย อดีตล่วงมาแล้ว ปัจจุบันเป็นสิ่งที่สำคัญ เราต้องมีความเชื่อมั่นว่า เราสามารถสร้างชีวิตของเราได้ด้วยการทำดี ในที่สุดผลดีก็จะมาถึงเราเองแหละ

คำที่ว่า ถึงแม้แน่นแน่นไม่เปลี่ยนได้เอ๋ย นั้นหมายความว่า เทวดาอินทร์พรหม จะอ้อนวอนให้มาช่วยก็ช่วยไม่ได้ แต่ถ้าตัวเราเองกลับใจ ก็ช่วยตัวเองได้ เข้ากฎ อัตตาหิ อัตตโน นาโถ คนเท่านั้น จะเป็นที่พักของตนได้

-คนตรึกัน-

ลูกสาว ความเชื่อเรื่อง บุญทำ กรรมแต่ง นี่ดู ๆ ไปก็สอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์นะคะ
ลูกชาย ผมว่าคนละเรื่อง ความเชื่อกับวิทยาศาสตร์เอามาโยงเข้าหากันไม่ได้ จริงไหมครับคุณ
พ่อ

พ่อ พี่เขาพูดถูกแล้ว ลองเทียบหลักเหตุผลดูสิลูก วิทยาศาสตร์เชื่อในเรื่องเหตุผล ผลต้องมาจากเหตุ หลักศาสนาของเราก็นั่นแหละ ผลคือสิ่งที่เราเห็นในปัจจุบัน คนนั้นร่ำรวย คนนี้ยากจน คนนั้นสวย คนนี้ขี้เหร่ ไม่สมประกอบ คนนั้นฉลาด คนนี้โง่ คนนั้นมีความสุข คนนี้มีความสุขทุกข์

ลูกสาว คนเราเกิดมาต่าง ๆ กัน แม้แต่พี่น้องท้องเดียวกันยังไม่เหมือนกัน จริงไหมละน้อย
ลูกชาย จริงครับ

พ่อ ทีนี้เราลองมาดูว่า ผลเหล่านี้มาจากเหตุอะไร ตามหลักวิทยาศาสตร์ว่า Action เท่ากับ Reaction แรงที่ส่งไปย่อมเท่ากับแรงที่สะท้อนกลับ ทางพุทธศาสนาเราก็ว่า หว่านพืชอย่างไรได้ผลอย่างนั้นทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ลูกชาย เพราะฉะนั้น คนที่มีสภาพต่าง ๆ กัน ก็เพราะ บุญทำ กรรมแต่ง ใช่มั้ยครับ
พ่อ ใช่มั้ยลูก ลูกจะเห็นว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล ปัญญา ไม่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาล (ขยายความ)

ลูกสาว ความเชื่อเรื่องนี้ทำให้คนในสังคมเป็นคนดี ไม่ทำบาป ทำกรรม เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
พ่อ เป็นการสนับสนุนให้คนก้าวไปสู่ความสุข ความรุ่งโรจน์ ทำให้สังคมดีขึ้น เพราะทุกคนพยายามทำแต่ความดี ถ้าคนนำแง่คิดเกี่ยวกับเรื่องบุญกรรมมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ชีวิตก็จะมีความสุข และประสบความสำเร็จ

ลูกสาว หนูเคยอ่านที่รัชกาลที่ ๕ ทรงสอนพระบรมโอรสาธิราชไว้ ก็ทรงเอากฎข้อนี้มาประยุกต์ใช้ใช่ไหมคะ

ลูกชาย ทรงสอนไว้ว่ายังไงครับ พี่ใหญ่

ลูกสาว ทรงกล่าวไว้ว่า

อย่าถือว่า เกิดมามีบุญ

ต้องถือว่า เกิดมามีกรรม

สำหรับจะเทียมแอก เทียมไถ ทำการที่หนัก

การที่จะมีวาสนาขึ้นต่อไปนั้น

เป็นความทุกข์ มิใช่ความสุข

- ลูกชาย ผมยังไม่ค่อยเข้าใจแจ่มแจ้งเลยครับ
- พ่อ เป็นการนำเอาหลักบุญกรรมมาประยุกต์ และทรงสอนพระบรมโอรสาธิราชไปในตัว ว่าควรจะวางพระองค์อย่างไร จึงจะประสบความสำเร็จในการปกครองคน
- ลูกสาว อันที่จริง พระราชดำรัสนี้ใช้ได้กับคนทั่วไป ที่จะเป็นผู้บริหารได้ทั้งนั้นนะคะ ถ้าผู้บริหารสำนึกได้อย่างนี้ก็จะประสบความสำเร็จในชีวิตการงานได้เหมือนกัน ไม่เมาตัวเอง ไม่หลงอำนาจ
- พ่อ ถูกแล้วลูก เอาละ ดึกแล้ว พ่อจะไปนอนเสียที พรุ่งนี้ลูก ๆ ก็ต้องไปเรียนกันแต่เช้าไม่ใช่หรือ
- ลูกชาย แหม ยังอยากคุยต่อ ผมเข้าใจอะไร ๆ ดีขึ้นเยอะเชียวนะครับ
- พ่อ พรุ่งนี้คุยกันต่อก็ได้

จบรายการ

-เพลงความเป็นไทย-

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “แหล่งข้าวแหล่งน้ำ”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๕.๓๐ น.

ผู้จัดรายการและวิทยากร

ผู้เขียนบท

ผู้ร่วมรายการ

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

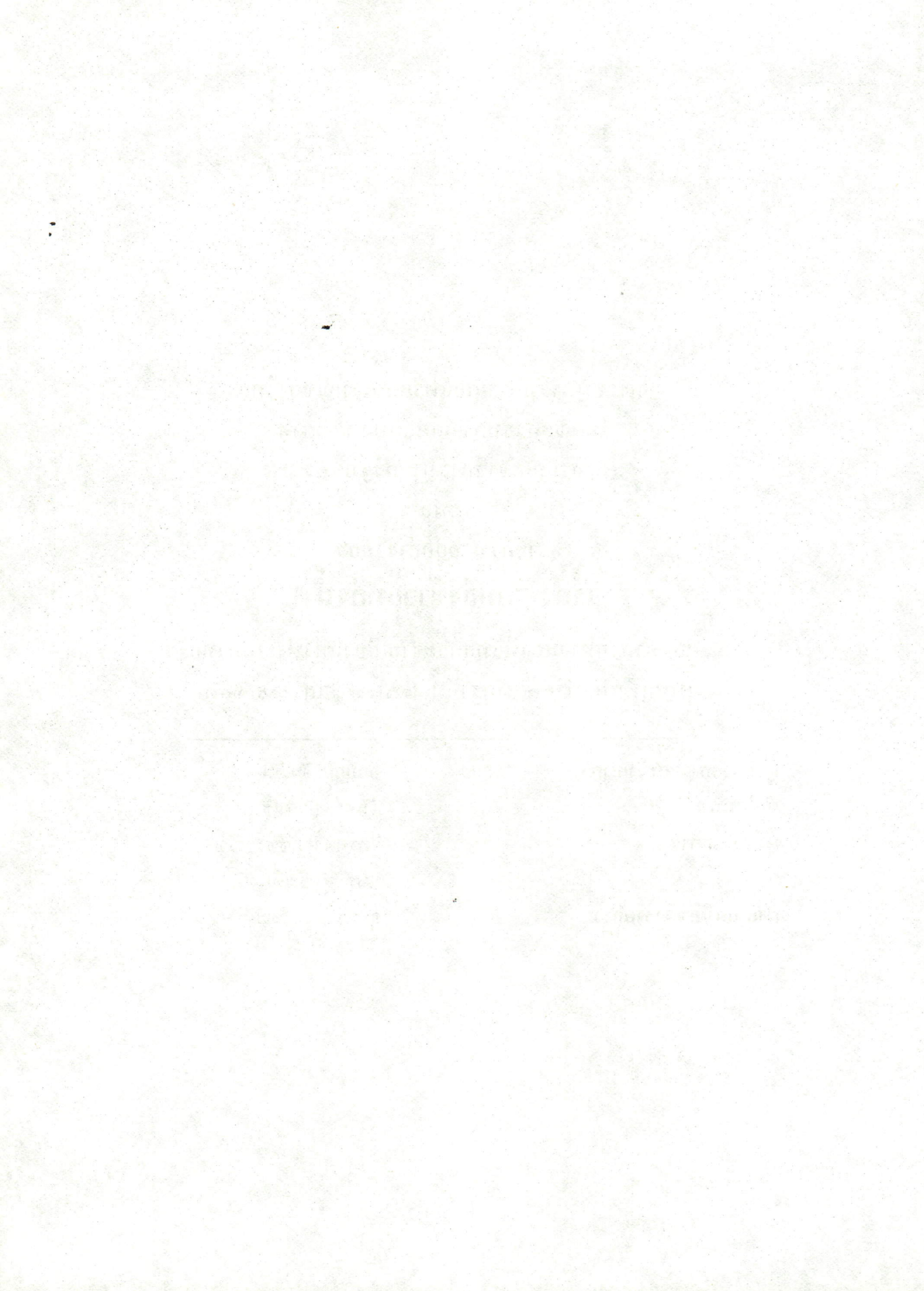
อำนวยการเงิน

จันทร์ บัวสนธิ์

จิตรลดา หัซซะวณิช

นิมิต สุทธิพิพิพัทธ์

อุทรา คงสถิตย์

เพลงนำ ในน้ำมีปลาในนามีข้าว

หลานชาย นักศึกษามหาวิทยาลัย ชื่อ ชาทิ
 เพื่อนหญิง นักศึกษามหาวิทยาลัย ชื่อ รัตนา

ชาติ สวัสดีครับ คุณลุงกำนัน
 กำนัน สวัสดี หลานชาย ไปอย่างไรมาอย่างไร วันนี้จึงมาถึงบ้านลุงได้ อยู่กรุงเทพฯ สบายดี หรือ อ้อ แล้วนั้นใครมาด้วยกัน
 ชาติ ครับ นี่รัตนา เพื่อนนักศึกษาเรียนอยู่ด้วยกัน มหาวิทยาลัยปิดเพราะน้ำท่วมกรุงเทพฯ เลยชวนกันมาเยี่ยมบ้าน และเลยมาเยี่ยมลุงกำนันด้วยวันนี้
 รัตนา สวัสดีค่ะ คุณลุงกำนัน
 กำนัน สวัสดี หลานรัตนา ยินดีต้อนรับและขอบใจทั้งสองคนที่มาเยี่ยมลุง พอดีอยากจะทราบเรื่องน้ำเรื่องท่า เห็นว่าคนกรุงเทพฯ เดือดร้อนกันมาก
 รัตนา ค่ะ ปีนี้น้ำท่วมกรุงเทพฯ มีระดับสูงกว่าทุกปี โดยเฉพาะแถวชานเมือง น้ำมีระดับสูงมาก และท่วมเป็นเวลานาน จนถึงต้องปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัย
 ชาติ ครับ แถวต่างจังหวัด อย่างบ้านลุงกำนันดูก็ท่วมมากเหมือนกัน แต่ไม่เห็นชาวบ้านเขาเดือดร้อนเท่าไร
 กำนัน ใช่ ปีนี้บ้านลุงน้ำท่วมมากกว่าปีก่อน ๆ แต่ชาวบ้านเขาช่วยตัวเองได้ เขาก็เลยไม่ค่อยจะเดือดร้อน อีกประการหนึ่ง น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการเกษตรกรรม ชาวนาชาวไร่จึงต้องการน้ำมาก และถือว่าน้ำท่วมดีกว่าฝนแล้ง
 ชาติ ดิถีเดียวครับลุงกำนัน ผมกับคุณรัตนากำลังทำการศึกษาเรื่อง “แหล่งข้าวแหล่งน้ำ” อยู่พอดีวันนี้อยากจะให้ลุงกำนันคุยเรื่องนี้ให้เราสองคนฟัง เพื่อนำไปประกอบเป็นความรู้ ไม่ทราบว่าลุงจะมีเวลาหรือไม่ครับ
 กำนัน ยินดีมากหลาน แต่ลุงก็ไม่ว่างอะไรมากนักหรอกนะ คงจะพอเล่าให้ฟังได้เท่าที่มีประสบการณ์ ในการเป็นชาวนาไร่นานานห้าสิบกว่าปี บางทีหลานทั้งสอง ซึ่งว่าเรียนมาจากมหาวิทยาลัยคงจะมีความรู้อะไรใหม่ ๆ มาเล่าให้ลุงฟังเป็นประโยชน์แก่ลุงก็ได้
 รัตนา ที่กล่าวกันว่าเมืองไทยเป็น “แหล่งข้าวแหล่งน้ำ” นั้น ลุงกำนันมีความเข้าใจอย่างไรคะ
 กำนัน ที่กล่าวเมืองไทยเป็น “แหล่งข้าว แหล่งน้ำ” คงจะเป็นความหมายเดียวกับคำว่า “อยู่ข้าวอยู่น้ำ” อันหมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวและน้ำ เมืองไทยเราเนี่ย บางทีเราก็บอกว่า “ดินแดนแหลมทอง” หมายความว่า เป็นพื้นดินที่เป็นแหลมของทวีปเอเชีย ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะก็เป็นแหล่งปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารได้อุดมสมบูรณ์

- ชาติ ครั้น ผมก็ศึกษาพบจากประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย มีข้อความที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกประโยคหนึ่งว่า “เมืองไทยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ก็แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมืองในสมัยนั้น
- กำนัน คงจะเป็นความจริงตามจารึกอย่างที่หลานว่า เพราะในชั่วอายุของลุง คือ เมื่อยี่สิบกว่าปีมานี้บ้านเมืองของเราก็คงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร คือ ในน้ำก็ยังมีปลาชุกชุม ในนา ก็เหลืออร่ามไปด้วยรวงข้าวเต็มท้องทุ่ง เพิ่งจะมาผันแปรเปลี่ยนไปในระยะหลัง ๆ สักยี่สิบปีถอยหลังมานี้แหละ
- เพลงในน้ำมีปลา ในนามีข้าว-
- รัตนา อยากให้ลุงกำนันเล่าให้เราฟังถึงความอุดมสมบูรณ์ในลักษณะที่เป็น “อู่น้ำ อู่น้ำ” ให้เราฟังด้วยค่ะ
- กำนัน ได้ซีหลาน ว่ากันเพียงย่อ ๆ ก็แล้วกันนะ ถ้าจะให้ละเอียดคงต้องใช้เวลานาน ว่าถึงความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ ก็เกิดจากฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล คือ เมื่อถึงฤดูฝน ฝนก็ตกลงมาก พอที่จะทำไร่ ทำนากันได้สบาย ไม่ต้องเดือดร้อนถึงกับต้องทำฝนหลวง ฝนเทียมอะไรกัน เกี่ยวกับการตกของฝนนี้ เห็นเกษตรอำเภอบอกว่า มันเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้ไม่ใช่รีหลานชาย
- ชาติ ใช้ครับ ลุงกำนัน สมัยก่อนเมืองไทยมีป่าไม้มากมาย โดยเฉพาะทางแถบภูเขาภาคเหนือ การมีป่าไม้มากมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ฝนตกลงมามาก ระยะหลังนี้ บ้านเมืองเรามีประชากรเกิดเพิ่มขึ้นมากมาย เกิดปัญหาแย่งกันอยู่ แย่งกันใช้ และแย่งกันกิน รวมไปถึงแย่งกันตัดไม้ ทำลายป่ากันจนเกือบจะหมดสิ้น ฝนก็เลยไม่ตกต้องตามฤดูกาล
- รัตนา อยากจะฟังลุงกำนันเล่าต่อ
- กำนัน ได้ซีหลาน เมื่อฝนตกดี ชาวนาต่างก็ปลูกข้าวได้ตั้งนาม รอน้ำมาหล่อเลี้ยงต้นข้าว พอถึงฤดูน้ำหลาก ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ น้ำจากเหนือก็จะหลากมาตามแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วก็ไหลท่วมสองฟากฝั่งที่เป็นที่ราบลุ่มอย่างทั่วถึง เข้าไปหล่อเลี้ยงต้นข้าวในนา ให้ออกรวมเจริญเติบโตอย่างพอดีไม่มาก ไม่น้อย
- รัตนา คุณลุงคะ เคยมีน้ำมากไป น้อยไปบ้างไหมคะ
- กำนัน ก็เคยมีบ้างเหมือนกัน ที่เขาเรียกว่า น้ำล้นทุ่ง คือ มีน้ำมากเกินไป บางทีก็มีน้อยไม่พอหล่อเลี้ยงต้นข้าว แต่ก็นาน ๆ จะปรากฏสักครั้ง ในชีวิตลุง ก็เห็นจะเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๕ นั้นแหละที่เกิดน้ำล้นทุ่งใหญ่ ชาวนาเดือดร้อนกันมาก
- ชาติ มาถึงตอนนี้ หลานอยากทราบว่า ชาวนาเขามีวิธีแก้ปัญหา น้ำท่วมกันอย่างไร จึงไม่เดือดร้อนเหมือนคนกรุงเทพฯ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาที่เจอปัญหาน้ำท่วม

- กำนัน ก็ไม่ยากเย็นอะไร ชาวนาเขาก็เรียนรู้และแก้ปัญหาจากธรรมชาติ เขารู้ว่าที่ใดลุ่ม น้ำจะท่วมเขาก็สร้างบ้านได้สูง ให้พ้นระดับน้ำท่วม เมื่อถึงเวลาน้ำมามันก็ไม่ท่วม
- รัตน แล้วเกี่ยวกับการเดินทางไปไหนมาไหนล่ะคะ
- กำนัน เกี่ยวกับการเดินทางไป-มา เมื่อใกล้ถึงเวลาน้ำจะมา ชาวบ้านเขาก็เตรียมขนน้ำมัน ยาง ยกเรือที่เก็บไว้จากฤดูน้ำปีที่แล้ว เอามายาวรู้ไว้ให้เรียบร้อย ถึงเวลาน้ำท่วมเขาก็ใช้เรือเป็นพาหนะแทนล้อแทนเลื่อน ก็ไม่เดือดร้อนอะไร
- ชาติ พวกสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ชาวบ้านโดยทั่วไปแก้ปัญหากันอย่างไรรับ
- กำนัน สัตว์พวกปศุสัตว์และสัตว์พาหนะ หมู หมา เป็ด ไก่ หรือ วัว ควาย เป็นต้น เราก็ทำโคกหรือรำนให้อยู่ชั่วคราว ก็ไม่มีปัญหาอะไร
- รัตน แหมดีนะคะ ก็ไม่จำเป็นต้องเที่ยวร้องไวยวายเป็นให้ใครมาช่วย ทุกคนต่างก็ช่วยตัวเอง โดยถือเป็นเรื่องของธรรมชาติ
- กำนัน เออ นี่หลาน ได้ทราบจากหนังสือพิมพ์ว่าคนกรุงเทพ เขาเดือดร้อนมากเรื่องน้ำท่วม ก็นาเห็นใจนะ แต่ลุงคิดเล่น ๆ นะว่า ถ้าน้ำมีชีวิตจิตใจและพูดได้ และถ้าน้ำเขา ร้องไวยวายเป็นมาบ้างว่า “ทุ่งรังสิตนี่ข้าเคยมาทุกปี เมื่อถึงเวลาหน้าน้ำ แล้วถึงเวลาข้า มาจะให้ข้าไปอยู่ไหน”
- ชาติ น้าคิดอย่างลูกกำนันว่า ก็คนไปอยู่ในที่น้ำจะต้องท่วม แล้วจะไม่ให้น้ำท่วมได้อย่างไร
- รัตน คงต้องเป็นหน้าที่ของสำนักผังเมืองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนผังของบ้านเมืองจะต้องคิดแก้ไขก่อน ที่จะสร้างบ้านเมือง
- ชาติ คุณลุงครับ ผมสนใจอยากจะทราบถึงคำกล่าวที่ว่า “ทรัพย์ในดิน สินในน้ำ” ซึ่งก็มีความหมายว่า ทั้งในดินและในน้ำ มีทรัพย์สินอยู่เป็นอันมาก โดยเฉพาะคำว่า “สินในน้ำ” มีอะไรบ้างครับ ในน้ำ
- กำนัน เรื่องนี้ ต้องยกให้เป็นความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ ที่สร้างสรรค์ทรัพยากรไว้ให้กับมนุษย์ได้อาศัยในการดำรงชีวิตทั้งอาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยให้เกิดความสะดวกต่าง ๆ มากมาย
- ทรัพย์สินในน้ำก็มีมาก เช่นเดียวกับในดิน ลุงจะเล่าให้หลานฟังว่า เมื่อถึงฤดูน้ำหลากมา สิ่งที่มากับน้ำก็มีมากมาย ที่สำคัญก็ได้แก่ ปลา ซึ่งเป็นอาหารสำคัญ ประจำวันของคนทุกบ้านต่างก็จะมีเครื่องมือจับปลา แบบและขนาดต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ข่าย เบ็ด ลอบ ไซ ชนาง ยอ แห ขนาดใหญ่มากก็ได้แก่อวน
- ชาวบ้านโดยเฉพาะผู้ชายต่างเรียนรู้วิธีหาปลาโดยธรรมชาติ สามารถจับ

ปลาได้วันละมาก ๆ นอกจากพอเป็นอาหารประจำวันแล้ว ยังทำเป็นปลาอย่าง ปลา
เค็ม ปลาร้า ปลาเจ่า และน้ำปลา เอาไว้เป็นอาหาร เมื่อถึงฤดูแล้ง ไม่มีปลาจะให้
จับ บางส่วนก็ส่งไปขายตลาดเป็นรายได้พิเศษอีกด้วย

รัตนา
กำนัน

สมัยก่อนนี้ คงจะมีปลาธรรมชาติชุกชุมมากขึ้นนะคะ คุณลุง
ไซ้จะหลาน ถ้าจะเทียบกับทุกวันนี้ กล่าวได้ว่าเทียบกันไม่ได้ สมัยก่อนเราจับปลา
ธรรมชาติรับประทาน แต่ทุกวันนี้ เราต้องเลี้ยงปลาเป็นอาชีพ หาปลาธรรมชาติไม่
ได้ ความชุมของปลาธรรมชาติสมัยก่อน ถ้าจะเล่าให้คนยุคนี้ฟัง ดูคล้ายเป็นเรื่องตลก
เหลือเชื่อ แต่มันเป็นเรื่องจริง สมกับคำว่า “ในน้ำมีปลา” จริง ๆ คือ มองลงไปใต้น้ำก็
จะเจอแต่ปลาเต็มไปหมด

-เพลงในน้ำมีปลา ในน้ำมีข้าว-

ชาติ

ผมสงสัยครับลุงกำนัน สงสัยว่าเหตุใดสมัยก่อนปลาจึงชุกชุม แล้วทำไมทุกวันนี้
ปลาที่เคยชุมมันหายไปทางไหนครับ

กำนัน

ลุงก็ไม่ทราบสาเหตุอะไรสักชิ้นนักหรอกนะ เท่าที่สังเกตและได้พบเห็น เห็นจะเป็น
เพราะว่าสมัยก่อนมีน้ำหลากเข้าท่วมทุ่ง ตามห้วยหนอง คลอง บึง ต่าง ๆ มีน้ำ
ท่วม โดยเฉพาะทุ่งนาในที่ราบลุ่มภาคกลาง น้ำจะท่วมนาข้าวเป็นเวลานาน ในระหว่าง
เวลานั้น ปลาจะตกไข่ตามบึง ตามป่าข้าว เป็นจำนวนมากมาย และเมื่อเติบโตเต็มที่ก็จะ
แพร่ขยายไปในที่ทุกแห่ง ก็มีปลาให้จับมากมาย ทุกวันนี้ น้ำธรรมชาติถูกจัดเข้าคลอง
ชลประทาน ผันเข้านาตามต้องการแหล่งที่จะให้ปลาดตกไข่และเจริญเติบโตไม่มี
อีกประการหนึ่ง วิธีการจับปลายุคปัจจุบัน โดยใช้ไฟฟ้าบ้าง ไซ้ยาบ้าง ทำให้ปลา
เล็ก ปลาน้อยตายหมด คนไม่เคารพกฎหมาย เห็นแก่ตัวเอาแต่ได้ ปลาธรรมชาติก็ร่อย-
หรือหมดไป

รัตนา

คุณลุงคะ สิ้นในน้ำ อันได้แก่ ปลา ที่มีอยู่ชุกชุมตามธรรมชาติ ทุกวันนี้ปลาก็ยังเป็น
อาหารประจำวันที่สำคัญของไทย แม้จะหาปลาธรรมชาติจับไม่ได้ หรือได้แต่น้อย
มาก จึงได้มีเกษตรกรส่วนหนึ่งหันมาเลี้ยงปลาจำหน่ายเป็นอาชีพ มีรายได้ดี ซึ่งกรม
ประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก็ได้ทำการส่งเสริมในเรื่องการเลี้ยงปลาอยู่เป็น
อันมาก

ชาติ

ครับ คงจะพอแก้ปัญหาการขาดแคลนปลาธรรมชาติไปได้บ้าง แต่ก็ทำให้ชาว
ไร่ ชาวนาที่ยากจน ไม่สามารถหาปลาธรรมชาติโดยไม่ต้องซื้อด้วยเงิน ทำให้เกิด
ความเดือดร้อนทางด้านเศรษฐกิจ

รัตนา
กำนัน

คุณลุงคะ สิ้นในน้ำ นอกจากปลาดังที่คุณลุงพูดให้ฟังแล้ว ยังมีอย่างอื่นอีกหรือไม่คะ
อาหารของคนเรา ที่มีอยู่ในน้ำนอกจากปลาแล้ว ก็ยังมีประเภทพืชผักในน้ำอีกมากมาย

หลายชนิด อาจกล่าวได้ว่า ในฤดูแล้งมนุษย์ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยพืชผักบนพื้นดินฉันใด ในฤดูน้ำมนุษย์ก็อาจดำรงชีพได้ด้วยพืชในน้ำฉันนั้น

รัตนา

มีอะไรบ้างคะคุณลุง

กำนัน

ก็อย่างเช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด สายบัว สันตะวา ดอกโสน เป็นต้น พืชน้ำเหล่านี้สามารถจะนำมาปรุงเป็นอาหารคู่กับปลาได้เป็นอย่างดี

ชาติ

ครับ พอจะสรุปได้ว่า น้ำเป็นปัจจัยสำคัญแก่มนุษย์อยู่เป็นอันมาก โดยเฉพาะชาวเกษตรกรคงจะเห็นได้จากพระราชจริยาวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ตลอดเวลาที่ทรงแปรพระราชฐานไปภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย สิ่งที่พระองค์ทรงสนพระทัยและปฏิบัติเป็นพิเศษ ก็ได้แก่ การจัดหาแหล่งน้ำ สำหรับการเกษตรให้แก่เกษตรกร จึงมีโครงการแหล่งน้ำ ตามพระราชดำริเป็นจำนวนมากมายหลายโครงการ แต่ละโครงการเป็นประโยชน์แก้ปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกรของพระองค์เป็นอันมาก สมกับที่พระองค์ทรงเป็นประมุขของประชาชนเกษตรกรรมโดยแท้

รัตนา

ปัญหาเรื่องน้ำมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องข้าว กล่าวคือ ถ้าน้ำดี ข้าวก็จะดีตามไปด้วย นโยบายของรัฐบาลจึงได้พยายามที่จะจัดการเรื่องชลประทาน จัดให้มีแหล่งน้ำ ส่งน้ำเข้าไปในพื้นที่นา เพื่อให้สามารถทำการเกษตรให้ได้มากและมีคุณภาพดี

ชาติ

มีคำกล่าวกันว่า “เมืองไทยเป็นเมืองทอง” คำกล่าวนี้ ลุงกำนันคิดว่ามีความหมายอย่างไรครับ

กำนัน

ลุงไม่ทราบเหมือนกันว่าใครเป็นผู้ให้คำคำนี้ และผู้ให้จะมีความมุ่งหมายอย่างไร หากจะตีความก็อาจจะได้ว่า เมืองทอง ก็คือเมืองที่ร่ำรวย เพราะมีทองมาก หรืออีกนัยหนึ่งก็เป็นเมืองที่มีข้าวเหลืองอร่ามไปทั้งเมือง เพราะข้าวเวลาแก่เป็นข้าวเปลือก จะให้สีเหลืองเหมือนสีทองเต็มท้องทุ่งนา

รัตนา

น่าจะจริงอย่างลุงกำนันว่า ในราวเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม เวลาที่ข้าวในนาแก่ ทุ่งนาจะดูสวยงาม เหลืองอร่ามด้วยรวงข้าว จนบางทีก็มีคนเรียกขานว่า “ทุ่งรวงทอง”

กำนัน

ในช่วงเวลาของการเก็บเกี่ยวข้าวในนา จะเป็นเวลาที่ชาวนาต้องทำงานหนัก แต่ก็สนุกสนานร่าเริง เพราะได้เก็บเกี่ยวข้าวเข้ายุ้งฉาง เพื่อเตรียมขายได้เงินมาจับจ่ายใช้สอยในสิ่งที่จำเป็นต่าง ๆ และที่สนุกสนานกันมาก ก็คือ การได้มีโอกาสได้ “ออกแขกเกี่ยวข้าว” เป็นการเอาแรงซึ่งกันและกัน ทำให้มีโอกาสได้พบปะสรวลเสเฮฮา ระหว่างกันและกัน ยิ่งเป็นสมัยก่อนหนุ่ม ๆ สาว ๆ ก็จะได้โอกาสเล่นเพลงเกี่ยวข้าว

- เป็นที่สนุกสนาน และสร้างความสัมพันธ์ในระหว่างกันและกันไปด้วย
- รัตนา ชีวิตชาวนาอย่างที่สูงกำหนดว่า ทุกวันนี้ดูเหมือนจะมีน้อยลง เมื่อเครื่องทุ่นแรง เครื่องมือกลต่าง ๆ ก็เข้ามาแทนที่แรงงานของคน ชาวนาจึงหันมาใช้เครื่องทุ่นแรงแทน
- ชาติ ครั้นนี้ก็คงเป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนไม่มีงานทำ ลูกชาย ลูกสาวชาวนาก็ไม่อยู่กับนา เพราะมีเครื่องจักรกลทำงานแทน
- กำนัน จริงซื่อหลาน ทุกวันนี้ในหมู่บ้านเรานี้ก็มีแต่คนแก่กับคนกลางคน แล้วก็เด็กเล็ก ๆ หากคนหนุ่มคนสาวให้เห็นได้ยาก เพราะต่างก็กระเสือกกระสนไปหางานทำในเมืองใหญ่ ๆ กันหมด
- ชาติ นั่นซื่อครับ ผมมีความเห็นว่า ต่อไปรัฐบาลน่าจะตั้ง “คุมกำเนิด” เครื่องจักรกลที่ส่งเข้ามาจากต่างประเทศเสียบ้างก็จะดี คนจะได้มีงานทำ ไม่ว่างงานมากมายอย่างทุกวันนี้
- รัตนา คุณชาติคะ เรารบกวเวลาสูงกำหนดมากพอสมควรแล้ว วันนี้คงจะต้องลาสูงกำหนดเสียที โอกาสหน้าจะมาเยี่ยมและคุยกับสูงกำหนดใหม่
- รัตนา สวัสดีค่ะ
- ชาติ สวัสดีครับ
- กำนัน สวัสดีหลาน วันหน้ามีโอกาסקิเยี่ยมมาวะเยี่ยมสูงใหม่ จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน หรือมีอะไรจะให้สูงช่วยเหลือก็ยินดี โชคดีนะหลานนะ

-เพลงในน้ำมีปลา ในนามีข้าว-

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “ทองคำกับชีวิตไทย”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันพฤหัสบดีที่ ๘ มีนาคม ๒๕๒๗ เวลา ๑๕.๓๐ น.

ผู้จัดรายการและเขียนบท

วิทยากร

ผู้ร่วมรายการ (หญิง)

(ชาย)

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

วลัยรัตน์ อติแพทย์

วรรณิ (นามสมมุติ)

วิน (นามสมมุติ)

วิบูลย์ ปัทมิตานนท์

เพลงประจำรายการ - ขวัญเมือง

- วรรณิ์ พี่วินคะ ช่วยจิ่วคิดหน่อยซี คำว่า “ทอง” นี่มีที่ใช้กับอะไรบ้างในภาษาไทย
- วิน อ้อ เยอะแยะไป ก็ชื่อคนโง่ละ จิ่วจะต้องการสักกี่คน ทองคำ ทองดี ทองสุก ทองแท้ ทองทศ ทองใบ ทองอยู่ จิ่วกำลังรวบรวมข้อมูลอะไรรี
- วรรณิ์ ก็ไม่ถึงกับเป็นข้อมูลใหญ่โตอะไรนักหรอกคะ จิ่วเพียงแต่นึกสนุกขึ้นมา จะจัดกิจกรรมเป็นรายการสนทนาของชุมชนภาษาไทยที่โรงเรียนคะ ให้ชื่อว่า ทองคำกับชีวิตไทย เกิดใหม่คะ
- วิน เก่ซี น้องพี่ทำอะไรละก็ บอกล่วงหน้าได้เลย ต้องแก่ทุกที
- วรรณิ์ แหม ชมล่วงหน้ายังงี้ ก็ไม่จริงใจซีคะ ไม่เอาละ พูดเรื่องทองต่อดีกว่า นอกจากชื่อคนมีอะไรอีกใหม่คะ
- วิน อ้อ เตียว ขอคิดก่อน อ้อได้แล้ว แหลมทองโง่ละ หรือที่เรียกเป็นศัพท์ว่าสุวรรณภูมิ นะ เมืองไทยเราอยู่ในแหลมทอง มีเพลง แหลมทอง ในละครกรรมศิลป์การ สมัยคุณหลวงวิจิตรวาทการเป็นอธิบดีนะ พี่จำได้น่าวไลเคยร้องให้ฟัง แล้วยังเล่าเรื่องละครให้ฟังอีกหลายเรื่อง
- วไล พี่น้องคุยอะไรกันจ๊ะ ออกชื่อน้าด้วย
- วรรณิ์ อ้อ น่าวไล เชิญนั่งซีคะ จิ่วกับพี่วินกำลังคิดกันว่า คำว่า “ทอง” มีใช้กับอะไรบ้างในชีวิตของคนไทยและภาษาไทย พอดีพี่วินนึกได้ถึงคำว่า แหลมทอง และพูดถึงเพลง แหลมทอง จิ่วจำได้นิดหน่อยร้องยังงี้ถูกใหม่คะ “แหลมทอง ไทยเข้าครองเป็นแดนไทย รักกันไว้เราเป็นไทยในแดนทอง” จิ่วจำได้เท่านี้แหละคะ
- วไล ร้องเพลงแหลมทอง ๑ ท่อน
- แหลมทองไทยเข้าครองเป็นแดนไทย
แล้วย้ายแยกแตกกันไปเป็นสาขา
ไทยสยามอยู่แม่น้ำเจ้าพระยา
อีกปึงวังมณานานที.....
- วรรณิ์ วไล แหลมทองไทยเข้าครองเป็นแดนไทย
- รักกันไว้ เราเป็นไทยในแดนทอง
- วรรณิ์ แหม ดีจัง ร้องเพลงนี้แล้วรู้สึกคึกคักยังงี้ไม่รู้ ขอขอบคุณพี่วินที่ช่วยนึกถึงคำแหลมทอง น่าวไล นึกอะไรได้บ้างใหม่คะเกี่ยวกับคำว่า ทอง นะคะ จิ่วจะรวบรวมไว้เตรียมจะไปร่วมวงสนทนาเรื่อง “ทองคำกับชีวิตไทย”
- วไล ก็ภูเขาทองโง่ละ มีทั้งภูเขาทองที่กรุงเทพฯ และที่อยุธยา ที่กรุงเทพฯ เท่าที่น้าทราบ เชื่อกันว่า เขาบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ ที่มณฑปเจดีย์ที่ภูเขาทอง คนไทยในกรุงเทพฯ

นี่ชื่นใจเรื่องงานภูเขาทองกันมากเชียว สมัยก่อนยังไม่มีการจัดงานต่างๆ มากมาย เหมือนสมัยนี้ ก็มีงานภูเขาทองนี้แหละที่ขึ้นหน้าขึ้นตา จำได้ เมื่อน้ำเต๋กๆ ยังตาม คุณพ่อ คุณแม่ ไปเที่ยวงานภูเขาทองเลย สนุกมาก

วิน

แล้วภูเขาทองที่อยู่รายละเอียด มีอะไรสำคัญบ้าง

วไล

อ้าว วินไม่ได้เรียนเรื่อง นิราศภูเขาทองของท่านกวีเอกสุนทรภู่รึจะ ท่านสุนทรภู่ มีความหลังอยู่กับวัดที่มีภูเขาทองนี้ ถึงกับเขียนนิราศภูเขาทองไว้ไพเราะมากทีเดียว

วิน

น้ำวไล ลองว่าสักตอน ๒ ตอน ได้ไหมครับ ผมชักจะลืม ๗ เสียแล้วซี

วไล

นิราศภูเขาทองขึ้นต้นว่า “เดือนสิบเอ็ดเสด็จพระวสา รับกฐินบุญโศภิตา ชูลี ลาลงเรือเหลื่ออาลัย ออกจากวัดทัศนาคูวาราส เมื่อตรุษสารทพระวสาได้อาศัย สาม ฤดูแล้งไม่มีภัย มาจำไกลอารามเมื่อยามเย็น” แล้วมีอีกตอนหนึ่ง เป็นบทอาขยาน จีว คงเคยท่องมาแล้ว ลองว่าให้พี่เขาฟังซีจะ

วรรณ

อ้อ จีวจำได้ละ “ถึงหน้าวังดังหนึ่งใจจะขาด คิดถึงบาทบพิตรอดิศร

ไธผ่านเกล้าเจ้าประคุณของสุนทร แต่ปางก่อนเคยเฝ้าทุกเช้าเย็น

พระนิพพานปานประหนึ่งศึระขาด ด้วยไธญาดิยาแค้นถึงแสนขื่น

ทั้งโรคช้ำกรรมชดวิบัติเป็น ไม่เล็งเห็นที่ซึ่งจะพึงพา จะสร้างพรตอดสำห

ส่งส่วนบุญถวาย ประพฤติฝ่ายสมณะทั้งวสา

เป็นสิ่งที่ของฉลองคุณมุสิก ขอบเป็นข้าเคียงบาททุกชาติไป”

แหม ตอนนี่เศร้าจังนะคะ รู้สึกว่า ท่านสุนทรภู่มีความจงรักภักดี ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมากทีเดียว

วิน

อ้อ นึกออกแล้ว ผมเคยจำได้อยู่ ๘ วรรค เพราะชอบมาก นี่ใจครับ ผมจะว่าให้ฟัง

“เคยหมอบไถลได้กลิ่นสุคนธ์ตรลบ ละอองอบรสรื่นชื่นนสา

สิ้นแผ่นดินสิ้นรสสุคนธา วาสนาเราก็น่าเหมือนกลิ่นสุคนธ์”

วไล

เก่ง เก่ง นึกว่าเรียน วิหะ จะไม่รู้จักกลอนเพราะ ๗ เสียอีกละ ยังงี้ซีถึงจะดี แม้จะ

เรียนไปทางด้านเครื่องยนต์กลไก ก็ยังจำสิ่งสุนทรีย์ ในภาษาไทยได้

เพลง คั่นรายการ.....

วไล

พูดถึงคำว่า ทอง ยังมีอีกหลายอย่าง เออ, น้ำนี้บอกอีกอย่างหนึ่งจะ ภาษีไทยเราก็ มีคำว่าทองอยู่ด้วยหลายบทนะ ที่น้ำจ้ำได้ก็มีอยู่ ๒ บท “มีเงินเขานับว่าน้อง มีทอง เขานับว่าพี่” นี่ก็แยกคำนิยม เรื่อง ทรัพย์สมบัติ ใครเป็นเศรษฐีมีเงินทอง ก็นับญาติ เข้าไว้ เป็นธรรมดาของสังคมทั่วไป อีกบทหนึ่งว่า “มีทองเท่าหนวดกุ้ง นอนสะดุ้งจน เรือนไหว” บทนี้ ตลกดีนะคะ น้ำวไล เจ้าของคงหวงมาก ทองเท่าหนวดกุ้ง เท่านั้น ทำให้นอนสะดุ้งจนเรือนไหวแน่ะ อ้อ จีวนึกได้อีกบทหนึ่งละ เรือล่มในหนองทองจะไป

- ไหนด ทองก็คงตกอยู่ในหนองนั้นเอง ไข่ไหมคะ
- วไล เขาตีความมากไปกว่านั้นจะ หมายความว่า เมื่อต้องเสียอะไรไปโดยไม่มีทางจะสูญเปล่า ก็ไม่ต้องวิตกทุกข์ร้อน บางคนเขาก็แปลความให้เกี่ยวกับการแต่งงานของฝ่ายหญิง และฝ่ายชาย ที่เป็นญาติกัน และต่างก็รำรวย เมื่อแต่งงานแล้ว ทรัพย์สินก็ไม่ไปไหนเสีย คงตกอยู่ในวงเครือญาตินั้นเอง
- วิน ผมเคยได้ยินภาษิตอีกบทหนึ่งครับ เขาว่า “เสียทองเท่าหัว ไม่ยอมเสียหัวให้ใคร” นี่ก็แสดงว่าตีราคาสามีมากกว่าทองเสียอีกนะครับ ขนาดทองเท่าหัว ซึ่งคงหนักมากแล้ว ก็ยังไม่ยอมเลย (หัวเราะ)
- วรณี นอกจากภาษาไทยที่ใช้คำว่าทองแล้ว คุณน่าจะอะไรได้อีกไหมคะ
- วไล ก็มีสำนวนไทยอีกหลายสำนวน นี่ก็คล้าย ๆ ภาษิตนะแหละ แต่ไม่ใช่เป็นการสอนให้ทำอะไร จึงเรียก สำนวนไทย เช่น ที่ว่า “ขอเป็นทองแผ่นเดียวกัน” ก็หมายความว่า เป็นไมตรีกัน สำนวนนี้มีที่มาจาก การทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างประเทศ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ ทรงไว้ในพงศาวดาร รัชกาลที่ ๒ ว่า “เมื่อโปรดเกล้าฯ แรกออกมาค้าขายถึงประเทศทางตะวันออก เมื่อทำหนังสือสัญญากับเจ้าที่ครองเมืองทางแถบนี้ หนังสือสัญญานั้น จารึกลงในแผ่นทอง และทั้งสองฝ่ายเอาหัวแหวนประทับแทนตรา “นำเข้าใจว่า การทำสัญญาไมตรีระหว่างประเทศเป็นเรื่องสำคัญ จึงต้องจารึกลงในแผ่นทอง แล้วก็มีสำนวนเปรียบเทียบว่า “สองพระนครเป็นสุวรรณพลึงอันเดียวกัน”
- วรณี จี๊วก็เคยได้ยินค่ะ คำสุวรรณพลึง เพราะดินะคะ ทำให้นึกถึง กลอนบทละครเรื่องอิเหนา ตอนที่ท้าวกะหมังกุหนิง มีสารไปถึง ท้าวดาหว่า “จะขอเป็นกือกทองรองบาท พระผู้วงศ์เทวอันปรากฏ จะขอพระบุตรมียศ ให้โอรสข้าน้อยดังจินดา” แต่ในสารนั้นไม่ใช่ แผ่นดินทองนะคะ กลายเป็นกือกทองไป คงจะเป็นการต่อมตัวนะคะ น้าวไล
- วไล ไข่จะ นึกก็คิดอย่างนั้น สำนวนไทยที่เกี่ยวกับทอง ยังมีอีก ๒-๓ สำนวน ที่น่านึกออกก็มี “ทองไม่รู้ร้อน” แปลว่า ทำเฉยเมย ไม่กระตือรือร้น นี่เขาก็นำเอาเรื่องการหลอมทองเข้ามาเทียบ คือเวลาหลอมทอง เอาทองใส่เตาตั้งไฟหลอมไปนานเท่าไร ทองก็ไม่ร้อนสักที จึงเกิดสำนวนว่า ทองไม่รู้ร้อนขึ้น
- วิน แล้วที่เขาว่า ทองเสาชิงช้าล่ะครับ ผมเคยได้ยิน คุณป้าของเพื่อนพูด หมายความว่ายังไ้ครับ ดีหรือไม่ดี
- วไล ทองเสาชิงช้า ก็คือ ทองเหลืองนะซี่ ไม่ใช่ทองแท้ สมัยก่อนที่บริเวณเสาชิงช้า มีตลาด ที่ตลาดมีทองรูปพรรณพวกสายสร้อย กำไล แหวน ตุ่มหู ทำด้วยทองเหลือง

ขายมาแต่โบราณ น้ำเคยไต่ยีนคุณยายว่ากลอนเกี่ยวกับทองเสาชิงช้าให้ฟัง ใจความว่า คนจนไม่มีทองจะใส่ เพราะทองจริง ๆ ราคาแพง ก็เลยต้องไปซื้อทองเสาชิงช้ามาใส่ประดับตัว อย่างที่ว่าเป็นกลอน ดังนี้

“หาทองแท้แก่ไขมันไม่คล่อง ต้องเอาทองเสาชิงช้ามาให้หาย
แต่ล้วนเนื้อสับน้ำทองคำทวาย สายสร้อยสายหนึ่งก็ถึงสลึงเฟื้อง
แพงไม่เบายังกล้าอุตสำหรับซื้อ ผูกข้อมือแลงามอร่ามเหลือ
ถึงจนยากอยากบำรุงให้รุ่งเรือง จนทองเหลืองก็ไม่ละจะกละงาม”

สังเกตคำว่า จะกละงามซี ช่างว่ากันเจ็บ ๆ นะ แทนที่จะว่าอยากสวยอยากงาม ก็ใช้คำว่า “จะกละ” แปลว่า อยากเอามาก ๆ

วณิ

วไล

จิ๋วเคยไต่ยีนคุณยาย พูดว่า“อย่าเอาทองไปรู้กระเบื้อง” สำนวนนี้หมายความว่ายังไ้คงก็ทองนะ เป็นของราคาแพง ส่วนกระเบื้องราคาถูก ถ้าเอาทองไปรู้กระเบื้องก็เหมือนกับเป็นการลดตัวลงไปปะปนกับคนที่มีความต่ำต้อย เท่ากับยกตัวฝ่ายที่เป็นทองว่าสูงกว่า ฝ่ายที่เป็นกระเบื้องนั้นแหละ

วิน

อ้อ ผมนึกออกอีกอย่างหนึ่งครับ ชื่อจังหวัดใกล้เคียงครับ เรามีจังหวัดที่แปลว่าเมืองทองถึง ๒ จังหวัด คือ กาญจนบุรี กับสุพรรณบุรี แถมยังมีอ่างทองอีกจังหวัดหนึ่ง สมัยโน้นคนอาจจะรำรวยมากถึงกับต้องเอาทองมาทำอ่างใช้ก็ได้เนาะครับ น้ำวไล

วไล

(หัวเราะ) ก็ไม่แน่นา อาจจะเป็นการสันนิษฐานที่เข้าเค้าก็ได้ นานี้ก็เรื่องทองที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาได้อย่างหนึ่งแล้ว ลำเภาทองยังไ้ละ ลำเภาทองที่พระเวสสันดรทรงกล่าวในเชิงอุปมาว่าจะพามาหาชนข้ามไปยังฝั่งที่ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกนะ ในเรื่องมหาเวสสันดรชาดก พระเวสสันดรทรงขอร้องให้พระชาติ พระกัณหา ขึ้นจากสระเพื่อให้พระบิดาได้บริจาคนเป็นทานแก่ชูชก ในที่สุดสองกุมารก็ขึ้นจากสระยอมให้พระเวสสันดรมอบให้ชูชกไป

วณิ

แหม คุณน่าจะไ้ได้เรื่องทองที่สัมพันธ์กับวรรณคดีไทยและภาษาไทยหลายเรื่องแล้ว ซิคะ จิ๋วรวมไ้ไ้ได้หลายอย่างแล้ว มีอีกอย่างหนึ่งที่จิ๋วคิดเพิ่มขึ้นมา คือ โพร้ทอง ไ้คงถ้าใครเป็นที่พึ่งอันยิ่งใหญ่แก่เราได้เราก็เรียกว่าเป็น “ร่วมโพร้ทอง” อย่างที่กล่าวในเชิงอุปมาว่าพระมหากษัตริย์เป็นร่วมโพร้ทอง ถูกไหมคะ น้ำวไล

วไล

ถูกจะ ถ้าพูดในเชิงอุปมาก็ยังหาได้อีกหลายคำ เช่น คำว่า “หัวใจทอง” มีความหมายว่า ผู้มีใจงาม ไม่เห็นแก่ตัว มีแต่การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม น้ำเคยอ่านบทละครเรื่อง หัวใจทอง ซึ่ง ชพณฯ หม่อมหลวง ปิ่น มาลากุล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้แต่ง

วิน

ผมได้อีกคำหนึ่งแล้วครับ “ล้นทอง” ไ้คงครับ นักการทูตที่มีศิลปะในการใช้โวหาร

วไล
วรรณิ

การทูต เขาก็เรียกว่า “นักการทูตล้นทอง” ใช่มั้ยครับ
 ไข่จะ วินช่วงคิดเหมือนกันนะ ยังไงจะ จิว ได้ไว้พอริยัง
 ได้ไว้ ๘๐ เปอร์เซนต์ แล้วละ จิวไปคิดเพิ่มอีกนิดหน่อยก็พอจะเป็นทุนไปร่วมสนทนากับเขาได้ จิวกราบขอพระคุณน้ำวไลมากละ ขอขอบคุณพี่วินด้วยนะคะที่ช่วยคิดเรื่องทองให้จิวได้หลายคำมีที่ปรึกษาดี ๆ ยังงี้ค่อยสบายใจหน่อย อ้อ น้ำวไลละ มีกลอนอะไรเพราะ ๆ เกี่ยวกับคำว่าทองบ้างไหมคะ จะเป็นของเก่าหรือของใหม่ที่น้ำวไลแต่งเองก็ได้ มีไหมคะ

วไล

อ้าว เมื่อขอก็จะให้ คอยฟังนะจ๊ะ

ชีวิตไทยกับทองของมีค่า
 ใช้กันมาเนิ่นนานกาลสมัย
 มีแหลมทองภูเขาทองผ่องอำไพ
 ภาษีไทยใช้คำทองลงคันตุ
 วรรณคดีมีทองงามผ่องแผ้ว
 กวีแก้วเชิงกลอนสุนทรภู่
 แต่งนิราศภูเขาทองทำนองครู
 พินิจดูได้ข้อคิดตั้งใจจำ
 สำเภาทองโพธิ์ทองเป็นของสูง
 ย่อมชักจูงจิตใจไม่ตกต่ำ
 อีกล้นทองนักการทูตพูดถ้อยคำ
 ทองนี้นำคิดเฟื่องหลายเรื่องเอย

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “การละเล่นหน้าร้อน”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๒๗ เวลา ๑๕.๓๐ - ๒๐.๐๐ น.

ผู้จัดรายการ

มาลี จันทรวงศ์

วิทยากร

ปัญญา นิตยสุวรรณ

ผู้ช่วยรายการ

จิตรลดา หัซซะวณิช

นิมิต สุทธิพิทักษ์

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

วิบูลย์ ปันทิทานนท์

เพลง

ประกาศ

นำรายการ แล้วหรือลงเป็นแบ็คกราวด์

สวัสดีครับท่านผู้ฟัง.....เมื่อถึงหน้าร้อนคราใด เราก็จะเห็นว่าสภาพของดินฟ้าอากาศนั้นดูช่างสวยงามสดใส ไม่ว่าจะเป็นท้องฟ้าสีน้ำเงินเข้ม แสงแดดที่เจิดจ้า สายลมที่พัดมาแผ่วๆ และด้วยสภาพของดินฟ้าอากาศอันสดใสดังที่กล่าวนี้เอง ทำให้ชนชาติต่าง ๆ แถบเอเชีย ได้ถือเอาหน้าร้อน เป็นการเริ่มต้นศักราชใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในราวเดือนเมษายน สำหรับไทยเราก็ดกอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติเช่นเดียวกัน และเรียกหน้าร้อนที่เริ่มต้นศักราชใหม่นี้ว่า “วันสงกรานต์” เป็นวันพิชิตต่อจากวันตรุษจีนปีซึ่งแต่ก่อนก็มีพิธีทำบุญส่งปีเก่าแล้วมาทำบุญปีใหม่รับสงกรานต์ และพร้อมกันนั้นก็มีการละเล่นต่าง ๆ เพื่อแสดงความสนุกสนานรื่นเริง

เพลง

ลุง

จ้ะ

อ้าว! หลานจ้ะ วันนี้ถึงกับลงมือภูมบ้านเองเชียรวรึนั้น

คะคุณลุง คุณแม่บอกว่าโรงเรียนปิดเทอมอย่างนี้ อย่าอยู่เฉย ๆ พยายามหางานในบ้านทำ เป็นการฝึกให้เราเป็นคนขยันไงล่ะคะ แล้วก็พรุ่งนี้จะสงกรานต์แล้วรีบจัดบ้านช่องให้สะอาดรับปีใหม่

ลุง

จ้ะ

แม่ของหนูพูดถูกแล้ว.....นี่เขาไปไหนกันหมดล่ะ

คุณแม่ออกไปซื้อของ คุณพ่อยังไม่กลับจากทำงานคะ

ลุง

แล้วเรื่องที่ลุงชวนหนูจ้ะไปเที่ยวงานสงกรานต์พระประแดงล่ะ พ่อแม่ของหนูว่าไงอนุญาตไหม

จ้ะ

อนุญาตคะ และยังบอกหนูเลยว่าหากมีเวลาว่างจริง ๆ แล้ว จะไปเที่ยวด้วย ปีนี้งานสงกรานต์พระประแดงคงสนุกนะคะคุณลุง

ลุง

สนุกซีหนูจ้ะ ลุงไปมาเมื่อหลายปีแล้วยังจำภาพได้ไม่ลืมเลย พระประแดงหรือที่เรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า ปากลัดนี้ มีชาวรามัญอาศัยอยู่มาก เขาก็ยังไม่ลืมประเพณีการละเล่นต่าง ๆ ของเขา ถึงวันสงกรานต์ที่ เขาก็นำการละเล่นต่าง ๆ นั้นมาเล่นกันที่

จ้ะ

การละเล่นที่ว่ำนั่นคะ มีอะไรบ้างคะ

ลุง

โอ้ย มีมากมายหลายอย่าง แต่ที่น่าดูมากก็เห็นจะเป็นการเล่นสะบ้า ประเพณีการเล่นสะบ้านี้นับว่าชาวพระประแดงเขารักษาไว้อย่างเหนียวแน่นทีเดียว ท้องถิ่นอื่น ๆ แถบจะเลิกกันไปหมดแล้ว อยากรู้ไหมล่ะหนูจ้ะว่าเขาเล่นสะบ้ากันอย่างไร

จ้ะ

อยากทราบซีคะคุณลุง เป็นการเพิ่มพูนความรู้รอบตัวไปด้วย

ลุง

อืม ฉลาดนะ การเล่นสะบ้านี้จะเรียกว่าเป็นการสนุกสนานของหนุ่ม ๆ สาว ๆ ก็ว่าได้ เพราะผู้เล่นเขาแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหญิง ๘ คน ฝ่ายชาย ๘ คน และที่น่าดูก็คือ ผู้เล่นทั้งสองฝ่ายจะต้องแต่งกายชุดพื้นเมืองของเขาด้วย

ศจี

แล้วการเล่นสละบ้า เขาเล่นกันที่ไหนล่ะคะ

ลุง

อ้าว เขาก็เล่นกันได้ทุกบ้านนะซี คือเมื่อบ้านใดเปิดเป็นบ่อนสละบ้า เขาก็จะปรับพื้นที่ให้ราบเรียบ ธรรมดาที่นั่นบ้านของชาวรามัญมิได้ทุนสูง ดังนั้นจึงไม่ยากที่คนจะเล่นสนุกสนานกัน ไม่ต้องกลัวศีรษะจะชนกับไม้พื้น.....อ้าว นั่นหมู่บ้านเสร็จแล้วรี

ศจี

คะคุณลุง

ลุง

ถูกพื้นได้ดีจริง ๆ ดูเป็นเงาขาวที่เดียว หัดเป็นคนขยันให้ติดเป็นนิสัยเถิด แล้วจะดีมากกว่าที่เดียว
 ศจี
 ขอขอบคุณค่ะ.....คุณลุงคะ วันสงกรานต์นี้ก็เป็นทีที่ทราบแล้วว่าเป็นช่วงหน้าร้อน หนูทราบมาว่าการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ ของไทยเรา ส่วนใหญ่ก็จะมีกันหน้าร้อนนี้ละคะ หนูขอเรียนถามคุณลุงว่า การละเล่นที่ว่านี้ มีอะไรที่ไหนบ้างคะ

ลุง

ลุงจะตอบเท่าที่หนูทราบนะหนูศจี แต่หนูศจีไม่คิดสงสัยสักนิดหรือจะว่า ทำไมคนไทยเราแทบทุกภาคจึงมีการละเล่นต่าง ๆ มากมายในหน้าร้อน

ศจี

ก็พอทราบบ้างละคะแต่ไม่แน่ใจว่าจะเข้าใจถูกหรือเปล่า คือคิดข้อนี้อยู่ว่า เราได้รับอิทธิพลทางด้านศาสนา ความคิด ความเชื่อถือต่าง ๆ มาจากอินเดีย และวันสงกรานต์นี้หนูเข้าใจว่าเราได้รับจากมอญ พม่ามากกว่า แต่ช่วงนั้นของอินเดียเป็นฤดูวันสันต์ ซึ่งเป็นช่วงที่ดีที่สุดของเขา อากาศเย็นสบาย ไม่หนาวไม่ร้อน และลักษณะที่เด่นที่สุดก็คือ เป็นช่วงที่ต้นมะม่วงออกช่อมีดอกบานสะพรั่งเต็มต้น และมีกลิ่นหอมอบอวลไปทั่ว ดอกสัมนั้นเล่าก็ประดังกันออกมาในช่วงนี้ บรรยากาศทั่ว ๆ ไปจึงดูสดชื่นรื่นรมย์ ค่ะ ด้วยเหตุนี้เองเขาจึงถือเอาต้นวันสันต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ แสดงความยินดีปีริดา เล่นนักขัตฤกษ์สงกรานต์กัน ส่วนไทยเราไม่มีฤดูวันสันต์ เมื่อพ้นฤดูหนาวแล้ว ก็ย่างเข้าหน้าร้อน แต่ทั้งฤดูวันสันต์กับฤดูร้อนของเราเป็นช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกันมาก ขณะเดียวกันในระยะนี้เป็นช่วงที่คนไทยเราว่างจากการทำไร่ไถนา จึงถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันทำบุญใหญ่ เล่นสนุกสนานกัน ที่หนูพูดมายาว ๆ นี้ถูกหรือเปล่าคะคุณลุง

ลุง

ข้อคิดที่หนูพูดมานี้ใกล้เคียงมาก

ศจี

ขอบคุณค่ะ เมื่อสักครู่นี้คุณลุงบอกว่าจะพูดถึงการละเล่นต่าง ๆ ในหน้าร้อนว่ามีอะไรบ้างใช่ไหมคะ

ศจี

ใช่ซี ลุงไม่ลืมหรอก หากจะพูดถึงการละเล่นต่าง ๆ แล้ว เราก็ต้องแยกออกเป็นประเภทๆ หลังจากรดน้ำขอพรผู้ใหญ่แล้ว เด็ก ๆ ก็ออกมาเล่นสาดน้ำกันอย่างแซ่บ เล่นลูกช่วง การละเล่นกลางแจ้ง การละเล่นในร่ม การละเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ และการละเล่นแบบล้อเลียน เหล่านี้เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่แล้วการละเล่นต่าง ๆ นั้นมักจะเล่นกันกลางแจ้ง ด้วยเหตุผลที่ว่า บริเวณพื้นที่กว้างขวางกว่าในร่ม ผู้เล่นมีจำนวนได้

มากกว่า ที่สำคัญก็คือผู้คนที่ได้มากกว่าด้วย เหตุผลอันนี้หนูศรจึงเข้าใจนะ
ค่ะ

ศร

เพลง

ศร

ลุง

คุณลุงคะ เมื่อสักครู่นี้คุณลุงบอกว่าจะเล่าถึงการละเล่นหน้าร้อนให้ฟังไงล่ะคะ
ลุงจะเริ่มต้นการละเล่นอะไรก่อนดีล่ะ.....จ้ะอาการเล่นเพลงพิชฐานก็แล้วกันนะ เพลง
พิชฐานนี้เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งที่เคยนิยมเล่นกันในภาคกลางเมื่อราว ๔-๕๐ ปี
ก่อน ปัจจุบันนี้หาดูหาฟังได้ยากแล้ว วิธีเล่นมีดังนี้ เขาแบ่งฝ่ายหญิงฝ่ายชายเป็นสอง
ฝ่าย ต่างฝ่ายต่างก็ไปหาดอกไม้มา แล้วนำถวายพระพุทธรูปในโบสถ์หรือวิหารฐาน
โห้วพระแล้วมีการร้องเพลงพิชฐานกัน เมื่อโห้วพระเสร็จแล้ว ก็มีพ่อเพลงแม่เพลงแต่
ละฝ่ายร้องนำ นอกนั้นเป็นลูกคู่คอยร้องรับ ใจความของคำร้องส่วนใหญ่เป็นเรื่อง
เกี่ยวพาราสี บางครั้งก็แทรกคำเหน็บแนมและคำคมเอาไว้ด้วย มีความสนุกสนาน
มาก ยกตัวอย่างคำร้องสักนิดนะจ๊ะ อย่างฝ่ายชายร้องว่า “พิชฐานเอ๋ย มือหนึ่งถือ
พาน ถือพานดอกชบา เกิดชาติแสนใด ขอให้ได้กับพวกท่านา” ฝ่ายหญิงเมื่อได้ฟัง
ดังนั้นก็ร้องตอบไปว่า “พิชฐานเอ๋ย มือหนึ่งถือพาน ถือพานดอกนมแมว เกิดชาติใด
แสนใด ขออย่าให้ได้กับพวกบ้านแพ้ว”

ศร

ลุง

ฟังดูแล้วสนุกดีนะคะคุณลุง

สนุกซี ส่วนการละเล่นอย่างอื่นก็มี “งูกินหาง” เล่นแบบนี้หนูศรก็เคยเล่นใช้ไหมล่ะ
เล่นงูกินหางนี้สนุกตอนที่ไล่จับกันนี้แหละ การเล่นแบ่งออกเป็นสองฝ่าย หญิงฝ่ายหนึ่ง
ชายฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าแม่งูฟอง ส่วนลูกงูก็เกาะสะเอวฟองหรือแม่งูของตนไว้แน่นที่
เดียว และมีคำร้องว่า “แม่งูเอ๋ย กินน้ำบ่อไหน กินน้ำบ่อทราย ย้ายไปก็ย้ายมา กิน
น้ำบ่อโศก โยกไปก็โยกมา กินน้ำบ่อหิน บินไปก็บินมา กินหัวกินหาง กินกลาง
ตลอดตัว” ร้องจบแล้วฟองก็หาทางถูกตัวหรือจับตัวลูกงูตัวสุดท้าย แม่งูก็พาลูกงูหนี
กันจ้าละหวั่น หัวเราะเฮฮากันไป การละเล่นชนิดนี้ทำให้หนุ่มสาวมีการถูกเนื้อต้องตัว
กันได้ทางหนึ่ง แต่เป็นไปอย่างสุภาพ จึงไม่มีการถือโทษโกรธเคืองกัน

ศร

ลุง

(หัวเราะ) หนูเคยเล่นตอนเป็นเด็ก ๆ ผู้ใหญ่เล่น มีไหมคะคุณลุง

มี ตามท้องถนนบพไถ่งล่ะ บางแห่งถึงกับมีท่านผู้สูงอายุออกมาเล่นด้วย ทุ่งโจงกระเบน
สวมเสื้อลายดอกสีฉูดฉาด ผัดหน้าทาแป้งกันขาววอก ลูก ๆ หลาน ๆ ที่ยืนดูพา
กันหัวเราะด้วยความรักและชื่นชม นั่นเป็นการแสดงถึงความรักความเมตตาของผู้ใหญ่
ที่มีต่อเด็ก ต้องการให้เด็กได้รับความสนุกสนานรื่นเริง.....การละเล่นอีกอย่าง
หนึ่งก็คือ “รีข้าวสาร” วิธีการเล่นก็ไม่ยากอีกนั่นแหละ คือให้หนุ่มสาวสักคู่หนึ่งจับ
มือกัน แล้วยกมือขึ้นให้สูงตีต่างว่าเป็นขุมประตู่ แล้วให้เพื่อน ๆ ที่เกาะไหล่ต่อ ๆ กัน

เป็นแถว ลอดซุ้มประตูมือนั้นพอถึงคนสุดท้าย ต้องคอยจ้องเอามือครอบจับไว้ เพื่อให้มาเป็นซุ้มประตูแทน ขณะที่ลอดซุ้มประตูมือ เขาจะมีการร้องไปด้วยว่า “รี ๆ ข้าวสาร สองทะนานข้าวเปลือก เลือกท้องโปลาณ เก็บเบียดไถ่ถูรำน คดข้าวใส่จาน พานเอาคนข้างหลังไว้”

ศจิ พังคุณลงเล่าเรื่องการละเล่นต่าง ๆ ในหน้าร้อนอย่างนี้ สนุกมากทำให้คิดถึงความหลังตอนที่เป็เด็กเหลือเกิน อยากจะกลับไปเล่นอย่างนั้นอีก

ลุง (หัวเราะ) นั้นนะซี ลุงก็คิดอย่างนั้นเหมือนกัน แต่ใครเล่าจะย้อนกาลเวลาหรือย้อนกลับอายุของตนเองได้ แต่การดูคนอื่น ๆ เล่นก็ทำให้เราสนุกได้เหมือนกัน จริงไหม

ศจิ การละเล่นอย่างอื่นมีอีกไหมคะ

ลุง มีซิจะ “มอญซ่อนผ้า” ก็เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งที่นิยมเล่นกันโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นภาคไหน วิธีการเล่นก็ไม่ยากอะไร ผู้เล่นนั่งล้อมวงกันเป็นวงกลม แล้วให้อีกคนหนึ่งถือผ้าไว้หน้ามือ เดินวนไปตามข้างหลังผู้เล่นที่นั่งล้อมวงอยู่ พร้อมกับร้องว่า “มอญซ่อนผ้าตุ๊กตาอยู่ข้างหลัง ระวังดี ๆ เขาจะตีกันพัง” แล้วผู้ถือผ้าจะแอบวางผ้าไว้ข้างหลังผู้ที่นั่งเปลอ จนกระทั่งคนถือผ้าเดินวนมาอีกรอบจนถึงตัวคนที่มีผ้าวางอยู่ จากนั้นก็จะหยิบผ้าขึ้นไล่ตี หากตีถูก คนนั้นก็จะเป็นผู้ถือผ้าต่อไป ตอนไล่เอาผ้าตีกันนี้ซิ สนุกจริง ๆ ระวังกันไปหัวเราะกันไป ผู้ใหญ่ที่นั่งมองดูลูก ๆ หลาน ๆ เล่นอยู่ใกล้ ๆ ก็นั่งหัวเราะเฮฮาไปด้วย

ศจิ เล่นมอญซ่อนผ้าอย่างนี้ หนูก็เคยเล่นค่ะ สนุกอย่างที่คุณลงว่าจริง ๆ

ลุง มีการละเล่นอยู่อีกอย่างหนึ่งนะหนูศจิ เป็นการละเล่นที่มีแต่ผู้หญิงล้วน ๆ ไม่มีผู้ชายปะปนอยู่เลย ได้แก่เป็นฝ่ายยืนดูเท่านั้น แล้วก็ชอบยืนดูกันเสียจริงเชียว แต่พูดก็พูดเถิดนะ หนูศจิก็คือทราบดีว่าที่ลุงกับป้าได้มาเป็นสามีภรรยา ก็เพราะการละเล่นอย่างนี้แหละ ลงไปยืนดูเขาเล่นกันเป็นนานสองนาน จนสบตากันแล้วรักกัน

ศจิ (หัวเราะ) การละเล่นอะไรคะ

ลุง อ้าว.....ก็เล่น “แม่ศรี” ไล่ละ การละเล่นนี้มักจะเล่นกันในวันสงกรานต์หรือวันขึ้นศักราชใหม่ การละเล่นแบบนี้ยากหน่อย เพราะมีส่วนประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องเข้ามาร่วมด้วยนั่นก็คือ “ผี” ทางภาคกลางภาคอีสานนิยมเล่นแม่ศรีกันมาก การเล่นแม่ศรีนี้จะใช้คนเล่นกี่คนก็ได้ แต่ตัวแม่ศรีนั้นต้องเป็นคนสวยที่สุด น่ารักที่สุด เราจะให้แม่ศรีมานั่งเป็นตัวเด่น อยู่ตรงกลางนั่งอยู่บนกันครก และต้องแต่งตัวให้สวย ๆ ด้วย เช่น ห่มผ้าสไบเฉียงสีแดงสด มีเครื่องประดับเต็มตัว ไม่ว่าจะเป็นแหวน สร้อย หรือกาไล นอกจากนี้ก็ต้องมี “แม่บท” อีกคนหนึ่ง แม่บทนี้ ถือพานขนมตรุษ ดอกไม้ และรูป ๓ ดอก แล้วยกมือพนมไปทางด้านทิศตะวันตก อันเป็นทิศทางของผี เพื่อ

อัญเชิญผีให้เข้าทรงแม่ศรีโดยมีคำเชิญว่า “สาธุ.....เจ้าพระคุณเจ้าพ่อเขาเขียว ยามนี้ ยามตรุษสงกรานต์ ขออัญเชิญมาเล่นกับลูกข้างเถิด” ขณะที่แม่บร็องชวนเชิญผีนั้น คนอื่น ๆ ก็ต้องช่วยกันร้องด้วย พร้อมกันเกาะไม้ดัง ๆ บร็องเชิญผีเข้าทรงแม่ศรีนี้ มีบร็องอยู่บทหนึ่งที่เขาจะเหมือน ๆ กันทุกภาค นั่นคือร้องว่า “แม่ศรีเอ๋ย แม่ศรีสาวสะ ยกมือไหว้พระ ก็จะมีคนชม ขนคิ้วเจ้าก็ต่อ ขนคอเจ้าก็กลม ชักผ้าปิดนมชมแม่ศรีเอ๋ย”

ศจี

ร้องไป ๆ ผีตอบรับคำเชิญใหม่คะลุง

ลุง

(หัวเราะ) เขาว่ากันว่านะหนูศจี หากปีไหนตัวแม่ศรีเป็นคนไม่สวยละก็ เจ้าพ่อหรือเจ้าผีก็เล่นตัว ไม่ยอมมาเข้าทรงก็มี แต่หากแม่ศรีเป็นคนสวย ผีก็จะเล่นเข้ามาประทับทรงทันที เออ.....แปลก ลุงก็ไม่เข้าใจเหมือนกัน และหากว่าผีเข้าทรงร่างแม่ศรีแล้ว นิสัยใจคอของแม่ศรีจะเปลี่ยนไปทันที เสียงพูดก็กลายเป็นเสียงผู้ชาย กิริยาท่าทางก็แข็ง ๆ แบบผู้ชายไปด้วย บางครั้งถึงกับลุกขึ้นมาร่ำอยู่เฉิบ ๆ ทั้ง ๆ ที่ก่อนผีเข้าทรง เป็นคนเหนียวอาย อันนี้ก็นับว่าแปลกนะ แม่ศรีนั้นจะรำไปเรื่อย ๆ อย่างนั้น จนเมื่อทุกคนเห็นว่าแม่ศรีเหน็ดเหนื่อยมากแล้ว ก็จะช่วยกันเชิญให้ผีออกไปจากร่างโดยวิธีเป่าหุ้ร้องเตือนแม่ศรี แต่บางครั้งผีที่เข้าทรงอยู่นั้น เป็นผีที่ดีจริง ก็ไม่ค่อยยอมออกจากร่างแม่ศรี จนต้องแผดเสียงร้องตะโกนใส่หูแม่ศรี นั่นแหละผีจึงยอมออกจากร่าง แม่ศรีก็คืนสติดังเดิม การละเล่นแม่ศรี สนุกไปอีกแบบหนึ่งไม่เหมือนกับการละเล่นอื่น ๆ

ศจี

การละเล่นหน้าร้อนคงมีอีกมากนะคะ

ลุง

ใช่จ๊ะ อย่างหัวล้านชนกัน วิ่งเปรี้ยว วิ่งกระสอบ หรือชักคะเย่อ นี่ก็เรียกว่าการละเล่นชนเดียวกัน เออ.....ลุงลืมขยายความไปนิดหนึ่งว่า การละเล่นนั้นคืออะไร การละเล่นก็คือ การลงร่วมสนุกในการเล่น ในการแสดงกิจกรรมบางอย่างที่แสดงออกถึงความสนุกสนานรื่นเริง อีกอย่างหนึ่งก็คือการละเล่นต่าง ๆ นี้เขามักใช้เวทีกลางแจ้งเป็นที่เล่นไม่ว่าจะเป็นลานวัด ลานบ้าน หรือลานนวดข้าว ไม่มีการยกพื้นปลูกโรง เพราะหากทำเช่นนั้นก็เท่ากับแยกคนเล่นกับคนดูออกจากกัน ซึ่งจะไม่เรียกว่าการละเล่นเข้าใจที่ลุงพูดใหม่จ๊ะ

ศจี

เข้าใจคะ แหม.....หนูขอขอบพระคุณลุงมากทีเดียว ทำให้หนูได้รับความรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของการละเล่น ซึ่งนับวันจะเลือนไปทุกที ขอบพระคุณอีกครั้งคะ

ลุง

อ้าว.....แล้วเรื่องไปเที่ยวงานวันสงกรานต์ที่ลุงชวนไว้ละ

ศจี

ตกลงไปแน่ะ เพราะคุณพ่อคุณแม่อนุญาตแล้ว คุณลุงกรุณามารับหนูในวันนั้นด้วยนะคะ

ลุง จะ ลุงจะมารับแน่นอน.....ช่วยบอกคุณพ่อคุณแม่ของหนูด้วยนะว่าลุงมาเยี่ยม ลุงเห็น
 ศจี จะคอยไม่ไหวละ ต้องกลับก่อน ลุงกลับละนะ
 ลุง สวัสดีค่ะคุณลุง
 สวัสดีค่ะ

จบรายการ

เพลง "ความเป็นไทย"

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “ไหว้พระคุณแม่โพสพ”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๒๗ เวลา ๑๕.๓๐ – ๒๐.๐๐ น.

ผู้จัดรายการและเขียนบท

วิทยากร

ผู้ร่วมรายการ

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

พันตรีหญิง คุณหญิง ผะอบ ไปชะกฤษณะ

จิตรลดา หัซชะวณิช

นิมิต สุทธิชุติพงษ์

วิญญู ปัทมตานนท์

(เพลงนำรายการ)

- เพิ่ม แหม วันเนื้วันดีรีใจคะ อาจารย์มิตรกะแม่จิตร เข้ามาหาถึงกันครัวเนาะ แม่จิตรจะ
มาชิมอะไรละจ๊ะ ข้าวมันส้มตำ แกงเผ็ดไก่ หมดเสียแล้ว ทำเสร็จเด็ก ๆ เขาก็เลย
จิตร เลี้ยงข้าวกันในครัว เหลือแต่น้ำแกงขลุกขลิก ข้าวต้มน้ำวันก็หมดเสียแล้วด้วย
มิตร โอ๊ย! เสียตายจริง กำลังจะมาขอความรู้คุณครูเรื่องหุงข้าวมันทียวคะ เสียตายมาซ้ำไป
ผมดูตารางสอนมาแล้ว ทราบว่าคุณครูว่างชั่วโมงบ่ายโมงถึงสองโมง ผมก็เลยแลกข้าว-
โมงกับคุณพิสมัย ชวนคุณจิตรมาขอความรู้จากคุณครู คุณครูทานข้าวกลางวันเสร็จ
แล้วรีครับ
- เพิ่ม เสร็จแล้วคะ รับประทานกับพวกนักเรียนที่เข้ามาฝึกนั้นแหละ จะขอความรู้อะไรคะ
ฉันก็รู้แต่เรื่องครัวเท่านั้นละนะ
- จิตร เรื่องนี้ละคะ เรื่องข้าวมัน ข้าวต้มน้ำวัน ที่คุณครูเพิ่งสอนไปนั้นแหละ คุณมิตรกับดิฉัน
ต้องอภิปรายเรื่อง “ไหว้พระคุณแม่โพสพ” ที่ศาลาประชาคม วันอาทิตย์ที่จะถึงนี้คะ
เรื่องนี้ชุมชนครูของจังหวัดจัดอย่างเคย คือจัด ๒ เดือน ต่อครั้ง คุณครูคงจำได้นะคะ
เพิ่ม จำได้จ๊ะ แล้วใครพูดบ้างละ คราวนี้นะ คุณนิมิตรกะแม่จิตรรี
มิตร ครับ มีครูโรงเรียนสามัญอีก ๒ คนครับ อาจารย์สุนทรีกับอาจารย์เดช ผู้ช่วยศึกษา
จังหวัด คุณเรืองสุข เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย เดือนนี้เป็นเดือนพระราชพิธีจรดพระ-
นังคัล แรกนาขวัญ ครับ ทางประธานชุมชนครูจึงให้พูดเรื่อง “ไหว้พระคุณแม่
โพสพ” ผมถึงต้องมาหาคุณครู เรียนถามเกี่ยวกับการปรุงอาหารจากข้าว คุณครูชำนาญ
ทั้งอาหารตำรับเก่า ตำรับใหม่ ใคร ๆ ก็รู้อยู่แล้วนะครับ
- เพิ่ม ตำรับไทยเก่า ๆ ละก็พอได้ แต่ใหม่ ๆ ไม่ใคร่ทราบหรอก เดียวนี้หาช่างประดิษฐ์
คิดค้น ดัดแปลงของกินแปลก ๆ อาหารฝรั่งต้องครูกรรมธิการนะคะ ไม่ใช่ฉันหรอก
จิตร อยากทราบอาหารไทยที่ทำจากข้าว ทั้งข้าวเจ้า ข้าวเหนียว พอควรละ ลำพังคุณ
มิตรกับดิฉันนี่ก็ได้ก็ไม่พอ ถึงต้องมาขอให้คุณครูช่วย
- เพิ่ม เรื่องของข้าวนั้น ไม่แต่เป็นอาหารเท่านั้นนะ ประโยชน์มีมากมายก่ายกอง ตั้งแต่ต้น
ข้าว เม็ดข้าวไปจนถึง แกลบ รำ กระทั่งฟางข้าวเทียมแหละ ไม่มีส่วนไหนไร้ประ-
โยชน์เลยจ๊ะ เรื่องเอาไปทำกินนะเหลือพรรณนา พูดวันหนึ่งก็ไหมหมด
- มิตร ครับ คนไทยเราและชาติตะวันตกอื่น ๆ จีน ญี่ปุ่น ก็โตกันมาด้วยข้าวทั้งนั้น บ้าน
เมืองเราอาศัยสินค้าข้าวส่งออกได้เงินเป็นพัน ๆ ล้านแต่ละปี คนไทยทำนากันทั่วประเทศ
มาแต่โบราณ พ่อค้าข้าวสมัยเก่าเช่นอยุธยา ก็คนไทยทั้งนั้นครับ ผมเคยเรียนมาว่า
ขุนหลวงพะงั่วท่านจะไปตีชียนาท ท่านยังปลอมเป็นพ่อค้าข้าวเลยครับ แสดงว่าครั้งนั้น
พ่อค้าข้าวคนไทยมีมากในบ้านเราจนเป็นธรรมดาไปแล้วจึงไม่มีคนสงสัยท่าน

เพิ่ม

พระเจ้าอยู่หัวของเราท่านถึงพื้นพิภพจรดพระนังคัลแรกนาขวัญขึ้น ก็เพราะทรงเห็นความสำคัญของข้าวและของชาวนา ข้าวในพระราชพิธีมีคนแย่งกันเก็บเกลี้ยงเลย ชาวนาได้ไปเขาก็เอาไปหว่านไปเพาะลงนาของเขาเป็นสิริมงคล แล้วยังได้ยืนยันว่า ท่านพระราชทานแจกข้าวเปลือกจากนาของพระองค์ท่านในสวนจิตร ไล่ส่งไปทุกจังหวัดให้แก่ชาวนา

จิตร

สมแล้วกับที่เป็นพระราชพิธีแรกนาขวัญ แสดงว่าประมุขของไทยเราเคยไถนาทำนาเองมาแต่พัน ๆ ปีแล้วเรายังมีพิธีทำขวัญข้าว พิธีเอาข้าวเปลือกขึ้นยุ้ง ล้วนแสดงว่าคนไทยกตัญญูรู้คุณคน สัตว์ พืช สิ่งของที่ทำให้คุณแก่ชีวิตของคน เป็นวัฒนธรรมตะวันออกที่ลึกซึ้ง เป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมและศีลธรรมอื่น ๆ ของมนุษยชาติเราดีอย่างยิ่งนะคะ

เพิ่ม

คนโบราณยกย่องข้าวให้มีเทวดาหรือเจ้าแม่โพสพรักษาข้าว แม่ของฉันสอนให้ไหว้แม่โพสพขอพระคุณท่านทุกครั้งที่ย้อมข้าว เจ้าหลานชายเล็ก ๆ ของฉันถามฉันว่า “ยาย ไหว้ใครทุกวัน ๆ ไหว้จานข้าวรีจะ” ฉันต้องอธิบายง่าย ๆ ให้เขาฟัง สอนเขาให้ไหว้แม่โพสพ เวลานี้เขาไหว้ทุกวัน คนรู้คุณคนมีแต่เจริญ ใครให้ข้าวเม็ด เกลือก้อน ก็ต้องจดจำคุณของเขา ตอบแทนคุณเขา

(ดนตรีสั้น)

มิตร

ครับ แล้วที่คุณครูว่า ข้าวทั้งต้นไม่มีส่วนใดไร้ประโยชน์เลยก็จริงแน่ ๆ ขึ้นถ้าเกลบยังเอาไปถมบ่อก็ได้

จิตร

ยังใช้พอกไข่เค็มก็ได้ ผสมดินเหนียวทำอิฐขายกันมาเป็นพันปีแล้ว ฟางก็ให้ควายกิน เอาไปหมักทำปุ๋ยได้ บรรจุลงหีบสินค้านำข้าวของแตกก็ยังได้ ปูนอนยังได้เลย ใช้ได้สารพัดละค่ะ

มิตร

(หัวเราะ) จับมาใส่แวนตาเขียว ๆ หลอกให้กินฟางว่าเป็นหญ้า ม้าก็กินตุ้ย ๆ

จิตร

(หัวเราะ) เรื่องขำขันสมัยสงคราม เกิดทันรื้อคุณมิตรนะ

มิตร

จำเขามาอีกทีหนึ่งหรือครับ อยากเรียนถามคุณครูว่า ข้าวสารนั้น เราหุงกินแล้วยังทำอะไรได้อีกครับ ผมไม่ถนัดเรื่องทำอาหาร หุงข้าวยังไม่ใคร่เป็นเลย ได้แต่ต้มข้าวต้ม พอจะรู้บ้างว่า ข้าวเหลือกันหม้อก็เอาไปตากไว้ทำข้าวตู ข้าวตังกันหม้อข้าว หม้อดินนะครับ หอมอร่อย ยายขูดให้ผมกินตั้งแต่เด็ก ๆ อ้อ! ยายยังเอาข้าวตากมาคั่วหอม ๆ เคี้ยวมะพร้าวกับน้ำตาลปึกเหนียวดีก็ใส่ข้าวคั่วลง ผมรับประทานเวลากลับจากโรงเรียน เรียกว่า ข้าวหัวโขน จัดขึ้นมาจากโหลเป็นก้อน ๆ เหนียวหนับ เดี๋ยวก็ติดกิน อร่อยครับ บางทียายเอาข้าวตังกันหม้อตากให้แห้ง ปิ้งไฟชงน้ำร้อนใส่น้ำตาลรินใส่ถ้วย กินหอมดีเหมือนกัน แก้วหน้าดีครับ

- เพิ่ม** ไข่จิ้งหรีด เขาก็เรียกนะคะ ข้าวตากคั่วคลุกหน้ากะฉีกนั้นนะ คนแก่ ๆ สมัยฉันยังเด็ก ๆ ต้องทำประจำบ้านทีเดียว เพราะข้าวตากมีเป็นประจำ ข้าวเหลือ ให้หมูหมากินไม่หมด ก็เอามาตากใส่กระบุงไว้ใช้ต่อไป เอามาคั่วแล้วไม่ ทำข้าวตุกก็ได้ คั่วใส่ปลาร้า ปลาจ่อม ปลาม้า หมักไว้กินเป็นประจำบ้าน ใช้เป็นเครื่องจิ้ม เครื่องหลน กินกับผัก เป็นอาหารไทยแท้ทีเดียวละ
- จิตร** ใส่ปลาเจ้าอีกนะคะ
- เพิ่ม** ปลาเจ้าเขาใช้ข้าวหมากหมักกับปลาตัดเป็นท่อน ๆ จ๊ะ
- มิตร** ข้าวหมาก หวานหอมดี ทำอย่างไรครับ
- เพิ่ม** เขาก็นึ่งข้าวเหนียว สุกแล้วเอาลงล้างน้ำเย็นให้เม็ดกระจาย ล้างสองสามครั้ง สงขึ้น ใส่กระชอนผึ่งไว้สักครู๋ เอาแป้งเชื้อตามส่วนบดให้ละเอียดโรยเคล้าข้าวเหนียวในกระชอน แล้วเอาข้าวลงโถกระเบื้องหรือโถแก้ว ไม่ใช้หม้อโลหะนะ ๒ - ๓ วันก็กินได้ค่ะ
- จิตร** จริงด้วย รับประทานกับข้าวหลามตัดเขาขายคู่กัน คุณครูคะข้าวหลามตัดไม่ได้ทำใส่กระบอกไม้ไผ่ทำไมเรียกข้าวหลามล่ะคะ
- เพิ่ม** ก็คงอยากเรียกกันละมั้ง จริงอยู่การหลามอาหารเขาต้องใช้กระบอกไม้ไผ่ ชาวข้าวใส่ เอาน้ำใส่กรอกลงในกระบอก
- จิตร** ใส่ในส่วนหนึ่ง ข้าว ๒ ส่วน เหมือนเราหุงด้วยหม้อใช้ไหมคะ
- เพิ่ม** นั้นแหละจ๊ะ เอาใบตองหรือใบอะไรที่ไม่เป็นพิษอุดปากกระบอกให้แน่น แล้วก่อไฟเผากระบอก พอข้าวสุกก็ผ่ากระบอกกินได้ หอมดีด้วย จะเอาปลาเอาเนื้อสัตว์หันใส่กระบอกหลามให้สุกก็ได้เหมือนกัน
- มิตร** ข้าวหลามข้าวเหนียวข้าวขาวข้าวเหนียวดำอย่างที่เขาขายกันนั้น เขาใส่กะทิครับ หวานจ้อยเลย ไม่เหมือนข้าวหลามสมัยผมยังเด็ก กินรสเค็ม ๆ มัน ๆ
- เพิ่ม** นั้นนะซี คนเก่า ๆ เขาใส่เกลือ น้ำตาลนิดหน่อยในกะทิ ๆ มันก็หวานอยู่แล้ว มีรสเค็ม ๆ มัน ๆ แล้วเขาก็กินข้าวหลามจิ้มน้ำตาล เดียวนี้ไม่ต้องจิ้มน้ำตาลแล้ว เป็นข้าวหลามของหวานไปเลย เพราะใส่น้ำตาลเสียหวานเจี๊ยบ แสบคอ
- จิตร** แล้วข้าวหลามตัดล่ะคะ ไม่ใช้กระบอกไม้ไผ่หลามนะ เขาทำกันอย่างไร
- เพิ่ม** เขาก็แช่ข้าวเหนียวไว้ สงเอาขึ้นหวดหนึ่ง พอสุกก็เคล้ากับน้ำกะทิที่เคี่ยวจนเป็นน้ำมัน ใส่เกลือนิด น้ำตาลน้อย แล้วก็อัดลงในถาด แล้วก็ตัดกินเป็นชิ้น ๆ จ๊ะ ที่เธอว่ากินกับข้าวหมากนั้นนะถูกกันดี ถ้าเป็นข้าวเหนียวตัดที่กินกับผอยทอง ทองหยอด เขาก็เอาข้าวเหนียวใส่กะทิใส่ถาดหนึ่งไฟ ปรุรสรสกะทิเค็ม ๆ หวาน ๆ ตามใจ โรยถั่วดำที่ต้มแล้วก็ได้ เอาหัวกะทิโรยหน้าตอนจะสุกก็ใช้ได้จ๊ะ ดูน่ากินขึ้นอีก
- มิตร** ข้าวแช่ที่เขากินกันหน้าร้อนนี้ทำยากนะครับ เครื่องเคราที่กินเป็นกับ เช่น กะปิทอด

ก็ต้องกินกับผักสลักเสลาอยู่จ้ะ ผมไม่ค่อยชอบ เพราะหากินน้อย ๆ ยาก ผมชอบแต่ข้าวเหนียวหน้ากุ้ง หน้าสังขยา

เพิ่ม

ก็มันไม่ใช่ข้าวแบบไทย แต่เรารับเอามาประดิดประดอย ทำให้ประณีตงดงามดีกว่าเจ้าของตำรับเขามันก็ยุ่งอย่างนั้นแหละ โดยเฉพาะข้าวแช่ของคนกรุงเทพฯ เพราะไทยเราอุดมสมบูรณ์ มีผักปลามากกว่าก็ปรับปรุงใช้ฝีมือประดิษฐ์ให้มองดูน่ากิน เรื่องนี้ต้องยกให้แก่ปู่ย่าตายายของเราละ กระบวนศิลปะทำของกินนี่นะ

(ดนตรีคั่น)

มิตร

แล้วข้าวแช่นี้ของใครล่ะครับ

เพิ่ม

ของพม่าของมอญเขาค่ะ ปู่ย่าตายายว่าอย่างนั้น เขาเรียกว่า ข้าวสงกรานต์

จิตร

โธเอ๊ย กินไม่เป็นแล้วก็เลยไม่รู้ว่าจะเราของเขา คุณมิตรนี่แหละห้า ไม่เอาไหนเลย รู้จักแต่ข้าวเหนียวสังขยาอย่างเดียว

มิตร

แต่ต้องข้าวเหนียวดำด้วยนะ ขอรับ กระผมถึงจะชอบเป็นที่หนึ่ง

จิตร

เดี่ยวชิตะ เรื่องข้าวจ้าวกับข้าวเหนียว สับกันไปมาเสียแล้ว เอาเรื่องข้าวจ้าวให้พอเสียก่อน เป็นเรื่อง ๆ ไปดีกว่าค่ะ คุณครูคะ ข้าวเบือเป็นอย่างไรคะ เขาใช้ทำอะไร

เพิ่ม

ข้าวเบือนั้นชาวบ้านบางท้องถิ่นเขาชอบใส่ในน้ำแกง ให้น้ำแกงข้น เช่น ภาคอีสาน เป็นต้น เขาเอาข้าวสารมาตำให้เป็นผง โรยลงน้ำแกง ฉะนั้นเอาใส่ในน้ำแกงต้มยำก่อนจะยกขึ้นจากเตาสักครู่หนึ่งก็ดีเหมือนกัน น้ำแกงขาวดี แทนที่จะเอาข้าวสารห่อผ้าขาวบางใส่แกงต้มยำ ข้าวเบือก็ช่วยได้ดีเท่ากัน ขันขวาน่ากินดีกว่าน้ำต้มยำใส ๆ

มิตร

แล้วข้าวสุกนั้น เขาเอาไม่กับข้าวสารทำขนมครกใช้ไหมครับ ทำให้มัน

เพิ่ม

คะ ข้าวสุกใช้หมักกับอาหารหมักดองก็ได้ เช่น แหนม ส้มผัก ปลาสาม

จิตร

ปลาสามเป็นยังไยคะ ส้มผักนั้นมีขายที่ลพบุรี เมื่อดิฉันอายุสัก ๑๐ ขวบ เคยไปกับแม่ ๆ ชอบซื้อมารับประทานกับเครื่องผักเหมือนแหนม

เพิ่ม

ส้มผักเขานวดเนื้อปลากับข้าวสุก ห่อใบตองแน่น ๆ หลายชั้น หมักไว้เหมือนห่อแหนมนะแหละ แต่ห่อแบน ๆ ปลาสามนั้นเขาเอาปลาตัวเล็ก ๆ หมักเกลือกับข้าวสุก มองดูก็น่าเกลียด ฉันทไม่ชอบเลย เขากินกับผักกับหัวหอม ขิง พริกสด พวกนี้เหมือนกัน แต่ไม่ดีหรอก กลัวโรคตัวจี๊ด

มิตร

หมูแฮมปลาแฮมก็ใช้ข้าวสารนะครับ เห็นแม่เอามาแล้วไม่ แล้วนี่ปลาเฝ้าแต่เนื้อใส่หนังหมูด้วยปรุงรสกินกับไส้กรอกหมูกับผัก

จิตร

กินกับไส้กรอกข้าวด้วยค่ะ เอาข้าวสุกใส่ลงไปในน้ำพริกแกง ละลายกับกะทิกรอกลงใส่หมู ใช้ตับไม้ไผ่คียบ่างไฟอ่อน ๆ เวลากรอกใส่ไม่น่าดูเลยคะ แต่สุกแล้วอร่อยดีก็คล้าย ๆ ไส้กรอกหมูนะแหละ ไส้กรอกอีสานเขาไม่ว่าน้ำพริกใช้ไหมคะ ใช้ข้าวสุก

เป็นเชื้อสำหรับหมักเหมือนกัน

เพิ่ม

จะ ก็ข้าวสุกกับเนื้อหมูรอกลงใส่หมุ หมักเหมือนกันแหละ ของอย่างนี้เวลาทำก็ไม่
นำดูทั้งนั้นแหละจะ แต่เวลากินก็อร่อยกันไปละ เอ! ไม่เห็นมีใครถามถึงข้าวยาคุเลยนะ
เด็กสมัยนี้รู้จักกันหรือเปล่า

มิตร

ไม่ทราบเลยครับ ไม่เคยรับประทานด้วย ฟังดูยังกับ ยาคุลท์สมัยนี้ แต่เป็นนมไม่ใช่
ข้าว เขาทำอย่างไรครับ

จิตร

ก็ในพระราชพิธีสิบสองเดือน เดือนสิบท่านเลี้ยงข้าวยาคุพระสงฆ์ ในวังหลวงมีพิธี
๓ วัน เจ้านายฝ่ายในและฝ่ายหน้าประกวตฝีมือ เอาผักทองทั้งลูกมาแกะสลัก
เสลาประดับดอกไม้แกะสลัก และดอกไม้สดเป็นโถใส่ยาคุประกวตกัน พระราชทาน
รางวัลฝีมือแกะโถเป็นประจำปี คุณมิตรไม่อ่านดูบ้างนี่คะ อ้อ! ลืมไป ๑ คุณเป็นครู
คำนวณหรอคะ ไม่ชอบวรรณคดี

มิตร

ก็ใช่นะซี แล้วจะมาเอาอะไรกับพัมเล่าครับ ก็พัมเป็นครูสอนคำนวณนี่ครับ คุณ
ครูครับ-เขาทำยาคุยังไงครับ

เพิ่ม

เขาเอาข้าวอ่อนที่เมล็ดยังเป็นน้านม เปลือกยังเขียว มาเด็ดรวงล่างน้ำ โขลกในครก
สะอาด ๑ ใส่ใบเตยตำด้วยก็ได้ พอเมล็ดข้าวแตกดีแล้ว ก็เอาออกใส่ในขาม ใส่น้ำนิด
หน่อยละลายให้ดี เอาผ้าขาวบางกรองน้ำเขียว ๑ หอม ๑ คั้นใส่ลงหม้อหรือกะทะทอง
สะอาด ๑ น้ำตาลทรายใส่ลงพอหวาน ยกขึ้นตั้งไฟอ่อน ๑ ใช้ช้อนไม้คนให้สุก ก็เอา
ขึ้นรับประทานได้ ถ้าซดกันร้อน ๑ ก็หอมดี บางคนเขาใส่น้ำเชื่อมลงที่หลังตอน
น้ำข้าวคั้นใกล้จะสุกก็ได้ แล้วใส่โถหรือกระติกร้อนถวายพระ จะได้กุศลดี พระไตร-
ปิฎกสรรเสริญคุณของข้าวยาคุไว้ บางคนเขากวนไปจนเป็นแป้งเปียกเหลว ๑ แล้ว
หยอดใส่กระตัง ใส่ถ้วยเล็ก ๑ อย่างนี้ต้องหวานมากกว่าอย่างซดน้ำ บ้างก็ใส่หัวกะทิ
เต็ม ๑ หยอดหน้า รับประทานดีเหมือนกัน ชาวบ้านชนบทเขานิยมทำแบบแป้งเปียก
ถือเป็นขนมอย่างหนึ่ง ข้าวยาคุอย่างน้ำเอาไปแช่ตู้เย็น ทำไอศกรีมแท่ง หรือไอศกรีม
ถ้วยก็กินดีทั้งหอมทั้งเย็นชื่นใจ ในฤดูร้อนอย่างนั้นะคะ

มิตร

ดีจัง ผมจะหาข้าวอ่อนมาให้คุณครูกรุณาทำให้ผมนะครับ นึกว่าสอนให้รู้จักกันได้
บุญด้วย ข้าวนาปรัง ตอนนีก็อบจะเป็นน้านมแล้วกระมัง ต้องไปที่นาของลุง เก็บเอา
มาให้คุณครู

จิตร

นั่นนะ ประจบกินละซิคะ เออ! ยังไม่พูดถึงข้าวเฒ่าเลยคะ

เพิ่ม

ข้าวเฒ่าเขาก็เก็บข้าวที่แก่แต่เปลือกยังเขียวอยู่เอามาคว่ำให้หอม พรมน้ำเกลือ แล้ว
เออลงโขลกในครกตำข้าวให้เปลือกหลุด เม็ดข้าวแบน ไม่ใช่อย่างซอมข้าวนะ แล้วก็
ผัดเปลือกทิ้ง ข้าวเฒ่าข้าวเหนียวกินดีกว่าข้าวเจ้า เด็ก ๆ ตำไปกินไปอร่อยดี

- จิตร แล้วข้าวเม่ารางล่ะคะ
- เพิ่ม เขาก็เอาข้าวเม่าที่ดำ แต่ยังไม่ได้อาเปลือกออก มาใส่กระทะคั่วให้พอง แล้วก็ตากขึ้น ผัดเปลือกจะ ใส่โหลไว้อย่าให้ถูกลม
- มิตร กินกับน้ำกะทิใช่ไหมครับ ผมไม่ชอบเลย พอเอาใส่น้ำกะทิตักกินสองสามทีก็เหลว แหะๆ ไม่อร่อยไม่กรอบ
- จิตร เอาหยอดใส่กะทิที่ละช้อนชิตะ กรอบดี
- เพิ่ม ข้าวเม่าทอดก็ยังดีเป็นอาหารเวลาทอดกฐิน คู่กันกับขนมจีนน้ำพริก ยายกิมแม่ค้าโรงเรียนเราทำข้าวเม่าอร่อยดีนะคะ
- มิตร ครับ ขนมจีน ก็ข้าวนั้นแหละ แหม! ข้าวจ้าวนี้ทำอาหารได้เยอะแยะเลย ยิ่งทำเป็น แป้งแล้วทำขนมได้สบายมาก ขนมจีบเอ๋ย กล้วยแขกเอ๋ย ดี ๆ ทั้งนั้น แม่ผมทำบันสับ นึ่ง นวดแป้งข้าวจ้าวก้อนโต ๆ เอาลงต้มแล้วนวดกันตาเหลือกเที่ยวครับ กว่าจะ เหนียวปั้นขึ้นบ่าได้ แม่ไม่ชอบปนแป้งอื่นให้เหนียว
- จิตร คุณครูคะ พอคุณครูพูดถึงข้าวยาคุ ข้าวเม่าทอด อาหารฤดูทอดกฐิน ทำให้ดิฉันนึก ไปถึง ข้าวทิพย์ ข้าวบิณฑ์ ข้าวบายศรี ข้าวต้มมัด หรือข้าวต้มลูกโยน อาหารเกี่ยวกับ ศาสนาพุทธน่าสนใจนะค่ะ พระคุณแม่โพสพมีแก่เรามากมายไปทุกด้านทีเดียว
- เพิ่ม ข้าวทิพย์นั้นประวัติเป็นของชาวมอญ เรารับมาใช้มีพิธีกรรมในเดือนสิบ กวนในวัง ใน วัด ต้องใช้สาวพรหมจารีกวน เครื่องเครามากมาย ไม่แต่ข้าวเม่าอย่างเดียว ถั่ว งา สาคุ ข้าวตอก นม เนย น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ลูกไม้แห้งต่าง ๆ อ้อ เยอะแยะ ถือเป็นข้าวบูชา เทวดาของพราหมณ์ แต่ไทยมีพิธีสงฆ์แทรก ในวังท่านกวนถวายพระสยามเทวาธิราช ถวายพระฉัน ข้าวปายาสก็เป็นข้าวของแขกอินเดีย มี ข้าว นม เนย น้ำผึ้ง ขันตลกร อะไร ๆ ที่ไทยเราไม่ใคร่ชอบรสนัก เป็นข้าวนางสุชาดาหุงถวายพระพุทธเจ้า ข้าวต้มลูกโยน ข้าวต้มมัด ก็ห่อทางมะพร้าวไว้หางยางไว้จับโยน ถูน้ำก็นำลง เรือไปทำบุญถวายพระ โยนข้าวต้มใส่เรือแจกกันกินจะ ข้าวบิณฑ์ เขาก็เอามือกำ เป็นก้อน ๆ เหมือนปั้นข้าวเหนียวกิน เขาใช้ทำพิธีต่าง ๆ ของพราหมณ์ ใส่ในกรวย ใบตองก็ใช้ ประเพณีดีข้าวบิณฑ์นั้น พระพุทธเจ้าหลวงทรงเล่าไว้ว่า ในวังท่าน ใช้ขนมสี่ต่าง ๆ อัดใส่พิมพ์ จัดลงพานสองชั้น แต่งสวยงามให้พระเจ้าลูกเธอถวายตามวัด
- จิตร อ้อ อย่างลายพุ่มข้าวบิณฑ์ หัวเรียวท้ายเรียวงามดีนะค่ะ ตามฝาผนังในวัดก็มี
- มิตร ข้าวในวรรณคดีล่ะครับ ผมเป็นเหมือนกันนะครับ เพราะชอบกิน “สังขยาหน้าตั้งไข่ ข้าวเหนียวใส่สีโคกแดง” ข้าวเหนียวสีโคกหน้าสังขยานะครับ ใส่อะไรครับสีจิ้ง โศก เคยเห็นแต่ข้าวเหนียวเหลืองหน้ากุ่ม ทำไมต้องใส่สีด้วยครับ
- เพิ่ม สีโคกก็คงใช้น้ำใบเตยคั้นกะทิ เวลาผูนข้าวเหนียวกระมังคะ ข้าวเหนียวเหลืองก็ดำ

ขมื่นสดคันใส่ลงในกะทิ เวลาผวนข้าวเหนียวก็สีเหลืองงาม โบราณไม่มีสัตวศาสตร์
ใส่ขมนม ใช้สีของพืช กินก็ไม่เป็นอันตรายด้วย ใส่สีข้าวเหนียวให้ติดกับหน้ากึ่งสีแดง
ด้วยมันกุ้ง

จิตร

เออ คุณมิตรนี้ ใครดูถูกไม่ได้แล้วนา วรรณคดีเก่งเสียด้วย

มิตร

(หัวเราะ) ผมจำจากคุณอรุณหาทองคำของรัชกาลที่ ๒ พอถึงข้าวเหนียวสังขยา
ก็ทิ้งมาก เลยจำได้ก็รู้เท่านั้นแหละครับ

จิตร

โธ่เอ๊ย! จะยกย่องสักหน่อย ก็ที่แท่นายพัทลุงรักจำ (หัวเราะ)

เพิ่ม

ข้าวต้มผัดต่าง ๆ ไม่เอารึ ข้าวต้มจิ้มมะพร้าว ข้าวต้มมัดได้ อึกเยอะเยอะ

มิตร

เสียดายจะสองโมงเสียแล้ว คุยกับคุณครูทั้งวันก็ไม่พอครับ ยังข้าวต้มโจ๊กทำด้วย
ปลายข้าว ข้าวต้มเครื่อง ข้าวเหนียวหน้าต่าง ๆ อึกเยอะเยอะ แค่นี้ก็เหลือกินเหลือใช้
แล้วครับ พอจะไปไม้กับเขาได้แล้ว

จิตร

เออ! พวกโรงเรียนเกษตรเขาเอาข้าวเปลือกไปประดับภาพใส่กรอบออกนิทรรศการ
น่าดูคะ เป็นศิลปะที่ช่างคิดทำ เรื่องของแม่โพสพมีมากมายก่ายกอง เป็นอาหาร
หลักอย่างสำคัญที่สุด ทำให้บ้านเรามีกินมีใช้อยู่ได้ก็ด้วยข้าวด้วยเกลือแท้ ๆ

เพิ่ม

ก็ใช้น้ำชี โบราณท่านถึงให้พรกันว่า ขอให้ข้าวมาทางเหนือ เกลือมาทางใต้ อยากรู้
รู้ยาก สำคัญกว่าให้มีเงินมีทองเป็นถุงเป็นถัง ถ้าไม่มีข้าวขาย เงินทองก็กินไม่ได้
ก็อดท้องแห้งกันไปเท่านั้นเอง

มิตร

ผมขอขอบพระคุณคุณครูอย่างยิ่งครับ ได้ความรู้เรื่องข้าวไปมาก ทั้งที่คุณครูก็ยัง
ให้อึกเยอะเยอะ แต่เวลาไม่พอเสียแล้ว ผมขอลาไปก่อนละครับ ลาไปด้วยความเสียดาย
ฟังไปกลืนน้ำลายไป อยากกินครับ

เพิ่ม

วันหลังมาคุยใหม่ซีคะ ยังเล่าไม่หมด พวกเสบียง ข้าวพอง นางเล็ด ข้าวแตน
ยังอึกเยอะเยอะ เรื่องข้าวเหนียวหน้าต่าง ๆ ข้าวตอก ข้าวตัง ไม่ถามก็เลยไม่เล่า

จิตร

ขอบพระคุณคุณครูมากคะ ข้าวบุหรี่ยาวแซวกว่าจะถามเลยสิม ต้องมาจดใหม่แน่ ๆ ค่ะ
จ๊ะ แล้วสอนลูกสอนหลานให้ไหว้พระคุณแม่โพสพเถอะ จะได้จำเริญ

เพิ่ม

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “เคารพสุภามิต”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๒๗ เวลา ๑๕.๓๐ น.

ผู้จัดรายการและเขียนบท

วิทยากร

ผู้ร่วมรายการ (หญิง)

(ชาย)

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

วลัยรัตน์ อติแพทย์

กมลลา เสนาอักษรณ์

อาจิณ จารุวิทย์ (นามสมมุติ)

วิญญูณ์ ปันทิตานนท์

เพลง “ขวัญเมือง”ประจำรายการ

- กมลลา สงสัยคุณอาจจะมีอยู่ในห้องหนังสือ จิตหนึ่งรอรออยู่นี้เดียวนะ ต้มจะเข้าไปดูคุณมาก่อน
 อัจฉิน ตกลง ผมจะอ่านหนังสือไปพลาง ๆ
- เสียงเคาะประตู -
- วลัยรัตน์ ใครจะ ต้มใช่ไหม
 กมลลา ต้มเองค่ะ คุณอา ต้มเข้าไปได้ไหมคะ
 วลัยรัตน์ เข้ามาสิ อากำลังหาหนังสือ ต้มมีธุระอะไรกะฮารี
 กมลลา ต้มมากะเพื่อนชื่ออัจฉินค่ะ จะมาเรียนถามคุณอาเกี่ยวกับเรื่องที่เราจะค้นคว้าเพื่อจะ
 ไปพูดในชุมนุมภาษาไทย ต้มอยากได้ข้อมูลบางอย่างเพิ่มค่ะ คุณอาพอจะมีเวลาสัก
 ครึ่งชั่วโมงไหมคะ
 วลัยรัตน์ ครึ่งชั่วโมงล่ะก็ได้ ถ้าถึงชั่วโมงสงสัยจะไม่ทันเวลาที่อานัดจะไปธุระกะเพื่อน เอ้า
 ออกไปคุยกันที่ระเบียงเถอะ พอดีแดดร่ม ลมเย็นสบายดีกว่านั่งอยู่ในห้องรับแขก
 กมลลา ต้มช่วยถือหนังสือให้คุณอาละคะ
 วลัยรัตน์ ขอบใจจ้ะ
 กมลลา คุณอาจำอัจฉินได้ไหมคะ เขาบอกว่าเคยเรียนภาษาไทยกับคุณอา เมื่อ ๓ ปีมาแล้ว
 เผอิญอัจฉินอยู่กลุ่มเดียวกับต้ม ต้มเลยชวนมาเรียนปรึกษาคุณอา
 วลัยรัตน์ อ้อ จำได้สิ อัจฉินนี่เขาเจ้าบทเจ้ากลอนคนนึงเชียวนะ สบายดีรี อัจฉิน
 อัจฉิน สบายดีครับ ขอบพระคุณ อาจารย์จำแม่นจังครับ
 วลัยรัตน์ ไหนต้มว่ามีอะไรจะถามอา ว่าไปสิ
 กมลลา คือยังงี้ค่ะ อัจฉินกับต้มจะต้องเตรียมตัวไปพูดเรื่อง “สุภาษิต” ให้สมาชิกชุมนุมภาษาไทย
 ไทยฟัง เราเลือกพูดเกี่ยวกับโคลงโลกนิติค่ะ เพราะรู้สึกว่ามันไพเราะและมีอะไรน่าสนใจ
 มากทีเดียว ต้มก็เลยชวนอัจฉินมาคุยกับคุณอา เพราะคิดว่าคงได้ข้อมูลดี ๆ ไปประกอบ
 เรื่องที่จะพูดค่ะ
 วลัยรัตน์ พอดีอาหยิบหนังสือประชุมโคลงโลกนิติติดมือมาด้วยเล่มสีดำ ปกแข็งที่ต้มช่วยถือมา
 เมื่อกี้นี่ไงละ คิดว่าจะค้นอะไรสักหน่อย เลยได้ใช้ประโยชน์ตอนนี้ ต้มช่วยส่งมาให้อาสิ
 (หยุดนิดหนึ่ง) ขอบใจ
 อัจฉิน แหม ดีจริงครับ อาจารย์ ผมเคยอ่านโคลงโลกนิติสมัยอยู่ชั้น ม.๓ เขาคัดมาเพียง
 ๖๐ กว่าบท ผมยังนึกว่าจะหาฉบับสมบูรณ์ได้ที่ไหนอาจารย์ได้มาจากไหนครับ เล่มนี้
 วลัยรัตน์ หนังสือเล่มนี้ ครูได้จากงานพระราชทานเพลิงศพคุณวิเศษ ไซยพร ท่านเคยเป็นผู้
 ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ในหนังสือนี้เขาประมวลสุภาษิตโลกนิติไว้ทั้งสำนวนเก่า

และสำนวนของสมเด็จพระยาเดชาดิศรทั้งยังเทียบคาถาบาลีไว้ให้ดูอีกหลายบท

กมล

ต๋มก็เคยเรียนหนังสือเล่มที่อาจินพูดถึง ต๋มสนใจในคำอธิบายที่เขาเขียนไว้ในบทนำเรื่องว่า โคลงโลกนิตินี้เป็นเรื่องที่น่าเอาธรรมดาโลกมากล่าวไว้และให้คิดสอนใจให้เรา

วลัยรัตน์

รู้จักธรรมดานั้น ๆ ของโลก คุณอาจินมีความเห็นอย่างไรคะ
อาจินเห็นว่าจริงอย่างที่ว่านั่นแหละ ผู้ที่แต่งโคลงโลกนิตินี้คงรู้จักสังเกตธรรมชาติด้วย แล้วก็นำเอาธรรมชาตินั้น ๆ มาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของมนุษย์ และชี้ให้เห็นคติธรรมที่แฝงอยู่ อย่างบทที่ว่าด้วย ปยุ่นกับหิน ก็คมคายดี ต๋มจำได้ไหมละ

กมล

เพี้ยนต๋มไม่ได้ท่องจำบทนี้คะ คุณอาจินอ่านเป็นทำนองเสนาะได้ไหมคะ
ฟังแล้ว สรุปด้วยนะว่าได้ “สาระ” จากโคลงนี้ว่าอย่างไร

วลัยรัตน์

ปยุ่นเบาซังเทียน	ทำเนา นะพ่อ
คนที่เบาความเบา	กว่านั้น
หนักหินมั่นคงเขา	ควรนับ หนักนา
ไปเท่าหนักแน่นกลั่น	อดถ้อยทรชน

อาจิน

เสียงอาจารย์ฟังไพเราะไม่เปลี่ยนเลยนะครับ บทนี้ผมชอบมาก

วลัยรัตน์

ชอบใจที่ชม ว่าไง ต๋ม สรุปสาระที่ได้จากโคลงว่ายังไงจะ

กมล

เขาคงฝากสาระไว้ว่า อย่าหูเบาหรือเบาความ อาจเปรียบได้กับหุ่นซึ่งเกือบไม่มีน้ำหนักอะไรเลย แต่ให้หนักแน่นอย่างก้อนหิน ถูกไหมคะคุณอา

วลัยรัตน์

ถูกแล้วจะ แต่ขอเติมตอนท้ายนิดนึง คือต้องอดทนต่อคำพูดของคนพาลให้ได้ด้วย
จึงจะถือว่าหนักแน่นจริง

อาจิน

ผมชอบบทที่ว่า “ราชาธิราชน้อม ในสัตย์” มากครับ เพราะรู้สึกว่ ใช้นำน้อย แต่พูดถึงบ้านเมืองที่มีความสุขได้อย่างสมบูรณ์ทีเดียว

วลัยรัตน์

ไหนว่าไปซิ อาจิน

อาจิน

ราชาธิราชน้อม	ในสัตย์
อำมาตย์เป็นบรรทัด	ถ่องแท้
ฝูงราษฎรอยู่ศรีสวัสดิ์	ทุกเมื่อ
เมืองดั่งนี้เลิศล้ำ	ไพร่ฟ้าเปรมปรีดิ์

วลัยรัตน์

จริงของเธอ บ้านเมืองใดที่พระมหากษัตริย์ทรงมั่นอยู่ในสัตย์ และขุนนางข้าราชการก็ประพฤติดีอยู่ในทำนองคลองธรรม ประชาราษฎรย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมืองนั้นนับว่าดีเลิศแน่นอน

เพลงคั่นรายการ

- กมลดา คุณอาคะ ตุ่มสนใจอีกบทหนึ่งคะ ตุ่มรู้สึกว่ บทนี้ทันสมัยมาก บทที่ลงบาทสุดท้ายว่า “จิตมนุษย์นี้ไซร้ ยากแท้หยั่งถึง” ใจคะ
- วลัยรัตน์ อ้อ บทนี้ อ้างอิงกันเสมอด้วยชี ว่ามาให้จบบทนี้
- กมลดา ตุ่มเสียงไม่เพราะ ขออนุญาตพูดเสียงธรรมดาณะคะ
พระสมุทรสุดสีก้าน	คณนา
สายดิ่งทิ้งทอดมา	หยั่งได้
เขาสูงอาจวัดวา	กำหนด
จิตมนุษย์นี้ไซร้	ยากแท้หยั่งถึง
- วลัยรัตน์ ตุ่มชอบเพราะท่านช่างสังเกตว่าสิ่งที่เป็นรูปธรรม คือ มหาสมุทรที่ว่ล็ก ภูเขาที่ว่สูง ก็ยัง หยั่งได้ วัดได้ นำมาเปรียบกับสิ่งที่เป็นนามธรรมคือ จิตใจของมนุษย์ว่า ยากที่จะหยั่งให้ถึงได้ เพราะใจคนนะมีความลึกลับซับซ้อนมาก คุณอาว่าทันสมัยไหมคะ ทันสมัยอยู่เสมอจะ บทนี้นะ เข้าหลักจิตวิทยาเสียด้วยชี เออ นึกขึ้นมาได้เดี๋ยวจะลืมว่าจะชีให้ดูโคลงโลกนิติสำนวนเก่ากับ สำนวนที่สมเด็จพระยาเดชาดิศรทรงแก้ไข ชำระแล้วว่ามีตรงไหนแตกต่างกันบ้าง บทนี้ว่าด้วยการคบมิตร สำนวนเก่าว่าอย่างนี้
มีมิตรจิตอย่าให้	สนิทนัก
อันไซ้มิตรอย่ารัก	ร่วมไว้
ผิดพ้องหมองใจจัก	แสวงโทษ ตนนา
มีเท่าใดรู้ไซร้	ส่อสิ้นทุกวัน
- บทที่สมเด็จพระยาเดชาดิศร ทรงชำระแล้วว่าดังนี้
มิตรพาลอย่าคบให้	สนิทนัก
พาลไซ้มิตรอย่ามัก	กล่าวไกล
ครั้นคราวเคียดคุมชัก	เอาโทษ ใส่ना
รู้เหตุสิ่งใดไซร้	ส่อสิ้นกลางสนาม
- อาจิณ บทนี้รู้สึกว่ ท่านทรงเปลี่ยนถ้อยคำหลายแห่งนะครับ แต่ความหมายยังคงเดิมและ รู้สึกว่ชัดเจ ชักใจง่ายดึกว่าเดิม ไซ้ไหมครับ ผมขออนุญาตอ่านเปรียบเทียบให้เข้าคู่กัน บาทต่อไป.. เรามาอ่านกันคนละบาทนะตุ้ม
- กมลดา ตุ่มจะอ่านสำนวนเก่า จินอ่านสำนวนที่สมเด็จพระยาเดชาดิศรทรงแก้ไขแล้วดีไหมคะคุณอา

วลัยรัตน์ ดีจะ จะได้เปรียบเทียบกับกันไปทุกบาท เอาตุ้มเริ่มซีจะ

กมล (อ่านซ้ำๆ) บาท ๑ มีมิตรจิตอย่าให้ สนิทนัก

อาจิน (อ่านซ้ำๆ) มิตรพาลอย่าคบให้ สนิทนัก

กมล บาท ๒ อันไซ้มิตรอย่ารัก ร่วมไว้

อาจิน พาลไซ้มิตรอย่ามัก กล่าวไกล

กมล บาท ๓ ผิดพ้องหมองใจจัก แสวงโทษ ตนนา

อาจิน ครั้นคราวเคียดคุมชก เอาโทษ ใส่ना

กมล บาท ๔ มีเท่าใครรู้ไซ้ร ส่อสิ้นทุกอัน

รู้เหตุสิ่งใดไซ้ร ส่อสิ้นกลางสนาม

กมล ตุ่มรู้สึก ว่า คำในโคลงโลกนิติสำนวนใหม่ของสมเด็จพระยาเดชาดิศรมีความกระชับ และสื่อความหมายได้แจ่มแจ้ง จินเห็นด้วยไหม

อาจิน จริง ผมก็รู้สึกยังงั้นเหมือนกัน เลยทำให้อยากทราบพระประวัติของพระองค์ท่านให้ละเอียดกว่าที่เคยทราบ อาจารย์พอจะกรุณาเล่าพระประวัติโดยย่อได้ไหมครับ

วลัยรัตน์ วันก่อนพอตีครูได้ฟังบทความของคณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารภาษาไทยในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติเรื่อง “สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระเดชาดิศร” ซึ่ง ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา เรียบเรียง เลยได้ความรู้เพิ่ม พอจะตอบคำถามของอาจินได้บ้าง สมเด็จพระองค์นี้ มีพระนามเดิมว่า “มั่ง” พระองค์เป็นพระราชโอรสองค์ที่ ๑๕ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์ประสูติเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๓๖ และเป็นต้นสกุลเดชาดิวงศ์

กมล เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ ได้ทรงสถาปนาพระอนุชาพระองค์นี้เป็น กรมสมเด็จพระเดชาดิศร ในลายพระราชหัตถเลขาที่พระองค์ทรงมีไปถึงพระอนุชา ทรงยกย่องว่าพระองค์เป็น “เชษฐมัตตัญญู”

วลัยรัตน์ จะ แปลว่าอะไรคะ “เชษฐมัตตัญญู”

กมล ก็คงหมายความว่า เป็นผู้ใหญ่ที่รู้ประมาณ รู้การอันควร เมื่อพระองค์มีราชการอะไรที่เป็นปัญหา ก็ทรงปรึกษาไกล่ลัด เพราะพระอนุชาพระองค์นี้ทรงพระปรีชาสามารถหลายด้าน โดยเฉพาะด้านวรรณคดีและโบราณคดี กวีนิพนธ์ที่กรมพระยาเดชาดิศรทรงไว้มีหลายเรื่อง แต่ที่รู้จักกันแพร่หลาย ก็คือโคลงโลกนิตินี้แหละ เพราะพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้จารึกโคลงโลกนิติไว้ที่แผ่นศิลา ที่ วัดพระเชตุพนเพื่อเป็นธรรมทานให้ประชาชนได้ศึกษา เดียวนี้จารึกนั้นก็ยังมีอยู่ ว่าง ๆ ตุ่ม

ชวนเพื่อน ๆ ไปเดินชมจารึกที่วัดพระเชตุพนบวรวิสุทธิ มื่อะไรดี ๆ น่าดูเยะเขียว ดูแล้ว
จะรู้สึกว่ามีมรดกวัฒนธรรมที่น่าภาคภูมิใจมาก

อาจณ

ผมเคยไปชมหลายปีมาแล้ว ตั้งใจจะไปอีกเร็ว ๆ นี้ครับ อ้อ อาจารย์ครับ ผมจะขอ
ความกรุณาอัดเสียงอ่านทำนองเสนาะโคลงโลกนิติไปสัก ๓ โคลง ได้ไหมครับ จะได้
ไปเปิดเทปให้สมาชิกชุมนุมภาษาไทยฟัง ตอนก่อนจะจบเรื่องที่พูด

วลัยรัตน์

ได้ซี จะให้ครูอ่านโคลงบทไหนบ้าง ก็เลือกมา

กมล

โคลง ๓ บท นี่แหละค่ะ คุณอา ตุ่มจดไว้แล้ว บทแรกเกี่ยวกับภาษาไทย โดยตรงที่
ขึ้นต้นว่า “วันวิจารณ์ว่างวันสดับฟัง” บทที่ ๒ ว่าด้วยไมตรี ขึ้นต้นว่า “ใครจักผูก
โลกแม้ รัตตัง” บทที่ ๓ ขึ้นต้นว่า “เสียสินสรวงศักดิ์ไว้ วงศ์หงส์” บทนี้แสดงถึงค่านิยม
ที่ว่าเราควรเทิดทูนความสัตย์เหนือสิ่งใด แม้ชีวิตก็ยอมสละได้ ตุ่มกราบขอบพระคุณ
คุณอามากค่ะ

เพลงคั่นรายการ

กมล

เพื่อนสมาชิกชุมนุมภาษาไทยที่รัก

เรื่อง “เคารพสุภามิต” ที่คุณอาจณกับดิฉันได้พูดไปแล้วนั้น ขอสรุปไว้ตอนนี้
ว่า สุภามิตโลกนิตินี้มีเนื้อหาสาระที่ให้คติในการดำรงชีวิตและยังทันสมัยอยู่
เป็นส่วนใหญ่ มีหลายบทที่ชี้ให้เราเห็นสิ่งควรปฏิบัติและสิ่งควรเว้น และมีหลายบททำ
ให้เราารู้สึกทันโลก และตระหนักในคุณค่าของธรรมะยิ่งขึ้น หากเรารู้จักเลือกไปใช้
เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตก็จะเป็นประโยชน์มาก แสดงว่าเรา “เคารพสุภามิต”
อย่างแท้จริง

เพื่อให้เรื่องที่พูดกันนี้สมบูรณ์ ดิฉันขอเชิญเพื่อน ๆ ฟังเสียงอ่านทำนองเสนาะ
จากโคลงโลกนิติสัก ๓ บท ทั้งนี้ได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์วลัยรัตน์
อติแพทย์ แห่งโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตปทุมวัน
ขอเชิญฟังได้แล้วค่ะ

(เสียงอ่านทำนองเสนาะ โคลงโลกนิติ)

วลัยรัตน์

วันวิจารณ์ว่างวัน

สดับฟัง

วันที่ถามอันยัง

ไปรู้

วันเล่าลิตตสัง-

เกตว่าง เว้นนา

วันดังกล่าวว่าผู้

ปราชนิได้ฤา

ใครจักผูกโลกแม่	รัดรีง
เหล็กเท่าลำตาลตริง	ไปหมั้น
มนตร์ยาผูกนานหึง	หายเสื่อม
ผูกเพื่อไมตรีนั้น	แน่นเท่าวันตาย
เสียสินสงวนศักดิ์ไว้	วงศ์หงส์
เสียศักดิ์สู่ประสงค์	สิ่งรู้
เสียรู้เร่งดำรง	ความสัตย์ ใวนา
เสียสัตย์อย่าเสียสู้	ชีพม้วยมรณา

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “ดอกไม้ที่ภูผิงค์”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันพฤหัสบดีที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๗ เวลา ๑๕.๓๐ น.

ผู้จัดรายการและเขียนบท

วิทยากร

ผู้ร่วมรายการ

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

วลัยรัตน์ อติแพทย์

ชนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์

ภควิภา สวินทร

ภูมิใจ รื่นเรือง

วิบูลย์ ปันจิตานนท์

เพลง “ขวัญเมือง” ประจำรายการ
 ชื่อรายการเรื่อง ดอกไม้ที่ภูพิงค์
 วลัยรัตน์ อติแพทย์ ร้องเพลง ลาวสมเด็จ

บทอาศิรวาท

มวลมาลีสีสวยระรวยริน
 ล้วนสดชื่นชูไสวในสวนขวัญ
 ช่อมลิวัลย์ มาลีหลากหลายพันธุ์แย้มบานเอย
 พระตำหนักดงมณีนามสำคัญ
 ภูพิงค์นั้น ราชนิเวศเขตนานา
 ช่อเฟื่องฟ้า ยามลมพัดมา ระทวยเอย
 ธรรมชาติแวดล้อมพร้อมสุขเสริม
 ณ วันเฉลิม พระชนมพรรษา
 ช่อจำปา ลมโชยกลิ่นมา ชื่นใจเอย
 ความรักดีเปี่ยมในใจประชา
 แชะช่องสาธการวามงคล
 ช่ออุบล หอมชื่นกมล มีวายเอย
 พระแม่เจ้าคุ้มเกล้าเหล่าไทยราษฎร์
 บรมราชินีนาถเกือกุศล
 ช่อรสสุคนธ์ กลิ่นชื่นใจชน หัวไทยเอย
 น้อมถวายพระพรชัย ไตรรัตน์ดล
 องค์ราชินีนฤมล ทรงพระเจริญ
 ช่อพวงเงิน จงทรงพระเจริญ ยิ่งเกิดเอย

- ธนรัชต์ สวัสดิ์คะ น้าวลัยคะ หนูไปอัดรูปชุดชมภูพิงค์มาแล้วคะ นี่เิงคะ รูปน้าวลัย สวยทุกรูปเลยคะ
- วลัยรัตน์ สวัสดิ์จะ แหม น้าอรัชย์อยู่ตั้งหลายวัน ไม่เห็นมา นึกว่ารัชย์ไม่สบายเสียอีก ไหนขอดูหน่อยซิ
- ธนรัชต์ หนูขอประทานโทษคะที่ปล่อยให้ น้าวลัยคอย หนูติดงานตรวจข้อสอบนักเรียนเสีย ๓-๔ วัน พองานเสร็จ ก็รีบไปรับรูปมาจากร้านนี้แหละคะ
- วลัยรัตน์ อืม ถ่ายได้สวยจริง ๆ แหละ เห็นดอกไม้เป็นฉากหลัง สีสันสดใสดีมาก รูปรัชย์ก็สวยดีนี่

- ธนรัชฎ์** คงเป็นเพราะได้มุมสวย แสงดี แถมอยู่ใกล้ ๆ ดอกไม้สวย ๆ ด้วยนี่ละ จึงทำให้หนูพลอยสวยไปด้วย อ้อ น้าวลัยคะ หนูมีเรื่องมาเรียนปรึกษาค่ะ เห็นรูปชุดชมภูพิงค์นี้แล้วเลยนึกขึ้นมาได้
- วลัยรัตน์** ปรึกษาเรื่องอะไรจะ สงสัยคงจะเป็นกิจกรรมอีกละซี ใช่ไหม
- ธนรัชฎ์** ใช่ค่ะ คือยังงี้ค่ะ ตอนบ่ายวันจันทร์ที่ ๑๕ สิงหาคมนี้ จะเป็นวันจัดกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา ที่โรงเรียนหนูคะ อาจารย์ใหญ่มอบให้นักเรียนแต่ละชั้นเสนอกิจกรรมบนเวที ชั้นละ ๑๐ นาที และให้จัดป้ายนิทรรศการเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจด้วยคะ หนูเป็นที่ปรึกษาของนักเรียนชั้น ม.๓/ ๓ ก็เลยต้องช่วยเขาคิดคะ
- วลัยรัตน์** นั้นปะไร ทายไม่ผิดหรอกกิจกรรมจริง ๆ หนานึกว่าจะจัดวันที่ ๑๒ สิงหาคมเสียอีก แต่จัดวันที่ ๑๕ ก็ยังอยู่ในระยะใกล้วันเฉลิมพระชนมพรรษา แล้วรัชฎ์คิดเตรียมอะไรไว้บ้างรียังล่ะจะ เราก็ค้นช่างคิดไม่ใช่รี ลองว่ามาก่อน น่าจะได้ช่วยคิดต่อ
- ธนรัชฎ์** หนูเห็นดอกไม้ในรูปสวยดี ก็เลยนึกว่าจะแนะนำให้นักเรียนแสดงเป็นดอกไม้และต้นไม้สนทนากันเกี่ยวกับสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ให้มีเรื่องเกี่ยวข้องกับดอกไม้ที่ภูพิงคราชนิเวศน์ซึ่งหนูได้ทราบมาว่า สมเด็จพระโปรดดอกไม้ที่นั่นมากถึงกับโปรดให้มีการแต่งเนื้อเพลงชมภูพิงค์ใช้ทำนองเพลงพระราชนิพนธ์ ด้วยคะ
- วลัยรัตน์** คงจะไพเราะมากนะ แหม ทำยังไงน่าจะมีวาสนาได้ฟังเพลงนี้บ้าง
- ธนรัชฎ์** หนูได้เทปมาแล้วคะ ด้วยความกรุณาของคุณหญิง จามรี สนิทวงศ์ แห่งโรงเรียนจิตรลดา แต่ตอนนี้ได้อัญเชิญมาแต่เนื้อเพลง น้าวลัยอ่านดูซิคะ เนื้อเพลงช่างเข้ากับบรรยากาศที่ภูพิงคราชนิเวศน์ที่เราได้มีโอกาสขึ้นไปชมเสียจริง ๆ
- วลัยรัตน์** สมใจ ก่อนนี้เคยอยากชมเขางาม
ตามหุบผาพงไพร ได้มาเห็นภูพิงค์แพรวพราว
สวยจริง ดอกไม้สะพรั่งบานทั้งปี
ดูหลากสีเรียงราย โขยกกลิ่นหอมตรลบชื่นใจ
- (บรรเลงเพลง ชมภูพิงค์)
- ฟังแล้วนึกเห็นภาพดอกไม้สะพรั่งบาน เหมือนที่ว่าไว้ในเพลงจริง ๆ น้ารู้จักดอกไม้ฝรั่งบางชนิดที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เท่าที่นึกได้ตอนนี้ก็มีดอกฮอลลีฮอก อย่างที่เห็นในรูปถ่ายนี้แหละ แล้วยังมีฟลอก คัพโพลีบา แพนซี กุหลาบ โคมญี่ปุ่น ลิ้นมังกร อ้อ ไฮเดรนเยียด้วย ส่วนมากเป็นดอกไม้เมืองหนาวทั้งนั้น อ้าว ดุชมัวคุยเรื่องดอกไม้เสียเพลิน เลยลืมเรื่องกิจกรรมไปเสียนี้
- ธนรัชฎ์** หนูก็ฟังเพลินคะ งั้นรากลับมาพูดเรื่องกิจกรรมกันอีกนิดนะคะ แล้วหนูจะเรียนปรึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่จะนำไปจัดป้ายนิทรรศการด้วยคะ น้าวลัยมีหนังสืออะไรที่

จะกรุณาให้หนูขึ้นไปค้นหาข้อมูลใหม่คะ

วลัยรัตน์ มืออยู่ข้างจะ คงจะเป็นประโยชน์กับนิทรรศการมากกว่ากิจกรรมบนเวที เดียวน่าขอ
ไปดูในตู้หนังสือก่อนนะ หนูมาเหนื่อย ๆ ทานส้มไปพลาง ๆ ซี้ ส้มนี้รสหวานแหลม
น้ำชอบ

ธนรัชฎ์ ขอบคุณคะ

- เพลงคั่นรายการ -

วลัยรัตน์ นี่เป็นสมุดภาพเกี่ยวกับพระราชประวัติของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อ
เฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๓ รอบ ลองเปิดดูภาพซี อาจจะได้อะไรไปบ้างสำหรับจัด
กิจกรรม แล้วก็วารสารอีก ๒-๓ เล่ม มีบทความที่น่าสนใจเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ
ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ คงจะเป็นประโยชน์สำหรับจัดนิทรรศการ

ธนรัชฎ์ ขอบคุณมากคะ แหม ดีจัง สมุดภาพเล่มนี้ อ๋อ น้าวลัย ดูซีคะ งามจริง ๆ สมเด็จพระ
ประทับยืนท่ามกลางดอกไม้สีสวยสด ดูคล้าย ๆ ในรูปถ่ายของเรานะคะ คงเป็นพระ-
ฉายาลักษณ์ที่ภูผิงค์แน่ ๆ

วลัยรัตน์ พระฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ ภาพนี้งามมากทีเดียว ทรงฉลองพระองค์ชุดไทยเรือน
ต้นสีแดง เข้ากับบรรยากาศที่มีดอกไม้ เป็นฉากหลังอยู่รอบ ๆ พระองค์ รัชฎ์อ่านดูซี
มีคำบรรยายภาพว่ายังไ้

ธนรัชฎ์ อ้อ มีคำบรรยายภาพไว้อีกหน้าหนึ่งคะ อยู่ใกล้พระฉายาลักษณ์ที่ทรงฉลองพระองค์
ชุดเดินทางไกล กำลังเสด็จขึ้นเขา มีคำบรรยายภาพว่า “ขณะประทับพักผ่อนพระ-
ราชอิริยาบถที่พระตำหนักภูผิงค์นครเชียงใหม่ โปรดเสด็จขึ้นเขาและดำเนิน
ทางไกล เป็นการฝึกพระราชโอรสและพระราชธิดาให้ทรงรู้จักความลำบากและ
อดทน” พระราชอิริยาบถอย่างนี้น่าสนุกนะคะ

วลัยรัตน์ ใช่ น่าสนุก แต่ก็คงเหน็ดเหนื่อยพระวรกายด้วยแน่ ๆ

ธนรัชฎ์ ที่จริง พระองค์ท่านน่าจะประทับอยู่ในวังให้สบายนะคะ แต่กลับต้องเสด็จที่นั่นที่นี้
บางแห่งก็เป็นที่ทุรกันดาร แต่ก็ไม่ทรงย่อท้อเลย เพราะทรงทราบว่าประชาชนรอรับ
เสด็จอยู่

วลัยรัตน์ รัชฎ์พูดอย่างนี้ก็มาเข้ากับข้อความที่เขียนไว้ในสมุดนี้พอดี คือ สมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ ทรงดำเนินรอยตามพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งของพระ-
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีความว่า “คนเราจะอยู่สุขสบายแต่คนเดียวไม่ได้ ถ้าคน
ที่อยู่ล้อมรอบมีความทุกข์ยาก ควรต้องแบ่งเบาความทุกข์ของเขาบ้างตามกำลังและ
ความสามารถเท่าที่จะช่วยได้”

ธนรัชฎ์ จริงขึ้นนะคะ ด้วยหลักหรือแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่นนี่เองจึงทำ

ให้พสกนิกรชาวไทยผู้ยากไร้และทุกข์ร้อนได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์อย่างสม่ำเสมอ เอ เล่มนี้ก็มีพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเขียนไว้ดีเหมือนกัน นี่ไงคะ มีบทความเรื่อง “ศิลปาชีพสู่ญี่ปุ่น” ในอนุสาร อ.ส.ท. ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มีภาพประกอบสีสดสวยหลายภาพเชื่อว่าจะเป็นการนำผลผลิตของชาวบ้านที่ทำงานทอผ้า จักสานและงานประดิษฐ์ต่าง ๆ ไปเผยแพร่ในประเทศญี่ปุ่น ปรากฏว่ามีผู้สนใจซื้อผ้าไหมมัดหมี่กันมาก นี่คะ น้าวลัย ตรงนี้เขาเขียนบอกว่า “ดูคนในกรุงโตเกียวสนใจจะใช้ผ้ามัดหมี่ตัดเสื้อทั้งเสื้อสมัยใหม่และกิโมโน พวกที่จะเอาไปตัดเสื้อสมัยใหม่ก็เลือกที่สดใสหน่อย สำหรับกิโมโนสีที่ขรึม ๆ เก๋ ๆ ขายได้มาก” น่าดีใจนะคะ พอจะถ่วงดุลการค้ากับญี่ปุ่นได้บ้างนิด ๆ หน่อย ๆ ก็ยังดี

วลัยรัตน์

อันที่จริงโครงการศิลปาชีพนี้เป็นโครงการช่วยเหลือราษฎรได้อย่างสำคัญทีเดียว ในจดหมายเหตุของสภาสตรีแห่งชาติเล่มนี้ก็มีบทความกล่าวถึงพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถไว้หลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่ส่งเสริมอาชีพราษฎร และขณะเดียวกันก็เป็นการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมของไทยไว้ด้วย ตอนที่เกี่ยวกับโครงการศิลปาชีพเขาเขียนไว้ดังนี้ “สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ มีอาชีพ ไม่ปล่อยให้ว่างเปล่าว่าง ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรทุกครั้ง จะพระราชทานความช่วยเหลือ จัดให้มีแหล่งอบรมและฝึกงาน ไม่ว่าอาชีพหลักหรืออาชีพรอง เช่น การเพาะปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม ทอผ้า ประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยวัสดุต่าง ๆ ทำตุ๊กตา การจักสานและอื่น ๆ จึงเป็นที่มาแห่งการก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ และด้วยสายพระเนตรอันยาวไกล ได้ทรงช่วยจัดหาตลาดให้แก่สินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของมูลนิธิทั้งภายในและนอกประเทศ”

น่าเห็นว่าโครงการส่งเสริมศิลปาชีพนี้ให้ประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม คือนอกจากทำรายได้ให้แก่ครอบครัวชาวบ้านและบ้านเมืองแล้ว ยังช่วยอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่น เช่น ลายผ้าของอีสาน ของเกาะยอ จังหวัดสงขลา ลวดลายที่กระเป๋าย่านลิเกาของนครศรีธรรมราชและยังมีสิ่งอื่น ๆ อีกมาก

ธนรัชฎ์

แหม ยิ่งฟังน้าวลัยพูดยิ่งได้เนื้อหาเยอะแยะเชียวค่ะ แต่คงเสนอในกิจกรรมได้เพียงสั้น ๆ เพราะมี ๑๐ นาทีเท่านั้น หนูจะไปหาภาพประกอบแล้วนำไปจัดป้ายนิทรรศการคงจะดี อ้อ หนูอยากให้มียุโรปยกรองสั้น ๆ ประกอบด้วย น้าวลัยกรุณาแต่งกายให้หนูด้วยได้ไหมคะ เพราะน้าวลัยถนัดอยู่แล้วนะคะ หนูกราบละ พรุ่งนี้วันศุกร์ หนูจะแวะมารับ ได้ไหมคะ

วลัยรัตน์

แน่ะ ไป ๆ มา ๆ ก็มาเคี้ยวขี้หนูน้ำจนได้ละ เอ้า ตกลง จะลองเขียนดูสั้น ๆ ก็แล้วกันนะ

ธนรัชต์

พรุ่งนี้ตอนเที่ยงแะมาจับได้จ๊ะ

กราบขอพระคุณน้ำลายมากะะ จันทน์ขอยืมสมุดภาพกับหนังสือ ๒-๓ เล่มนี้ไปด้วยนะคะ กราบสวัสดิ์คะ

- เพลงคันรายการ -

(เพลงพระราชนิพนธ์ สายฝน-บรรเลงเพียงท่อนเดียว)

ผู้บรรยาย

(ธนรัชต์)

วลัยรัตน์

ลำดับต่อไปเป็นกิจกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๓/ ๓ ซึ่งจะเสนอรายการ “สนทนาประสาดอกไม้” เกี่ยวกับพระราชนิพนธ์กวีของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ผู้แสดงเป็นต้นไม้คือ ภูมิใจ รื่นเริง ผู้แสดงเป็นดอกไม้คือ ภควิภา สวินทร ขอเชิญชมรายการเรื่อง “สนทนาประสาดอกไม้” ได้แล้วคะ

อ่านกพยยานี ๑๑

ภาคพื้นพนาลี	เขียวขจีงามสดใส
ต้นไม้นดอกไม้นไพร	สนทนาพาขึ้นบาน
ชมรอบราชนิเวศ	ภูผิงค์เขตไท้สำราญ
ยามแปรพระราชฐาน	ธรรมชาติขึ้นรื่นใจชน
बारมีพระปกเกศ	ดับทเวษที่ทุกขทน
ดลสุขทุกแห่งหน	ด้วย ฐ เกื้อเอื้ออาทร
พฤษชาติในไพรศรี	จิตภักดีเทิดองค์อร
ขอน้อมถวายพระพร	ให้ทรงพระเจริญเทอญ

ต้นไม้

ดอกไม้

สวัสดิ์ครับ คุณกุหลาบ ในฐานะที่คุณเป็นตัวแทนมวลดอกไม้ในพระราชอุทยาน ณ ภูผิงคราชนิเวศน์นี้ ขอเชิญคุณกล่าวคำปราศรัยในโอกาสอันเป็นมงคลนี้ก่อนเกิดสวัสดิ์ดีคะคุณสัก ยินดีที่ได้พบคุณซึ่งเป็นตัวแทนของต้นไม้นทั้งหลายในพระราชอุทยานนี้เช่นเดียวกัน เมื่อคุณเปิดโอกาสให้ดิฉันพูดก่อน ดิฉันก็ขอขอบคุณ ขอเริ่มเลยนะคะเพื่อมิให้เสียเวลา

พี่น้องต้นไม้ ดอกไม้ทั้งหลาย ท่านคงทราบดีแล้วว่า วันที่ ๑๒ สิงหาคมของแต่ละปีมีความสำคัญอย่างไรแก่พวกเราชาวไทย ดิฉันขอกกล่าวในนามดอกไม้ทั้งหลายในพระราชอุทยานนี้ว่าแม้เราเป็นเพียงดอกไม้ แต่เราก็มีหัวใจที่จะรู้สึกชื่นชมยินดีเมื่อวันสำคัญนี้เวียนมาถึง วันที่ ๑๒ สิงหาคมมีความสำคัญถึง ๒ ประการ คือ ประการแรกเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ประการที่ ๒ เป็นวันแม่แห่งชาติ พวกเราดอกไม้ทั้งหลายได้เคยเฝ้าชมพระบารมี เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถพร้อมด้วยทูลกระหม่อมทุกพระองค์ได้เสด็จแปรพระราชฐานมาพักผ่อนพระอิริยาบถที่นี่ อย่างน้อยเราก็ภูมิใจ

ว่าเรามีส่วนทำให้ทุกพระองค์ทรงพระสำราญได้ เพราะเราได้พร้อมใจกันแบ่งบานด้วยสี่สรรพัสตสวายเป็นพิเศษ พวกที่มีกลิ่นหอมต่างก็ส่งกลิ่นหอมถวายเพื่อให้ขึ้นพระราชหฤทัย เพราะเราต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ทรงปกป้องคุ้มครองประชาชนชาวไทย ตลอดจนพวกเราดอกไม้นี้ไม่ให้มีความผาสุกร่มเย็น ดินนี้เคยสังเกตุว่าเมื่อสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จมาประทับที่นี่ สิ่งทีพระองค์ท่านพอพระราชหฤทัยที่จะทรงกระทำก็คือ ทรงนำพระเจ้าลูกเธอเดินทางไกล ปีนเขา เพื่อเป็นการฝึกความอดทน ทำให้เจริญพระพลานามัยด้วย คุณสักละคะคิดอย่างไรบ้าง

ต้นไม้

ผมก็คิดทำนองเดียวกัน แต่ผมมีลำต้นสูง ออกจะได้เปรียบพวกคุณอยู่บ้าง เพราะสามารถมองไปได้ไกลกว่า ผมเคยเห็นล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์และทูลกระหม่อมเล็ก ๆ เสด็จไปเยี่ยมราษฎรทั้งที่อยู่พื้นราบและอยู่ภูเขา แม้หนทางจะลำบากทุรกันดารเพียงใด ทุกพระองค์ก็ได้ทรงย่อท้อ เวลาที่เสด็จไป ณ ที่ใด ก็จะมีหน่วยแพทย์หลวงตามเสด็จด้วย เพื่อช่วยบำบัดโรคภัยไข้เจ็บของราษฎรเหล่านั้น ผมเคยได้ยินแพทย์และพยาบาลคุยกัน เลยได้ทราบว่างบางครั้งสมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงรับราษฎรที่เจ็บป่วยและยากไร้เหล่านั้นไว้ในพระราชูปถัมภ์ บางรายโปรดให้ไปรักษาที่โรงพยาบาลในกรุงเทพก็มีอยู่เสมอ ๆ ประชาชนจึงมีความรู้สึกเสมือนว่าเรามีเจ้าพ่อหลวงเจ้าแม่หลวง เป็นที่พึ่งของเขาเหมือนมีพ่อแม่ที่รักและอาทรลูกเสมอมา นอกจากนั้นผมยังได้ทราบมากไปกว่านั้นอีก คือทราบว่าการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นต่าง ๆ นั้น ก็ได้ทรงเล็งเห็นความทุกข์ยากของครอบครัวราษฎรที่มีรายได้ต่ำ จึงทรงจัดตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษขึ้นเพื่อช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีผลิตสิ่งของเครื่องใช้ที่มีคุณภาพ และมีลักษณะสวยงามเป็นศิลปะ จึงสามารถขายสินค้าเหล่านั้นได้ดี ทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้น ๆ ไปด้วย นับว่าได้ทรงเป็นดวงประทีปส่องทางให้ราษฎรได้เห็นแสงสว่างในชีวิต นี่เป็นพระราชกรณียกิจเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ผมจะกล่าวได้เท่าที่เวลาจะอำนวย ผมจึงขอเชิญชวนบรรดาพสกนิกรชาติทั้งหลายในพระราชอุทยานนี้ให้มาร่วมกันแสดงความจงรักภักดี ถวายพระพรชัยมงคลแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ขอให้ทรงพระเจริญยิ่ง ๆ เพื่อเป็นมิ่งขวัญของพสกนิกรชาวไทยชั่วกาลนาน และในโอกาสที่เป็นวันแม่แห่งชาติ ดินนี้ก็จะกล่าวแสดงความรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของแม่ ทั้งระดับครอบครัวและแม่ระดับชาติด้วยบทร้อยกรองต่อไปนี้ค่ะ

ดอกไม้

ลูกทุกครอบครัวทั่วตน มันในกมล
กตัญญูทวดเฝ้า

เทิดพระคุณแม่มากมี	เปรียบดุจจวารี
ที่หล่อเลี้ยงโลกสุขสันต์	
แม่แม่เหนื่อยยากสารพัน	ด้วยรักอนันต์
แม่เสียสละเพื่อลูกยา	
ลูกขอนอบน้อมบูชา	แม่ผู้เมตตา
รักลูกผูกจิตอาทร	
ลูกทั้งชาติขอยอกร	อภิวาทองค์อร
ขอพระแม่เจ้าทรงพระเจริญ	

จบรายการ

เพลง "ความเป็นไทย"

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
เสนอ
รายการ “อยู่อย่างไทย”
เรื่อง “ทศพิธราชธรรม”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๒๗ เวลา ๑๕.๓๐ – ๒๐.๐๐ น.

ผู้จัดรายการและเขียนบท

ผู้ร่วมรายการ

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

สุวรรณี อุทุมพล

นิมิต สุทธิชุติพงษ์

จิตรลดา หัษชะวณิช

วิบูลย์ ปันจิตานนท์

- จิตรลดา หมูทำอะไรอยู่จะ ขอขัดจังหวะหน่อยนะ
- นิมิต กำลังอ่านมหาชาติคำหลวงอยู่ แผลมีธุระอะไรหรือถึงแะมามิดคำอย่างนี้
- จิตรลดา มีเรื่องด่วนนะสิ พรุ่งนี้แผลจะต้องพุดเรื่อง “ทศพิธราชธรรม” ให้เพื่อน ๆ ในห้องฟัง
- วันนี้ไปหาหนังสือในห้องสมุด ก็มีคนยืมไปพอดี แผลเลยแะมายืมหมูไ้ล่ะ เห็นสะสมหนังสือไว้เยอะ มีบ้างไหมที่เกี่ยวกับทศพิธราชธรรมนะ
- นิมิต ก็พอมี เดี่ยวจะไปหยิบให้ละ ดูหนังสือตรงนี้ไปก่อนก็แล้วกัน
- คนตรี
- นิมิต ค้นมาได้ ๒ เล่ม พอดีไหม ความจริงยังมีอีกหลายเล่มนะ ถ้าต้องการวันหลังจะค้นให้อีก
- เล่มนี้คุณทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา เขียน แล้วเล่มนี้ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทรงนิพนธ์ไว้
- จิตรลดา แหม ขอขอบคุณมากนะจะ แค่นี้ก็พอแล้ว แต่แผลอยากทราบถามอะไรหน่อย เมื่อก็
- แผลเปิดมหาชาติคำหลวงที่หมูวางไว้ขึ้นมาดู เห็นมีกัณฑ์ศพร เกี่ยวกับทศพิธราชธรรมหรือเปล่าจะ เห็นมีคำว่า “ทศ ทศ” อยู่เหมือนกัน
- นิมิต คนละเรื่องเลย ทศพรนะเป็นพร ๑๐ ประการ ที่ท้าวสักกเทวราชประทานให้พระนาง
- มุสดีเทพกัญญา คราวที่จะจุติจากดาวดึงส์ไปปฏิสนธิในโสภณมนุษย์ เป็นพระราชมารดาของพระเวสสันดร ส่วนทศพิธราชธรรมนะ เป็นธรรมะ ๑๐ ประการ ของพระราชาอย่าไปปนกันเชียวนะ
- จิตรลดา หมูสรุปให้แผลฟังย่อ ๆ ได้ไหม เวลาไปอ่านหนังสือ แผลจะได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น
- นิมิต เล่นฉลาดอีกแล้ว เราเน
- จิตรลดา (ลากเสียง) น้า, หมูหน้า นึกว่าช่วยเพื่อนฝูงสักครั้งเถอะ หมูเป็นคนช่างอ่าน ช่างจำ
- ได้กุศลแรงนะ ให้วิทยาทานนะ
- นิมิต เอ้า ตกลง ดูที่ชื่อก่อนนะ ที่เราเรียก “ทศพิธ” เพราะมี ๑๐ อย่าง และที่เรียก “ราช
- ธรรม” ก็เพราะเป็นธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์ ผู้ปกครองประชาชน
- จิตรลดา เป็นธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์อย่างเดียวหรือ
- นิมิต ก็ไม่เชิงนะ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทรงกล่าวว่าทศพิธราช
- ธรรมเป็นธรรมสำหรับผู้ปกครองทั่วไป ตั้งแต่ส่วนใหญ่ เช่น ประมุขของประเทศชาติ
- และรัฐบาล ตลอดจนจนถึงส่วนน้อย เช่น หัวหน้าครอบครัว
- จิตรลดา อ้อ พุดง่าย ๆ ว่า เป็นธรรมสำหรับผู้ที่จะปกครองคนใช้ไหม
- นิมิต ใช่ แต่สมเด็จพระสังฆราชเจ้าฯ ทรงกล่าวไว้อีกว่า คนอยู่ในปกครองก็ควรมีธรรม
- ข้อนี้ด้วย เพราะการปกครองจะดำเนินไปได้เรียบร้อยดี ทั้งผู้ปกครองและผู้อยู่ใน
- ปกครองจะต้องประพฤติธรรมนี้ด้วยตามฐานะของตน

จิตรลดา จันทรธรรมนี่ก็เป็นข้อปฏิบัติสำหรับคนที่อยู่ด้วยกันเป็นหมู่เป็นเหล่า ตั้งแต่ระดับครอบครัว จนถึงระดับประเทศชาติเลยนะซี

นิมิต ใช่ ถ้าทำได้ ก็อยู่ด้วยกันเป็นสุขและมีความสุขทีเดียวแหละ

ดนตรี

จิตรลดา แล้วธรรมะ ๑๐ ประการ มีอะไรบ้างละ

นิมิต ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาบอกไว้ว่า

ทาน สีล ปริจาคะ

อาชุขว มหุทว ตป

อกุโธ อวิหิงสญ

ขณฺติญจ อวิโรธนํ

จิตรลดา แปลไม่รู้เรื่องหรือ กภาษาบาลีนะ ช่วยอธิบายหน่อยซี

นิมิต ข้อแรก คือ ทาน หมายถึง การให้

จิตรลดา อย่างนี้ค่อยเข้าใจหน่อย

นิมิต บางแห่งเขาแบ่งทานเป็น ๒ อย่าง คือ ธรรมทาน และวัตถุทาน ธรรมทาน คือ การให้ธรรมด้วยการชี้แจง แสดงโอวาท หรือคำสั่งสอนแนะนำ ส่วนวัตถุทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ

จิตรลดา รู้สึกคนส่วนมากมักจะคิดถึงการให้ทานในแง่วัตถุสิ่งของ อย่างเช่น ให้เงิน ให้ทรัพย์สินสมบัติกันมากกว่านะ

นิมิต อันที่จริงแล้ว การให้ทรัพย์สิน กำลังกาย กำลังวาจา กำลังความคิด กำลังปัญญา ด้วยกุศลเจตนา ถือเป็นทานทั้งนั้นแหละ พระมหากษัตริย์ที่ทรงมีธรรมข้อนี้ เราจะเห็นจากการที่ทรงชุบเลี้ยงพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริพาร ข้าราชการ และประชาชน ตามที่ทรงเห็นสมควรว่าเป็นผู้มีคุณธรรมและในโอกาสที่เหมาะสม

จิตรลดา เอ๊ะ เหมาะยังไงซี

นิมิต ก็อย่างเวลาที่มีคนเจ็บป่วยและยากจน ก็ทรงช่วยไถ่ละ

จิตรลดา อย่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชทรัพย์ช่วยคนจน คนพิการ นี่ก็ถือเป็นธรรมะข้อนี้ด้วยใช่ไหม

นิมิต ใช่ ด้านผู้ปกครองก็จ่ายทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง แต่ต้องให้พอเหมาะพอควรด้วย ถ้าทรัพย์สินนั้นไปเป็นอันตรายแก่ผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง มันก็ไม่ดีเหมือนกัน ส่วนผู้ที่อยู่ใต้ปกครองที่มีธรรมะข้อนี้ ก็ควรแบ่งทรัพย์สินที่หามาได้ให้ฝ่ายปกครองบ้าง เช่น เสียภาษี

จิตรลดา แล้วในครอบครัวละ พ่อแม่ให้ลูกนี่พ่อก็เห็น ลูกให้พ่อแม่ละ มันเป็นทานด้วยหรือจะ

นิมิต เป็นซิ การที่ลูกให้ทรัพย์สินเลี้ยงดูพ่อแม่เป็นการตอบแทนพระคุณ ก็ถือเป็นธรรมะข้อนี้เหมือนกัน เพราะไม่ว่าจะให้เพื่อสงเคราะห์ อนุเคราะห์ หรือเพื่อบูชาคุณ ก็ถือเป็น

- ทานได้ทั้งนั้น
- จิตรลดา** แปลกดี แผลดก็เพิ่งรู้นี้แหละ จริงสินะถ้าผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองต่างให้ทานซึ่งกันและกัน ก็อยู่กันอย่างสงบสุขสินะ
- นิมิต** ข้อสองรักษาศีล เช่น พระมหากษัตริย์ทรงประพาศิพระจริยาทางพระกาย พระวาจา ให้สะอาดงามถูกต้องตามขัตติยราชประเพณี ทรงบำเพ็ญศีลตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด หรือผู้ปกครองตั้งอยู่ในศีล ผู้อยู่ใต้ปกครองก็ไม่ทำชั่ว เป็นผู้ร้าย ก่อความเดือดร้อนต่าง ๆ ทั้งแก่ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองด้วยกัน
- จิตรลดา** ทำได้อย่างนี้ก็อยู่กันอย่างสงบสุขสินะ แล้วข้อต่อไปล่ะจะ
- นิมิต** ข้อสาม การบริจาค
- จิตรลดา** เอ แผลดชักงง การให้ทานกับบริจาคนี้มันต่างกันตรงไหนจะ
- นิมิต** การบริจาค หมายถึง การสละ บริจาคสิ่งที่มีประโยชน์น้อยกว่า แลกกว่า เพื่อสิ่งที่มีประโยชน์ใหญ่กว่า กว้างกว่า เพื่อบรรเทาตระหนี่ มีสุภาษิตว่า “ผู้มีปัญญา เมื่อเห็นสุขไพญญ์ พึงสละสุขพอประมาณเสีย”
- จิตรลดา** แผลดเคยได้ยินสุภาษิตว่า “พึงสละทรัพย์เพราะเหตุรักษาอวัยวะอันประเสริฐ เมื่อรักษาชีวิตพึงสละอวัยวะ เมื่อระลึกถึงธรรมก็พึงสละอวัยวะ ทรัพย์ และแม้ชีวิตทั้งสิ้น” นี่ก็ถือเป็นบริจาคใช่ไหมจะ
- นิมิต** ใช่ การที่พระมหากษัตริย์ทรงสละพระราชทรัพย์เพื่อโครงการที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ตลอดจนทรงสละความสุขส่วนพระองค์ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในชนบท เพื่อผลที่ยิ่งขึ้นไป คือ เพื่อความสุขของราษฎรส่วนรวมใจสะแหม แผลดเพิ่งเข้าใจวันนี้เอง
- จิตรลดา** คนเราที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เมื่อถึงคราวสละทรัพย์ตลอดชีวิต เลือดเนื้อ เพื่อรักษาธรรมตามหน้าที่ของตนก็ควรทำ อย่างเช่น ผู้ปกครองก็เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวหรือของพวกพ้องของตัวเอง ราษฎรก็ยอมสละแม้ชีวิตเพื่อประเทศชาติ
- จิตรลดา** นั่นซิ ถ้าทุกฝ่ายสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างนี้ ประเทศชาติก็ต้องเจริญแน่ ๆ ทีเดียว
- ดนตรี**
- นิมิต** ข้อสี่ คือ ความเป็นคนตรง หมายถึง พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอัธยาศัย ประกอบด้วยความตรง ปราศจากมารยาสาไถย ดำรงในสัตย์สุจริต ซื่อตรงต่อพระราชสัมพันธมิตร พระราชวงศานุวงศ์ ข้าราชการและราษฎร ไม่ทรงคิดลวงประทุษร้ายโดยอุบายฉิดยุติธรรม

- จิตรลดา** ในสังคมของเรา ถ้าทั้งฝ่ายผู้ปกครองและอยู่ใต้ปกครองต่างปฏิบัติตามหน้าที่ ชื่อตรงต่อกันก็จะเชื่อถือกัน ไม่ระแวงแตกร้างกัน
- นิมิต** ในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงก็เหมือนกัน ถ้าชื่อตรงต่อกัน จริ่งใจต่อกัน ก็จะวางใจกัน และกลมเกลียวกัน
- จิตรลดา** เมื่อนั้นต่างก็มีความสุขแน่ ๆ เชียว
- นิมิต** ข้อห้า มีความสุภาพอ่อนโยนต่อคนทั้งปวง หมายถึง พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอัธยาศัยอ่อนโยน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ ปรานีต่อผู้น้อย ไม่ดื้อดึงถืออำนาจส่วนพระองค์ ทรงรับฟังคำกราบบังคมทูลต่าง ๆ ทรงวิจารณ์โดยถ่วงถี่ ถ้าดีก็ทรงอนุโมทนาและทรงอนุวัตตาม
- จิตรลดา** ทรงอนุวัตนี่อะไรจ๊ะ
- นิมิต** ทรงปฏิบัติธรรมนะซี
- จิตรลดา** คนทั่วไปถ้ามีอัธยาศัยอ่อนโยน ทำตามเหตุผลที่สมควร มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมต่อผู้สูงกว่า อ่อนโยนต่อคนที่เสมอกัน หรือต่ำกว่า วางตัวให้เหมาะสม ไม่ดูถูกดูหมิ่นคนอื่น เพราะถือชาติตระกูล ยศศักดิ์ หรือทรัพย์สินสมบัติเป็นใหญ่ ถ้าเป็นอย่างนี้ ผู้ใหญ่ผู้น้อยก็นับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน หมู่มุณเฑาะจะอยู่ได้อย่างดี แล้วข้อต่อไปล่ะจะหมู่ออก คือ มีตบะ
- นิมิต** ข้อหก คือ มีตบะ
- จิตรลดา** แผลเคยได้ยินคำนี้บ่อย ๆ แต่ยังไม่ค่อยแน่ใจว่ารู้ความหมายที่ถูกต้องจริง หมูช่วยอธิบายหน่อยซี
- นิมิต** ถ้าแปลตามตัว ตบะ แปลว่า แผลเผา โดยมากใช้ในความหมายว่า ความเพียร เพราะเป็นเครื่องแผลเผาความเกียจคร้านไงล่ะ
- จิตรลดา** แผลยังไม่ค่อยเข้าใจเลย หมูอธิบายให้ชัดกว่านี้ได้มั๊ย
- นิมิต** ถ้าจะพูดให้เข้าใจง่าย ๆ ตบะ ก็คือ การตั้งใจกำจัดความเกียจคร้านและการทำผิดหน้าที่ มุ่งทำหน้าที่ที่ดี ที่ชอบ ให้สม่าเสมอ และยิ่ง ๆ ขึ้นไป คนที่บำเพ็ญตบะให้บรรลุถึงความสำเร็จก็จะมีสง่า เป็นที่ยำเกรง อย่างที่พูดกันว่า “มีตบะเตชะ”
- จิตรลดา** ที่ว่า ตบะแตก ก็คงหมายความว่า ล้มเลิกความตั้งใจที่จะทำดีให้บรรลุความสำเร็จนะซี เพิ่งเข้าใจวันนี้เอง
- นิมิต** มีคนเคยกล่าวว่า ตบะของกษัตริย์ คือ การคุมครองไพร่ฟ้าประชาชน คงมีความหมายในทำนองว่าพระมหากษัตริย์ทรงตั้งพระราชหฤทัย ที่จะทรงปกครองประชาชนอย่างทรงไม่ลดละ หรือทรงเปื้อนหน่าย และทรงมีพระตบะเตชะเป็นที่ยำเกรงของบุคคลทั่วไป
- จิตรลดา** เอ แล้วคนทั่วไปจะมีตบะยังงี้

นิมิต ก็ใครมีหน้าที่ฐานะยังงี้ ก็ปฏิบัติให้สมหน้าที่ฐานะของตัว เป็นผู้ปกครองเขาก็ทำหน้าที่ผู้ปกครองให้ดี ให้สมบูรณ์ เมื่ออยู่ในปกครองเขาก็ทำหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในปกครองให้ดี ให้สมบูรณ์ ต่างฝ่ายต่างก็นับถือ ยำเกรงกัน ก็อยู่กันได้อย่างดี

ดนตรี

นิมิต ข้อเจ็ด คือ ความไม่โกรธ หรือไม่ลุ่มอำนาจของความโกรธ หมายถึง พระมหากษัตริย์ที่ทรงมีพระราชอัธยาศัย ประกอบด้วยพระเมตตา ไม่ทรงปรารภจะก่อภัยก่อเวรในผู้ใดผู้หนึ่ง ไม่ทรงพระพิโรธด้วยเหตุที่ไม่ควร แม้มีเหตุให้ทรงพระพิโรธ ก็ทรงข่มเสียให้สงบ

จิตรลดา คนเราอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ ก็ต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง ถ้าทุกคนผูกใจเจ็บ จดจำความโกรธไว้ก็จะพยาบาทมุ่งร้ายกัน คงไม่มีความสุขแน่

นิมิต นั่นซิ ธรรมข้อนี้ถึงกล่าวไว้ว่าให้รู้จักข่มความโกรธ ไม่พยาบาท มุ่งร้ายคนอื่น ถ้าจะต้องลงโทษคนทำผิด ก็ลงโทษด้วยเหตุผล ไม่ทำด้วยอำนาจของความโกรธ

จิตรลดา คนเราถ้าละความโกรธได้เสียอย่าง กิริยา หน้าตา ก็คงจะสวยงาม ดูหน้าคนที่โกรธอะไรอยู่ซิ สวยซะเมื่อไหร่ ข้อต่อไปข้ออะไรนะ ข้อ ๘ แล้วซิ

นิมิต ข้อ ๘ คือ ไม่เบียดเบียนกัน หมายถึง พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอัธยาศัย กอปรด้วยพระมหากรุณาไม่ทรงปรารภณาก่อทุกข์ให้ผู้อื่น ไม่ทรงเบียดเบียนประชาชน

จิตรลดา คนทั่วไปก็เหมือนกัน ถ้าต่างคนต่างไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำให้คนอื่นทุกข์ยาก ลำบาก เพราะเห็นแก่ความสนุก และผลประโยชน์ของตน เราก็ออยู่กันอย่างสงบสุข แล้วข้อ ๙ ละจะ

นิมิต ข้อ ๙ คือ มีความอดทน หมายถึง อดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง อดทนต่อความยากลำบาก อดทนต่อคำพูดที่ไม่ดีต่อเรา สรุปก็คือ อดทนทุกอย่างนะแหละ

จิตรลดา คงหมายถึง พระมหากษัตริย์ต้องทรงอดทนต่อความโลภ ความโกรธ ความหลง ความยากลำบาก และทรงอดทนต่อคำกล่าวที่ไม่ดี รักษาพระราชหฤทัย พระอาการ พระกาย พระวาจา ให้สงบเรียบร้อยใช้ใหม่

นิมิต ใช่ คนเราอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ต้องพบกับสิ่งต่าง ๆ และอารมณ์ต่าง ๆ มาก ถ้าไม่มีความอดทนก็อาจจะมีการทะเลาะวิวาท แก่งแย่งกันวุ่นวาย เขาถึงเตือนสติกันอยู่เรื่อยว่า ต้องมีขันติ ต้องมีขันติ

จิตรลดา ๘ ข้อแล้ว ข้อ ๑๐ ละ ว่ายังงี้

นิมิต ข้อสุดท้ายก็คือ ความไม่ผิด

- จิตรลดา เอ๊ะ ฟังแล้วไม่เข้าใจ
- นิมิต หมายถึงว่า จะทำอะไรก็ศึกษาพิจารณาไตร่ตรองให้มีความรู้ทั่วถึง รอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด และให้ถูกต้องในเรื่องต่าง ๆ หรืออาจจะหมายความว่า เมื่อรู้ว่าผิดแล้วไม่ขึ้นทำ คือไม่ยอมทำผิดทั้ง ๆ ที่รู้
- จิตรลดา ผิดในที่นี้หมายถึงอะไร
- นิมิต ผิดในที่นี้ หมายถึง ผิดจากสิ่งที่ถูกที่ควร เช่น ผิดจากความยุติธรรมด้วยอำนาจอคติ
- จิตรลดา แต่บางทีเราก็กทำผิดโดยที่ไม่รู้ว่าผิด
- นิมิต นั่นเป็นขั้นต้น แต่ถ้าปล่อยไปเรื่อย ๆ ไม่ศึกษา ก็ไม่รู้จักผิดชอบ ไม่สามารถทำดีได้ ผู้ปกครองเมื่อทำผิดอาจจะเพราะ รัก ชอบ ชัง หรือความกลัว ความหลง ผู้อยู่ในปกครองก็เดือดร้อน หรือในทางตรงข้าม ถ้าผู้อยู่ในปกครองทำบาง ผู้ปกครองก็อาจจะเดือดร้อน แต่ถ้าต่างฝ่ายต่างมีใจเป็นธรรมมุ่งความถูกต้อง พยายามศึกษาพิจารณาให้รู้จักผิดชอบ พยายามทำให้ถูก ก็จะอยู่กันด้วยความสุข
- จิตรลดา แล้วพระมหากษัตริย์ล่ะจะ
- นิมิต พระมหากษัตริย์ก็ทรงตั้งอยู่ในขัตติยประเพณี ทรงมีความเป็นธรรม อุปถัมภ์ยกย่องคนที่สมควร กำราบคนที่ทำผิด และทรงกระทำด้วยพระราชหฤทัยเป็นธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราเองก็ทรงกล่าวในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกว่า “เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” และเท่าที่ผ่านมาเราจะเห็นว่า พระองค์ทรงทำอย่างที่ทรงกล่าวจริง ๆ ทรงดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรมเป็นอย่างดี
- จิตรลดา และถ้าคนในชาติร่วมกันปฏิบัติทศพิธราชธรรม ชาติของเราก็จะเจริญรุ่งเรือง อยู่เย็นเป็นสุขแน่ ๆ เอ ทศพิธราชธรรมนี้เป็นพุทธวัจนะหรือเปล่าจ๊ะ
- นิมิต เป็นภาสิตของบัณฑิตผู้เกิดนอกพุทธกาลมาก่อน ภายหลังก็นำมาร้อยกรองเป็นคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นใจ แจ่มแจ้งหรือยัง
- จิตรลดา คຸຍกับหมูนันนี้ แผลรู้ะไร ๆ ขึ้นอีกเยอะเชียว ถ้าจะไม่ต้องอ่านหนังสือของหมูแล้วละมั้ง
- นิมิต นั้นแน่ คิดจะซีเกียจอีกล่ะซี ฟังแค่นี้ไม่พอดอก ต้องกลับไปอ่านเองอีกนะ เพราะหมูก็เล่าจากที่อ่านหนังสือต่าง ๆ มาโดยเฉพาะ ๒ เล่มที่ให้แผลไปนี่เขียนไว้ง่าย ๆ อ่านเข้าใจไม่ยากดอก ต้องอ่านเองถึงจะรู้ซึ่งกว่าที่คุยกัน
- จิตรลดา จ๊ะ ล้อเล่นน่า เทศน์เสียยาวเชียว แผลต้องไปอ่านเองแน่ ๆ แต่คงเข้าใจง่ายขึ้นเยอะ แผลถ้าจะต้องไปเสียทีเดียวจะดีก็ อ่านเสร็จแล้วจะเอาหนังสือมาคืนนะจ๊ะ

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “ติดใจ เรื่องไกลบ้าน”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันอาทิตย์ที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๒๖ เวลา ๗.๓๐ น.

ผู้จัดรายการและเขียนบท

วิทยากร

ผู้ร่วมรายการ

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

สุวรรณี อุดมผล

ศาสตราจารย์ พ.ต.หญิง คุณหญิงฉะบอบ ไปะกะฤกษ์

สมชาติ วาทหงษ์

นิมิต สุทธิชุติพงษ์

อุทรา คงสถิตย์

วิทยากร

(อ่าน) วันที่ ๒๓ ตุลาคม หรือวันปิยมหาราชได้เวียนมาอีกครั้งเมื่ออาทิตย์ที่แล้ว เตือนใจให้เรานึกถึง “พระปิยมหาราช” หรือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้สวดยราชย์ในระบะที่ไทยกำลังรับความเจริญต่าง ๆ จากประเทศทางตะวันตกเข้ามามาก และพระองค์ก็ทรงสนับสนุนอย่างเต็มที่ในทุก ๆ ด้าน

ทางด้านอักษรศาสตร์ อาจนับได้ว่าพระองค์ทรงพระปรีชาสามารถเป็นอย่างยิ่ง ทรงสร้างความเจริญทางด้านนี้ไว้มาก เช่น โปรดให้จัดตั้งหอสมุดวชิรญาณเป็นหอสมุดสำหรับพระนคร โปรดให้จัดตั้งโบราณคดีสโมสรเพื่อส่งเสริมการประพันธ์และการค้นคว้า นอกจากนี้พระองค์ยังทรงเป็นปราชญ์ทางด้านอักษรศาสตร์ จะเห็นได้จากบทพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองซึ่งท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ได้เคยกล่าวว่า “แต่ละเล่มล้วนเป็นวรรณกรรมทรงคุณค่าล้ำลึก ส่งเสริมความรู้ความคิดและเพิ่มพูนสติปัญญาแก่ผู้ที่ได้อ่านได้ศึกษา トラバกาลปัจจุบันตลอดถึงอนาคต”

ผู้ร่วมรายการ

เอ๊ะ คุณน้ำซั่มอ่านอะไรอยู่ครับ

วิทยากร

น้ากำลังเตรียมตัวสำหรับจะไปพูดเรื่อง พระปรีชาสามารถแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในด้านอักษรศาสตร์ ตอนบ่ายวันนี้ไปไหนมาล่ะ มาแต่เช้าที่เดียวนะ

ผู้ร่วมรายการ

ที่ผมนัดไว้ตั้งแต่วันพบกันที่พระบรมรูปทรงม้าไงล่ะครับ ผมหาโอกาสมาหลายวันแล้ว วันนี้ว่างเลยแวะมาคุยกับคุณน้ำ คุณน้ำว่างหรือเปล่าครับ

วิทยากร

เข้านี้ว่างจะ แต่ตอนบ่ายต้องไปสมาคม ไปด้วยกันเลยไหมล่ะจะ

ผู้ร่วมรายการ

ตกลงครับ วันนี้ผมว่างทั้งวัน

วิทยากร

น้ากำลังจะกินข้าวเช้าอยู่พอดี ไปกินด้วยกันไหม น้ามีของกินหลายอย่างนะ

ดนตรี

ผู้ร่วมรายการ

ไอโฮ นี่หรือโต๊ะอาหารของคุณน้ำ มีหนังสือกองโตเชียว

วิทยากร

(หัวเราะ) น้าเอามาค้น ๆ หาตัวอย่างจะเอาไปพูดบ่ายนี้ไงล่ะ ยังไม่ทันได้เก็บ

ผู้ร่วมรายการ

(หัวเราะและพูดล้อ ๆ) บ้านนักวิชาการก็เป็นอย่างนี้แหละ แต่คุณน้ำยังตื่นะไม่อ่านหนังสือเสียจนลืมอาหาร

วิทยากร

ไม่ได้ซี สมองกับกระเพาะต้องไปด้วยกัน ถ้าท้องหิวจะมีปัญญาไปคิดไปทำอะไร

ผู้ร่วมรายการ

(ร่ำพิ้ง) เอ เล่มบนนี่เรื่องอะไรนะ อ้อ พระราชนิพนธ์เรื่อง ไกลบ้าน (พูดกับวิทยากร) คุณน้ำครับ เรื่องไกลบ้านที่ผมเคยได้ยินชื่อมานานแล้ว ทั้งคุณแม่ ทั้งยายป๊มติดอกติดใจ เห็นบอกว่าอ่านแล้วไม่ยากกว้างเขียวหรือครับ

วิทยากร

จะ อ่านแล้วเพลินจริง ๆ

- ผู้ร่วมรายการ เป็นทำนองนวนิยายหรือครีบกั รับ ถึงได้ติดใจกัน
- วิทยากร ไม่ใช่หรือกัจะ เป็นจดหมาย เป็นพระราชหัตถเลขาทำนองจดหมายเหตุรายวัน จำนวน ๔๓ ฉบับ ทรงเขียนถึงพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้านิภาภนภดล ซึ่งเป็นราชเลขาธิการ ฝ่ายในอยู่ในสมัยนั้น
- ผู้ร่วมรายการ เอ๊ะ เสด็จไปไหนหรือครีบกั ถึงต้องเขียนจดหมายยืดยาวอย่างนั้น
- วิทยากร เสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ ๒ ใกล้เคียง ทรงเล่าถึงการเดินทาง สภาพความเป็นอยู่ของ พระองค์ท่าน สิ่งทีพบเห็นตามทีทรงผ่านและเมืองทีทรงแวะ
- ผู้ร่วมรายการ ดู ๆ แล้วไม่น่าจะถึงกับอ่านกันเพลิน ไม่อยากวางกัน มีอะไรดีหรือครีบกั
- วิทยากร โอ๊ย เยอะแยะ เตี๋ยวน่าจะยกตัวอย่างให้ฟัง กินข้าวให้เสร็จเสียก่อนเถอะ

ดนตรี

- วิทยากร เรื่องนี้มีอะไรดี ๆ หลายอย่างเขียนละเอียด ทีหน้าบอกเมื่อกันี้ว่าทรงเล่าถึงสิ่งทีทรงพบเห็นระหว่างการเดินทางนะ พออ่านเข้าจริง ๆ จะเห็นว่าทรงมองอะไรอย่างละเอียดลึกซึ้ง และสามารถอธิบายและพรรณนาให้เราเห็นภาพหรือเกิดความรู้สึกเหมือนกับเราได้เห็นด้วยตัวเอง ลองอ่านตรงนี้ดูสิ
- ผู้ร่วมรายการ (อ่าน) “เมืองปารีสเป็นเมืองทีนับว่างามทีหนึ่งในยุโรปจริง ๆ ของเขา ถนนคงจะตัดเป็น ๘ แพร่ง ๖ แพร่ง ออกจากวงกลมแถวเหลี่ยมกลาง ๆ ในทีหว่างถนนประชุม เช่นนี้ ใหญ่ทีสุด คือปลัสเตอลาคองคอร์ด แปลว่า สนามสามัคคี แต่ชื่อนี้ไม่สมกับสนามนั้น ด้วยในเวลาริไวลูชั่นได้ฆ่ากันตาย ศพก่ายกันไปสนามนี้ กลางสนามมีเสาโอเบลิกทีได้มาแต่อียิปต์ มีน้ำพุใหญ่สองข้าง ทีเรียกว่าสนามอย่าเข้าใจว่าหญ่า ไม่ใช่สนามหญ่า เปิดเป็นถนนตลอด ยกแต่แท่นเหมือนเช่นทีเสาชิงช้า มีน้ำพุใหญ่แลเสาโคนับไม่ถ้วน ถ้ายืนในกลางสนามนี้แลไปดูทิศใดคงจะมีสิ่งทีปลูกสร้างไว้ใหญ่ให้แลเห็นเป็นที่สังเกตในทีสุดถนน เช่นอาคารรอง ฟองประตู่ไชย แกรนด์ออปรา เซมเบอเตปุตีแลวัด เปนต้น ทุกทิศ เมื่อไปตามถนนสายใดสายหนึ่งทีแลเห็นนั้นแล้วไปมีสนามแลมีทางแยกออกไปอีกอย่างเดียวกันกับสนามใหญ่นี้ แลก็มีเครื่องสังเกตในทีสุดถนนอย่างเดียวกัน ถนนทีทำเหมือนโยแมงมุม เหลือทีผู้มาใหม่ ๆ จะจำได้ แต่ถึงอย่างนั้น ยังรู้สึกไม่ได้ว่าจำง่ายกว่าทีอื่น ๆ เพราะมีสิ่งสำคัญเปนทีสังเกตดังทีว่านี้”
- วิทยากร เห็นไหมละ ทรงบรรยายอย่างง่าย ๆ ตรงไหนจะแทรกความรู้ก็แทรก เช่น ตอนพูดถึง พลาสเตอลา คองคอร์ด ก็แปลว่าสนามสามัคคี แล้วทรงพระราชวิจารณ์ว่าความหมายไม่ตรงกับชื่อ เพราะตอนปฏิวัติได้มีการฆ่ากันตายมากมาย ณ ทีนี้ เวลาเราอ่านเราก็จะเห็นภาพ ได้ความรู้ ได้ข้อคิดเห็นไปด้วยในตัว

- ผู้ร่วมรายการ** ผมชอบตรงที่ทรงอธิบายลักษณะของสนาม โดยนึกถึงใจคนอ่านว่า พอเอ่ยว่าสนาม ก็คงนึกถึงสนามหญ้า จึงทรงอธิบายต่อว่า “ไม่ใช่สนามหญ้า แต่เปิดเป็นถนนตลอด” แต่แล้วทรงเกรงว่าผู้อ่านจะไม่เห็นภาพอีก เลยต่อว่า “ยกแต่แท่นเหมือนชั้นที่เสาชิงช้า” พุดแค่นี้เรานึกเห็นภาพลานหน้าวัดสุทัศน์เลย ทรงพระปรีชาสามารถในการทำให้คนเข้าใจจริง ๆ นะครับ ถ้าเป็นปัจจุบันผมก็คงเทียบกับลานพระบรมรูปของพระองค์ท่านนั่นเอง
- วิทยากร** นี่แหละเป็นลักษณะหนึ่งที่ทรงใช้อยู่ตลอดไม่ว่าจะเห็นอะไรที่แปลก ก็จะเทียบกับของไทยไว้เสมอ ๆ อย่างเช่นเห็นคนเดินบนถนน ก็เทียบว่าเหมือนกับ “จอกที่ไหลมาตามกระแสน้ำ” รถที่เล่นบนถนนเหมือน “แพและสวะในเวลาหน้าน้ำ”
- ผู้ร่วมรายการ** นั่นสิครับ เทียบกับของไทย ๆ ทำให้ผู้อ่านซึ่งไม่เคยเห็น นึกเห็นภาพชัดเจนดีนะครับ
- วิทยากร** นอกจากนั้น หลาย ๆ ตอนเราจะเห็นว่าทรงเปรียบกับของไทย และความรู้สึกนึกคิดของคนไทยลองอ่านตอนนี้ดูสิ
- ผู้ร่วมรายการ** สรรวมกระโปรงสั้น ๆ กางเหมือนร่ม เต็นวิกไปวากมาดูมันก็เหมือนกับไม่ได้มีกระโปรง ถ้าหากว่าเป็นละครไทย เจ้าพระยาเทเวศร์ คงไม่ยอมให้ละครของตัวเองแต่งเช่นนั้น โดยจะยอม ตัวละครเองมันก็คงไม่ยอมแต่ง แต่หากเขานิยามกันว่าไม่หยาบ มันก็ไม่หยาบไปได้
- วิทยากร** ลองคิดดูซิคะ คนอ่านที่เป็นคนไทย เมื่ออ่านก็มีความรู้สึกเหมือนใจของตัวเอง ก็เลยเกิดความรู้สึกร่วมกับพระองค์ด้วย ยังมีอีกหลายตอนนะ บางตอนก็เป็นความคิดขั้น ๆ อย่างเช่น ตอนใส่หมวกเวลาอยู่ในห้องก็ทรงกล่าวว่า “นั่งอยู่ในห้องก็ต้องใส่หมวก น่ากลัวหัวล้าน”
- ผู้ร่วมรายการ** (หัวเราะ) จริง ๆ ด้วยครับ คนโบราณของเราเชื่ออย่างนั้นจริง ๆ เสียด้วยซิ
- วิทยากร** อารมณ์ขันของพระองค์ท่านก็เป็นอีกอย่างที่คนติดอกติดใจ เพราะมีแทรกอยู่เกือบตลอดเรื่องอย่างโคลงที่ว่า
สามวันวันเสพย์น้ำ	มีอนาง
พุงยอบหย่อนเอวบาง	บอบช้า
นี้หากยากเย็นทาง	เทถ่าย
จำหย่อนผ่อนนักษัช้ำ	สกดกลั่นแปดครา
- ผู้ร่วมรายการ** (หัวเราะ) แหม ไม่ใช่ “สามวันจากนารี เป็นอื่น” นะครับ กลายเป็น ไม่ได้กินอาหารฝีมือนางสามวันผอมไปเลย

วิทยากร

พูดถึงเรื่องกิน มีตอนสนุกอยู่อีกตอนคือ บันทึกความหิว ทรงพรรณนาให้เห็นว่าอาหารฝรั่งจัดไว้น่าดู น่ากิน แต่สวยไม่ลง อย่างตรงนี้

เวลากลางวันมีเนื้อเย็นต่าง ๆ ตั้งกว่า ๑๖ อย่าง จัดจานใหญ่ทั้งก้อน หั่นแบนชิ้น ๆ วางไว้บนก้อนเนื้อให้นำกิน วางด้วยความคิดให้เห็นปนเห็นใจ ๆ ไม่ใช่เรียงถาดประดับไว้ที่สุดจนถ้ามีเคียวจะรูดก็รดให้เข้าที่ คือไม่ให้เห็นปนเปื้อนที่ไหนเคียวก็กองก็กองอยู่ไม่มีรอยแตก ที่ไหนจานเปล่าก็ขาวสะอาด

ผู้ร่วมรายการ

แหมเห็นภาพ ก็น่ากินจังเลยครับ น้ำเกรวี่ที่เขาทำขึ้น ๆ สำหรับราดหน้าเนื้อนะ ถ้าราดไม่ดีก็คงไม่น่าดู นี่ทรงกล่าวอย่างละเอียดให้เรานึกเห็นภาพเลยนะครับ

วิทยากร

ลองข้ามไปอ่านตอนที่ทรงหิว

ผู้ร่วมรายการ

เพื่อนนอนหลับ ๗ ทุ่ม ไปตื่นขึ้นด้วยความหิวได้ความว่า ๑๐ ทุ่มครึ่ง นึกว่าจะแก้ได้ตามเคย คือตีม้น้ำลงไปเสียสัก ๓ อีก จึงได้ตีม แล้วนอนสมาธิต่อไปใหม่ให้เสีย ๆ ในคอแลเห็นปลากระโทงแทงใส่จานมาวางอยู่ที่ในยศ ขับไล่กันพอจะจางไป ไข่เค็มเปนมันย่องมาโผล่ขึ้นแทน แล้วคราวนี้เจ้าพวกแห่ง ๆ ปลากระบอก หอยหลอด น้ำพริกมาเป่นแถว” แหม ของโปรดของผมทั้งนั้นเลยครับ

วิทยากร

ยังไม่หมดนะ ดูตรงนี้สิ

ผู้ร่วมรายการ

“ในกำลังนึกอยู่นั้นเองเข้ากับแกงเผ็ดโผล่ขึ้นมาในในยศที่หลับ ๆ ประเดี๋ยวไข่เจียวจิ้ม น้ำพริก ประเดี๋ยวทอดมันกุ้ง ปลาแห้ง ผัดอะไรพากันล้นหลอกเสียใหญ่ หลับตาไม่ได้ต้องลืม ลืมก็แลเห็นแกงเทโพหลอกได้ทั้งกำลังตื่น ๆ เช่นนั้น จนชั้นยาแดงกวาก็พลอยกำเริบ ดีแต่ปลาร้าขมจินน้ำยาถ่าน้ำพริกสงสารไม่ยกมาหลอก มีแต่เจ้ากะปิควัมาเมียงอยู่ไกล ๆ” แหม อ่านแล้วน้ำลายจะไหลและเข้าใจความรู้สึกของคนไทย ที่ไปเมืองนอกแล้วอยากกินอาหารไทยจริง ๆ ครับ แต่วิธีบรรยายของพระองค์ท่านไม่ได้ทำให้เรารู้สึกสงสาร ทว่าเราอ่านแล้วชักนึกสนุกตามไปเสียอีก

วิทยากร

นั่นไง ชักติดใจแล้วใช่ไหมละ เรื่องไกลบ้านนอกจากจะมีอะไร ๆ สนุก ๆ อย่างที่บอกมานี้แล้ว ยังมีสาระเนื้อหาไม่น้อยนะ

ผู้ร่วมรายการ

ผมเชื่อครับ เพราะขนาดตอนสนุก ๆ ที่คุณนำเสนอให้ผมอ่านนี้ก็มิมีเนื้อหาสาระไม่น้อยแล้ว

วิทยากร

ถ้าอ่านทั้งเรื่อง จะได้ความรู้อีกเยอะแยะ อย่างเช่นความรู้เกี่ยวกับการเดินทางทางเรือ ชีวิตความเป็นอยู่บนเรือ ได้รู้จักสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศที่พระองค์เสด็จไป คล้ายกับเป็นการนำเที่ยวกลาย ๆ นอกจากนั้น ยังได้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของคน ได้รู้ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนเรื่องราวที่เป็นเกร็ดเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ อีกเยอะแยะทีเดียว

ดนตรี

ผู้ร่วมรายการ
วิทยากร

ภูมิประเทศแถบนั้นสวย ๆ ทั้งนั้น ทรงเล่าไว้บ้างไหมครับ
มีตั้งหลายตอนทรงพรรณนาอย่างละเอียด และมีการเปรียบเทียบให้เราเห็นภาพที่ดีทีเดียว อย่างตอนนี่แปลกดี พอข้ามเขากาซากก็เปลี่ยนทันที ทรงกล่าวว่า “ความรู้สึกมาปรากฏชัดว่า เมื่อสองชั่วโมงนี้เอง เราอยู่ในที่ซึ่งเป็นฤดูวินตอ เตี้ยนี้กลายเป็นซัมเมอแท้ในทันที เมื่อขับรถมาตามทางประตูไม่ต้องปิด มีแสงแดดออกอุ่น มีเมโดทุ่งหญ้าอันประดับด้วยดอกไม้สีต่าง ๆ เหมือนอย่างพรมลาด ภูเขาบางแห่งเหมือนอย่างเอาผ้าดอกลงมาดาดไว้ ประเดี๋ยวก็ได้เห็นต้นกุหลาบป่าขึ้นอยู่ที่โน้นบ้าง ดอกสีชมพู กลีบลา ออกดอกเต็มต้น เห็นคนกำลังตัดหญ้า ผู้หญิงกำลังคราดหญ้า บ้างก็ตากอยู่บนราว เรียง ๆ กันไป บางตอนก็ปลูกข้าวสาลี ปลูกข้าวโอ๊ต ปลูกผักต่าง ๆ มาก ก็เป็นต้นไม้ ป่าไม้แดง ไม้พิน มีบ้านเรือนราย ๆ กันหนาขึ้นหนาขึ้นทุกที ลำน้ำซึ่งต่อมาแต่ทะเลสาบ ก็เปลี่ยนเป็นลำธารที่กว้าง มีแก่งมีรู มีเขื่อนลำดับด้วยก้อนหิน มีวิลลา คนอังกฤษแห่งหนึ่ง ชักธง ดูเป็นที่น่าสบายมาก ถึงว่าที่ในระหว่างเขานี้ได้กว้างออก มีต้นไม้ไร่หญ้าบริบูรณ์เหมือนที่แห่งหนึ่งแห่งใดในประเทศยุโรปทั้งปวง เขาสองข้างก็ยังสูงมีสโนดาอยู่เช่นนั้น มีน้ำตกชันเข้าไปตลอดทั้งสองข้าง จนลงมาเมื่อจวนจะถึงที่ต่อทะเล ลำน้ำจึงได้กลายเป็นแม่น้ำ มามีปากน้ำออกบรรจบพวยอด รถเรามาลดเลี้ยวตามลำน้ำ จนถึงตำบลวิสเนส ได้มายังที่โฮเทลเรียกว่า เซนตราล ถึงเวลาทุ่มเศษ”

ผู้ร่วมรายการ
วิทยากร

เราก็เลยได้รู้ธรรมชาติแถบนั้นไปด้วยเลยนะครับ
นอกจากนั้นนะ ของเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ทรงพรรณนาเสียเราเห็นภาพอย่างตอนที่ทรงกล่าวถึงกุหลาบของชาวยุโรป ทรงกล่าวว่า “พอได้พิเคราะห์ดูหนักแล้ว สนิมสดจริง ๆ สดเหมือนกำมะหยี่ เหมือนแพร จนได้เห็น ได้ถูก ได้ดมรู้ว่าเป้นดอกไม้จริง ๆ ยังอยากจะทำด้วยกำมะหยี่ฤดูด้วยแพรรำไปงามจนหลับตาลงก็เห็นดอกไม้ เหตุมันสดใสงามตาเช่นนี้เพราะอะไร เพราะแสงแดดที่นี่ไม่แรงสีไม่ตกดอกไม้ของเราที่ว่างามสักเท่าใดเท่าใด เช่นกุหลาบสีชมพู ภูเขาเหลือง ภูเขาขาว มันมาปรากฏแก่ในสายตาว่าสดเหมือนอย่างกับเอาผ้าแพรผ้าม่านกำมะหยี่ออกทิ้งค้างไว้ในกลางแจ้งสดกเช่นนั้น อีกอย่างหนึ่งมันสดจริง ๆ กลีบชุ่มน้ำ ถ้าจะเอามาขยี้บีบจะได้น้ำในนั้นมากกว่าดอกไม้เมืองเรา ถ้าจะมีดอกไม้ที่จะเปรียบในทางสดกับดอกไม้เมืองฝรั่งได้ เห็นจะมีแต่ดอกบัวซึ่งเพิ่งแย้มในเวลาต้องพระอาทิตย์”

ผู้ร่วมรายการ

แหม เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ทรงสังเกตนะครับ ผมเพิ่งนึกภาพออกเตี้ยนี้เองว่าดอกไม้ที่มันสดกลีบมันชุ่มน้ำ สดสวยยังงี้

- วิทยากร อ่าน ๑ ไปแล้ว หลายจะมีอารมณ์ละเอียดอ่อนขึ้นเยอะเชียวละ นอกจากนั้นไกลบ้านยังมีดีดีอีกนะ
- ผู้ร่วมรายการ อะไรอีกหรือครับ
- วิทยากร บางตอนแทนที่จะทรงเล่าหรือทรงพรรณนาเฉย ๆ ก็ทรงแทรกพระราชดำริและพระราชวิจารณ์ ซึ่งให้แง่คิดที่คมคายไว้ด้วย ลองอ่านตอนนี้ซิคะ พระเจ้าแผ่นดินอิตาลีเคยตรัสไว้ว่า
- ผู้ร่วมรายการ “ว่าพวกอิตาเลียนไม่ฉลาดหากินเหมือนชาวสวิส ที่จริงที่ดูในอิตาลีมีมาก ไม่มีใครคิดอ่านที่จะคอยนำคนต่างประเทศเที่ยวดู แลไม่รู้จักทำของขายชาวต่างประเทศเช่นพวกสวิสไม่รู้จักต้อนรับแขก ใครมาก็มีแต่จะรุมดูไม่ปราณีปราไสย จึงหาเงินไม่ใคร่จะได้ จนตามกันไม่เหมือนพวกสวิสเขาฉลาดในการที่จะพาคนต่างประเทศเที่ยวหาของขายแลต้อนรับแขกตั้งแต่แกลงไปจนเด็ก เห็นใครเดินผ่านก็โบกไม้โบกมือยิ้มแย้ม ร้องทักทายปราไสย คนของเรามันไม่เปนเช่นนั้น จึงได้จนดักดานอยู่อย่างนี้ หาไม่จะหาเงินเข้าเมืองได้ปีละมาก ๆ คำที่ว่านี่เปนความจริงแท้ ๑”
- วิทยากร จะเห็นได้ว่าแม้บางตอนจะไม่ใช้พระราชวิจารณ์โดยตรง แต่ก็ทรงเก็บข้อคิดเห็นของคนอื่นมาเล่าให้เห็นจริงเห็นจัง พร้อมทั้งเสริมพระราชวิจารณ์ของพระองค์ลงไปด้วย นำให้หลานอ่านตรงนี้ เพื่อให้เห็นว่า แง่คิดนี้อามาใช้กับคนไทยก็ได้ จริงไหม
- ผู้ร่วมรายการ จริงครับ
- วิทยากร นอกจากนั้นเวลาอ่าน หลานจะเห็นว่า หลาย ๆ ตอนทรงใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เช่น “เอกสหิเบน” “ปิกเชอแกลอรี่” “เรสตัวรอง” “รถแทรกม” คนเดียวนี้อ่าน อาจจะหาว่า ทรงใช้คำไทยปนฝรั่ง แต่ที่จริงแล้วทรงทำตามหลักการบัญญัติศัพท์เลยนะจะคือคำต่างประเทศที่ยังไม่มีศัพท์บัญญัติก็ใช้ทับศัพท์ไปก่อน
- ผู้ร่วมรายการ พอคิดคำได้แล้ว ก็เปลี่ยนมาใช้คำไทยภายหลังใช่ไหมครับ
- วิทยากร ใช่จะ หลานก็คงจะพอเดาได้ว่า คำที่น่ายกตัวอย่างมานี้ เดียวนี้เราใช้คำอะไรใช่ไหมจะครับ รถแทรกมก็รถรางใช่ไหม
- วิทยากร ใช่จะ นอกจากนั้นในพระราชหัตถเลขาฉบับสุดท้าย ทรงสรุปแง่คิดของพระองค์เกี่ยวกับยุโรปที่ได้ทรงพบเห็นมาไว้เป็นอย่างดีทีเดียวว่า “พื้นภูมิประเทศยุโรปนั้นมันหมดดีเสียแล้ว แต่ความรู้ในประเทศยุโรป ไม่ใช่แต่เวลากำลังที่เดินขึ้นสู่ความเจริญ มันกำลังเดินกระโดดโลดโผนซึ่งจะเดินตามยาก นี่เป็นส่วนข้างฝ่ายดีของประเทศยุโรป คือที่ดินสำหรับจะเพาะปลูกนั้นเต็มหมดแล้ว แต่วิทยาการของยุโรปกำลังเจริญก้าวหน้า แสดงว่าทรงเป็นนักเขียนที่ตื่นตัวครับ สรุปตอนท้ายของท่านทำให้เราทราบทัศนคติของพระองค์ท่านต่อยุโรปอย่างชัดเจนทีเดียว
- ผู้ร่วมรายการ

- วิทยากร ที่นี้เข้าใจหรือยังล่ะว่า ทำไมใครถึงติดใจเรื่องไกลบ้านกันนัก
- ผู้ร่วมรายการ ครับ เท่าที่ผมอ่านนิด ๆ หน่อย ๆ นี่ก็รู้สึกเหมือนพระองค์ทรงเล่าให้เราฟังอย่างเป็นกันเอง เราได้ทั้งความรู้ ได้เห็นภาพ มีความรู้สึกร่วม ได้ทราบแนวคิดเห็นแปลก ๆ และมีเหตุมีผล
- วิทยากร นอกจากนั้นก็ยังสนุกสนาน เพลิดเพลินอีกด้วยนะ
- ผู้ร่วมรายการ นั่นสิครับ ผมชักอยากขอยืมหนังสือคุณนำไปอ่านเสียแล้วละครับ คุณน่าจะต้องใช้อยู่ไหมครับ
- วิทยากร นำเอามาอ่าน ๆ สำหรับไปพูดป้ายนี้เท่านั้นแหละ ตอนนี้อยู่แล้วเอาไปอ่านก่อนก็ได้ แต่ระวังหน่อยนะ วันก่อนลูกศิษย์นำมาบอกว่าหนังสือขาดตลาด หาซื้อไม่ได้
- ผู้ร่วมรายการ ขอบคุณครับ แล้วผมจะเอามาคืน
- วิทยากร ได้จ้ะ เอาไปทั้งเล่ม ๑ และเล่ม ๒ เลยกี่แล้วกัน

จบรายการ

เพลง“ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “โครงการสวนสมุนไพร”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
วันอาทิตย์ที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๖ เวลา ๗.๓๐ น.

ผู้จัดทำรายการ
วิทยากร

สุรินทร์ แปลงประสพโชค
สุรินทร์ แปลงประสพโชค
อนันต์ โกเมศ

พลเรือเอกอนันต์ เนตรโรจน์
แพทย์หญิงกระแสน วัชรปาน

ชูเกียรติ ลิมอรุณ

ผู้ร่วมรายการ

สุนันทา อวยพร

ธิดาพร บุญมาก

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

วิบูลย์ ทัศนิตานนท์

เพลงประจำรายการ ดั่งขึ้นแล้วลดเสียงคลอ

ประกาศ

คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
เสนอรายการอยู่อย่างไทย เรื่อง โครงการสวนสมุนไพร สุรินทร์ แปลงประ-
สพโชค จัดทำรายการและบทวิทยุ สุนันทา อวยพร บรรยาย และ วิญญู ปัน-
ทิตานนท์ เป็นฝ่ายเทคนิคของรายการ ท่านที่สนใจบทวิทยุชุดนี้ติดต่อแจ้งความจำนง
ได้ที่ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ตึกบัญชาการทำเนียบรัฐบาล.....

เพลง

ดั่งขึ้นแล้วคลอเสียง

อ่านโคลง (สุรินทร์)

ชาติไทยเลอล้ำกว่า

ชาติไหน

ศิลปวัฒนธรรมไกร

เกริกหล้า

การกินอยู่ยังพิไล

พิลาส

ปรุงแต่งสรรค์ผักหญ้า

หยูกยา

เป็นอาหารพร้อม

โภชนา

ผองพืชแสงหา

เปิบสิ้น

ถ่ายทอดจากยายตา

ปู่ ย่า

สรรเสริญปลูกถิ่น

ลูกไทย

เพลง

ดั่งขึ้นแล้วคลอหายไป

บรรยายหญิง

จากคำโคลงของถวัลย์ นวลักษณ์กวี ในเอกสารเผยแพร่อันดับ ๓ ของชมรมสมุนไพร
นะเชิงเทรา ที่ท่านได้ฟังนี้คงทำให้ท่านได้ระลึกถึงความชาญฉลาดของบรรพบุรุษ
ไทยที่ได้สรรหาผักหญ้าต่าง ๆ มาปรุงแต่งเป็นอาหารและยารักษาโรคใช้กันมาตั้งแต่
โบราณโบราณถ่ายทอดมายังลูกหลานไทยในปัจจุบัน พืชผักหลายชนิดที่ใช้ปรุงอา-
หารและพืชต่าง ๆ หลายอย่างล้วนแต่มีสรรพคุณทางยาที่บรรพบุรุษไทยได้ศึกษา
ค้นคว้านำมาใช้ปรุงเป็นยารักษาโรคภัยไข้เจ็บที่ได้ผลแม้จนกระทั่งทุกวันนี้ พืชต่าง ๆ
เหล่านี้ที่เราเรียกกันว่าสมุนไพร มีอยู่ดาษดื่นบนผืนแผ่นดินไทย เมื่อวิทยาการสมัย
ใหม่ได้เข้ามาถึง ความสะดวกจากการใช้ยาสำเร็จรูปต่าง ๆ ทำให้เราลืมของดีที่
บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดกันมา สมุนไพรหลายอย่างเริ่มสูญหายหมดไปจากแผ่นดิน
เพราะการไม่รู้คุณค่าสรรพคุณทางยาสมุนไพรหลายอย่างก็เลือนหายไปเพราะเรา
ไม่รู้จักใช้ ปัญหาจึงมีว่าเราต้องจ่ายเป็นค่ายาถึงปีละนับหมื่นล้านบาทเป็นค่ายารักษา
โรคซึ่งส่วนใหญ่ได้สั่งซื้อจากต่างประเทศทั้งในรูปของยาสำเร็จรูปหรือตัวยาเข้า
มาปรุงภายในประเทศ หรือแม้แต่สมุนไพรบางอย่าง เช่น เทียนขาว กานพลู หรือ
ลูกจันทร์ขณะนี้ก็ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ ในเรื่องนี้เคยมีการสำรวจแล้วพบว่าใน
ปี ๒๕๒๒ เราต้องนำสมุนไพรเข้ามาใช้ถึง ๔๗๒ ล้านบาท และมีแนวโน้มว่าจะ

เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ นั่นคือความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างใหญ่หลวง หากมองลึกกลงไปถึงภาวะสงคราม ยารักษาโรคคือยุทธปัจจัยที่สำคัญที่แต่ละประเทศหวงแหนอะไรจะเกิดขึ้นถ้าเรายังอยู่ในลักษณะยืมจมูกคนอื่นหายใจอยู่อย่างนี้.....

เพลง

บรรยายหญิง

เป็นที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งที่องค์พระประมุขของชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกลได้ทรงตระหนักถึงปัญหาสำคัญนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบทซึ่งมีฐานะความเป็นอยู่ขัดสนอยู่แล้ว ยังต้องมาใช้จ่ายอย่างสิ้นเปลืองกับยารักษาโรคหรือใช้ยาอย่างผิด ๆ จนได้รับอันตรายเพราะการไม่รู้คุณค่าของสมุนไพร จึงได้มีพระราชดำริให้มีโครงการสวนสมุนไพรขึ้นในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งศูนย์แห่งนี้เป็นศูนย์รวมเพื่อการสาธิตกรรมวิธีทางการเกษตรแผนใหม่ที่ได้ผลให้เกษตรกรและผู้สนใจได้ศึกษาและเป็นพี่กอบรมเกษตรกรด้วย เรามารู้จักศูนย์แห่งนี้จากคำบอกเล่าของ นายอนันต์ โกเมศ อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบประสานการดำเนินการในเรื่องนี้โดยตรงดีไหมคะ

อธิบดีกรม- พัฒนาที่ดิน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน เกิดขึ้นจากราชฎาบริจาที่ดินถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื้อที่ประมาณ ๑,๓๐๐ ไร่ พระองค์ท่านก็ทรงมีพระราชดำริที่จะจัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน โดยให้หน่วยงานทุกหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือกรมต่าง ๆ ได้นำเอาวิธีการที่ทันสมัย มีการทดสอบความถูกต้องตามหลักวิชาการและสมควรจะเผยแพร่ถึงมือราษฎรได้แล้วเอาไปแสดงไว้ที่นั่นหมด กรมพัฒนาที่ดินก็ทำงานเกี่ยวกับที่ดิน เช่น การปรับปรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมป่าไม้ก็มีงานด้านการปลูกต้นไม้ให้โตเร็ว และร่วมกับชมรมสมุนไพร จัดสวนสมุนไพรขึ้น กรมชลประทานก็รับผิดชอบการจัดแหล่งน้ำทั้งหมด ซึ่งทุกคนก็ทำหน้าที่ของตนไป ซึ่งไม่ใช่ไปทำการค้นคว้าทดลองที่นั่น แต่เอาผลการค้นคว้าที่ดีเด่นและประหยัด และราษฎรก็สามารถนำไปปฏิบัติได้ไปแสดงเพื่อจะให้เกษตรกรสามารถที่จะเข้าไปดูแลหรือศึกษาหรืออาจจะไปรับการอบรมเล็ก ๆ น้อย ๆ และก็นำไปใช้ที่ไร่นาของตนเพื่อนำไปปรับปรุงการผลิตและสภาพความเป็นอยู่ของตัวเองให้ดีขึ้น

บรรยายหญิง

ค่ะสำหรับการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริในเรื่องการจัดสร้างสวนสมุนไพรในศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเขาหินซ้อนนี้ เราลองมาฟังจากผู้ที่รับสนองพระราชดำริมาดำเนินการโดยตรง คือ พลเรือเอกอนันต์ เนตรโรจน์

พลเรือเอกอนันต์

ประธานกรรมการโครงการพระราชดำริสวนป่าสมุนไพรมะคะ โดยที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประชาชนทั่วประเทศ ก็พบแต่ความยากจนอันมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ท่านทรงเป็นห่วงและมีความคิดที่จะช่วยเหลือผู้ที่ยากจนซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ เมื่อเกิดการเจ็บไข้ขึ้น และก็มี ความยากจนจึงอยู่ในฐานะลำบากต้องอาศัยคำชี้แนะก็อาจจะดีขึ้น พระองค์ก็ทรงแนะพระทัยว่า ถ้าหากมีผู้ไปแนะนำหรือไปชักชวนก็จะหันมาช่วยกัน ขณะที่ท่านมีพระราชปรารภกับข้าราชการบริพาร แก่คนที่ติดตามใกล้ชิดก็มีอยู่ครั้งหนึ่ง ที่มีผู้ขอที่จะดำเนินการบางอย่างที่พระราชวังบางปะอิน ก็โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผมไปดูว่าจะทำอะไรได้ทีนั้นบ้าง ก็ไปดูและบันทึกการพบทูลว่า พระราชวังบางปะอินเป็นที่โบราณสถานและมีคุณค่ามาก ควรจะไม่ให้ใครไปทำอะไรที่นั่นอีกเลยไม่ควรที่จะสร้างอะไร เพราะจะทำให้เสียสภาพของโบราณสถานถ้าจะให้สร้างสวนสมุนไพรมันนั้นก็จะได้ประโยชน์ตามที่มีพระราชประสงค์อยู่ เมื่อพระองค์ทรงทราบแล้ว ก็ทรงพิจารณาว่าที่แคบไป ถ้าทำจริงก็อาจจะไม่พอ ก็พอดีมีประชาชนได้ทูลเกล้าถวายที่ดิน ที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ประมาณกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ และทรงโปรดให้ไปทำเพื่อเป็นตัวอย่าง ให้ประชาชนเห็นและจะได้ทำตาม

บรรยายหญิง

คะ สำหรับในการดำเนินการโครงการสวนสมุนไพรมันก็ได้เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ โดยได้ดำเนินการในพื้นที่ประมาณ ๕๐ ไร่ ในศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเขานินชอน ซึ่ง สุรินทร์ แปลงประสพโชค จะนำท่านไปชมต่อคะ

เพลง

เสียงรถเล่น

สุรินทร์

การเดินทางไปเขานินชอนในปัจจุบันเป็นไปอย่างสะดวก ระยะทางเพียงร้อยกว่ากิโลเมตรโดยทางรถยนต์จากกรุงเทพมหานคร เมื่อเข้ามายังบริเวณสวนสมุนไพรมันสิ่งที่ท่านจะสะดุดตาเป็นจุดแรกนอกจากป้ายบอกโครงการแล้วก็มีแท่นก่อสร้างหลักศิลาจารึกสวนป่าสมุนไพรมันซึ่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๕ หลักศิลานี้ยังอยู่ระหว่างการก่อสร้างเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถือเป็นหลักที่ ๓ ของโลก ผมเองได้รำลึกถึงคำบอกเล่าของ แพทย์หญิงกระแสรักษาปณ การมการในโครงการตามพระราชดำริสวนป่าสมุนไพรมันได้เคยเล่าให้ฟังว่า (เสียงก้องเล็กน้อย) ทรงเป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ ๓ ของโลกและก็ทรงสร้างสวนป่าสมุนไพรมันเป็นแห่งที่ ๓ ของโลก แห่งที่ ๑ คือ พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงสร้างขึ้นในประเทศอินเดีย แห่งที่ ๒ คือ สมเด็จพระพุทธนารายณ์แห่งมหาราช สมัยสุโขทัย สร้างที่สุโขทัย และปัจจุบันสวนป่าสมุนไพรมันก็ยังมีอยู่บนยอดเขาก็น่าสนใจที่ท่านปลูกยาต่าง ๆ

พญ. กระแส

ไว้เรียกว่า เขาสรรพยา มีตั้งแต่บนยอดเขาไปจนถึงที่ลาดเขา ที่กว้างขวางมาก และยาบางชนิดก็อยู่ที่นั่น และก็ยังมียาอยู่เช่น ต้นหนุมนานประสาณกาย พระองค์ท่านก็เป็นพระองค์ที่ ๓ ของโลก เพราะฉะนั้นในการที่เราจัดงานฉลอง ๒๐๐ ปีขึ้น และเห็นว่าพระองค์ท่านมีความสำคัญต่อบ้านเมืองไทยมาก เราก็เลยคิดที่จะก่อสร้างอนุสาวรีย์เรียกว่า หลักศิลาจารึก พระบรมราชโองการ สร้างสวนป่าสมุนไพรรื่น

สุรินทร์ (บรรยาย)

ถัดจากศิลาจารึกเข้าไปก็จะเป็นพื้นที่ในการปลูกสมุนไพรรื่นนานชนิด มีการจัดปลูกเอาไว้เป็นกลุ่ม ๆ ๒ ข้างทางซึ่งมีทางเดินเข้าชมได้อย่างสะดวกในพื้นที่ประมาณ ๖ ไร่ จัดเป็นสวนพฤกษชาติอย่างสวยงาม สมุนไพรแต่ละชนิดจะมีป้ายบอกชื่อเอาไว้ ซึ่งผู้สนใจจะสามารถสอบถามสรรพคุณทางยาจากเจ้าหน้าที่ที่นำชม ทางด้านหลังถัดออกไปเป็นเรือนเพาะชำกล้าสมุนไพรรื่นต่าง ๆ สำหรับที่จะเพาะปลูกในโครงการและแจกจ่ายเผยแพร่สำหรับผู้สนใจนำไปเพาะปลูกขยายพันธุ์ต่อ ได้รับคำบอกเล่าจากเจ้าหน้าที่ที่นำชมว่า ได้มีชาวบ้านที่เจ็บป่วยมาขอสมุนไพรรื่นไปรักษาอาการเจ็บป่วยแล้วปรากฏว่าได้ผลและสถาบันการศึกษา และหน่วยงานบางแห่งก็ขอไปศึกษาค้นคว้าสรรพคุณทางยา สมุนไพรรื่นต่าง ๆ ที่นำมาปลูกจะมีเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้และชมรมสมุนไพรรื่นจะเชิงเทราคอยดูแลและขยายพันธุ์ ภายในสวนสมุนไพรรื่นมีทั้งกวาวเครือ ตะไกร้หอม เสดดพังพอน บัวบก อคติทวาร แต้วน้อย พ้าทะลายโจร และอื่น ๆ มากมายล้วนมีสรรพคุณทางยาที่น่าทึ่งทั้งสิ้นได้รับคำบอกเล่าจากคุณชูเกียรติ ลิมอรุณ เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินซึ่งดูแลและประสานงานโครงการนี้ที่เขาหินซ้อนว่า

ครับ เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการร่วมตามพระราชดำริ สร้างสวนป่าสมุนไพรรื่นในพื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเขาคิชฌกูฏ สวนป่าสมุนไพรรื่น ที่เรามีอยู่นี้ ได้รวบรวมพันธุ์สมุนไพรรื่นไว้กว่า ๔๐๐ ชนิด นอกจากนั้นยังมีสมุนไพรรื่นอีกมากที่จะสามารถนำมารักษาโรคต่าง ๆ ได้ซึ่งทางโครงการก็ต้องขอความร่วมมือจากทุก ๆ หน่วย ทุก ๆ ฝ่ายที่มีสมุนไพรรื่นอยู่และมีความรู้ทางด้านสมุนไพรรื่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับพวกเราและช่วยกันพัฒนาพื้นที่และวิชาเกี่ยวกับด้านสมุนไพรรื่นให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปเพื่อทำให้เป็นสวนตัวอย่างที่สามารถให้ความรู้บริการ แก่ประชาชนโดยทั่ว ๆ ไปด้วย

ชูเกียรติ

เพลง

บรรยายหญิง

ท่านผู้ฟังคะ โครงการสมุนไพรรื่นที่เขาหินซ้อนนี้ได้พยายามที่จะรวบรวมบรรดาสมุนไพรรื่นทั้งหลายมาปลูกและขยายพันธุ์เพื่อมิให้สมุนไพรรื่นที่มีคุณค่าหมดไปจากแผ่นดินและเป็นที่สำหรับศึกษาค้นคว้าสรรพคุณทางยาสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ดำเนินงานอีกส่วนหนึ่งคือชมรมสมุนไพรรื่นก็ได้เผยแพร่ความรู้เรื่องสมุนไพรรื่นออกสู่ประชาชนให้

มีความรู้และร่วมมือกันปลูกสมุนไพรอย่างจริงจัง โดยขณะนี้ก็ได้ฝึกอบรมและมีสมาชิกทั่วประเทศกว่าหมื่นราย มีการจัดตั้งชมรมสมุนไพรขึ้นดำเนินการปลูกและศึกษาสรรพคุณทางยาของสมุนไพรกว่า ๑๐ ชมรมทั่วประเทศ งานสมุนไพรกำลังก้าวหน้าไปสู่ประชาชนทั่วประเทศ ให้มีความรู้และตื่นตัวต่อการปลูกและใช้สมุนไพรเป็นลำดับ ในท้ายที่สุดนี้ ขออัญเชิญพระบรมราชโองการ ที่จะจารึกในศิลาจารึกสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน มาเสนอสู่กันฟังเพื่อท่านจะได้ทราบถึงพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องนี้ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า..... “พระเจ้าอยู่หัวทรงทศพิธราชธรรมประกอบด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันประเสริฐได้ทรงพระอนุสรณ์คำนึงว่า บรรดาสมุนไพรอันมีในพระราชอาณาเขต สรรพคุณเป็นยารักษาโรคอย่างวิเศษมาแต่โบราณกาล นับวันปริมาณลดน้อยลงเป็นลำดับ ประกอบกับขาดผู้อุปถัมภ์บำรุงและผู้ศึกษาเล่าเรียนให้ชัดเจนมิได้รอบรู้หลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ให้ต่อเนื่องดังกาลก่อนสมควรฟื้นฟูกิจการนี้ให้เป็นประโยชน์แก่พสกนิกร อย่างแท้จริง.....”

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “ปีใหม่เยี่ยมเยือน”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๖

เวลา ๐๗.๓๐ น. – ๐๘.๐๐ น.

ผู้จัดรายการ

ปัญญา นิตยสุวรรณ

ผู้เขียนบท

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

วิทยากร

ปัญญา นิตยสุวรรณ

ผู้ร่วมรายการ

จิตรลดา หัซซะวณิช

นิมิต สุทธิชุติพงษ์

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

วิบูลย์ ปันทิทานนท์

- เพลงสั้น -

- นิพนธ์ (เดินเข้ามาในห้อง) ขอโทษที ๑ เดินทางไม่ทันใจเลย กลัวสันต์รอแน่ แต่เพิ่ง ๑๑ โมง ๑๐ นาที นะ ดูซิ (ยื่นนาฬิกาข้อมือให้ดู) นี่ไง เกินไป ๑๐ นาที
- สันต์ เกอะนา มากดีแล้วละ พ่อคุณ พ่อทูนหัว เป็นห่วงว่าจะมาyingงด้วยซ้ำไป น้ำก็ยังแห้ง ไม่สนิท ฉันทรอ กลัวพนธ์จะไม่มาเท่านั้นแหละ
- นิพนธ์ มาอย่างไหนนะซิ รอรถแต่ละคัน แน่นยังกับปลากระป๋อง
- สันต์ (หัวเราะ) โหนต่องแต่งไซ้ใหม่ละ นึกแล้วว่าต้องโหนรถเมล์มาแน่ ๆ
- นิพนธ์ ก็ไซ้ละซิ รถของฉันทไม่ไซ้ชนิดสะเทินบกสะเทินน้ำนี่พ่อ ไหนละ จะเขียนอะไรย่งงว่า เกอะ เรื่องปีใหม่นั้นนะ
- สันต์ ใจเย็น ๆ กินน้ำกินทำให้หายเหนื่อยก่อนเถอะ เดี่ยวจะเรียกแซมมาคุยด้วย
- นิพนธ์ จริงซิ คุณแซมทำอะไรอยู่ละ วิชาเขาฝากของปีใหม่มามีให้ล่วงหน้า (วางห่อของลงบน โต๊ะ) เขาว่าขนมทองเอก เขานั่งปิดทองขนมตั้งแต่เช้ามีด
- สันต์ เรอะ ส.ค.ส.กันแล้วรีนี้ แซอยู่ในครัว ทำข้าวกลางวัน เดี่ยวนะจะไปเรียกให้ (ลุกเดิน ไปตะโกนที่ประตู) แซจำ แซ...อ้อ ป้าแซมบอกคุณแซมที่ว่า คุณนิพนธ์มาแล้ว แล้วป้าก็มี อะไรติดไม้ติดมือมากินเล่นบ้างนะ (เดินกลับมา นั่ง)
- นิพนธ์ เอ้อเฮอ หนังสืออะไรนี่ล่ะ กองละเทียว
- สันต์ รือ ๆ เอาออกมาเผื่อจะใช้เรื่องปีใหม่นั้นแหละ ว่าแต่จะตีอะไรดีล่ะจะพ่อคุณนิพนธ์ กาแฟหรือว่าน้ำเปลี่ยนนิสัย
- นิพนธ์ นั้นแน่ ว่าภาษาหนุ่มคะนองทันสมัยเปียบเทียวนะ น้ำเปลี่ยนนิสัย
- สันต์ อ้าว ก็เพิ่งเลยวัยคะนองมา ๔๐ ปีกว่า ๆ เท่านั้นเอง กาแฟร้อนดีหรือเปียร์ดีล่ะ
- นิพนธ์ ไม่เอาหรอก ใช้น้ำเปลี่ยนนิสัยของนายนะ เดี่ยวมาเปลี่ยนนิสัยฉันทเป็นนิสัยพูดมากแล้ว นายจะฟังไม่รู้เรื่อง เลยไม่ต้องเสร็จเรื่องกัน เอาน้ำเปล่า ๆ แหละดี แต่ไม่ต้องเดี๋ยวนี้นะหรอก
- สันต์ อือ ประเดี๋ยวยายแซมแกก็เข้ามา (หยิบหนังสือ) นี่ไง หนังสือของเจ้าพระยา ติพาการวงศ์ เรื่องแสดงกิจจานุกิจ เอามาไว้ใช้ตอนขึ้นต้น ท่านมีคำถามเรื่องปีใหม่ว่าว อย่งที่เราพูดกันเมื่อวานขึ้นนี่ไงละ
- นิพนธ์ หนังสือเล่มนี้ดีนะ สมัยใหม่มากสำหรับ ๑๒๐ ปีมาโน้น มีทั้งเรื่องวิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ ศาสนา สารพัดเรื่องที่เป็นวิชาใหม่ ๆ สมัยพระจอมเกล้าฯ ตั้งคำถามคำตอบไว้เสร็จ ท่านเจ้าพระยาติพาการท่านเรียนภาษาอังกฤษโดยเสด็จพระจอมเกล้าฯ คงจะคุยกับบาทหลวงปาเลอกัวซ์ฟอดทีเดียว อ่านสนุกดี
- สันต์ เจ้าพระยาติพาการท่านใช้คำว่า “ถาม” กับ “แก้” แทนคำว่า “ถาม” กับ “ตอบ”

- นิพนธ์ ใช้ชี คำว่า “แก้” นั่นคือ แก้กะหู่ ตั้งกะหู่คือ “ถาม” แก้กะหู่คือ “ตอบ” อย่างคำว่ากะหู่ธรรมนั้น กะหู่ก็คือข้อที่ตั้งถาม พระยาสิทธิท่านใช้ในจารึกนครชุมมา ๗๐๐ ปีแล้ว “ผู้มีคนมาถามว่า ศาสนาพระเป็นเจ้ายังเท่าใดจักสิ้น อันให้แก้ว่าดังนี้....” บางแห่งท่านใช้ว่า “ผู้มีคนถามว่า...ก็ให้ท่านว่า...” ท่านไม่ใช้คำว่า “ตอบ”
- ดวงแข (เดินเข้ามา) สวัสดิ์คะพี่พนธ์ แหม นี่กว่าจะไม่มาเสียแล้ว
- นิพนธ์ สวัสดิ์ครับ คุณแข ถือของกินมาด้วย บับลิบตัวจ้อย ๆ น่าเอ็นดู ส่งถาดให้ผมเถอะครับ (รับถาดวางบนโต๊ะ) นี่ครับ ธิดาเขา ส.ค.ส.มาให้คุณแข
- ดวงแข อะไรของพี่ธิดาหนอ ขอบคุณนะคะ รับประทานน้ำส้มคั้นกันไปก่อน นี่บับลิบทอดร้อน ๆ ค่ะ ไว้แก้มเปียร์ก็ได้แต่อย่ารับประทานมากนัก เดี่ยวขนมจีนแกงปลาตุ๋นจะเป็นหม้ายคะ
- นิพนธ์ ไหมละ ชินไม่มากอดขนมจีนแกงปลาตุ๋น แล้วคงโดนนายสันต์อดผมติดผาแน่ ๆ เพราะเขาขอให้ผมตอนชมพูให้เขาหลายหนแล้ว วันนี้ต้องลงมือเสียที
- ดวงแข พี่สันต์คะ แข่ไปดูในครัวก่อน เดี่ยวจะออกมาคุยกับพี่พนธ์นะคะ
- สันต์ จะ ไปเถอะ

- เดินออกไป เพลงคั่น -

- นิพนธ์ เอ้า เริ่มต้นเสียทีซี ลองเล่าความคิดของนายมาก่อน
- สันต์ เมื่อ ๑๐๐ ปีกว่ามานั้น เรายังถือวันปีใหม่คือ ๑๓ เมษายน เป็นวันสงกรานต์ แต่ชาวตะวันตกเขาถือ ๑ มกราคม เป็นวันปีใหม่ ท่านเจ้าพระยาทิพากรท่านตั้งคำถามไว้ว่า ข้างไทยทำไมไม่ตั้งปีใหม่ที่เดือนอ้ายเล่า ทำไมจึงตั้งปีใหม่ที่เดือนห้า
- นิพนธ์ แล้วท่านแก้อาไว้ว่ายังไงล่ะ
- สันต์ ท่านแก้ว่า ที่ไม่ตั้งปีใหม่ในเดือนอ้าย ก็เพราะเราถือว่าเดือนอ้ายเป็นเวลาที่ดีดวงอาทิตย์เดินไปเป็นที่สุดของทิศใต้ แล้วก็ป็นฤดูหนาวด้วย หนาวเป็นต้นฤดูทั้งปวง จึงวางเดือนอ้ายไว้เป็นเดือนที่หนึ่ง โบราณท่านจัดไว้อย่างนี้ ความจริงหน้าหนาวอากาศมักมีตัวจะไม่แจ่มใสเท่าหน้าร้อนเดือนเมษายนนะ
- นิพนธ์ อ้อ ไหน ขอดูหนังสือแสดงกิจจานุกิจน้อยชื (รับหนังสือมาพลิกดู) อ้อ ชิดคำถามไว้แล้วนี่ (พูดซาลงเล็กน้อยเป็นเชิงใช้ความคิด) ท่านพูดตามทิศของแผนที่จักรวาลแผนที่ท้องฟ้านั่นแหละ โบราณท่านวางไว้เป็นรูปดวงชาตาของโลก แบ่งจักรวาลออกเป็น ๑๒ ราศี ตามชื่อของดาว ๑๒ กลุ่ม กลุ่มหนึ่งก็เป็นราศีหนึ่ง ซึ่งดวงอาทิตย์โคจรผ่านราศีละ ๑ เดือน ผ่าน ๑๒ ราศี กินเวลา ๑ ปี จักรราศีเมษไปถึงราศีมีน โคจรทวนเข็มนาฬิกาคือ เวียนจากซ้ายไปขวา โคจรถึงราศีเมษตกเดือนเมษายนเรื่อยไปจนถึงราศีมีนเดือนมีนาคมก็รอบจักรวาล เมื่อโคจรถึงราศีเมษงกรนั้นตกเดือนมกราคม เป็นราศี

ใต้สุดของจักรวาล จรขึ้นราศีกุมภ์ก็เป็นเดือนกุมภาพันธ์ ท่านเจ้าพระยาทิพากรบอกว่าอาทิตย์สู่ราศีกุมภ์เป็นเรือนนิจของอาทิตย์ ๆ จึงอ่อนกำลัง ตรงกับฤดูหนาวพอดี

สันต์ รูปดวงชาตาโลกแบบที่ไทยเราใช้อยู่นี้ เป็นของที่รับมาจากลังกาตรงเผงทีเดียวนะ รูปชาตาก็เหมือนกัน ราศีก็กำหนดวางไว้อย่างเดียวกันด้วยซี

นิพนธ์ ใช่แล้ว เรายังอะไร ๆ จากลังกาไว้อาจแต่ครั้งสุโขทัยโน้นมีมาก ทั้งศาสนา วัฒนธรรม พุทธศาสตร์ ไสยศาสตร์ แต่เราก็มารับปรุงให้เข้ากับจิตใจของคนไทยมากอยู่นะ สันต์นะ

สันต์ อาทิตย์จรมาสู่ราศีมังกร ก็ตกวารสิ้นเดือนอ้ายหรือเข้าเดือนยี่ จึงเริ่ม ๑ มกราคม เป็นฤดูหนาว ทางตะวันตกเขาถือ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ เย็นเฉียบจับหัวใจเลย บางแห่งหิมะตกหนัก ได้แต่ฉลองปีใหม่กันในบ้าน เต้นรำทำเพลงกันมาตั้งแต่ ๒๕ ธันวาคม วันคริสต์มาสต่อเนื่องถึง ๑ มกราคม ไปเลยละ ชาวตะวันตกเขานับเดือนปีทางสุริยคติ ก็สะดวกหน่อย

นิพนธ์ แต่ทางจีนเขาขอให้ดวงอาทิตย์โคจรขึ้นเหนือเขาราศีกุมภ์เสียก่อน ก็ตกเดือนกุมภาพันธ์ เดือนสาม ขึ้น ๑ ค่ำ นะแหละ เป็นวันปีใหม่ของจีนเขา จีนเขานับเดือนทางจันทรคติเหมือนไทยโบราณ พระจันทร์เต็มดวงคราวหนึ่ง ๆ เขาก็นับเป็นเดือนหนึ่ง ถ้านับทางสุริยคติก็คงปีใหม่ ๑ มกราคม เหมือนฝรั่ง วันปีใหม่จีนเขาเรียกว่าวันอะไรนะ วันชิวอิก

นิพนธ์ นั่นละ ๆ เต้นสิงโตกันผ่า ๆ ทั้งเมือง แจกอั่งเปาเกร่อ ออกเยี่ยมเยียนกันทั้งคนตายคนเป็น อุดหนุนกันทั้งเมืองละ ในวันเขาออกเยี่ยม ออกเที่ยวเตร่กันนะ ดูพวกจีนในบ้านเราซี

สันต์ ไทยเราเคยถือวันปีใหม่เมื่ออาทิตย์ขึ้นสู่ราศีเมษ อาทิตย์กำลังแรงเป็นอุจเต็มที ตกวันที่ ๑๓ เมษายน ดวงอาทิตย์กำลังอยู่ที่ทิศตะวันออกสุดของแผ่นฟ้า วันปีใหม่แบบเก่าของเราเป็นฤดูร้อนแดดจ้า ตรงกันข้ามกับปีใหม่ของฝรั่ง หนาวเฉียบ

นิพนธ์ คนโบราณถึงต้องฉลองสงกรานต์ด้วยวิธีสรงน้ำพระ สาดน้ำคน รดน้ำผู้ใหญ่ ไปวัดทำบุญ เล่นแม่ศรี เข้าผีสิงลม แก้วร้อนกันโง่งง ลงน้ำลงทำสาดน้ำกันโชก หนุ่ม ๆ สาว ๆ เด็ก ๆ สนุกครึกครื้นกัน ๓ วัน ๓ คืน แถมไปถึง ๗ วัน เขาใช้น้ำอบดอกมะลิใส่ขัน เอาจอกตักรดกัน ไม่ใช้น้ำแข็งทั้งถุงปากัน หรือน้ำโคลนสาดกันอย่างคนอุตุริบางคนสมัยนี้

สันต์ ลังกา พม่า มอญ เขมร ลาว เขาก็ถือวันสงกรานต์ ๑๒ เมษายน ๑๓ เมษายน เหมือนกันนะ มีคนไทยเราเอาอย่างสงกรานต์จากมอญ พม่า ๆ เขามีการฉลองสงกรานต์เหมือน

บ้านเรา สาดน้ำ รดน้ำ สรงน้ำพระ เหมือนกัน ร้างทุ่งละก็เล่นกันแบบเชียงใหม่เลย เขาถึงว่าเราเอาอย่างพม่า พวกพม่ามาเล่นสาดน้ำกันที่เชียงใหม่สมัยอยุธยากระมัง พม่าเขาเรียกวันสงกรานต์ว่าวันทิงยัน แต่พม่าภาคกลางหาน้ำยาก ต้องเอาขันใส่น้ำแล้วใช้กิ่งไม้จุ่มพรมใส่กันเล็ก ๆ น้อย ๆ พอเป็นพิธี แต่ฉันว่าวิธีพรมน้ำอวยพรกันแบบนี้ เราก็เคยทำกันมาก่อน สุภาพดี หนุ่มสาวเด็ก ๆ ต่างหากที่สาดแก้มกันจนโชก จนกลายเป็นสงกรานต์ตูดเดือนองเลียดก็ด้วยน้ำโคลน น้ำเหล้า ในสมัยหลัง ๆ นี้ต่างหาก

นิพนธ์

เขมรเขาเล่นลูกช่วงกันเหมือนเรา ลาวเขาก็เล่นลูกช่วงในวันสงกรานต์ ถูกปรับรำกันเคว้ง ๆ ที่เดียวละ ฉันเคยไปเที่ยวมา

สันต์

เออ พุดถึงลูกช่วง เมื่อปีกลายฉันไปเที่ยวสงกรานต์ที่เขาชัยภูมิ ดูพวกชาวเขาเผ่าม้งก็แม้วนี่แหละ เขามีพิธีฉลองสงกรานต์เล่นลูกช่วงกันตั้งเจ็ดวันหรือเก้าวันแน่ะ คนแก่เฒ่า หนุ่มสาวลูกเล็กเด็กแดง ต้องเล่นกันทั้งนั้น ใส่เสื้อผ้าใหม่ที่นุ่งเย็บไว้ชุดหนึ่งกินเวลา ๑ ปี เพื่อใส่วันปีใหม่นี้ แต่งกำไลเงิน พวงเงินเต็มทีเลย

นิพนธ์

แล้วก็ต้องใส่ชุดนี้ตลอดปีไม่ซัก ตามความเชื่อของเขาใช้ใหม่ละ แล้วก็เริ่มเย็บชุดใหม่อีก ๑ ชุด กินเวลาตลอดปีไว้ใส่ปีใหม่

สันต์

ไม่รู้ซี แต่ลูกช่วง ๙ วันนะ เลิกไม่ได้นะ ใครจะต้องกลับไปหุงหาข้าว ก็กลับไปคนอื่นต้องแทนไว้ ชายฝ่ายหนึ่ง หญิงฝ่ายหนึ่ง โยนกันไป โยนกันมา ใครแพก็รำบ้อ ร้องเพลงเป่าปี่ไปด้วย หนุ่มสาวก็ได้จับคู่กันตอนนี่ละ

นิพนธ์

เด็ก ๆ ก็คงซ่อมให้รู้จักกัน ให้คุ้นเคยกันไว้เผื่อตอนโตด้วยสินะ คนโบราณก็เลือกคู่กันตอนงานบุญไปวัดนี่ละ ธรรมเนียมใส่เสื้อใหม่ ผ้าใหม่ โชว์กันที่งานวัดมีมาตั้ง ๖๐๐ ปี โน่นแล้ว

- เพลงคั่น -

ดวงแข

(เดินเข้ามา) จวนเที่ยงแล้วนะคะ ว่ากันไปถึงไหนแล้วคะ

นิพนธ์

ยังคุยกันน้ำลายแตกคอ ยังกำลังฝนตกแดดออก นกกระจอกจ้องกันอยู่เลยครับ ยังไม่เห็นพ่อสันต์เขียนสักตัวเดียว

สันต์

ไอ้เรื่องเขียนนะ เมื่อไรก็เขียนได้ สำคัญต้องหาข้อคิดเสียก่อนว่า จะเขียนไปพูดให้คนเขาฟังอย่างไรดี เขาถึงจะไม่ปิดวิญญูเสียก่อนเราจะพูดจบ

นิพนธ์

ผมชอบพิธีปีใหม่อยู่อย่างหนึ่ง คุณเขคงเห็นด้วย คือขอพรที่ปีใหม่ของทุกชาติทุกภาษามักจะต้องมีพิธีทำความสะอาดบ้านเรือนเป็นพิเศษว่าทุก ๆ วัน บางชาติไม่แต่ถูเรือน หม้อไห ตุ่มโอง ก็ต้องขัดถูสะอาดเอี่ยม เสื้อผ้าก็ต้องใหม่หมด บ้านเรือนของคนไข้ก็จะต้องปิดกวาดไม่อย่างนั้นชาวบ้านเขาค่อนแคะอายุเขา ธรรมเนียมจีนถึงกับ

ต้องกวาดถู ทุกซอกมุม ถ้วยชามแตกไม่ได้ ปิดประตูเงียบทั้งวัน จนกว่าจะถึงวัน
เที่ยว จึงจะออกเที่ยวกันพลุกพล่านน่าดู

ดวงแข
สันต์

จริงซี้คะ หวังพระก็เซ็ดถู ปืนหนึ่งสร่งน้ำพระพุทธรูป หวังพระจะได้สะอาดเสียที่
พิธีรีตองของเก่า ๆ ซ่อนของดี ๆ โดยเอาความเชื่อถือ ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์เคลือบ
คลุมไว้ ใครไม่ปฏิบัติก็เป็นอัมมกมลแก่ตัว ครั่งโบราณคนกลัวตรงนี้แหละ คนรุ่นหลัง
อาจไม่เข้าใจแก่นแท้ของพิธี ก็หาว่างมงาย เลยพากันละ ๆ เมิน ๆ กันเสีย อ้างเอาสมัย
วิทยาศาสตร์เข้ามาหาว่า คนโบราณโง่เง่ามมงายไร้เหตุผล

ดวงแข

แน่ะ พี่สันต์ทำพูดดีละนะคะ ที่อย่างนี้ละก็ แหะจะฟ้องพี่นิพนธ์ละ พี่สันต์ชอบหัวเราะเยาะ
บ่อย ๆ ค่ะ เวลาถวายข้าวพระภูมิ หรือทำความสะอาดศาลละก็ อุดเคาะไม่ได้ ชอบ
เยาะเรื่อยว่า “โง่ พระภูมิท่านบอกว่ากับข้าวอร่อยหรือเปล่า”

นิพนธ์

วันหลังก็เอาสลอดใส่ข้าวใส่กับให้แกกินเสียบ้างซี้ครับ แล้วก็บอกว่า “นี่ละ โทษฐาน
ล้อพระภูมิท่าน ๆ ถึงแข่งให้จู้ด ๆ”

สันต์

ก็นำรำคาญนี่นา จัดดอกไม้ใส่ศาลแต่ละที่ กล้วยไม้ของฉันหมดเป็นกระเช้า ๆ เทียว
ละนายพนธ์เอ๊ย

ดวงแข

ดู! หวงกระทั่งดอกไม้ ดินฉันต้องทำแทนแม่ ๆ เคยทำ คนในบ้านเขาก็เคยเชื่อเคยนับถือ
พระภูมิ แม่ตายแล้ว เราก็ต้องบำรุงขวัญคนที่เขาอยู่กับเราแทนแม่ เราต้องอาศัยเขา
นี่ละ ความเชื่อก็ดี ปัญญาที่ดี มันเหมือนกันทุกคนเมื่อไรละ ก็ไม่เห็นจะผิดร้าย บาป
กรรมอะไร ทำให้คนอยู่ด้วยจิตใจสบาย ยังไม่ดีอีกีรีคะ กลับหาว่าเรางมงาย

นิพนธ์

ผมกำลังจะพูดว่า ประเพณีเป็นของตายยาก เราเปลี่ยนวันปีใหม่มามีเป็น ๑ มกราคม
อย่างสากลแล้วก็จริง แต่ผมดีใจที่รัฐบาลก็ยังรักษาวินปีใหม่สงกรานต์ของไทยไว้
เอาใจคนรุ่นเก่า เวลาสงกรานต์ก็ยังคงฉลองแบบไทย ทำบุญตักบาตร สรงน้ำ
พระ รดน้ำผู้ใหญ่ สาดน้ำเล่นกันสนุกเหมือน ๗๐๐ ปีมาแล้ว ไม่ฉลองอย่างปีใหม่
สากล กินเค้ก เข้าคลับเต้นรำกันเท่าเดียว

ดวงแข

ดูจะพอใจฉลองปีใหม่ ๑ มกราคม ด้วยการเดินรำ ทำเพลงฝรั่งเรือกันมาตั้ง
แต่คริสตมาสจนขึ้นปีใหม่ หนุ่มสาวไทยหลายคนสนุกกับการกินเลี้ยง เดินรำ
เข้าคลับ จัดปาร์ตี้หรู ๆ ส.ค.ส.ก็ด้วยเค้กฝรั่ง

สันต์

โธ่เอ๊ย ก็จะทำให้เขามาเล่นรำแม่ศรี เข้าผีสิงลมอมข้าวพองเหมือนครั้งปู่ย่าตายายของเรา
ยังหนุ่มสาวอยู่ได้อย่างไรเล่า แหะ

นิพนธ์

แต่ตอนหลังนี่คงเบื่อกันแล้วนะครับ ใช้ขนมแห่งของไทยเช่นทองหยิบ ฝอยทอง-
กรอบกันแล้ว ขนมทองเอกของธิดาเป็นไงครับ

ดวงแข

แฮม อร่อยมากค่ะ ขอบคุณพี่ธิดา ดินฉันดีใจที่เราหันมาใช้ขนมไทยที่เก็บไว้ได้ไม่บูดง่าย
เหมือนเค้ก เห็นไหมคะ ในที่สุดแม้จะเปลี่ยนปีใหม่ให้เป็นสากล ดินเป็นฝรั่งอยู่พัก

หนึ่ง ก๊อดหวนมาหาแบบไทยไม่ได้ นึกถึงปู่ย่าตายายของคนไทยกวณกาละแม ข้าวเหนียวแดงแจกันตั้งแต่วันตรุษสิ้นปีจนขึ้นสงกรานต์ ไทยเราก็มีธรรมเนียม ส.ค.ส. กันมาตั้งสี่ห้าร้อยปีแล้วกระมังคะ

นิพนธ์

ก็วัฒนธรรมดี ๆ ของไทยนั้นมีอายุมาไม่ใช่น้อย ๆ ก่อนฝรั่งบางประเทศจะตั้งชาติตั้งประเทศด้วยซ้ำไป

ดวงแข

จะพัฒนาชนบประเพณีของเก่าให้เปลี่ยนไปตามโลก เพื่อจะได้อยู่คู่กับโลกก็ทำไปเถิด แต่อย่าพัฒนาจิตใจของคนไทยให้เปลี่ยนไปเป็นความคิดจิตใจของชาติอื่นเลย เก็บของเก่าที่ยังดีเอาไว้เตือนลูกหลานรุ่นใหม่ให้รู้ว่า อ้อ เรายังเป็นลูกไทยหลานไทยไว้บ้างก็ดีนะคะ

สันต์

โอ๊ย หิวข้าวแล้วละแขจำ ไปกินข้าวกันเถอะน่า นี่นายพนธ์ฉันรู้แล้วละว่า จะเขียนบทความเรื่อง “ปีใหม่เยี่ยมเยือน” ว่าอย่างไรบ้าง เพิ่งได้ความคิดจากแม่แซยอดรักของเรียมนี้เอง

นิพนธ์

หวานจ้อยใหม่ครับคุณแข รวงวัลเสียสัปดาห์เป็นใจ

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย
ในคณะอนุกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “แม่ศรีเรือนสมัยนี้”

ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๗ เวลา ๐๗.๓๐ – ๐๘.๐๐ น.

ผู้จัดรายการ

วารี ศรีมาโนชน์

ผู้เขียนบท

ไพรัช วนาพรรณ

วิทยากร

พะยอม แก้วกำเนิด

ผู้ร่วมรายการ

ไพรัช วนาพรรณ

มพรรณพ บำรุงกิจ

วิหเทพ ฤทธาฤทธิ์

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

วิบูลย์ ปันจิตตานนท์

- เพลงไทยเดิม -

ลูก คุณพ่อขา มีแขกมาค่ะ
 เสียงดังไกล ๆ เชิญไปที่ห้องรับแขกนะลูก เดี่ยวพ่อจะลงไป
 ลูก เชิญค่ะ เชิญทางนี้ค่ะ
 แขก ขอบขอบคุณค่ะ

- เพลงไทยเดิม -

พ่อ อ้อ ณรงค์ หรือ มากับใครนั้น
 ณรงค์ สวัสดิ์ครับอาจารย์ อ้า... นี่ มาลี ครับ
 มาลี สวัสดิ์ ค่ะ
 พ่อ จำเริญเกิด นี่มายังไง ไปยังไหนกัน
 ณรงค์ ผมเชิญอาจารย์ไปในงานแต่งงานผมกับมาลีครับ
 พ่อ เรอะ อ้า ดีใจด้วยนะ แปลกใจเหมือนกันว่า พาใครมาด้วย แต่งกันเมื่อไรละ
 ณรงค์ ผมกับมาลีนำการวัดมาราบอาจารย์ด้วยกันครับ

- เว้นระยะเล็กน้อย มีเพลงสั้น -

พ่อ เอาละ ๆ ขอแสดงความยินดีด้วย คิดว่าคงไม่ติดธุระ ครูจะไป
 ณรงค์ ผมมาราบขอคำแนะนำในการครองชีวิตจากอาจารย์วันนี้ด้วย
 พ่อ จั้นหรือ นี่หนูมาลี นะ ทำงานแล้วเรอะ
 มาลี ทำแล้วค่ะ ทำงานธนาคาร
 พ่อ อ้อ ดี เป็นหลักเป็นฐาน จะได้ช่วยกันสองแรงแข่งขัน
 ณรงค์ ผมเรียนกับอาจารย์หลายปี อาจารย์สอนในการครองตน และครองเรือนจนผมจำได้
 ขึ้นใจแล้ว อยากให้ข้อคิดกับน้องมาลีเค้ามั่ง เขาจะเป็นแม่บ้านผมแล้ว
 มาลี รงค์นี่แหละ อะไรไม่รู้ละ ใครว่าจะไปเป็นแม่บ้านให้รงค์
 พ่อ เอาละไม่ต้องเถียงกัน ครูเคยพรา้สอนศิษย์ของครูให้ไปเป็นผู้รับผิดชอบต่อครอบครัว รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ผ่อนหนักผ่อนเบา ณรงค์เขาก็เป็นคนดี ครูเห็นมาโดยตลอด แต่อย่าให้ตีแตกก็แล้วกัน
 ณรงค์ แน่นนอนครับ อาจารย์
 พ่อ ถ้าจั้นเองดีไหม เรามาคูกันเรื่อง แม่ศรีเรือน
 ณรงค์ ดีครับ อาจารย์ เขาจะเป็นแม่ศรีเรือนของผมแล้วนี่
 มาลี รงค์นี่ อะไรไม่รู้ละ
 พ่อ ที่จริงนะ คนโบราณสอนไว้เป็นเรื่องที่ดี ถ้าปฏิบัติได้ก็เป็นแม่ศรีเรือน แต่สภาพของสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไป สมัยก่อนหญิงอยู่กับเหย้าเฝ้าเรือนก็ปฏิบัติได้เต็มที่ สมัยปัจจุบัน

ณรงค์

พ่อ

นี่ อย่างมาลีนี่ ก็ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ก็เป็นธรรมดาที่จะทำอย่างแม่บ้านสมัยก่อนไม่ได้ อยากรู้ก็ดี หลักการแล้วยังใช้ได้ แต่การปฏิบัติก็ย่อมแตกต่างกันออกไป หลักการหมายความว่าอย่างไร ครับ

คือสมัยก่อนนั้น สอนแม่บ้านให้เป็นคนประหยัด อย่างในสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่กล่าวไว้ว่า

มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท

อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์

มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง

อย่าจ่ายลงให้มาก จะยากนาน

ในหลักการก็คือ ประหยัด คนสมัยก่อนมีลูกมาก พ่อบ้านทำงานคนเดียว แม่บ้านก็ต้องหาทางประหยัด แทนที่จะซื้อขนมให้ลูกกินก็ทำขนมเสียเอง เหลือจากกินก็นำออกขายเป็นลำไฟ ของใช้เมื่อชำรุดก็ซ่อมแซม ของกินถ้าดัดแปลงได้ก็ดัดแปลง เช่น มะกรูด เอาผิวมาทำเครื่องแกง เนื้อมะกรูดนำมาสระผม ส่วนมะนาวคั้นเอาน้ำแล้วเปลือกก็นำมาดองเค็มทำเป็นอาหารได้ เป็นต้น

ณรงค์

พ่อ

ไอ้โฮ อาจารย์ครับ อย่างนี้รวนแน่

แต่ไม่ได้หมายความว่าตระหนี่นะ คนโบราณไม่ตระหนี่ แต่ประหยัด อย่างถึงหน้าทุเรียน แทนที่จะซื้อทุเรียนลูกโต ๆ มาฉีกกินเนื้อ ก็เลือกทุเรียนราคาถูกมาทำข้าวเหนียวน้ำกะทิให้ลูกกิน ก็ลูกมากนี่ แต่ลูกก็ได้กิน อย่างนี้แม่บ้าน เรียกว่าเป็นแม่ศรีเรือน เพราะมีเงินน้อยลูกมาก แต่ลูกก็ไม่อด

มาลี

หนูไม่มีลูกมากหรอก

พ่อ

แน่นอน สมัยนี้มีลูกมากจะยากจน มีลูกมากไม่ดี แต่หลักการประหยัด ซึ่งเป็นเรื่องของแม่บ้านเป็นของดี อาหารสดซื้อเอาไว้ ล้างเก็บให้สะอาด อย่างพริก หอมกระเทียม เก็บไว้ในที่ควรเก็บ เพราะถ้าเน่าก็เสียของต้องเสียเงินไปซื้อใหม่

ณรงค์

พ่อ

ของเล็ก ๆ น้อย ๆ คงคิดว่าไม่กี่สตางค์

ถ้าหลาย ๆ เล็กน้อยก็เป็นมากได้ แม้เสื้อผ้าเก่า ๆ คนโบราณจะนำผ้าที่ยังใช้ได้มาทำประโยชน์ พวกกระดุม ขอบเขี้ยว ก็ตัดเก็บไว้ ยามต้องการก็ไม่ต้องซื้อ แม่สมัยนี้ก็ยังใช้ได้อยู่ จะไปทิ้งเสียของทำไม

มาลี

คนสมัยก่อนช่างเก็บช่างทำนะคะ

พ่อ

ช่างเก็บช่างทำ นอกจากจะประหยัดรายจ่าย คือถึงเวลาจะใช้ก็ไม่ต้องซื้อสิ่งที่สำคัญก็คือ สร้างนิสัยไม่สุรุ่ยสุร่าย ใครมีนิสัยอย่างนี้ก็ไม่มัวจน

มาลี

จะไม่สร้างนิสัยให้ตระหนี่ด้วยหรือคะ

พ่อ ประหยัดกับตระหนี่ไม่เหมือนกัน ประหยัดนั้นคือ เวลาควรต้องใช้ก็ต้องใช้ ตระหนี่คือ เวลาใช้ก็ไม่ใช้ แม้เราจะประหยัดก็ต้องมีการให้ สมัยนี้บ้านมักจะมีรั้วติดกันการเป็นมิตรกับเพื่อนบ้าน การให้การรับและการวางตัวก็เป็นสิ่งสำคัญของแม่บ้านแต่ไม่ใช่อวดรวย แจกไม่อั้น มือเติบ กลอนสุนทรภู่สอนหญิงกล่าวไว้ว่า

อย่าอวดดีมีทรัพย์เที่ยวจับแจก

ทำเกี้ยวแฝกมุงป่าพาฉิบหาย

ใครจะช่วยตัวเราก็คงเล่าตาย

อย่ามั่งง่ายเงินทองของสำคัญ

อย่างนี้ยังใช้ได้สำหรับแม่บ้านที่ดีทุกวันนี้

ณรงค์ อาจารย์ครับ เขาว่า คนแต่ก่อนเวลาจะนอนต้องกราบเท้าสามีก่อน

มาลี จ้างให้ คงไม่ถูกกับสมัยนี้นะคะอาจารย์

พ่อหัวเราะ คงไม่ต้องถึงอย่างนั้นหรอกในสมัยปัจจุบัน เพราะถือว่าหญิงกับชายเท่าเทียมกันแล้ว แต่ตรงนั้นหมายถึงให้ความเคารพนับถือในตัวสามี ภรรยาที่ไม่เคารพสามีก็ใช้ไม่ได้ การพูดจา การยกย่อง ทั้งด้วยวาจาและการกระทำยังคงต้องมี เพื่อความราบรื่นและความสุขของครอบครัว

ณรงค์ ตรงนี้มาลีต้องจำไว้ให้แม่นล่ะครับ

มาลี ไม่เห็นต้องจำเลย

พ่อ (หัวเราะ) อีกอย่างหนึ่ง ครอบครัวสมัยนี้มักจะซื้ออาหารสำเร็จไปรับประทานกัน ยิ่งเป็นครอบครัวใหม่ ๆ ครอบครัวเล็ก ๆ มักจะไม่หุงหาอาหารกัน ซื้อเขาประหยัดทั้งเวลาและประหยัดเงิน อย่างไรก็ตาม รสมือของภรรยาก็ยังผูกใจสามีอยู่รำไป วันหยุดอาจจะทำหรือช่วยกันทำ หญิงที่ทำอาหารไม่เป็นเสียเลยก็จะขาดคุณสมบัติในแง่

มาลี (หัวเราะ) ก็คงเป็นไขทอด ไข่เจียว

พ่อ คงไม่เป็นอย่างนั้นหรอก หญิงทุกคนก็ทำเป็นอยู่แล้ว ทำกินเองไว้ใจได้ในเรื่องความสะอาดด้วย

ณรงค์ ผมว่าแรก ๆ ถ้าเราแยกครอบครัวมาอยู่ลำพัง ซื้อเขากินสะดวกกว่า

พ่อ ถูกแล้ว ครูไม่เถียง แต่แม่บ้านต้องทำอาหารเป็นถึงจะดี นอกจากนั้นต้องดูแลความสะอาดบ้านเรือน สำหรับบ้านที่มีเด็กช่วยปัดกวาดเช็ดถู แม่บ้านก็ต้องคอยตรวจตรา ห้องนอนต้องคอยจัดและปัดให้สะอาด โบราณว่า

ยามสิ้นแสงสุริยาอย่าไปไหน

จุดไฟไฟเข้าไปส่องในห้องก่อน

ระวังคุปัดสลัดที่นอน

ทั้งผูกหมอนอย่าให้มีรูลีง

มาลี

แยละคะ งานมากจังเลย

พ่อ

สมัยนี้ ถ้าไม่มีเด็กช่วย สามีกก็ต้องช่วย จะให้ทำคนเดียวคงทำไม่ไหว แต่เป็นงานของแม่บ้านต้องคอยดูแล ก็อย่างว่า ภรรยาสมัยปัจจุบันไม่ใช่ภรรยาที่อยู่กับเหย้าเฝ้าเรือน ต้องเคียงคู่สามี การเข้าสมาคม การพูดจากับเพื่อนบ้านต้องให้เหมาะให้งาม สมเป็นกุลสตรี สมัยนี้เรากียังยอมรับกันอยู่ แม่ยืมก็ยืมอย่างผู้ดี ใช้คำว่าผู้ดีก็แล้วกันนะ ไม่ต้องอธิบายยาว ๆ โบราณใช้คำง่าย ๆ ว่า

ยามยืมยืมไว้แต่ในพักตร์

อย่ายืมนักเสียดสง่าพาสลาย

อย่าท้าวแขนท้าวคางให้ห่างกาย

อย่ากรีดกรายกรอมเพลาะเที้ยวเราะเร็ง

หรือ

เกิดเป็นหญิงให้เห็นว่าเป็นหญิง

อย่าทอดทิ้งกิริยาอัชฌาสัย

เป็นหญิงครึ่งชายครึ่งอย่าพึงใจ

ใครเขาไม่สรรเสริญเมื่อนารมณ

แม้เราจะถือว่า หญิงกับชายเท่าเทียมกัน แต่ก็นิยมหญิงที่ทำตัวเป็นหญิง แม่ศรีเรือนต้องเป็นอย่างนี้

ครูยังถือว่าเป็นอย่างนี้ นอกเหนือจากความซื่อสัตย์ต่อกัน

ณรงค์

ผมเห็นภรรยาบางคนด่าสามีไฟแลบเลย

พ่อ

นั่นไม่ดี ไม่ใช่คุณสมบัติของกุลสตรี ต้องหลีกเลียง

ณรงค์

การทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นของไม่ดี

พ่อ

สมัยก่อนนี้แม่บ้านเป็นช่างเท้าหลัง พ่อบ้านเป็นผู้นำ ผู้เป็นภริยามักไม่มีปากเสียง วิธีที่จะผูกใจสามีคือ การเอาอกเอาใจ บางคนให้สามีมอมก่อนแล้วจึงกิน เรียกว่าดูแลทั้งเรื่องกินอยู่ หลับนอน ไม่ทำหน้าเง้งอนเมื่อสามีกลับมาถึงบ้านไม่ให้มีเรื่องร้อนใจ ให้สบายทั้งกายและใจ เรื่องกินเดี๋ยวนี้กินพร้อมกัน แต่หลักการคือให้สามีสบายกายสบายใจ เมื่อสบายแล้วก็ไม่มีเรื่องขุ่นมัว ทะเลาะเบาะแว้ง หน้าตาก็ยิ้มเอ็นดูน่ารักน่าบ่นถือ สมกับเป็นแม่ศรีเรือน

มาลี

ถ้าโกรธมาก และเราก็ไม่ผิดจะไม่ให้พูดเลยหรือคะ

พ่อ

โกรธก็เดินหนีไว้ก่อน ไว้อารมณ์ดีค่อยพูดค่อยจากัน พูดแรงไปแล้วเอากลับคืนไม่ได้ มันกินใจกัน อันที่จริงถ้าคุยกันเรื่องนี้ เรื่องแม่ศรีเรือนนี้ยังมีเรื่องคุยกันอีก

มาก
ณรงค์ ครับ อาจารย์ ผมคงได้มากราบเท้าอาจารย์อีก สำหรับวันนี้ ผมและมาลีรับกวน
อาจารย์มากแล้ว ต้องขอขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ขอกราบลาอาจารย์นะ
ครับ
มาลี หนูกราบขอบพระคุณอาจารย์ค่ะ หนูจะไม่ลืมคำสอนของอาจารย์เลย กราบลานะคะ
พ่อ จำเริญเถิด

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย” ดนตรีวงโยธวาทิต

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันอาทิตย์ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ เวลา ๗.๓๐ – ๘.๐๐ น.

ผู้จัดรายการและถอดแถบบันทึกเสียง
วิทยาการ

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

คุณหญิง ไพฑูรย์ กิตติวรรณ

ผู้ร่วมรายการ

สุรินทร์ แปลงประสพโชค

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

วิบูลย์ ปันจิตานนท์

(เพลงนำรายการ)

สุรินทร์

คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ขอเสนอรายการ “อยู่อย่างไทย” เรื่อง “ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย” ผู้ร่วมรายการในวันนี้ คือ ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา และคุณหญิง ไพฑูรย์ กิตติวรณ สุรินทร์ แปลงประสพโชค เป็นผู้ร่วมสนทนา ชักถาม ท่านที่สนใจบทสนทนาชุดนี้ ติดต่อขอได้ที่คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ตึกบัญชาการ ชั้น ๒ ทำเนียบรัฐบาล

สุรินทร์

สวัสดิ์ครับ ท่านผู้ฟังคงทราบดีอยู่แล้วว่า ในการเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่ผ่านมานี้ มีกิจกรรมจัดขึ้นทั่วไป เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระบรมราชจักรีวงศ์ ในการที่ทรงปกครองไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินยั่งยืนมาถึง ๒๐๐ ปี ทางคณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยได้จัดโครงการสำคัญขึ้นโครงการหนึ่ง คือ เพลงไทยชุดเอกลักษณ์ไทย ซึ่งได้ดำเนินงาน ๓ รูปแบบ มีรูปแบบของดนตรี โยธวาทิต มโหรี และปี่พาทย์ไม้นวมไม้แข็ง การดำเนินงานได้ผลก้าวหน้าเรื่อยมาจนสำเร็จเรียบร้อย และได้้นำออกเผยแพร่สู่มวลชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ โอกาสนี้ ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา และคุณหญิง ไพฑูรย์ กิตติวรณ จะได้ร่วมสนทนาพูดคุยกับท่านผู้ฟัง ผมขอเชิญท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ในฐานะที่ท่านเป็นผู้รับผิดชอบโครงการนี้โดยตรง ให้ตอบข้อเรียนถามถึงวัตถุประสงค์ที่เลือกเอาวงดนตรีทั้ง ๓ ประเภท มาบรรเลงดนตรีเพลงชุดเอกลักษณ์ไทย

สมโรจน์

ที่จัดทำเป็น ๓ ประเภทคือ โยธวาทิต มโหรี ปี่พาทย์ไม้นวมไม้แข็งนั้น เป็นเรื่องที่คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยเห็นว่า ดนตรีไทยในขณะนี้มีสภาพคล้ายกับกำลังเสื่อมความนิยมในหมู่เยาวชนและประชาชนบางหมู่เหล่า ดังนั้นถ้าจะให้ดนตรีประเภทใดประเภทหนึ่งแต่อย่างเดียว เช่น ปี่พาทย์ ถ้าเยาวชนฟังก็เป็นของสูงไปฟังยากมาก เยาวชนควรจะได้ฟังดนตรีประเภทสากลที่มีเสียงครึกครื้น ไพเราะ เช่น วงโยธวาทิต ฉะนั้น เมื่อคณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ซึ่งมีพันตรีหญิง คุณหญิง ผะอบ โปษะกฤษณะ เป็นประธาน ได้ตั้งโครงการอนุรักษ์และเผยแพร่ดนตรีไทยขึ้นครั้งแรกมี คุณมาลินี สาคริก เป็นประธาน แต่เมื่อคุณมาลินีเธอมีราชการมาก ต้องลาออกจากคณะไป พอดีเป็นเวลาที่ดีฉันได้เข้ามาร่วมวงงานนี้ เห็นว่าถ้าจะทำดนตรีไทยเพื่อเผยแพร่แล้ว ก็ควรทำ ๓ ประเภท ดังกล่าวมาแล้ว เพื่อเรียกร้องความสนใจของเยาวชนเป็นสำคัญ ได้แก่ดนตรีวงโยธวาทิต รองลงมาก็วงมโหรี ซึ่งมี อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน เป็นผู้จัด คุณหญิง ไพฑูรย์ กิตติวรณ

เป็นผู้จัดวงโยธวาทิต ปี่พาทย์ไม้นวมไม้แข็ง มอบแก่ คุณสุรางค์ ดุริยพันธุ์ เป็นผู้จัดจุดประสงค์ เพื่อเรียกร้องความสนใจ จึงใช้ดนตรี ๓ ประเภทนี้ เยาวชนอาจฟังโยธวาทิต ส่วนผู้ที่ชอบฟังดนตรีไทยเป็นพื้นอยู่แล้วก็ฟังมโหรี ผู้ที่มีความรู้ทางดนตรีไทยสูงอยู่แล้วก็ฟังปี่พาทย์ไม้นวมไม้แข็ง ก็เรียกว่าสูงทั้ง ๓ อย่างนั้นแหละค่ะ แต่โยธวาทิตอาจเรียกความสนใจของเด็กได้ดี

สุรินทร์

ท่านผู้รู้ที่ร่วมงานเป็นผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยทั้ง ๓ ท่านนะครับ วันนี้คงจะพูดคุยกันเรื่องโยธวาทิตเป็นจุดใหญ่ การสนทนาในครั้งต่อไปคงจะนำเอาเรื่องมโหรี ต่อไปก็เรื่องปี่พาทย์มาคุยกันเป็นความรู้เกี่ยวกับการจัดทำเพลงชุดเอกลักษณ์ไทยสู่ท่านผู้ฟัง ขอเรียนถามท่านผู้หญิงในแง่การดำเนินงานกรุณาเล่าสักนิดว่ามีขั้นตอนทำกันอย่างไร

สมโรจน์

การดำเนินงาน มีคณะอนุกรรมการจัดทำและเผยแพร่ดนตรีไทยต่างหากจากคณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย เมื่อจัดทำโครงการนี้ก็ได้เชิญ คุณหญิงไพฑูรย์ อาจารย์เจริญใจ และคุณสุรางค์ ซึ่งมาร่วมงานอยู่แล้วก่อนที่ดิฉันจะเข้ามาเป็นอนุกรรมการร่วมด้วย จึงเลยเรียนหารือกับท่านผู้เชี่ยวชาญทั้งสาม ท่านก็บอกว่ายินดีร่วมมือด้วย เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่เยาวชน แก่ประชาชน และบ้านเมือง ดิฉันจึงเรียนคุณหญิงไพฑูรย์ว่า ขอมอบทางโยธวาทิตแก่ท่าน ๆ ก็รับไป และก็จัดทำมาดังที่ทราบกันอยู่แล้วนี้ ส่วนเพลงที่จะอนุรักษ์และเผยแพร่นั้น ก็แล้วแต่ผู้เชี่ยวชาญทั้งสามจะเลือกกว่าเพลงอะไรที่เป็นเพลงมีค่า ไพเราะหาฟังได้ยาก ให้ได้เพลงที่ถูกต้องทั้งทำนองและเนื้อร้อง ทำนองนั้น ของใครก็ของตัวอยู่แล้ว แต่เรื่องเนื้อร้องก็มีพระราชนิพนธ์สำคัญ ๆ และพระนิพนธ์ เช่น เขมรไทรโยค ซึ่งต่างคนต่างร้อง ย่อมมีผิดแผกออกไปนิด ๆ หน่อย ๆ คราวนี้ก็จะได้ฟังเนื้อร้องที่ถูกต้องอันเป็นพระนิพนธ์ ขอเชิญคุณสุรินทร์เรียนถามคุณหญิงไพฑูรย์ เรื่องการจัดทำดนตรีวงโยธวาทิตคราวนี้คิดว่าคุณสุรินทร์เรียนถามคุณหญิงไพฑูรย์ เกี่ยวกับการจัดทำโยธวาทิตนี้ คงเป็นเรื่องยุ่งยากมากที่สุด เพราะเป็นวงใหญ่มาก ขอคุณหญิงกรุณาเล่าสักเล็กน้อยนะครับ ว่ามีการจัดวงกันอย่างไร

สุรินทร์

ไพฑูรย์

จัดทางเพลงของเอกลักษณ์ไซ้ใหม่คะ

สุรินทร์

ไซ้ครับ

ไพฑูรย์

ดิฉันได้จัดทำมาก่อนแล้วเกี่ยวกับเพลงที่ใช้วงโยธวาทิตบรรเลง แต่เป็นเรื่องของหยิงสมุทรปริตต์ดังนั้น เมื่อมาจัดให้ทางคณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยก็ง่ายขึ้นหน่อย เพราะทำมาแล้วทั้งวงของตำรวจ ทหารบก ทหารเรือ เมื่อท่านผู้หญิงท่านจะต้องทำให้ทางเอกลักษณ์ ดิฉันจึงค้นเพลงจากที่ได้ทำให้แก่ห้องปริตต์มาซ่อม

ใหม่ก่อน เพราะที่ทำมาแล้วนั้นดิฉันต้องคุมวงทั้ง ๓ เหล่า ต้องใช้คนตั้ง ๕๐ - ๖๐ คน จึงเลือกเป็นบางเพลงมาให้ทางอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย แต่ไม่นำเพลงที่ทำถวายพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบงเพื่อเข้าห้องบรรพตมาทั้งหมด ดิฉันจึงต้องทำ ๒ ครั้งด้วยกัน ให้แก่นุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย และแก่ห้องบรรพต

สุรินทร์ ทำให้แก่ทางด้านเอกลักษณ์นี้ ใช้วงโยธวาทิตทั้ง ๓ เหล่า หรือครับ หรือใช้วงใดวงหนึ่ง
ไพฑูรย์ ใช้วงของกองทัพบก กับกองทัพอากาศ สองวงคะ

สุรินทร์ เป็นวงยืนหรือครับ

ไพฑูรย์ ผลัดกันเป็นเพลง ๆ ไปคะ

สุรินทร์ คุณหญิงกรุณาเล่าถึงการคัดเลือกเพลงต่าง ๆ ที่จัดทำเป็นชุดเพลงไทยเอกลักษณ์สักหน่อยได้ไหมครับ ว่ามีเพลงอยู่มากน้อยเพียงใด

ไพฑูรย์ ถ้าจะกล่าวถึงเพลงสำคัญในชุดเพลงเอกลักษณ์ไทย และของทูลกระหม่อมบรรพตแล้ว ก็ควรจะเป็นเพลงมาร์ชบรรพตกระมังคะ ที่น่าจะเปิดให้ฟังกัน

สมโรจน์ คะ คุณหญิงท่านได้เชิญเพลงพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต มาหลายเพลง ล้วนเป็นเพลงที่หาฟังได้ยาก เพลงมาร์ชบรรพตเป็นเพลงเสริมพระเกียรติยศอย่างยิ่ง เพราะดูเหมือนจะเป็นพระองค์แรกที่ทรงทำเพลงไทยสากลอย่างแท้จริง เพลงไทยสากลของพระองค์ท่านที่คุณหญิงเชิญมามี ๒ เพลง คือ มาร์ชบรรพต กับ วอลซ์ชลัมจิต แล้วดิฉันจำได้ว่าเมื่ออาทิตย์ที่แล้วมีวันใดวันหนึ่งดูเหมือนจะเป็นวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ เป็นวันคล้ายวันสิ้นพระชนม์ ถ้าจำผิดก็ขอประทานโทษนะคะ ดังนั้น การที่ได้กล่าวถึงพระนามของพระองค์ท่านวันนี้ จึงเป็นที่น่ายินดีที่คนไทยจะได้ทราบถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ท่านทางด้านดนตรีว่ามีสูงเพียงใด ทั้งเพลงไทยและเพลงสากล เพลงไทยก็มีแขกมอญบางขุนพรหม พระนิพนธ์ของพระองค์ท่าน ซึ่งคุณหญิงได้เชิญมาไว้ด้วย แล้วยังมีเพลงอะไรอีกนะคะที่เป็นพระนิพนธ์

ไพฑูรย์ เพลงสรรเสริญเสื่อपाคะ

สมโรจน์ คะ แล้วยังมีเพลงครอบจักรวาลอีกที่ทรงทำ ทำนองเพราะมากและแปลกออกไปกว่าของผู้อื่น ถ้าท่านผู้ฟังจะได้ลองฟังดู ที่นี้คุณสุรินทร์มีอะไรที่ใครจะทราบอีกคะ ก่อนจะให้ท่านผู้ฟังฟังเพลงมาร์ชบรรพต ผมใคร่ขอถามว่าดนตรีโยธวาทิตนี้คงจะเข้ามาเมืองไทยไม่นานเท่าใดนะครับ

สมโรจน์ เรื่องนี้คุณหญิงไพฑูรย์ท่านทราบคะ แต่ท่านกำลังไม่สบายอยู่ในขณะนี้ ก็ไม่อยากให้ท่านต้องพูดอะไรมากนัก ดิฉันเพียงแต่เข้าใจว่าคงจะสมบูรณ์ได้เรื่องราวในรัชกาล

ไพฑูรย์
สมโรจน์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะไทยเราเริ่มจัดกองทัพแบบฝรั่งมาแล้ว ตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยในเรื่องดนตรี ดังที่มีกรมมหรสพอยู่แล้วใช้ใหม่คะคุณหญิงคะ

สุรินทร์
สมโรจน์
สุรินทร์

ทีนี้เมื่อมีกองทัพบก ทหารเรือพร้อมแล้ว ก็ต้องมีดนตรีของกองทัพอย่างสากล ทูลกระหม่อมบริพัตรทรงทรงจัดเรื่องนี้ เพราะทรงเชี่ยวชาญทางดนตรีอยู่ ส่วนใหญ่ทรงงานดนตรีทางวงกองทัพบกและกองทัพเรืออยู่แล้วด้วย

ครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วงโยธวาทิตบรรเลงได้ทั้งเพลงสากลและเพลงไทยนะครับ ใช่คะ ทั้งสากลทั้งไทย

เพราะฉะนั้นท่านผู้ฟังควรจะลองฟังดู โดยเฉพาะเพลงมาร์ชบริพัตร ซึ่งจะเปิดถวายพระเกียรติแด่องค์พระผู้ทรงพระนิพนธ์นะครับ

(เปิดเพลงมาร์ชบริพัตรจนจบ)

สุรินทร์

ครับ นี่คือเพลงมาร์ชบริพัตร ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งว่าไปแล้วเพลงไทยชุดเอกลักษณ์นี้เป็นเพลงไทยที่เราชื่นชมกันมากอยู่แล้ว ยังมีบทบรรยายตามที่ท่านผู้ฟังได้ฟังในตอนท้าย ก่อนเสนอเพลงนี้ แล้วยังมีหนังสือคู่มือการฟัง ซึ่งจะให้ความรู้เรื่องของเพลงที่ทำไว้อย่างกว้างขวาง การที่ท่านผู้หญิงได้ร่วมจัดทำเพลงชุดนี้ขึ้นมา ไม่ทราบว่าการเผยแพร่ได้ทำไปอย่างไรบ้างครับ ก็ทำไปเมื่อได้ท่านผู้ชำนาญเพลงทั้งสามคนมา คือ คุณหญิงไพฑูรย์ อาจารย์เจริญใจ และคุณสุรางค์ อัดดนตรีลงเทปต้นแบบที่เรียกว่า Master tape ก่อน เมื่อจัดทำเทปต้นแบบเสร็จ ก็ตั้งใจไว้ว่า หากใครสนใจอยากจะได้ ก็ให้แจ้งขอมาทางคณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยมาลอกเพลงไปก็ยินดีจัดให้ ปรากฏว่ามีท่านผู้สนใจและรักดนตรีไทย ทั้งมีใจกุศล คือ ครอบครัว “ไบหยก” ซึ่งมีคุณวันเพ็ญ ไบหยก ภรรยาคุณเล็งเลิศ ไบหยก กับบุตรสาว ได้ทราบเข้าก็ยินดีมาก แจ้งมาทางดิฉันว่ายินดีบริจาคเงินเพื่อให้ทำเทปกลับออกเผยแพร่ ได้นำเงินมามอบแก่ท่านประธานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ คือ พลเอกประจวบ สุนทรากร เมื่อท่านประธานรับเงินแล้ว ก็มอบให้แก่คณะผู้จัดทำเพลงชุดนี้ ซึ่งก็ได้ขอให้คุณแมนรัตน์ ศรีกรานนท์ กับ คุณสรวม อักษรานุเคราะห์ อนุกรรมการในคณะจัดทำเพลง ช่วยสำเนาจากต้นแบบลงในเทปกลับจัดเป็นชุด ๆ ออกมา ชุดหนึ่งมี ๗ ตลับ คือ โยธวาทิต ๓ ตลับ มโหรี ๒ ตลับ ปี่พาทย์ไม้ نرمไม้แข็ง ๒ ตลับ วันนี้เราพูดกันถึงดนตรีโยธวาทิต ซึ่งอันที่จริงทำไว้หลายเพลง มีถึง ๑๐ เพลงด้วยกัน คุณสุรินทร์อยากทราบไหมคะ ว่ามีเพลงอะไรบ้าง

สมโรจน์

- สุรินทร์** อยากทราบครับ
- สมโรจน์** มีเพลงสละบัตสะบั้งเถา มหานิमित เขมรไทรโยค สรรเสริญเสื่อป่า ครอบจักรวาล แขนงมอญบางขุนพรหม มาร์ชบริพัตร ที่เปิดเมื่อสักครู่มานี้ เพลงพวงร้อยเถา มหาจุฬาลงกรณ์เถา วอลซ์ชลาลัย เพลงมโหรีนิมิตรเพราะมากทีเดียวค่ะ แล้วได้ทำบทนำ เพลงอัตลงด้วยเพื่อเยาวชนจะได้ทราบประวัติของเพลงอารมณ์เพลง ได้ทราบว่าเพลงนี้มีอารมณ์อย่างไร เล่นในงานอย่างไร นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล กรุณาอ่านบทนำเพลงให้
- สุรินทร์** ทุกเพลงใช้ใหม่ครับ
- สมโรจน์** ค่ะ ทุกเพลง แต่เฉพาะวงปี่พาทย์ คุณสุรางค์อ่านเอง บทนำเพลงนี้ได้นำมารวมพิมพ์ไว้ในสมุดคู่มือฟังเพลง บอกไว้ด้วยว่าวงดนตรีนั้น ๆ มีท่านผู้ใดบ้างที่เป็นผู้คุมวง เช่น วงของทัพบกมี พันตรีวิชุด ไชโยไทย ทัพเรือมีเรือตรีสราญ เรื่องณรงค์ และบอกชื่อผู้ร้องอยู่ในนั้นเสร็จค่ะ
- สุรินทร์** ครับ ก็ได้ทำให้ผู้ฟังรู้จักกับนักดนตรีและผู้ที่อยู่เบื้องหลังการจัดทำ
- สมโรจน์** ค่ะ เรียกว่า คู่มือการฟังแถบบันทึกเพลงไทยชุดเอกลักษณ์ไทย
- สุรินทร์** เมื่อจัดทำเสร็จแล้ว ได้เผยแพร่ทางใดบ้างครับ
- สมโรจน์** คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยได้ขอพระราชทานแผ่น สมเด็จพระเทพรัตนฯ ทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระราชทานแจกไปส่วนหนึ่งและถวายพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง ซึ่งเป็นพระธิดาองค์ใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตอีกส่วนหนึ่ง เพื่อไว้ที่ห้องฟังแถบบันทึกเสียงบริพัตรที่หอสมุดแห่งชาติ ทำวาสุกี ผู้ใดสนใจอยากได้ก็ไปศรัทธาบริจาคที่นั่น นอกนั้นก็มอบให้สถานีวิทยต่าง ๆ ให้แก่มหาวิทยาลัย วิทยาลัย แก่ศูนย์วัฒนธรรม ให้กับผู้สนใจนำไปเผยแพร่ บอกไม่ถูกว่าใครบ้าง เพราะมากด้วยกัน
- สุรินทร์** อ้อ ให้ไปมากนะครับ รวมทั้งสถานทูตด้วย ให้หรือเปล่าครับ
- สมโรจน์** ให้ค่ะ ให้สถานทูตต่างประเทศที่เมืองฝรั่งด้วย
- สุรินทร์** ครับ นี่ก็ได้ช่วยให้คนไทยรู้จักเพลงไทยกันมากขึ้น โดยเฉพาะคนไทย ก็คงจะรักและหวงแหนเพลงของไทยมากขึ้น
- สมโรจน์** หรือท่านผู้ใดประสงค์จะอัดสำเนาจากเทปต้นแบบ ก็ให้แจ้งไปที่คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย เพราะไม่อาจแจกได้ทั่วถึง ขอให้แจ้งความจำนงค์แล้วกัน
- สุรินทร์** เมื่อตะกี้ ท่านผู้หญิงพูดอยู่คำหนึ่ง ที่ติดใจอยู่ คือ เพลงมหาจุฬาลงกรณ์เถา
- สมโรจน์** ค่ะ
- สุรินทร์** เพลงนี้เป็นเพลงพระราชนิพนธ์

- สมโรจน์ ค่ะ เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ อันนี้ต้องเรียน
ถามคุณหญิงไพฑูรย์ เพราะท่านเป็นผู้จัด เมื่อเป็นทำนองไทยขึ้นมา มีเรื่องมาอย่างไร
คุณหญิงอธิบายสักนิดหน่อยได้ไหมคะ
- ไพฑูรย์ ค่ะ ที่ทำเพลงพระราชนิพนธ์เป็นเพลง ๒ ชั้นนั้นได้ส่งไปที่คุณท้าวประสิทธิ์ ที่เป็น
๓ ชั้นนั้น พันตรีวิชิต ให้ไทย ได้จัดทำทั้งชั้นเดียวและ ๓ ชั้นขึ้นมา แต่เนื้อแท้ที่โปรด
เกล้าฯ ให้คุณท้าวประสิทธิ์ทำนั้นเฉพาะ ๒ ชั้น
- สมโรจน์ เพราะมากค่ะ ทำนองเดิมยังอยู่ แต่แจกออกเป็นทำนองไทย
- สุรินทร์ น่าสนใจมากเรื่องบรรเลงด้วยวงโยธวาทิต
- สมโรจน์ น่าฟังนะคะ
- สุรินทร์ ครับ ถ้าอย่างนั้น คิดว่า ตอนท้ายรายการ จะให้ท่านผู้ฟังได้ฟังเพลงมหาจุฬาลงกรณ์ถา
นะครับ และในโอกาสนี้ ผมขอขอบคุณท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ
อยุธยา และคุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรณ ที่ได้กรุณามาสนทนารายการ “อยู่อย่าง
ไทย” ด้วยกัน ขอเชิญท่านฟังเพลงมหาจุฬาลงกรณ์ ซึ่งเป็นเพลงพระราชนิพนธ์ใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เชิญฟังครับ

เพลงมหาจุฬาลงกรณ์

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย” ดนตรีวงมโหรี

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๒๙ เวลา ๙.๓๐ – ๙.๐๐ น.

ผู้จัดรายการและถอดแถบบันทึกเสียง
วิทยากร

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

เจริญใจ สุนทรวาที

ผู้ร่วมรายการ

สุรินทร์ แปลงประสพโชค

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

วิบูลย์ ทัศนิตานนท์

(เพลงนำรายการ)

สุรินทร์

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
เสนอเพลงไทยชุดเอกลักษณ์ ผู้ร่วมรายการวันนี้ ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ
อยุธยา อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทีน และผม สุรินทร์ แปลงประสพโชค เป็นผู้
ดำเนินรายการ วิทยุผไท บัณฑิตานนท์ เป็นฝ่ายเทคนิคของรายการ ท่านที่สนใจบทสนทนา
ชุดนี้ โปรดติดต่อได้ที่สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขานุการ
นายกรัฐมนตรี ตึกบัญชาการ ชั้น ๒ ทำเนียบรัฐบาล โปรดติดตามรายการ “อยู่
อย่างไทย” เรื่อง “ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย”

(ดนตรีคั่น)

สุรินทร์

สวัสดีครับท่านผู้ฟัง วันนี้คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการ
เอกลักษณ์ของชาติ มีโอกาสนำรายการ “อยู่อย่างไทย” มาสู่ท่านอีกครั้ง
หนึ่ง เรื่อง “ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย” นะครับ เรื่องนี้ท่านผู้ฟังที่ติดตามรายการเมื่อ
เดือนที่แล้วคงทราบดีว่า รายการนี้ได้้นำเรื่องเพลงไทยชุดเอกลักษณ์มาเล่าสู่กันฟังชุด
หนึ่งแล้ว คือ ชุดของโยชวาทีน วันนี้จะได้พูดถึงชุดของมโหรีบ้าง คณะกรรมการ
เผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยได้จัดทำขึ้นหนึ่งในสามชุด ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ท่านผู้
ดำเนินงานนี้โดยตรงคือ ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ร่วมกับท่านอาจารย์
เจริญใจ สุนทรวาทีน ซึ่งดำเนินงานในด้านมโหรี รายการวันนี้จะพูดคุยกันถึง
มโหรีในบ้านเรา รวมไปถึงการจัดทำเพลงไทยชุดมโหรีนี้ ขอเริ่มที่ท่านผู้หญิง สม-
โรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ว่า ในบ้านเรามีการบรรเลงมโหรีมาแต่เมื่อใด ครั้งไหนครับ
คุณสุรินทร์ ตามมาดังนี้ ความจริงดิฉันไม่ได้เป็นผู้ชำนาญเรื่องของดนตรีไทย โดย
เฉพาะเรื่องของมโหรีเลยนะคะ เป็นแต่เพียงนักอ่านนักฟัง ท่านผู้ใหญ่เล่ามา แล้วก็
ไปเห็นมาบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ เรื่องมโหรีที่พูดกันวันนี้แหละ ที่คณะกรรมการเผยแพร่
เอกลักษณ์ของไทย ได้อาจารย์เจริญใจ มาร่วมจัดทำเพลงไทยชุดมโหรีนั้น เรียก
ได้ว่าโชคดีที่สุด ดิฉันนับถือท่านมาก โดยเฉพาะเสียงของท่าน ฝีมือซอสามสายของ
ท่าน พูดถึงเรื่องของมโหรีวันนี้ ดิฉันจะผิดหรือถูกก็ไม่ทราบนะคะ เพราะไม่ใช่เป็นผู้
ชำนาญ เข้าใจว่า ครั้งสุโขทัยมีคำในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ว่า “เสียงพาทย์ เสียงพิณ
เสียงเลื้อน เสียงขับ” เสียงพิณก็คงหมายถึง พิณ ซึ่งครั้งนั้นเข้าใจว่า กระจับปี่ก็
เรียก คือพิณที่ใช้ดีด ดิฉันได้เคยเห็นรูปที่หน้าบันวัดแห่งหนึ่งในสุโขทัย ซึ่งก็จำไม่ได้
ว่า ศรีสวาย หรือ พระพายหลวง อย่าเอาชื่อแน่เลยนะคะ มีรูปนางฟ้าเหาะอยู่
นางฟ้าถือพิณ คือ กระจับปี่ คือซอสามสาย แล้วก็มโหรี จะมีขลุ่ยหรือเป่าจำไม่ได้
แต่ครั้งโน้นคงยังไม่มีแน่ เข้าใจว่ามีโทนแล้วก็รับ คงเป็นพวง แต่บนรูปที่เห็นนั้นก็

สมโรจน์

เห็นกระจับปีกกับซอสสามสาย ว่ามีสี่อย่าง แม้ในไตรภูมิพระร่วงก็มีกล่าวถึง เสียงพาทย์ เสียงพิณ เป่าปี่สีซอ ก็มี ดุณาประหลาดที่สุดที่มีอยู่ในหนังสือไตรภูมิพระร่วงตามตำนานมโหรีก็ว่า มาเพิ่มขลุ่ยกับรำมะนาเข้าไปอีก แต่ระนาดนั้นในสุโขทัยไม่พูดถึงเลย พอต่อมาสมัยอยุธยาเดิมระนาดลงไปแล้วดิฉันเข้าใจว่าอาจเดิมอะไรต่ออะไรอีก เรื่องนี้อาจารย์เจริญใจ เข้าใจดีค่ะ เดิมมี ๔ แล้วก็เดิมเป็น ๖ ไซ้ไหมคะ คือ เดิมขลุ่ยกับรำมะนา ปลายสมัยอยุธยา ก็เดิมระนาดลงไป ขอให้อาจารย์เจริญใจอธิบายดีกว่าค่ะ

สุรินทร์
เจริญใจ

ครับ ขออาจารย์เจริญใจอธิบายต่อครับ

ค่ะ เดิมเรียกว่า มโหรีเครื่อง ๔ อย่างที่ท่านผู้หญิงได้เรียนไว้แล้ว เราได้มีวิวัฒนาการมาจากกระทั่งกรุงศรีอยุธยา มาจนกรุงรัตนโกสินทร์ ก็เพิ่มมาเรื่อย คือเพิ่มเครื่องมโหรีมาเรื่อย ๆ พูดอย่างกว้าง ๆ ก็ตั้งแต่อยุธยาจนรัตนโกสินทร์นี้ ได้เพิ่มมาจนเต็มวงรวมปี่พาทย์ ระนาดมโหรีนะคะ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงเล็ก ข้องวงใหญ่ แต่ก็มีเล็ก ๆ แบบมโหรี แล้วเครื่องใหญ่ก็มีระนาดทุ้มเหล็ก ระนาดเอกเหล็ก แล้วก็เดิมเครื่องสายเข้าไป รวมทั้งซอสสามสาย หน้าทับกำกับก็มี โทน รำมะนา ฉิ่ง มาจนรัตนโกสินทร์นี้แหละค่ะ ที่พัฒนามาเต็มที่ เป็นวงมโหรีสมบูรณ์

สุรินทร์

อ้อ อาจารย์ครับ ขอถามเป็นความรู้สึกนิดหนึ่ง ได้ทราบว่ามโหรีอยู่หลายประเภท ไซ้ไหมครับ

เจริญใจ

ประเภทตรีคะ ประเภทวงมโหรีหรืออะไร

สุรินทร์

ครับ ประเภทของวง

เจริญใจ

อ้อ ประเภทของวง แต่เดิมก็ได้พูดกันแล้วว่า วงเครื่อง ๔ แล้วก็วงเครื่อง ๖ แล้วก็เครื่องเล็ก ๆ นี่ ก็มีระนาด ซออย่างละหนึ่ง ๆ นะคะ

สมโรจน์

ข้องวงเข้ามาด้วย

เจริญใจ

ค่ะ ข้องวงเล็ก ๆ แล้วก็มาเป็นเครื่องคู่ มีระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงเล็ก ๆ เหล่านี้ อย่างละ ๒ วง แล้วซอคู่ พอต่อมาเป็นวงเครื่องใหญ่ก็มีหัวท่ายเป็นระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก จะเข้ ๒ ซอด้วง ขลุ่ย ๒ ซอสสามสายอาจจะหนึ่ง แล้วก็มโหรี รำมะนาอีก ๔

สมโรจน์

เครื่องเล็กนั้นน่าจะให้ผู้หญิงตี สำหรับผู้หญิง

เจริญใจ

ค่ะ สำหรับผู้หญิงในวัง ย่อระนาดใหญ่ให้เป็นลูกเล็ก ๆ ให้เหมาะสมแก่ผู้หญิงในวัง เสียงก็แหลมกว่าระนาดที่ใช้กันธรรมดา

สุรินทร์

ตอนนี้ยังมีใช้บรรเลงไหมครับ

เจริญใจ

ก็ต้องเรียนให้ทราบว่า ชาวบ้านคงไม่มีใครมีเครื่องเล็ก เราใช้ระนาดใหญ่แทนนะคะ

เครื่องเล็ก ๆ เห็นจะมีแต่ในวัง เพราะว่ามิได้นิยมทำกันบ่อย ๆ ไซ้ไหมคะ อยากทราบ
เรียนอาจารย์ เพราะอาจารย์ก็ทราบว่า สมเด็จพระเทพฯ ท่านต้องพระประสงค์จะ
ได้มโหรีเต็มทีนะคะ

สมโรจน์ ค่ะ เป็นพระราชดำริ แต่ก็น่าสรรเสริญมากที่พระองค์ท่านทรงมีพระราชดำริเช่น
นั้น อย่างน้อยก็ควรจัดทำเพลงมโหรีไว้ เพราะเป็นของเก่าของแก่ โดยเฉพาะมโหรีบท
เก่า เพลงเก่า ๆ นะคะ

เจริญใจ ค่ะ เพลงมโหรีของเก่าเขาก็มี อาจารย์เรียนให้ท่านผู้ฟังทราบว่า มีด้นอะไรบ้าง
ใครทำได้ สำหรับมโหรี

สมโรจน์ ด้นมโหรีนี้ต้องอาจารย์ละคะ ด้นจนจำได้แต่ว่า ในเรื่องของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)
นะคะ ท่านมีวงมโหรีของท่าน แล้วท่านก็แต่งเพลงขึ้นสำหรับมโหรี คือ ชุดกาก็ ด้น
กาก็ เพราะมาก มีเพลงนางนาค และเพลงอื่นหลายเพลง เพราะมากทั้งนั้น

เจริญใจ ค่ะ ด้นกาก็มีเพลงมากทีเดียวเป็นหนึ่งด้น แล้วยังมีเพลงด้นนางนาคก็มี ลินลากระทุ้ม
กราวรำ มอญโล้นเป็นชุด เรียกว่าชุดหนึ่งของด้นมโหรี มีด้นทะแยอีกนะคะ มีทะแย
เพลงยาว ยุหิจิต เรื่อยมาจนภายหลังนี้ก็มีเรื่อง อุณากรรณลงสวน อย่างนี้แหละคะ
คือมันมีเพลงสำหรับบรรเลงเรื่องของมโหรี สมเด็จพระเทพรัตนฯ ท่านทรงพระปรีชา
เข้าพระทัย ก็อยากจะเก็บ จึงมีพระราชดำรัสสั่งให้เราเตรียมจัดทำเก็บบันทึกไว้ ประ
เดี๋ยวจะสูญไป

สุรินทร์ ครับ ตอนนี้เริ่มดำเนินการหรือยังครับ

เจริญใจ ค่ะ ก็กำลังต่อเพลงกันอยู่ในตอนนี้

สมโรจน์ ก็กำลังสนองพระราชดำริ

เจริญใจ ค่ะ กำลังจะสนองพระราชดำริให้เต็มกำลังฝีมือ ให้สมกับที่มีสมเด็จพระเทพฯ พระองค์
นี้ ที่ทรงเป็นหลักจริง ๆ แล้วเข้าพระทัยในเรื่องดนตรีไทยทุกแบบทุกรูป และลึกซึ้งด้วย
ครับ นับว่าเป็นงานสำคัญในด้านอนุรักษ์เพลงไทยของเราไว้ เพราะนับวันจะสูญหาย
ไป นี่ก็คงเช่นเดียวกับการทำเพลงไทยชุดเอกลักษณ์นะคะ ในเรื่องของมโหรีวันนี้
ท่านผู้หญิงจะเพิ่มสักนิดหนึ่งไหมครับ ว่าได้มีการรวมจัดทำกันอย่างไร

สมโรจน์ การจัดทำก็ได้เล่าไปแล้ว เมื่อครั้งที่เชิญคุณหญิงไพฑูรย์มาพูดเรื่องโยธวาทิตนะคะ
ว่าดิฉันจัดทำเป็น ๓ ประเภท จะได้เป็นที่สนใจของคนแต่ละวัย อย่างที่จัดโยธวาทิต
ขึ้น ก็เพื่อจะได้เครื่องสากลที่เรียกว่าแตรวง มาทำให้เยาวชนครึกครื้น แต่ที่ใช้เพลง
ไทย ที่นิยมโหรีนั้นหวานเบาสำหรับคนฟังที่ชอบความหวาน ความไพเราะ นุ่มนวล
มาก ๆ ยังไม่สูงขนาดป๊อปปี้ แต่ก็สูงไปคนละอย่าง สำหรับป๊อปปี้ที่ผู้ฟังจริง
จัง ก็ต้องชอบป๊อปปี้มาก แต่ขนาดดิฉันยังฟังไม่ค่อยจะถึง ฟังมโหรีได้ว่าไพเราะ ก็

อย่างนี้แหละค่ะ จัดเอาตามใจของดิฉันเป็นเกณฑ์ เริ่มด้วยคิดกันอย่างนี้ แล้วจึงจัดทำออกมา ที่นี้พอได้อาจารย์เจริญใจ ได้กระบวนขอสามสายมา ขอสามสายนี้เป็นหลัก นะคะในเรื่องมโหรี เหมือนใช้คำที่ว่าพิน อย่างแต่ก่อนท่านว่าเป็นหลักของมโหรี แต่ดิฉันคิด ๗ ดูแล้วคล้ายกับว่า ปัจจุบันขอสามสายเป็นหลักและไพเราะมาก เหมือนปีพาทย์ก็มีเป็นหลัก มีฆ้องเป็นหลัก

เจริญใจ

ค่ะ มีเป็นเครื่องผสม ที่ทำให้สมกลมกลืนกันนะคะ ส่วนเครื่องอื่นก็เป็นหลักเป็นใหญ่กันทุกอัน แต่ว่าขอสามสายเป็นเครื่องประสาน

สมโรจน์

แล้วอย่างขับไม้เนี่ย ก็ขอสามสายเป็นหลัก มีบันฑะวะ.....

เจริญใจ

ค่ะ ถ้าขับไม้ก็ขอสามสายมีบันฑะวะด้วย เป็นเรื่องของพราหมณ์

สมโรจน์

ค่ะ ขอสามสายนี้ใช้หลายอย่าง โบราณเรียกว่า ขอพุงตอ นะคะ ไตรภูมิพระร่วง เรียกว่า ขอพุงตอ

เจริญใจ

อาจารย์เรียนท่านผู้ฟังต่อไปซิคะ ว่าคณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย สร้างเพลงชุดเอกลักษณ์ขึ้นมา ท่านผู้หญิงเป็นประธานในเรื่องนี้

สมโรจน์

จะเรียกว่าประธานก็ไม่ถูกต้อง ถือว่าจากคำแนะนำของท่านผู้เชี่ยวชาญทั้งสามคน มีอาจารย์เจริญใจคนหนึ่งละคะ สำหรับเพลงที่เก็บไว้มีดังนี้ละคะ เพลงโสมส่องแสง (เถา) เพลงทองย่อน เพลงแขกพราหมณ์ จินเส แขนมอญบางช้าง ลพบุรี และอกทะเลเต่าเห่ บุษลันลอยเลื่อน วันนี้เราควรจะฟังเพลงบุหลันลอยเลื่อน เพราะเป็นอนุสรณ์วันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งจะมาถึงในวันที่ ๒๔ มีนาคมนี้ จะมีการแสดงที่โรงละครแห่งชาตินะคะ เพลงบุหลันลอยเลื่อนเป็นเพลงที่ใคร ๆ ก็ทราบว่าเป็นผู้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น ถ้าฟังก็จะได้ทราบเรื่องประวัติของเพลงบุหลันลอยเลื่อนอยู่ในเพลงแล้ว เราจะฟังกันดีไหมคะ เป็นการเฉลิมพระเกียรติพระองค์ท่านด้วย

สุรินทร์

ครับ ขอเชิญฟังเพลงบุหลันลอยเลื่อนในช่วงนี้ครับ

(เพลงบุหลันลอยเลื่อนเที่ยวแรก)

เจริญใจ

เวลาเราน้อยนะคะ นี่เป็นท่อนหนึ่งที่เป็นเที่ยวเก็บ แล้วก็มีส่วนสองที่ร้อง แล้วก็รับด้วยขอวิธีนี้แหละค่ะ และมีเที่ยวกลับอีกหนึ่งและสอง ที่นี้จะรับด้วยดนตรีทั้งวง ก็รวมเป็น หนึ่ง สอง หนึ่ง สองนะคะ สองเที่ยวแรกเดี่ยวด้วยขอ สองเที่ยวหลังนี้รับด้วยดนตรีทั้งวง นี่คือนุหลันลอยเลื่อน

สุรินทร์

ซึ่งก็เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๒

เจริญใจ

ค่ะ เป็นเพลงที่ทรงพระสุบิน

สุรินทร์

แสดงถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ท่านทางด้านดนตรีเป็นอย่างดี ท่านผู้หญิง

สมโรจน์

ครับ เกี่ยวกับการจัดทำเพลงชุดนี้ ทราบว่าทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ใช่มั้ยครับ ก็เสร็จเรียบร้อยแล้วนะค่ะ อย่างที่เล่าให้ฟังเมื่อคราวที่แล้วนะค่ะว่า ถ้าผู้ใดอยากได้ เทปก็ไปบริจาคที่ห้องฟังแถบบันทึกเสียงบริพัตร ที่หอสมุดแห่งชาติ ทำวาสุกี ที่นั่น มี ใครอยากได้ไปบริจาคที่นั่นค่ะ สำหรับผู้ที่จะไปทางคณะกรรมการเผยแพร่ เอกลักษณะของไทยก็มีแต่เทปต้นแบบ ใครอยากได้ก็ต้องไปอัดสำเนา ซึ่งก็ต้องติดต่อกันเสียก่อน ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ส่วนที่จะแจกออกไปอย่างคราวที่แล้ว ๆ มา ก็คงจะไม่มีแล้วละค่ะ

สุรินทร์

สมโรจน์

ครับ เพราะต้นทุนก็สูงในการผลิต ในเรื่องการเผยแพร่ก็แจกไปทั่วประเทศ ค่ะ ที่บอกไปแล้วแต่ยังไม่มารับเอาไปก็มีนะค่ะ เราต้องเก็บรอไว้สำหรับพวกมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยต่าง ๆ ยังจะต้องให้สถานทูตในนี้อีกนะค่ะ ก็ต้องรอเก็บไว้ก่อน ขอ ประทานโทษ ที่ลองนั่งนึกถึงภาพหน้าบ้านที่วัดในสุโขทัย ก็พอจะนึกได้ว่า จะเป็นทับ ไม่ใช่โทน คือ มีกระจับปี ซอสสามสาย แล้วรับดง กรับพวง ก็เป็นเครื่องสี่ (ที่เห็น มากี่เพียงซอสสามสายกับกระจับปี) ถ้าเป็นเครื่องหกก็มีรำมะนา กับขลุ่ยที่นี้ฉันอยาก ให้ท่านผู้ฟังได้ฟังเพลงพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม ราชกุมารีคือเพลงเต่าเห่ ซึ่งอาจารย์เจริญใจเชิญมาส่งก่อนนะค่ะ เพราะว่าเป็นการ ถวายพระเกียรติเนื่องจากใกล้วันพระราชสมภพอยู่แล้ว คือ วันที่ ๒ เมษายน เพลง เต่าเห่ก็มีเล่าประวัติไว้แล้วในตอนต้นก่อนฟังเพลง ควรอ่านเนื้อร้องสักนิดนะค่ะ ทั้งนี้ แล้วแต่คุณสุรินทร์ เพราะถ้าไม่ทันเวลาก็ฟังไปจนหมดเวลาที่เหลือก็แล้วกัน ดีครับ เพลงนี้อยู่ในชุดมโหรีเช่นเดียวกันนะค่ะ

สุรินทร์

สมโรจน์

ค่ะ พระราชนิพนธ์มีว่า

“เห่เยอคำแล้ว
ดาวประดับท้องนภา
หลับเกิดนะสายใจ
จะถนอมกล่อมนอน
เติบโตใหญ่ให้แก่วัฒน
มีเลือดไทยในปางบรรพ์
จงครองคุณธรรมพร้อม
จงละอคติสี่
อุปสรรคจะหนักหนา
เมื่อหวังปองเกิดผองไทย
ขวัญข้าวจงอยู่ดี

อาทิตย์แคล้วครรไกร
พระจันทร์ราพารถจร
เจ้าอย่าอาลัยอาวรณ์
จะขอพรปวงเทวัญ
เรื่องวิชาทุกสิ่งสรรพ
มิเคยหวั่นผองไพร
ศรัทธาอันมปัญญา
มีขันต้อมอดใจ
เจ้าก็อย่าไศกาลัย
ก็แกร่งไกรดุจศิลา
ฟังคำพิจันรราจา

แล้วหลับยัยนา

นิทราให้สำราญเอย”

พระปรีชาสามารถมีดังนี้ละ

สุรินทร์

ขอเชิญฟังเพลงเต่าเห่ แล้วขอสาส์นสำหรับรายการวันนี้ ขอขอบพระคุณท่านผู้ร่วมรายการ
ทั้งสองท่านเป็นอย่างสูง

เพลงเต่าเห่

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย” (ปีพาทย์ไม้แข็งไม้นวม)

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๗ เวลา ๗.๓๐ – ๘.๐๐ น.

ผู้จัดรายการและถอดฉบับที่กเสียง
วิทยากร

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
สุรางค์ ดุริยพันธุ์

ผู้ร่วมรายการ

สุรินทร์ แปลงประสพโชค

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

วิบูลย์ ทัศนิตานนท์

(เพลงนำรายการ)

สุรินทร์

คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
เสนอรายการ “อยู่อย่างไทย” เรื่อง “ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย” ผู้จัดรายการในวันนี้
ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ผู้ร่วมรายการประกอบด้วย ท่านผู้หญิง
สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา อาจารย์ สุรางค์ ดุริยพันธุ์ และสุรินทร์ แปลง-
ประสพโชค วิทยุฒิ ปันทิตานนท์ เป็นฝ่ายเทคนิคของรายการ ท่านที่สนใจบทของ
รายการชุดนี้ โปรดติดต่อได้ที่ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ดิग्บบัญชาการ
ชั้น ๒ ทำเนียบรัฐบาล โปรดติดตามฟังรายการเรื่อง “ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย”
ครับ

(เพลงค้นรายการ)

สุรินทร์

สวัสดีครับ ท่านผู้ฟัง รายการ “อยู่อย่างไทย” ในเรื่อง “ดนตรีชุดเอกลักษณ์ไทย”
ครั้งนี้เป็นครั้งที่สามนะครับ เราพยายามเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีชุดเอกลักษณ์
ไทย ซึ่งคณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ได้จัดทำขึ้นสามชุด ดังได้
เสนอรายละเอียดสู่ท่านผู้ฟังทุกชุด และรายการนี้ก็ได้ออกผ่านพ้นไป ๒ ชุดแล้ว
ท่านผู้ฟังโดยตลอดก็จะทราบว่า ได้เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวงโยธวาทิต และมโหรี
แล้ว วันนี้ก็จะได้นำเรื่องของวงปี่พาทย์ไม้ม้วนมาเสนอสู่ท่านผู้ฟัง ซึ่งก็เป็นดนตรี
ชุดเอกลักษณ์ไทยอีกชุดหนึ่งที่คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยได้จัดทำ
ขึ้นในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี และขณะนี้ก็ได้เผยแพร่สู่สื่อมวลชน
เพื่อท่านผู้ฟังอย่างกว้างขวางแล้ว ผู้ร่วมรายการทั้งสองท่านในวันนี้ก็คือท่านผู้หญิง
สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา และอาจารย์ สุรางค์ ดุริยพันธุ์ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ
ในการจัดทำดนตรีชุดนี้ และจะได้พูดคุยสู่ท่านผู้ฟังครับ อยากจะขอเริ่มที่ท่านผู้หญิง
สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ก่อนเพื่อให้ท่านผู้ฟังได้ทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็น
มาของวงปี่พาทย์ไม้ม้วนนะครับ ท่านผู้หญิงกรุณาเล่าสักนิดหนึ่งว่า มีความ
เป็นมาอย่างไรบ้างครับ

สมโรจน์

ค่ะ เรื่องของประวัตินี้ก็ต้องอาศัยหนังสือเท่านั้นเอง เพราะว่าเท่าที่ครูบาอาจารย์และคน
เก่า ๆ เล่าให้ฟังก็ตี หรือที่ไปอ่านหนังสือสมัยโบราณก็ดี ก็ต้องรวบรวมเก็บมา
คราวที่แล้วพูดเรื่องมโหรี ดิฉันก็ได้เรียนคุณสุรินทร์และท่านผู้ฟังไปแล้วว่า มีคำว่า
“เสียงพาดเสียงพิน” ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงที่ท่านจารึกขึ้นเมื่อ
ประมาณ พ.ศ. ๑๘๓๕ ในนั้นบอกว่า “เสียงพาด เสียงพิน เสียงเลื่อน เสียงขับ”
คราวพูดถึงมโหรีก็เข้าใจว่ามีมโหรีแล้ว เพราะว่ามีพินเป็นหลัก ส่วนพาทย์ ท่านไม่ได้
บอกว่ามีระนาดหรือมีอะไรอื่นอีก คำว่าระนาดยังไม่มีเลยในจารึกทั้งหลายของ

สุโขทัยเท่าที่พบ แต่ถ้าเรานึกถึงว่าพระยาสิทธิ ซึ่งเป็นหลานของพ่อขุนรามคำแหง ขึ้นเสวยราชย์สุโขทัยราว พ.ศ. ๑๘๙๐ ท่านทรงพระนิพนธ์เรื่อง “ไตรภูมิพระร่วง แล้วรับสั่งไว้ในต้นบทว่า ไตรภูมิพระร่วงนี้ ทรงพระนิพนธ์ขึ้นครั้งที่ยังเสวยราชย์อยู่เมืองศรีสัชนาลัยได้ ๖ ปี ก็คือก่อนขึ้นเสวยราชย์สุโขทัยใน ๑๘๙๐ นั้น จึงเป็นปีใดก็ไม่ทราบแต่ก็คงไม่เกิน พ.ศ. ๑๘๘๐ กระมัง ถ้าอย่างนั้นก็จัดว่าหนังสือไตรภูมิพระร่วงก็เป็นเรื่องเดียวที่บอกไว้ละเอียดว่า ครั้งนั้นมีปัญจคิกคิริยางค์แล้วนะคะ ท่านเล่าถึง เทวภูมิ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ของพระอินทร์ พรรณนาว่า บรรดาพวกราชยาและสนมของพระอินทร์ ๙๒ คน ยกวันชานายาใหญ่ ๔ องค์ ต่างบรรเลง ปัญจคิกคิริยางค์ถึง ๖๐,๐๐๐ ชุด (หกหมื่นชุด) แล้วปัญจคิกคิริยางค์ก็ไม่ได้บอกไว้ชัดว่ามีอะไรแน่ เป็นแต่พูดว่ามี นันทา มีสิริ มีคະตัง และอะไรอีกอย่างหนึ่ง แต่ก็บอกไว้ ๔ อย่าง ไม่ครบห้าด้วย และไม่ได้อธิบายว่าเป็น ฆ้อง กลอง ตะโพนอะไร ปัญจคิกคิริยางค์จึงมีเป็นส้าหรับแล้ว พอมาถึงหลักศิลลาจารึกหลัก ๙๓ วัดอโศการาม ก็บอกไว้ว่า สมเด็จพระราชเทพีศรีจุฬาลักษณ์ ถวายพาทย์ถ้วนส้าหรับกับแตรสังข์ มีคำว้าส้าหรับด้วย ก็แปลว่า ครั้งนั้นปัญจคิกคิริยางค์ (เครื่องห้า) มีแล้ว และยังพรรณนาไว้ในไตรภูมิฯ ถึงตะโพน ฆ้อง กลอง ค่ะ แต่ไม่พูดว่ามีระนาด ดิฉันจึงสงสัยว่ามีแต่ไม่พูดไว้ชัด ท่านเรียกว่า พาทย์ เสียงพิณ เสียงพาทย์ แล้วก็รวมเข้าเป็น พิณพาทย์ ก็คงมีแล้ว เท่านั้นเองคะ ส้าหรับเครื่องห้า

สุรินทร์

อ้อ มีตั้งแต่สมัยสุโขทัย

สมโรจน์

เข้าใจว่าคงมีแล้วคะ แต่ท่านไม่พูดว่าระนาด ท่านเรียกว่า พิณกับพาทย์ ปี่ก็มีแล้ว ท่านเรียกว่า สรไน แต่ก็กล่าวว่ามีฆ้อง มีกลอง มีตะโพนนะคะ ที่บรรดานางฟ้าทั้งหลายถือเป็นชุด ๆ ไป มี ๖๐,๐๐๐ ชุดด้วยกัน หมายความว่า แต่ละอย่าง ๆ แล้วรวมกันนะคะ เป็น ๖๐,๐๐๐ ชุด และตีเป็นเสียงเดียวกัน ทำนองเพลงเดียวกันว่าอย่างนี้ด้วยนะคะ

สุรินทร์

อ้อ ไม่ทราบว่าสมัยก่อนนั้น จะเป็นวงไม้แข็งหรือไม้นวมกันแน่ครับ ในทางสันนิษฐานนะครับ

สมโรจน์

นั่นซีคะ ไม้นวมคงเพิ่งมีขึ้นทีหลัง อันนี้ต้องถามคุณสุรางค์ แต่เข้าใจว่าไม่ได้บอกว่าไม้แข็งไม้นวม เรียกว่า เครื่องตี เครื่องเป่า ท่านเรียกว่า เทวดาเป่า แม้แต่กลองก็ว่า เป่ากลอง คือตีนั่นเอง เรื่องนี้จะมีควมเจริญมาอย่างไรต้องถามคุณสุรางค์ดูคะ

สุรินทร์

ปัญหานี้ขออาจารย์สุรางค์ ได้ชี้แจงสักนิดหนึ่ง เรื่องเกี่ยวกับเครื่องดนตรี กับวิวัฒนาการของวงดนตรีนะครับ

สุรางค์

เครื่องดนตรีประจำวงปี่พาทย์ก็มีประเภทเครื่องหนัง มีกลองสองหน้า ตะโพน กลอง

ทัด กลองแขก ที่นี้เครื่องตีทำนองก็มี ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ สำหรับเครื่องประกอบจังหวะ หรือทำจังหวะก็มีฉิ่ง โหม่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ บางทีก็อาจใช้รับด้วยกะ เครื่องดนตรีต่าง ๆ นี้ ครั้งแรกอาจจัดขึ้นเป็นวงปี่พาทย์เครื่องห้า ได้วิวัฒนาการมาจากปี่พาทย์ประกอบการแสดงละครชาตรี ถ้าประกอบการแสดงโขนละครสมัยโบราณก็มีกลองทัดลูกเดียว เพิ่งจะมีเพิ่มกลองทัดสองลูก เมื่อรัชกาลที่หนึ่ง กรุงรัตนโกสินทร์ประมาณ พ.ศ. ๒๓๑๕ กะ จะใช้ประกอบขับเสภาก็ได้ปี่พาทย์เครื่องห้านี้ละคะ แต่ต้องเพิ่มกลองสองหน้ามีคนขับเสภา คนขับเสภาต้องขับกำกับไปด้วย วงปี่พาทย์เครื่องห้ามีเครื่องดนตรีดังนี้

๑. ตะโพน ๒. ปี่ใน ๓. ข้องวงใหญ่ ๔. ระนาดเอก ๕. กลองทัด แล้วก็ฉิ่งต้องมี ถ้าคนไม่ได้ตีกลองทัด ก็ต้องตีฉิ่งแทน เรียกว่า ปี่พาทย์เครื่องห้า มีผู้บรรเลง ๕ คน

สุรินทร์

นอกจากเครื่องห้าก็ยังมี...

สุรางค์

ต่อไปก็เริ่มมีปี่พาทย์เครื่องคู่ จะใหญ่ขึ้นกว่าวงเครื่องห้า ใช้เครื่องคู่ทั้งสิ้น มาเริ่มสมัยรัชกาลที่ ๓ หรือ ๔ ใช้ใหม่จะท่านผู้หญิง

สมโรจน์

ดิฉันว่าก็แถว ๆ นี้แหละคะ คุณสุรางค์น่าจะจำได้ แต่ครั้งรัชกาลที่ ๒ ให้ใช้ปี่พาทย์รับเสภา เมื่อครั้งอยู่อยุธยาไม่มี มีแต่กรับอย่างเดียว

สุรางค์

อ้อ งั้นต้องปี่พาทย์เครื่องห้าสี่คะที่รับเสภา ปี่พาทย์เครื่องคู่เริ่มแต่รัชกาลที่ ๓ แล้วก็เพิ่มเป็นเครื่องคู่ทั้งสิ้นเลยคะต่อจากเครื่องห้า เครื่องคู่มีดังนี้ละคะ

๑. ระนาดเอก ๒. ระนาดทุ้ม ๓. ข้องวงใหญ่ ๔. ข้องวงเล็ก ๕. กลองแขก คู่ คือตัวผู้กับตัวเมีย สงสัยใหม่คะว่าทำไมจึงเรียกตัวผู้กับตัวเมีย ตัวผู้เสียง ~~สูง~~ ^{ทุ้ม} ตัวเมียเสียง ~~ต่ำ~~ ^{แหลม} คะ

สมโรจน์

แล้วหัวท้ายละคะ

สุรางค์

หัวท้ายตอนนี้ยังไม่เพิ่มคะ เป็นเพียงเครื่องคู่ที่มีข้องวงเล็กเพิ่มขึ้นมา กลองแขกตัวผู้ตัวเมีย แล้วก็ ปี่นอก ปี่ใน ๙. ก็ฉิ่ง ๑๐. ตะโพน ๑๑. ฉาบเล็ก ๑๒. กลองทัด ๑๓. เปิงมาง เพิ่มเข้ามา ๑๔. โหม่ง นี่คือเครื่องคู่เริ่มในสมัยรัชกาลที่ ๓ ปี่พาทย์เครื่องคู่นี้ยังใช้ประกอบการแสดงโขนทั่วไป และในรัชกาลที่ ๖ ก็ใช้ปี่พาทย์เครื่องคู่บรรเลงแต่ใช้เก้าอี้นั่งบรรเลงในพระราชฐานในบางโอกาสคะ และก็ยังมาเข้ากับคความนิยมในสมัยปัจจุบัน ใช้บรรเลงในงานราชการทั่ว ๆ ไปด้วยคะ

สุรินทร์

เครื่องคู่ใช้มาจนทุกวันนี้ละครับ แล้วเครื่องห้าไม่ทราบว่ายังใช้อยู่หรือเปล่า ยังใช้คะ

สุรางค์

สมโรจน์

แล้วก็อาจใช้มาแต่สมัยสุโขทัยแน่ เมื่อมีอยู่ในไตรภูมิพระร่วง ฉิ่งกับฉาบไม่พูดถึงใน

สำหรับ แต่ก็มีเอ่ยไว้ในหนังสือไตรภูมิพระร่วง หัวท้ายนี้เริ่มในรัชกาลที่ ๔ ขึ้นะคะ
ระนาด เองนะ

สุรางค์

คะ ระนาดทอง ที่นี้มาถึงปีพาทย์ประกอบการแสดงละครชาตรีซึ่งเป็นวงปีพาทย์
โบราณของไทย เข้าใจว่าชั้นเริ่มแรกแปลงมาจาก ปัญจดุริยางค์ มีเครื่องดนตรีคือ
๑. กรับ ๒. ฆ้องคู่ ๓. ระนาด ๔. กลองชาตรี ๕. โทน ไม่ใช่ตะโพนนะคะ โทนมี่
๒ ตัว หรือ บางที ๕ ตัว ๖ ตัวก็แล้วแต่ ๖. ปี ๗. ฉิ่ง อันนี้คือปีพาทย์ประกอบ
การแสดงละครชาตรี ต่อมาเมื่อมีวงเครื่องคู่แล้วก็ เป็น ปีพาทย์เครื่องใหญ่วิวัฒนาการ
มาเรื่อย ๆ

สุรินทร

เครื่องใหญ่นี้ หมายถึงว่าเครื่องมันใหญ่โตหรือครับ

สุรางค์

ใหญ่ก็คือเพิ่มเครื่องอีกมาก เดี่ยวจะบอกว่ามีอะไรบ้าง เริ่มในรัชกาลที่ ๔ คะ มี
เครื่องดนตรีอื่นประกอบอีก ส่วนมากดิฉันจะเอ่ยเครื่องประกอบจังหวะก่อนนะคะ ก็มี
๑. ตะโพน ๒. กลองแขกตัวผู้ ๓. กลองแขกตัวเมีย ๔. ปี่ใน ๕. ปี่นอก ซึ่งเดี๋ยวนี้
เรามากไม่ใช้แล้ว ๖. ฉิ่ง ต่อไปนี้เครื่องตีนะคะ ๗. ระนาดเอก ๘. ระนาดทุ้ม ที่เพิ่ม
เข้ามาะคะก็มี ๙. ระนาดเอกเหล็ก บางทีเรียกระนาดทอง (ถ้าเป็นทองเหลือง)
๑๐. ระนาดทุ้มเหล็ก (หรือทุ้มทอง) ๑๑. ฆ้องวงใหญ่ ๑๒. ฆ้องวงเล็ก ๑๓. โหม่ง
เครื่องประกอบจังหวะ ๑๔. ฉาบใหญ่ ๑๕. ฉาบเล็ก ๑๖. เปิงมาง ๑๗. กลองทัด
เป็นวงปีพาทย์เครื่องใหญ่ ซึ่งเริ่มในรัชกาลที่ ๔ คะ

สมโรจน์

เปิงมางนี้ของมอญใช่ไหมคะ

สุรางค์

ของมอญคะ

สมโรจน์

แล้วก็มีปีพาทย์มอญอีกด้วย เครื่องมอญเขาก็มีเครื่องห้า เครื่องใหญ่ เหมือนกันใช้
ไหมคะ

สุรางค์

ใช่คะ เขามีคะ เหมือนกับจัดวงดนตรีที่ว่ามา แต่ว่าลักษณะฆ้องที่มอญเขาบรรเลง
ไม่เหมือนฆ้องไทยเรา ของไทยเราเป็นแบบนั่งราบกับพื้น นั่งตีราบ แต่ฆ้องของมอญเขา
เป็นวงโค้งขึ้นไปสูง สวย ดียกมือขึ้นตามลูกฆ้อง อย่างนี้คะ

สุรินทร

อ้อ ท่านผู้ฟังคงนึกภาพออกนะครับ เพราะคงเคยเห็นแล้ว

สุรางค์

ลูกฆ้องเขาตั้งขึ้นไปสูงคะ

สมโรจน์

ปีพาทย์มอญมักนิยมใช้ในงานศพ เสียงเศร้า ๆ เพราะดี

สุรางค์

คะ ที่นี้ก็ถึงวง ปีพาทย์ดีกดำบรรพ์ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ท่านทรงปรับปรุง
ขึ้นในรัชกาลที่ ๕ เมื่อพ.ศ. ๒๔๔๒ มีเครื่องดนตรีดังนี้คะ ๑. กลองแขกตัวผู้
๒. กลองแขกตัวเมีย ๓. ตะโพน ๔. กลองตะโพน เรียกว่า ครูของดนตรีไทย

สุรินทร

อ้อ!

สมโรจน์

สุรางค์

กลองตะโพนคล้าย ๆ กลองทัดขนาดเล็ก ๆ นะคะ

ใช้คะ ๕. ระนาดทุ้ม ๖. ระนาดเอก ๆ นี่ตีด้วยไม้ نرمเหมือนปีพาทย์ไม้ نرم ๗. ขลุ่ยเพียงออ ๑๐. ซอด้วง เหมือนปีพาทย์ไม้ نرمอีก ๑๑. ฉิ่ง ๑๒. ระนาดทุ้มเหล็ก ๑๓. ฆ้องหุ่ย เป็นคอกคล้ายเปิงมางสวยมาก ใหญ่ด้วย รู้สึกว่าจะมีอยู่ ๗ เสียง หรืออย่างไร นี่แหละคะ คนตีหุ่ยต้องเก่งมาก ต้องตีทั้งเสียงให้ถูกต้อง เข้ากับทำนองดนตรี

สมโรจน์

สุรางค์

เสียงไพเราะ นุ่มมากนะคะ ปีพาทย์ดึกดำบรรพ์นี่นะ

สมโรจน์

สุรางค์

ดึกดำบรรพ์ที่สำคัญที่ฆ้องหุ่ย เสียงนุ่ม

สุรินทร์

นุ่มกังวาน พวกเสียงแหลม ๆ ท่านไม่เอา

คะ เสียงนุ่มทั้งหมด เสียงแหลมไม่เอา

ครับ ท่านผู้ฟังก็คงพอจะเข้าใจการจัดวงปีพาทย์ไม้แข็งไม้ نرمวงต่าง ๆ จากอาจารย์สุรางค์ ดุริยพันธุ์ โดยละเอียดแล้วนะคะ ขอเรียนถามท่านผู้หญิงในเรื่องดนตรีชุดเอกลักษณ์บ้างนะคะ ว่ารวบรวมเพลงที่บรรเลงด้วยปีพาทย์ไม้แข็งไม้ نرمไว้อย่างไรครับ

สมโรจน์

ที่รวบรวมไว้ก็มีเพลงที่หายาก ดิฉันหมายความว่าไม่เชิงหายากทีเดียว แต่เล่นยาก แล้วก็ควรอนุรักษ์ไว้ เพราะมีค่าเป็นเพลงของเก่า ดิฉันได้หารือคุณสุรางค์ว่า จะควรเลือกเพลงอะไรบ้าง คุณสุรางค์ก็แนะนำว่า สำหรับไม้แข็งควรเป็นเพลงเชิดจีน ๒ ชั้น ออกประเทศ ใช้ไหมคะคุณสุรางค์ ๒. แยกประเทศเถา สำหรับไม้ نرم คุณสุรางค์ก็บอกว่า อยากได้เพลงเก่า คือ อะแซหุ่นก็ เดิมชื่อเพลงอะไรนะคะ

สุรางค์

คุณลุงคุณป้าคะ

สมโรจน์

คะ เพลงโบราณเก่าแต่เนื้อใหม่ ซึ่งพูดถึงศึกพิษณุโลก ระหว่างอะแซหุ่นก็ กับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชศึกแล้วก็เพลงบุหลันเถา ซึ่งไพเราะมาก และราตรีประดับดาวเถา อัญเชิญเพลงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเพลงนี้เป็นเพลงอมตะ ฟังเมื่อใดไพเราะเมื่อนั้น ถ้ามีเวลาพอเราจะได้ฟังกัน แต่ดิฉันคิดว่าเวลากล่วมามากแล้ว น่าจะลองเปิดเพลงตัวอย่างให้ท่านผู้ฟังได้ฟังดูบ้าง อาจารย์สุรางค์ จะแนะนำเพลงอะไรดี

สุรินทร์

สมโรจน์

คะ ดิฉันได้บอกคุณสุรางค์ไว้ว่า ขอเชิดจีนเถิด คุณสุรางค์ก็บอกว่าตกลง ตกลงว่าอย่างไร ว่าไปเถอะคะ

สุรางค์

คะ ฟังปีพาทย์ไม้แข็งนะคะ เพลงเชิดจีน

สุรินทร์

เล่าประวัติสักนิดเถอะครับ

สุรางค์

เพลงเชิดจีน ๒ ชั้นนะคะ พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางค์กูร) หรือครูมี แยกได้ประดิษฐ์ขึ้นเมื่อพ.ศ. ๒๓๙๖ คะ สำหรับเพลงเชิดจีนตัวที่ ๑ ท่านได้นำเพลงเชิด

ในตัวที่ ๖ มาทำเป็น ๓ ชั้น แล้วประดิษฐ์ทางให้ไพเราะกระฉับกระเฉง ดังทำนองเพลง ๒ ชั้น ส่วนตัวต่อ ๆ ไปท่านได้แต่งด้วยอารมณ์สนุกสนาน โดยไม่ยึดถือกำเนิดจากเพลงใด และทุก ๆ ตัวต่อท้ายด้วยเชิดในชั้นเดียว นับว่าเป็นเพลงที่แปลกกว่าเพลงไทยทั้งหลายค่ะ เป็นเพลงที่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดมาก ถึงกับเลื่อนบรรดาศักดิ์จากหลวง ให้เป็นพระประดิษฐ์ไพเราะ ด้วยเพลงนี้ละค่ะ ส่วนที่อาจารย์จะให้ฟังนี้ตัวที่เท่าใดครับ

สุรินทร์

สุรางค์

ค่ะ ที่จะให้ฟังนี้ ท่านผู้หญิงอยากให้ฟังตัวที่ ๒ เพราะเวลาเรามีน้อย ตัวที่ ๒ ก็ใช้เวลา ๗ นาที แล้วค่ะ

สุรินทร์

ครับ ขอเชิญฟังครับ ขับริ่งโดย คุณนฤพนธ์ ดุริยพันธุ์

(เปิดเพลงเชิดจีนตัวที่ ๒)

สมโรจน์

เป็นอย่างไรคะ เพราะไหมคะ อย่างนี้คำสามัญก็ต้องว่า ระนาดเอก ปี่ ระนาดทุ้ม “มัน” มากใช่ไหมคะ ต่อไปนี้อยากให้ท่านผู้ฟังได้ฟังเพลงราตรีประดับดาว เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นจากเพลงมอญดูดาว ๒ ชั้น ของเก่า แต่ว่าเวลาเรามีน้อยเต็มที ก็อยากให้ฟังตอนไหนดีละค่ะ คุณสุรางค์

สุรางค์

ตอน ๒ ชั้น ดีไหมคะ ท่านผู้หญิงคะ ก่อนแรกเลยนะคะ

สมโรจน์

ค่ะ ดวงเนตรร้องนะคะ

สุรางค์

คุณดวงเนตร ดุริยพันธุ์ ร้องค่ะ

สุรินทร์

ครับ ฟังแล้วรายการ “อยู่อย่างไทย” สำหรับวันนี้ก็ต้องขอลาจากท่านผู้ฟังไปเพียงเท่านี้ และขอขอบพระคุณท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา และอาจารย์ สุรางค์ ดุริยพันธุ์ เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณามาคุยกับท่านผู้ฟังในวันนี้ ขอเชิญฟังเพลงราตรีประดับดาวครับ

เพลงราตรีประดับดาว

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “การศึกษาไทยสมัยโบราณ”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
วันอาทิตย์ที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๒๗ เวลา ๐๗.๓๐ – ๐๘.๐๐ น.

ผู้จัดรายการและเรียบเรียงบท

วิทยากร

ผู้ร่วมรายการ

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

อำนวยการ จัดเงิน

พระธรรมญาณมุนี

จันทร์ บัวสนธิ์

อำนวยการ จัดเงิน

วิบูลย์ ปัทมจินตนา

อร่าม แสงสว่างโชติ

- เพลงนำรายการ -

- อำนวย สวัสดิ์ศรีรับท่านอาจารย์
- จันทร์ สวัสดิ์ศรีอำนวย ว่าไงมีอะไรหรือถึงมาพบครูแต่เช้าเลย
- อำนวย ผมทราบจากอาจารย์ผู้หญิงเมื่อวานนี้เองว่า เช้าวันนี้ท่านอาจารย์ว่าง ไม่ติดธุระอะไร ผมเลยถือโอกาสแวะมาเยี่ยม และผมมีปัญหาคิดใจอยู่อย่างหนึ่ง นับแต่วันประถมศึกษาแห่งชาติเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน แล้วก็เลยจะมาซักถามประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของไทยสมัยโบราณจากอาจารย์ด้วย ไม่ทราบท่านอาจารย์จะกรุณาหรือไม่
- จันทร์ ผมยินดีให้ความกระจ่างเท่าที่จะตอบได้ เข้ามานั่งในบ้านก่อนซี
- อำนวย ครับ ขอบพระคุณครับ
- จันทร์ ไหนมีปัญหาคืออะไรลองว่ามาซิ
- อำนวย ในฐานะที่อาจารย์เป็นผู้บริหารการศึกษา ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติการศึกษาของไทยมานาน อยากจะให้อาจารย์สรุปความเป็นมาของการศึกษาไทยสมัยโบราณให้ฟังสักเล็กน้อยครับ
- จันทร์ ตามที่ประเทศไทยมีการศึกษาเป็นปึกแผ่นแน่นอนหาอยู่ในปัจจุบัน ประกอบไปด้วย การศึกษาระดับประถม ระดับมัธยม และระดับอุดม จำนวนมากมายกว้างขวางไปทั่วประเทศนั้น พิจารณาก่อนแล้วก็ประจักษ์แก่ใจว่า สืบเนื่องมาจากพระวิริยะอุตสาหะของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงวางรากฐานการศึกษาของชาติจากระบบโบราณศึกษามาเป็นระบบโรงเรียน เช่นอารยชาติ
- อำนวย ช่วงสำคัญดังกล่าวเริ่มตั้งแต่เมื่อไร อาจารย์พอจำได้ไหมครับ
- จันทร์ เริ่มตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๑๑ ขณะที่พระชนมายุ ๑๕ ปีกับ ๑๐ วัน และหลังจากนั้นอีก ๓ ปี ก็มีกระแสพระบรมราชโองการประกาศเรื่องโรงเรียน จัดตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในวังเพื่อให้บุตรหลานเจ้านายและข้าราชการได้มีโอกาสเล่าเรียน
- อำนวย แล้วโรงเรียนที่โปรดให้จัดตั้งสำหรับลูกหลานสามัญชนทั่วไปละครับ เริ่มตั้งแต่เมื่อไร
- จันทร์ ปี พ.ศ. ๒๔๒๗ ได้โปรดให้จัดตั้งโรงเรียนวัดมหรณพาราม ตำบลเสาชิงช้า กรุงเทพมหานคร ขึ้นเป็นโรงเรียนหลวงแห่งแรกสำหรับทวยราษฎร์ลูกหลานสามัญชนทั่วไป
- อำนวย อาจารย์พอจะเล่าถึงรายละเอียด กระบวนการศึกษาของไทยแต่เก่าก่อน ที่เรียนกันในวัน วัด เรียนกับพระก่อนที่จะมีโรงเรียนให้ผมฟังอีกสักประเด็นจะได้ไหมครับ
- จันทร์ ความจริงครูเองก็เคยเรียนหนังสือกับพระที่วัดในชนบทมาก่อน แต่ครูคิดว่าถ้าจะให้ได้ประโยชน์จริง

เรานมัสการ และกราบเรียนถามปัญหาเกี่ยวกับหลวงพ่พระธรรมญาณมุนี หลวงพ่อใหญ่ของเราดีกว่า

อำนวย

ทำไมหรือครับ

จันทร์

หลวงพ่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้สูงมาก ท่านเป็นนักการศึกษา นักบริหาร การศึกษาชั้นอาจารย์ ดูเหมือนท่านจะมีอายุครบ ๘๐ ปีในวันนี้ ๑ มกราคม ๒๕๒๘ ที่ จะถึงไม่กี่เดือนข้างหน้า ชีวิตที่ผ่านมาของท่านนับถึงรัชกาลปัจจุบัน ๕ แผ่นดินแล้ว ท่านเกิดตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ ท่านสามารถจดจำเรื่องต่าง ๆ ได้เยี่ยมมากจริง ๆ ครูเองอายุเพิ่งจะ ๕๓ ยังจำสู้ท่านไม่ได้เลย

อำนวย

อ้อ รู้สึกเมื่อปีกลายท่านได้รับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาครุศาสตร์ ด้วย ใช่ไหมครับ

จันทร์

ถูกแล้ว

อำนวย

ครับกระผมเห็นด้วยครับที่จะไปกราบนมัสการเรียนถามประเด็นปัญหานี้จากหลวงพ่ ตามที่อาจารย์แนะนำ

จันทร์

ถ้าฉันเราไปเดี๋ยวนี้เลย ดีไหม

อำนวย

ดีครับ

- เพลง -

จันทร์, อำนวย

กราบนมัสการครับหลวงพ่

หลวงพ่

อ้อ จันทร์กับอำนวยหรือ มีอะไรหรือถึงมาหาหลวงพ่พร้อมกันแต่เช้าอย่างนี้

จันทร์

อำนวยเขากำลังสนใจศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาของไทยโบราณอยู่ เมื่อกี้ก็ไปคุยอยู่ที่ บ้านผมแต่พอไล่ไปลึก ๆ ผมก็เลยแนะนำว่ามาคุยมาถามหลวงพ่ดีกว่าจะเกิดประ โยชน์ยิ่งใหญ่กว้างขวางกว่านะครับ

อำนวย

ผมอยากให้หลวงพ่เล่าถึงการเรียนการสอนในสมัยโบราณตั้งแต่สมัยหลวงพ่ยังเป็น เด็ก คือเมื่อสักประมาณ ๗๐ กว่าปีล่วงมาแล้วนะครับ ว่าสภาพโดยทั่วไปเป็นอย่างไร บ้างในสมัยนั้น

หลวงพ่

การเรียนการสอนสมัยโบราณไม่มีหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้เป็นส่วนรวม เพราะหลัก สูตรมาจากแนวคิดของครูเพื่อใช้แก่ศิษย์เป็นรายบุคคล ว่าศิษย์คนไหนควรใช้หลัก สูตรอะไรจึงจะเหมาะสม ครูผู้สอนก็กำหนดเพื่อความเหมาะสมของศิษย์ ของนักเรียน คนนั้น

จันทร์

หลักสูตรที่แน่นอนเหมือน ๆ กันมีไหมครับ

หลวงพ่

มี คือความต้องการปลูกฝังศิษย์ในด้านความรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ ความรับผิดชอบต่อ หน้าที่ โดยเฉพาะหน้าที่ของผู้น้อย คือหน้าที่ของลูกบ้าง หน้าที่ของศิษย์บ้าง ส่วน

- หน้าที่ของผู้ใหญ่คือหน้าที่ของพ่อ แม่หรือหน้าที่ของครูบาอาจารย์ ครูก็จะบำเพ็ญตนเป็นแบบอย่างให้ศิษย์ให้เด็กเรียนมองเห็น แล้วจึงจะเริ่มการเรียนการสอนหนังสือ
- อำนวย หลวงพ่อเริ่มเรียนหนังสือเมื่ออายุประมาณสักที่ขวบครึ่ง หลวงพ่อ
- อำนวย หลวงพ่อประมาณ ๗ ขวบ โดยเริ่มเรียนที่บ้าน เรียนกับโยมพ่อก่อน โยมพ่อทำหน้าที่เป็นครู หลวงพ่อเรียนอยู่กับโยมพ่อตลอดเลยใช้ไหมครับ
- หลวงพ่ ประมาณสัก ๓-๔ ปี พ่ออ่านออกเขียนได้จับหนังสือมูลบทบรรพกิจ โยมพ่อเห็นว่าควรจะได้ไปอยู่กับวัดเพื่อเรียนขนบธรรมเนียมประเพณีของเด็กโดยทั่วไปและควรจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเด็กคนอื่นหลาย ๆ คน โยมพ่อก็นำไปฝากวัด
- จันทร์ สถานที่เรียนที่วัด เรียนกันที่ไหนครับ
- หลวงพ่ หอนั้นกับหอสดมณต์ ตอนก่อนเพลประมาณสัก ๐๙.๐๐ น. มักจะเรียนที่หอฉันเพลแล้วประมาณ ๑๓.๐๐ น. ก็ย้ายไปเรียนที่หอสดมณต์ บางแห่งก็เรียนที่กุฏิศาลา โบสถ์ วิหารก็มี
- อำนวย ทำไม่ถึงต้องย้ายไปเรียนที่หอสดมณต์ล่ะครับในภาคบ่าย
- หลวงพ่ ก็เพราะว่าภาคบ่ายพอเรียนจบแล้วจะต้องสดมณต์ต่อ
- จันทร์ ช่วงเช้าเริ่มเรียนตั้งแต่ ๐๙.๐๐ น. ถึงประมาณกี่โมงครับ
- หลวงพ่ ถึงประมาณ ๑๐.๓๐ น. เพื่อที่ศิษย์จะได้เตรียมจัดสำรับกับข้าว พอ ๑๑.๐๐ น. พระก็ฉันเพล
- อำนวย แล้วช่วงบ่ายล่ะครับ เรียนตั้งแต่บ่ายโมงถึงกี่โมง
- หลวงพ่ ถึงประมาณบ่ายสามโมงครึ่ง
- จันทร์ เริ่มต้นการเรียนแต่ละวันเด็กจะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง
- หลวงพ่ เวลาจะเรียนจะต้องไปนำหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียนอันได้แก่กระดานดำ ดินสอหิน ซึ่งวางไว้บนที่สูงคือบนหิ้ง ก่อนจะมาต้องยกมือไหว้ก่อนแล้วก็นำมาวางไว้ที่โต๊ะเล็ก ๆ บางทีก็ใช้ที่รองบาตร ซึ่งเราเรียกกันว่าตีนบาตร เอากระดานชนวน เอาหนังสือวางบนนั้นแล้วกราบ ๓ หน แล้วก็ไปกราบครู ๓ หน
- อำนวย ตอนที่เรียนกับโยมพ่อที่บ้านต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างนี้หรือไม่ครับ
- หลวงพ่ เหมือนกัน ทำเหมือนกัน และเมื่อเลิกเรียนก็ต้องไปกราบครู ๓ หน แล้วมากราบหนังสือ ๓ หน จากนั้นก็ยกไปวางเก็บไว้บนหิ้ง ยกมือไหว้อีกครั้งปฏิบัติอย่างนี้เป็นประจำ
- จันทร์ เด็กที่ไปเรียนที่วัดก็มีเฉพาะผู้ชายหรือครับ
- หลวงพ่ มีเฉพาะเด็กผู้ชาย เด็กหญิงไม่มีโอกาสและเรามักจะกันไม่ให้เรียนหนังสือ กลัวจะเขียนเพลงยาวติดต่อกับผู้ชาย
- อำนวย แล้วมีเหตุผลอื่นอีกไหมครับ

- หลวงพ่** เข้าใจว่าต้องการให้เด็กผู้หญิงสนใจเรียนวิชาเย็บปักถักร้อย การบ้านการเรือนทุกอย่างให้คล่องไว เพื่อเตรียมพร้อมที่จะเป็นแม่บ้านแม่เรือนต่อไปเป็นประการสำคัญ
- จันทร์** ผู้หญิงเริ่มมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนเมื่อไรครับ
- หลวงพ่** เมื่อมีโรงเรียนประชาบาลแล้ว โรงเรียนประชาบาลก็เริ่มในวัด ใช้ศาลาวัดเป็นที่เรียน ขณะนั้นเขาเปิดโอกาสให้เด็กผู้หญิงเข้าเรียน
- อำนวย** กลางคืนเด็กผู้ชายที่เรียนกับพระจะกลับไปนอนค้างบ้านได้ไหมครับ
- หลวงพ่** เย็น ๆ ถ้าไม่ได้กินข้าวที่วัดพระก็อนุญาตให้กลับไปกินข้าวที่บ้าน เสร็จแล้วต้องกลับไปนอนวัด ไปไหว้พระ สวดมนต์ ปฏิบัติพระ ต่อหนังสือคำ และทุกครั้งที่กลับบ้านไปไหนมาไหนจะต้องลาเป็นกิจลักษณะเสมอ
- จันทร์** การต่อหนังสือคำคืออะไรครับ
- หลวงพ่** ต่อหนังสือคำก็คือต่อหนังสือไหว้พระสวดมนต์นี้แหละ นะโมพุทฺธัง, อิติปิโส พาหุง เพื่อให้สามารถสวดมนต์ไหว้พระได้อย่างถูกต้อง
- อำนวย** วิชาเลข-วิชาอื่นมีสอนไหมครับ
- หลวงพ่** มี แต่เรากวตั้นเรื่องเรียนหนังสือเป็นอันดับสอง ขนบธรรมเนียมของเด็กทุกอย่าง เช่น การกราบ การไหว้ การประเคน และอื่น ๆ ทุกอย่างที่ต้อง ต้องเป็นอันดับหนึ่ง
- จันทร์** การอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร ต้องเป็นต้องคล่องหมดเลยใช่ไหม
- หลวงพ่** ใช่ ต้องเป็น ต้องคล่องหมด
- อำนวย** วิธีที่พระสอนหนังสือเด็กนี้ทำอย่างไร
- หลวงพ่** ก็มักจะเขียนให้เด็กอ่านสุดแต่ท่านจะพอใจ จะเขียนจะสอนเรื่องอะไร เขียนให้อ่านก่อน อ่านได้แล้วถึงให้เขียนตาม

- เพลงคันรายการ -

- อำนวย** เกี่ยวกับวันหยุด มีหยุดเรียนวันไหนบ้างครับ
- หลวงพ่** วันเจ็ดค่ำและวันสิบสี่ค่ำจะเลิกเรียนแต่บ่ายสามโมง ส่วนวันพระคือ ๘ ค่ำและ ๑๕ ค่ำหยุดทั้งวัน กับวันพิธีประจำ เช่นวันเทศน์มหาชาติ วันทอดกฐิน
- จันทร์** อุปกรณ์การเรียนนอกจากกระดานดำ ดินสอหินแล้วมีอะไรบ้างครับ
- หลวงพ่** ก็มีไม้บรรทัดทำด้วยไม้ไผ่ ยาวประมาณ ๑๐ นิ้ว
- อำนวย** ในสมัยนั้นกระดานที่ทำด้วยหินชนวน กระดานชนวนมีหรือยังครับ
- หลวงพ่** ยัง ตอนแรกกระดานดำใช้ไม้ทำ โดยมากมักจะเป็นไม้สัก บางทีก็ใช้ไม้จันทน์ ไม้ทองหลาง ถากเป็นแผ่นกระดานกว้าง ๑ ศอก ยาว ๑ ศอกคืบ พื้นก็ใช้ขี้เถ้าไฟซึ่งเราไปขุดมาจากกันหม้อ เาмаกวนกับน้ำข้าวให้ข้น คนให้เข้ากันแล้วเอามาทากระดาน

- ทั้งไว้วางใจกันก็นำมาเขียนได้
- จันทร์** เมื่อเรียนจบก็ต้องลบของเก่าทิ้ง สีดำที่ทาไว้ไม่ลบเลือนหมดหรือครับ
- หลวงพ่** ประมาณ ๒-๓ วัน ก็ต้องทาใหม่ครั้งหนึ่ง แต่ละครั้งใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๓๐ นาที กว่าที่จะแห้งสนิท ถ้าเป็นฤดูฝนก็ทนทานกันนานนักหนากว่าที่จะแห้ง
- อำนาจ** สมัยหลวงพ่เรียนนี่ดินสอหินมีแล้วหรือครับ
- หลวงพ่** สมัยนั้นจริง ๆ แล้วใช้ดินสอพองมาแช่น้ำให้ละลายดี เทจนข้น ปั้นเป็นแท่ง ๆ อย่างชอล์ค แห้งดีก็นำมาเขียนกระดานดำเห็นชัดเจนนะ
- จันทร์** มีไหมครับที่ใช้ดินเหนียวมาปั้นทำเป็นดินสอ
- หลวงพ่** เขาเล่ากันว่ามี แต่หลวงพ่ไม่เคยใช้ หลวงพ่ใช้แต่ดินสอพอง เมืองอื่นอาจจะใช้ดินเหนียว เมืองลพบุรีเราไม่ต้อง ดินสอพองมีมากมาย
- อำนาจ** เมื่อเรียนจบครั้งหนึ่ง ต่อได้แล้วต้องลบทั้งหมด อย่างนี้ถ้าเกิดเด็กลืมจะอย่างไรต้องต่อกันใหม่ใช่ไหม
- หลวงพ่** จะต้องมีการทวนกันใหม่ทุกครั้ง เรียนตั้งแต่ต้น เขียน ๑ จบ อ่านได้ ๑ จบแล้ว ลบทิ้งไปแล้วถึงจะเรียนวรรคใหม่ เรื่องใหม่ต่อไป เรียนตอนหลัง ก็ต้องทวนกันนานทำอย่างนี้ตลอด ยิ่งต่อหนังสือคำ จะสวดมนต์ก็ต้องทวนตอนแรกก่อนทุกครั้ง ว่าตั้งแต่ต้นมาถูกต้องจึงจะให้ต่อไป ถ้าผิดก็ต่อใหม่ไม่ได้
- อำนาจ** การเตรียมตัวสอน และการสอนการเรียนล่ะครับ
- หลวงพ่** กลางคืนครูจะต้องนั่งเขียนหนังสือเตรียมการสอนไว้ สุดแต่จะเสนอะไรเพราะไม่มีคู่มือ เพราะฉะนั้นครูต้องเป็นนักค้นคว้า เป็นนักค้นคิด เด็กต้องจำได้แม่นยำลึกซึ้ง ครูจะไม่ยอมให้จำอย่างหละหลวม แล้วจะให้ผ่านง่าย ๆ ไม่มี บางคนต่อหนังสือถึง ๓-๔ วันไม่คล่องก็ไม่ต่อให้ จนกว่าจะไปทบทวนมาได้คล่องแคล่ว จึงจะต่อให้เป็นการกระทำที่เรียกว่าก้าวไปอย่างช้า ๆ แต่แม่นยำไม่ผิดพลาด
- จันทร์** อยากให้หลวงพ่สรุปการศึกษาสมัยโบราณของไทยสักหน่อยครับ
- หลวงพ่** การศึกษาของไทยสมัยโบราณ อยู่ในความควบคุมดูแลของครูตลอด ครูเป็นผู้รับผิดชอบ เพราะเราไม่มีหลักสูตร ไม่มีระเบียบใด ๆ ทั้งหมด ในการสอบการสอนครูมีเสรีภาพในการให้การศึกษาแก่นักเรียนเต็มที่ และก็สอนกันอย่างเต็มสติปัญญาอบรมป้อนิสัยกันอย่างจริงจังตลอดเวลา นักเรียนจึงมีคุณภาพ
- อำนาจ** กราบขอบพระคุณหลวงพ่และอาจารย์จันทร์เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาไทยสมัยโบราณได้อย่างแจ่มแจ้งชัดที่สุด ต่อไปถ้ามีโอกาสกระผมจะมาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพราะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในอันที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในปัจจุบัน

ครึบ - ขอกราบนมัสการขอพระคุณหลวงพ่อก และขอพระคุณอาจารย์จันทร์อีก
ครั้งครึบ

หลวงพ่อก

จันทร์

เจริญพร

สวัสดิ์อำนาจ

จบรายการ

เพลง "ความเป็นไทย"

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”
เรื่อง “ไหว้ครูดนตรีไทย”

ออกอากาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๗ เวลา ๐๗.๓๕ น. – ๑๘.๐๐ น.

ผู้จัดรายการและเขียนบท
วิทยากร

ปัญญา นิตยสุวรรณ
มนตรี ตราโมท

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
ศิลปิน ตราโมท

ผู้ร่วมรายการ

นิมิต สุทธิชุติพงษ์

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

วิบูลย์ ปันทิทานนท์

- เสียงขอสามสายดังสักครู่แล้วหยุด -

- ศิลปิน สวัสดีครับ ท่านผู้หญิง
- สมโรจน์ สวัสดีค่ะคุณศิลปิน....สวัสดีเพราะจัง ขอโทษนะคะที่เข้ามาขัดจังหวะ
- ศิลปิน ไม่เป็นไรมิได้ครับ เชิญท่านผู้หญิงกับคุณนิมิตนั่งครับ
- สมโรจน์ ค่ะ ขอบคุณ คุณศิลปินสวัสดีเองอย่างนี้เอง คุณนิมิตถึงได้บ๊ายบายให้ดิฉันพามาหัดขอ กับคุณศิลปิน มาหัดตอนตัวโคง ๆ อย่างนี้ ดิฉันก็เพิ่งจะมีโอกาสพามาวันนี้อย่าง
- ศิลปิน คุณนิมิตอยากหัดขอจริง ๆ หรือครับ
- นิมิต ครับ ผมเคยเห็นอาจารย์สือขอทางโทรทัศน์หลายครั้ง อาจารย์สือได้เพราะมาก ผมอยาก เก่งอย่างอาจารย์บ้าง
- ศิลปิน ผมจะไม่เก่งหรอก เพียงแต่สือได้เท่านั้นเอง คุณนิมิตสนใจจริง ๆ ต่อไปอาจจะเล่นได้ เก่งกว่าผมก็ได้
- นิมิต ขอบพระคุณครับที่อาจารย์ให้กำลังใจ อาจารย์ครับการเรียนดนตรีไทยจะเริ่มต้นอย่าง ไวล่ะครับ
- ศิลปิน การเรียนดนตรีไทย จะต้องไหว้ครูเสียก่อน การไหว้ครูในตอนเริ่มเรียนนี้ไม่มีพิธี ีต้องอะไรหรอกครับ ผู้ที่จะเรียนต้องหาดอกไม้ธูปเทียนมาเป็นเครื่องคำนับครู ครูก็จะนำธูปเทียนนั้นจุดบูชาครูที่สมมติว่าเป็นเทวดา โดยว่าคาถาให้ศิษย์ว่าตามแล้วก็จับ มือให้ศิษย์ตีเครื่องดนตรีที่ประสงค์จะหัด อย่างคุณนิมิตก็ต้องจับมือให้สือขอ
- สมโรจน์ คุณศิลปินคะ พอนิมิตหัดสือขอจนสามารถเล่นเพลงต่าง ๆ ได้แล้ว จะต้องไหว้ครูพิธีใหญ่ อีกใช่ไหมคะ ดิฉันเคยไปร่วมในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย ตอนที่ครูมนตรีเป็นประธาน ของกรมศิลปากรมาหลายครั้ง เห็นนักดนตรีไทยไปร่วมในพิธีมากมาย
- ศิลปิน ครับ เมื่อคุณนิมิตเรียนดนตรีไทย จนมีความรู้พอสมควรแล้ว ก็ต้องเข้าพิธีไหว้ครูซึ่ง จัดเป็นพิธีใหญ่ต่อไป
- สมโรจน์ คุณศิลปินช่วยอธิบายให้คุณนิมิตเข้าใจถึงเรื่องการไหว้ครูดนตรีไทย ให้ฟังสักหน่อยได้ ไหมคะ
- ศิลปิน เรื่องไหว้ครูดนตรีไทยนี้ ผมอยากให้ท่านผู้หญิงเรียนถามคุณพ่อเองดีกว่า เอ..... แต่ตอนนี้ท่านไม่อยู่ ท่านไปธุระแถว ๆ นี้แหละครับ เดี่ยวก็คงจะกลับ
- สมโรจน์ ดิฉันก็ตั้งใจจะมาราบท่านอยู่แล้ว เมื่อกี้ได้ครับใช้บอกท่านออกไปธุระเลยเข้ามาพบคุณศิลปินเสียก่อน
- นิมิต ระหว่างที่รออาจารย์มนตรีกลับ ผมขอให้อาจารย์ศิลปินกรุณาเล่าเรื่องพิธีไหว้ครูดนตรี ไทยไปพลาง ๆ ก่อนได้ไหมครับ
- ศิลปิน ครับได้ครับ ผมก็จะอธิบายให้ทราบ คืออย่างนี้ครับ การไหว้ครูชั้นนี้เป็น การ

ไหว้ครูประจำปี จัดเป็นพิธีใหญ่ ศิษย์จะต้องช่วยกันจัดหาเครื่องกระยาบวชสังเว
เพื่อเช่นสรวงครูเทวดาด้วย การไหว้ครูดนตรีไทยนั้น เรามีได้ไหว้ครูมนุษย์แต่เพียง
อย่างเดียว แต่เราไหว้รวมตลอดไปถึงบิดามารดา ครูอาจารย์ พระรัตนตรัย และครู
เทวดาทั้งหลาย เช่น พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม พระพรคนธรรพ พระ
ปัญจสิขร พระวิสสุกรรม เป็นต้น ส่วนพิธีการไหว้ครูนั้นไว้เรียนถามคุณพ่อเถิดนะ
ครับ

นิมิต

ศิลป์

อาจารย์ครับ การไหว้ครูดนตรีไทย อาจารย์คิดว่าจะได้ผลอย่างไรบ้างครับ
ได้ผลครับ เพราะการที่ศิษย์ทั้งหลายได้เข้าพิธีไหว้ครูดนตรีไทย จะเป็นการประกัน
ความยึดมั่นในความเคารพ จงรักภักดีต่อครู ศิษย์ที่ดีจะไม่ทรยศต่อครูของตนเลย
นอกจากนี้ยังเป็นการขอภัยโทษในระหว่างครูกับศิษย์ แม้จะมีข้อผิดพลาดมองใจ ก็
เป็นอันให้อภัยซึ่งกันและกัน เมื่อศิษย์ผู้นั้นมาทำความเคารพในพิธีไหว้ครู รวมทั้งเป็น
การสมานสามัคคีในระหว่างเพื่อนศิษย์ดนตรีไทยด้วยกัน และข้อสำคัญคือสร้างความ
เชื่อมั่นในภูมิความรู้ความสามารถของตนยิ่งขึ้น

นิมิต

ศิลป์

อาจารย์ครับ ถ้าหากว่าผมไม่ได้ไหว้ครูก่อนที่จะหัดดนตรีไทย ผมจะเรียนดนตรีไทย
ได้ไหมครับ

การเรียนวิชาใด ๆ โดยไม่ได้ไหว้ครูนั้น ผู้เรียนย่อมจะรู้สึกไม่สบายใจเกรงว่าจะทำ
อะไรผิดพลาด และยังประเพณีการไหว้ครูเป็นของไทยยึดมั่นแล้ว ก็จำเป็นที่จะต้อง
ไหว้ครู เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตัวเรา และเป็นเครื่องยึดมั่นว่า หากเราทำอะไรผิด
พลาดไปครูจะได้กรุณาโทษให้ เครื่องดนตรีไทยแต่ละชิ้นนับถือกันว่ามีครูสถิตอยู่
การที่ศิษย์จะหยิบเครื่องดนตรีไทยขึ้นมาฝึกซ้อม ก็ต้องกราบไหว้เครื่องดนตรีนั้น ๆ
เสียก่อน นี่ก็เป็นการไหว้ครูเหมือนกัน

- ดนตรีกัน -

ศิลป์

สมโรจน์, นิมิต

มนตรี

สมโรจน์

ศิลป์

อ้อ...คุณพ่อกลับมาแล้ว

สวัสดีค่ะ (ครับ)

สวัสดีครับ ท่านผู้หญิงมานานแล้วหรือครับ

สักรู้แล้วค่ะ คุณมนตรีนั่งพักให้หายเหนื่อยก่อน มีอะไรจะถามมากมายค่ะ
ท่านผู้หญิงสมโรจน์พาคุณนิมิตมาฝากตัวเรียนดนตรีไทยครับ แล้วก็นสนใจเรื่อง
ไหว้ครู ผมอธิบายเรื่องไหว้ครูก่อนเริ่มเรียนไปแล้ว ส่วนเรื่องพิธีไหว้ครูผมให้รอไว้
เรียนถามคุณพ่อเอง

มนตรี

สมโรจน์

เอาซีครับท่านผู้หญิง จะถามอะไรบ้างก็ถามมาครับ

ก็อยากจะถามให้คุณนิมิตเขาฟังไว้ด้วยนะค่ะ เพราะว่าเขามาฝากเนื้อฝากตัวกับคุณศิลป์

- จะได้รู้ไว้ว่าการไหว้ครูสำคัญอย่างไร เพราะคนไทยเราถือนักเรื่องความกตัญญูรู้คุณและนับถือครูเป็นที่สุด สำหรับครูมีทุกวิชาของไทยเรา สำหรับไหว้ครูดนตรีไทยก็อยากจะขอเรียนถามว่า เริ่มมาตั้งแต่สมัยไหน เอ้าคุณนิมิตฟังให้ดี ๆ นะ
- มนตรี เรื่องสมัยไหนนี่เห็นจะกำหนดไม่ถูกหรอกครับ ผมเข้าใจว่าเริ่มมาตั้งแต่ไทยเรามีดนตรีมานั้นแหละครับ พอมีดนตรีเราก็อู้จักไหว้ครู เพราะว่าที่เป็นนิสัยของคนไทยเราไม่ว่าจะปฏิบัติในวิชาการอะไร เราจะต้องไหว้ครูก่อนเสมอ อย่างน้อยเราก็ต้องยกมือขึ้นไหว้ก่อน แม้แต่คนจะขึ้นต้นไม้ยังต้องไหว้เลยครับ ไหว้แล้วถึงจะขึ้น
- สมโรจน์ ไหว้เทวดา
- มนตรี ไหว้เทวดาไหว้อะไรนี่แหละครับ ก็เป็นส่วนหนึ่งของครูเหมือนกัน อย่างเราเรียนอะไรเราปฏิบัติสิ่งนั้นเราก็อู้จักไหว้ครู เหมือนอย่างกับเวลาจะเริ่มตีฆ้อง ตีระนาดอะไรนี่ก็พอจับไม้ขึ้นมาเราก็อยกมือขึ้นไหว้ นั่นก็เป็นการเริ่มไหว้ครูแล้ว เพราะฉะนั้นผมถึงว่าการไหว้ครูนี้มีมาตั้งแต่เริ่มมีดนตรีนั้นแหละครับ
- สมโรจน์ แล้วมันอยู่ในวัฒนธรรมของเรานะคะ จะเรียนหนังสือก็ต้องไหว้หนังสือเสียก่อน
- มนตรี แต่ว่าการไหว้ครูในระยะหลัง ๆ นี่ได้มีโองการขึ้นมาและก็มีครูที่เป็นเทพยดามีชื่อต่าง ๆ ผมว่าตอนนี้เห็นจะมาตอนที่เรารับวัฒนธรรมของอินเดียเข้ามา ชื่อของครูบาอาจารย์จึงเป็นชื่อไปตามที่ทางภาคเขานิยม
- สมโรจน์ อย่างพระปรคนธรรพ พระเวสสุกรรมนั่นแหละคะ
- มนตรี ครับก็คงจะเป็นอย่างนั้นครับ
- สมโรจน์ พูดถึงครูบาอาจารย์ที่เป็นเทวดานี่แหละคะ รู้สึกพระเวสสุกรรมนี้สำคัญมากใช่ไหมคะ
- มนตรี ครับ ก็ตำแหน่งของท่านเป็นนายช่างใหญ่ของเทวดา เพราะช่างที่เป็นครูเกี่ยวข้องกับเขาหมดละครับ แม้แต่เครื่องดนตรีไทยนี่ทุกอย่างสำเร็จได้เพราะช่างทั้งนั้นแหละครับ นักดนตรีทำไม่เป็นหรอก เพราะฉะนั้นครูช่างย่อมเป็นครูไปหมดไม่ว่านาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์
- สมโรจน์ แล้วมีอยู่อันหนึ่ง พิณที่ท่านไม่ได้ทำหรือ ถึงให้พระนารทฤๅษีทำขึ้นมา
- มนตรี นี่จะเป็นด้วยเหตุใดก็ไม่ทราบละครับ พระนารทท่านมีพิณเป็นคู่มือของท่านอยู่
- สมโรจน์ ดิฉันไปอ่านเรื่องของคุณมนตรีนะคะ เล่าถึงพระนารทฤๅษี พูดถึงการอ่านโองการต้องเป็นคำสัมผัส เป็นร้อยหรือเป็นอะไรคะ
- มนตรี โดยมากเขามักแต่งให้มีสัมผัสคล้าย ๆ ร่ายยาวอย่างนั้นแหละครับ เพราะว่ามันทำให้จำง่าย
- สมโรจน์ ที่นี้คนอ่านโองการ ดิฉันเคยเห็นแต่ผู้ชาย อย่างเห็นคุณมนตรีนี่แหละ ผู้หญิงมีอ่านไหมคะ
- มนตรี ไม่ค่อยมี โดยมากการไหว้ครูนี้โดยปกติเขามักใช้กันแต่ผู้ชาย มีประเพณีมาจากไหน

- สมโรจน์ ไม่ทราบ คำห้ามก็ไม่เห็นมี ว่าห้ามไม่ให้ผู้หญิงไหว หรือที่จะเป็นประธานได้ แต่มักจะถือกันเป็นอย่างนั้น เห็นจะเป็นแบบตะวันตกที่แหละที่อะไรก็ยกให้ผู้ชายทั้งนั้น
- มนตรี ครั้นรัชกาลที่ ๖ ท่านมีกรมมหรสพ ดนตรีไทย ดนตรีฝรั่งเจริญมาก ครั้นนั้นคุณมนตรีจำได้ไหมคะว่าใครเป็นประธานไหว้ครูดนตรีไทย
- มนตรี ไหว้ครูดนตรีไทยที่เป็นประธานอยู่เวลานั้นคือ เจ้าคุณประสานดุริยศัพท์ (แปลกประสานศัพท์) ท่านทำอยู่
- สมโรจน์ ที่นี้ขอประทานโทษนะคะ อาจจะถามลวงเกินไปหน่อย แต่อยากจะให้คุณนิมิตได้ทราบไว้ ครูมนตรีได้รับประสิทธิ์ประสาทให้ทำพิธีไหว้ครูดนตรีไทยนี้ต้องเรียนจากใครหรือเปล่าคะ
- มนตรี การที่จะเป็นประธานไหว้ครู จะต้องได้รับประสิทธิ์ประสาทจากครูผู้ใหญ่ผมได้รับจากครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ผมได้รับเมื่อตอนที่มาอยู่กรมศิลปากรนี้แล้ว
- สมโรจน์ แหม...ครูหลวงประดิษฐไพเราะนี่นะจะมีลูกศิษย์ลูกหาเต็มเมือง ดิฉันอยู่โรงเรียนราชินีก็เคยเป็นลูกศิษย์ท่าน ท่านสอนขิมให้
- มนตรี ท่านสอนเก็บบจะทุกโรงเรียนละครับ
- สมโรจน์ อาจารย์เริ่มทำพิธีมาตั้งแต่เมื่อไหร่คะ
- มนตรี จำไม่ได้หรอกครับ ผมจำได้แต่ว่าเมื่อเรียนแล้วผมก็ไม่ได้ทำพิธีเพราะครูหลวงประดิษฐ์ก็ยังอยู่ เผอิญเวลานั้นเกิดมีผู้ที่เขาเชื่อถือเคารพผมขึ้นมา เชิญให้ไปไหว้ครูแห่งหนึ่ง ผมจำไม่ได้แล้วว่าที่ไหน ผมก็ไปขออนุญาตคุณครูหลวงประดิษฐ์ว่า เขาเชิญก็จะขออนุญาตไปทำการไหว้ครู ท่านก็อนุญาตตลอดมา ท่านบอกว่าให้ไปทำการไหว้ครูได้ที่หลังไม่ต้องมาขออนุญาตท่านก็ได้ เป็นอันอนุญาตตลอดไปเลย สมัยโบราณเขาถือกันว่าถ้าครูนั้นยังอยู่เขาไม่ไหว้ครู จะต้องไปเชิญครู เพราะฉะนั้นผมต้องไปขออนุญาตท่าน และท่านก็อนุญาต
- สมโรจน์ ตอนนั้นอายุยังหนุ่มอยู่ซีคะ
- มนตรี ตอนนั้นเข้าใจว่าอายุราว ๔๐ ได้
- สมโรจน์ แหมกำลังหนุ่ม กำลังขึ้นต้นชีวิต ที่นี้ในเรื่องของพิธีครอบนี่นะคะ ในการครอบในพิธีไหว้ครูดนตรีไทยรู้สึกว่าจะต้องศักดิ์สิทธิ์ จะต้องทำอย่างไรบ้างคะ ดิฉันนะดูละคะแต่ว่าจำไม่ได้
- มนตรี การครอบนี่นะก็หมายความว่า เป็นการประสิทธิ์ประสาทหรือเป็นการให้ตั้งต้นเรียนสิ่งนั้น ๆ เราก็เรียกว่าครอบ คือรับเข้าไปในวงการของขั้นนั้น เหมือนอย่างการศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกัน เมื่อรับประกาศนียบัตรขั้นนี้แล้ว เริ่มจะเข้าไปเรียนขั้นนี้จะต้อง

ทำพิธีครอบ

สมโรจน์

คนที่ไปเข้าก็แสดงว่าต้องเป็นดนตรีอยู่แล้ว

มนตรี

รับหมายความว่าเป็นอย่างนั้นอยู่แล้วครับ ก็เป็นชั้น ๆ ครับ เพราะการครอบของดนตรีไทยนี้มีอยู่เป็นชั้น ๆ เหมือนการเรียนประถม มัธยม อุดม นี่แหละครับ

สมโรจน์

จำได้ว่าประธานที่ครอบนี้ต้องเจิมหน้าผากไหมคะ

มนตรี

นั่นทำในพิธีไหว้ครูทั่วไป แม้แต่คนที่ไม่ได้ครอบ เราก็ต้องเจิมต้องพรมน้ำมัน คือพรมน้ำมันให้แล้วก็เจิมหน้าผากให้ และถ้าหากเขามีใบไม้มงคลก็ทัดหูให้

สมโรจน์

คุณนิมิตจะเรียนถามอะไรท่านบ้างล่ะ นั่งฟังอยู่เฉย ๆ

นิมิต

อาจารย์ครับ ตามปกติแล้วพิธีไหว้ครูดนตรีไทย จัดวันไหน เริ่มและเลิกเวลาไหนครับ

มนตรี

การจัดพิธีไหว้ครูนี้ดูเหมือนจะทุกวิชาครับ เขาใช้วันพฤหัสบดี เพราะคนไทยเรานับถือว่าวันพฤหัสบดีเป็นวันครู เห็นจะเป็นด้วยการที่สร้างดาวนพเคราะห์ที่ดาวพฤหัสบดีสร้างด้วยฤๅษี ๑๔ องค์ ท่านก็เลยถือว่าวันพฤหัสบดีเป็นวันครู

นิมิต

มีวิธีการจัดตั้งศิระศิรียเทพและศิระเศวตาคือใช้บูชาเวลาไหว้ครูอย่างไรครับ

มนตรี

การตั้งศิระนี้แต่ก่อนโดยมากไม่ค่อยจะมีหรอกนะครับ ไหว้ครูกันโดยมาก บ้านปี่พาทย์ก็ไม่ค่อยจะได้สร้างกันไว้หรอกครับ ศิระหรือที่เรียกว่าหน้าโขนนี้นะ ก็มักจะใช้ตะโพนเป็นเครื่องแทนพระปรคนธรรพ คือพระนารทนี่แหละครับ แทนพระปรคนธรรพ ที่นี้มาสืบย้อนหลัง ๆ นี้ เรามักจะได้สร้างหน้าโขนกันขึ้นเป็นอันมาก จึงได้ตั้งหน้าโขนตามคำที่โองการไหว้ครูกล่าวถึงว่าเป็นครูของดนตรีเราก็ตั้งขึ้น อย่างน้อยก็ต้องมีสัก ๕ หน้า ก็เห็นจะพอ อย่างมีพระวิสสุกรรม มีพระปรคนธรรพ มีพระปัญจสิขร แล้วก็ มีพระฤๅษี ฤๅษีนี้อาจจะหมายถึงฤๅษี ๗ ตน ที่กล่าวในคำไหว้ครูก็ได้ หรืออาจหมายถึงพระภรตฤๅษี ซึ่งเป็นครูของนาฏศิลป์คือการฟ้อนรำก็ได้ แล้วก็หน้าพระพิราพอีกหน้าหนึ่งนี้อย่างน้อย เพราะเพลงองค์พระพิราพถือว่าสูงสุด ที่นี้ถ้าเราจะมีเพิ่มเติมขึ้นไปอีกก็เป็นการดีครับไม่ถือว่าเป็นผิดอะไร อย่างเช่นมีหน้าพระคเณศ มีหน้าเทพเจ้าทั้ง ๓ มีหน้าพระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม เราจะมีขึ้นก็ได้เพราะคำไหว้ครูกล่าวถึงอยู่ครบถ้วน

สมโรจน์

อันนี้เป็นวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาปนกับไทย เรารู้จักใช้นะคะ

นิมิต

อาจารย์ครับ เครื่องกระยาบวขสังเวทที่ใช้ในพิธีล่ะครับ มีอะไรบ้าง

มนตรี

มีหลายอย่างเหลือเกินครับ แต่ที่สำคัญ ๆ ก็คือ หัวหมู บายศรี เป็ด ไก่ แล้วก็มิกกล้วยน้ำ มีมะพร้าวอ่อน มีกุ่มพล่า ปลายำ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้แหละครับ

สมโรจน์

อันนี้ดีกว่าก่อนคุณนิมิต ขอเรียนถามความรู้ท่านนิดหนึ่งนะ คำว่ากระยาบวขนี้ของ

- มนตรี เดิมก็คงไม่มีสัตว์ทั้งหลาย คงมีข้าวเหนียว ข้าวเจ้า ข้าวตอก อะไรนั้นจะ
 ตรี ครับ ก็คือบายศรีนั่นเองแหละครับ
- สมโรจน์ ต้องเย็บบายศรีด้วย แต่ไม่ใช่บายศรีใหญ่ใช่ไหมคะ
- มนตรี ครับ เป็นบายศรีปากชามครับ แต่ถ้าพิธีใหญ่ ๆ เขาก็ใช้บายศรีใหญ่
- นิมิต เครื่องสังเวศผูกผมพอจะเข้าใจว่าเป็นของเทพและครุฑนตรีไทย แต่เครื่องสังเวศดิบละ
 ตรี ครับเป็นของใครครับ
- มนตรี ของดิบนั้นบูชาเฉพาะพระพิราพครับ เพราะพระพิราพนั้นท่านเสวยของดิบ
- สมโรจน์ ในเรื่องรามเกียรติ์ท่านเป็นยักษ์ใช่ไหมคะ
- มนตรี เรื่องพระพิราพนี่ก็เป็นปัญหากันอยู่เหมือนกัน เพราะว่าถ้าเราจะพิจารณาดูในพระ
 ตรี พิราพเรื่องรามเกียรติ์นั้นก็รู้สึกว่าได้เกี่ยวข้องกับอะไรกันนัก ที่นี้เมื่อมาค้น ๆ กันเข้าก็
 อย่างพระพิราพในเรื่องรามเกียรติ์ก็ตรงกับวิราชของรามายณะ พิราพก็คือไพราพ
 ซึ่งเป็นปางหนึ่งของพระอิศวร ซึ่งเป็นปางดูเหมือนกับพระอุมาที่มีปางพระเจ้าแม่กาลิ
 แต่ที่นี้มีปางหนึ่งของพระอิศวรเหมือนกันชื่อไพราพ เข้าใจว่าจะเป็นองค์นี้ แต่ก็เสวย
 ของดิบเหมือนกัน จะให้องค์ไหนก็ตามใจเถอะ
- สมโรจน์ เวลาเชิญพระพิราพรู้สึกว่าคุณนตรีจะศักดิ์สิทธิ์
- มนตรี ครับ เพราะเขาถือว่าเป็นเพลงสูงสุดของเพลงดนตรี
- นิมิต เมื่อมีผู้มาเชิญอาจารย์ไปทำพิธีไหว้ครู อาจารย์จะพิจารณาการอย่างไรครับว่าจะรับ
 หรือปฏิเสธ
- มนตรี แต่ว่าโดยมากผมก็จะรับครับ เพราะที่เขามาเชิญเราเขาก็คงจะเตรียมพร้อมแล้ว และ
 เขาก็เคารพนับถือเราด้วย การมาเชิญนั้นก็หมายความว่าเขายกย่องให้เราไปเป็น
 ครูก็ควรจะรับเขา
- นิมิต แหมผมอยากจะเข้าพิธีไหว้ครุนครีไทยจริง ๆ ครับอาจารย์
- มนตรี ก็เชิญซีครับ เวลานี้ก็เป็นฤดูไหว้ครูของวิทยาลัยนาฏศิลป์ทุก ๆ แห่ง เวลานี้เริ่มมาแล้ว
 ๒ แห่งคือ เชียงใหม่กับอ่างทอง
- สมโรจน์ ยังไม่ได้เข้าพิธีไหว้ครูเล็กเลยอยากจะเข้าพิธีไหว้ครูใหญ่เสียแล้ว
- มนตรี ก็ไม่เป็นไรครับ
- สมโรจน์ ความจริงนำไปดู ไปศึกษามาก วันนี้มีอะไรอยากจะเรียนถามเยอะเขียวย อย่าง
 เครื่องกระยาบวสสังเวศนี้ของเรารวมกันหมด ของแขกเขาแยกกัน กระยาบวซอัน
 หนึ่ง สังเวศอันหนึ่ง เห็นจะต้องเรียนถามวันหลังละคะ
- มนตรี ก็เห็นจะเป็นคนละอย่างละมัง
- สมโรจน์ วันนี้กับรบกวนท่านอาจารย์มามากแล้วนะคุณนิมิต ดิฉันกับคุณนิมิตก็เห็นจะต้องกราบลา

นิมิต

และขอขอบพระคุณอย่างยิ่ง คุณศิลปินนั่งเฉยไม่ได้พูดอะไร ฟังคุณพ่อเพลิน
อาจารย์ศิลปินครับ วันพฤหัสบดีนี้ผมก็จะนำดอกไม้ ธูป เทียน มาไหว้ครูนะครับ จะได้
เรียนสอนนะครับอาจารย์ครับ

ศิลปิน

มาเข้า ๆ นะครับ ผมจะรอครับ

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “สมุนไพรใช้เป็นยา”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๒๓ เวลา ๐๗.๓๐-๐๘.๐๐ น.

ผู้จัดรายการ

ผู้เขียนบท

พิธีกร

วิทยากร

ฝ่ายเทคนิครายการ

พระนอม แก้วกำเนิด

สุนทร ปุณโณทก

พระนอม แก้วกำเนิด

สุนทร ปุณโณทก

วิญญู ปัทมจิตตานนท์

เพลง ขวัญเมือง ประจำรายการ

พระนอม

สวัสดีครับท่านผู้ฟัง

ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในปัจจุบันนี้แตกต่างกับแต่ก่อนมาก เมื่อสัก ๓๐-๔๐ ปีที่ผ่านมา ประชาชนของประเทศมีประมาณ ๒๐ กว่าล้านคน เราอยู่กันอย่างสุขสบาย ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ข้าวปลาอาหารมีอุดมสมบูรณ์ ขนาดที่ว่าตั้งหม้อข้าวแล้วค่อยเดินไปหลังบ้าน ช้อนกึ่ง ช้อนปลา เก็บผักข้างทาง กลับมารินหม้อข้าวทำกับข้าว ยังทันลงไป เจ็บไข้ได้ป่วยก็ได้อาศัยยาพื้นบ้าน จำพวกสมุนไพรเหี่ยวยารักษากันไป แต่ไม่ค่อยสะดวกในเรื่องการสัญจรไปมาหาสู่กัน ถนนหนทางมีน้อย ขาดแคลนเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีชีวิตอยู่กันอย่างง่าย ๆ ใกล้ชิดกับธรรมชาติมากกว่าเดี๋ยวนี้ ด้านสุขภาพพลานามัย สมัยก่อนชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายทุกระยะ จะเกี่ยวข้องกับสมุนไพรเสมอ ดังนั้นการใช้สมุนไพรจึงเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยก่อนเป็นอย่างมาก

บุคคลที่จะมาร่วมสนทนาเรื่องสมุนไพรใช้เป็นยาในวันนี้ ท่านเป็นผู้สนใจและใกล้ชิดกับงานสมุนไพรตามโครงการพระราชดำริท่านหนึ่ง เคยมีผลงานทางด้านการศึกษาโรคบางชนิดด้วยยาสมุนไพร เป็นอาจารย์เกษตร ประจำภาควิชาเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา ท่านมีผลงานทางด้านงานเขียนอยู่มากมายเป็นที่รู้จักกันดีในชุดสวนหลังบ้านผมขอแนะนำให้คุณรู้จักกับรองศาสตราจารย์สุนทร ปุณณทก สวัสดีครับอาจารย์

สุนทร

สวัสดีครับ

พระนอม

อาจารย์ครับ ทราบว่าอาจารย์ศึกษามาทางพืชสวน สันตัดในเรื่องการปลูกผักผลไม้ ไม้ดอกและไม้ประดับ ตลอดจนการจัดสวนแล้ว ไปยังไถ่มาอย่างไรถึงหันมาสนใจพืชสมุนไพรละครับ

สุนทร

ความจริง พืชสมุนไพรเป็นสาขาย่อยสาขาหนึ่งของพืชสวน ไม่เคยมีการเปิดสอนในสาขาวิชานี้ กระผมเรียนมาทางพืชสวนที่เกี่ยวกับพืชเศรษฐกิจ เลี้ยงต้นไม้ปลูกต้นไม้ด้วยใจรักใจชอบ หาความรู้และความสุขจากพันธุ์ไม้ต่าง ๆ นานาชนิด เห็นว่าพืชแทบทุกชนิดหากรู้จักนำมาใช้ในทางรักษาโรค มันก็เป็นพืชสมุนไพร จากการค้นคว้าวิจัยคุณประโยชน์ของต้นไม้ พบว่า ไม่ว่าจะเป็นพวกพืชผักผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ แม้กระทั่งวัชพืชที่เราเห็นว่าไร้ประโยชน์ก็มีสรรพคุณในทางรักษาโรคต่าง ๆ ได้มากมาย กระผมเกิดก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ เล็กน้อย สมัยนั้น ยาแผนปัจจุบันรู้จักและมีใช้เพียงไม่กี่อย่าง เช่น ยาเหลือง ยาแดง และทิงเจอร์ไอโอดีน ยาเม็ดยาฉีดมีน้อยชาวบ้านได้อาศัยยากลางบ้าน ยาสมุนไพรกันทั้งนั้น ตัวร้อนกินยาหอมพิกุล ปวดท้องธาตุพิ-

การ อาหารไม่ย่อยได้ยาธาตุบรรจบ เป็นลมอาศัยาลมเทพจิต เป็นไข้ไข้ย่ำต้ม
 คุณตาของกระผมเป็นแพทย์แผนโบราณ บิดาเป็นหมอกกลางบ้าน ใครเจ็บไข้ได้ป่วย
 เบ็ดเตล็ดเล็ก ๆ น้อย ๆ จะไปหา กระผมเป็นบุตรมีหน้าที่เก็บเครื่องยา ปรุงยาให้ไม่ได้
 คิดเงินคิดทองกัน พอรักษาเขาหายเขาจะแบกเถาใส่ขามหมู เหล้าขาว มาบูชาครู จึง
 มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสมุนไพรมาตั้งแต่เยาว์วัยครั้งเติบโตใหญ่ได้ศึกษาร่ำเรียนมา
 ทางต้นไม้ใบหญ้าจึงได้พบประโยชน์ของต้นไม้ในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

พระนอม

กระผมก็ยึดถืออุดมคติตามบิดาตรงที่บำบัดรักษาโรคแก่ญาติมิตร โดยไม่คิดสิ่งตอบแทน
 อาจารย์ครับ สมุนไพรใช้เป็นยาเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยเราอย่างไรบ้าง ว่ากันตั้ง
 แต่เกิดจนกระทั่งตายกันเลยทีเดียว

สุนทร

สมุนไพรเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเผ่าไทยมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาล
 ชาวบ้านรู้จักใช้สิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว โดยเฉพาะพวกพืชพรรณนานาชนิด มาช่วย
 ถนอมรักษาชีวิตให้ห่างไกลต่อโรคพยาธิที่เบียดเบียนทำลายสุขภาพ ทั้งยามสงบและ
 ยามสงครามมาแล้วในอดีต

ประเพณีการเกิดของไทย เขากันตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ทารกไม่ตื่นไม่กลับตัวหรือ
 พลิกตัว ผู้เฒ่าผู้แก่จะแนะนำให้ดื่มน้ำมะพร้าวอ่อน ในน้ำมะพร้าวอ่อนมีฮอร์โมนจะ
 ช่วยให้เด็กพลิกกลับตัวได้ ขออนุญาตยกวรรณคดี เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน
 กำเนิดพลายงามสักตอนหนึ่ง ความว่า

“ช่วยฝนโพลให้เหลวเร็วเร็วเข้า
 อีโพลเอาขันล้างหน้าออกมา
 แกดักน้ำร่ำรดหมดราศี
 ช่วยขัดสีโสมขมิ้นสิ้นเป็นขาม”

จะเห็นได้ว่าทารกที่เกิดมาใหม่ ๆ หลังจากอาบน้ำชำระร่างกายแล้วหมอดำแยจะโหล
 โพลให้เหลวชะโลมตัวเด็ก แล้วใช้ขมิ้นโรยลูบผิวหนังเป็นยารักษาโรคผิวหนัง
 ทางอีสานเด็กเกิดใหม่ ๆ เขาจะใช้ใบกระเพราบดละเอียดผสมน้ำกรอกปากเพื่อขับ
 ขี้เทาในท้องของเด็ก

เด็กเป็นหวัดคัดจมูก หายใจไม่ออกจะเอาหัวหอมแดงทุบตำปิดขม่อม และเอาหัวหอมที่
 โขลกรวมกับใบมะยมใส่ขามโคม ชงน้ำเดือดให้เด็กสูดหายใจเข้าไปตัดเชื้อไข้หวัดให้
 หายใจโล่ง

ยามยุบเหลือบรินไรไต่ตอมผิวหนัง ผื่นคัน ก็ควักปูนแดงป้าย
 ทารกท้องอืดเฟ้อ ได้ใช้น้ำมหาหิงค์ทาท้อง

ครั้นเติบโตขึ้นมาวัยเด็ก วิ่งเล่นซุกซนเกิดบาดแผลเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ต้องรบกวนผู้ใหญ่
เจ็บใบหญ้าสาบเสียวยี้โปะบาดแผลห้ามเลือดเอง

คันตามง่ามเท้า น้ำกัดเท้าก็ใช้เปลือกมังคุดตำผสมปูนแดงถูทา พักเดียวหายคัน
ท้องร่วง ท้องเสีย เป็นบิดมูกเลือด ใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำปูนใสดื่มกันสักถ้วยสอง
ถ้วย อาการจะค่อยๆเลาจนหายสนิท

ปู่สอนพ่อ พ่อสอนลูก ลูกสอนหลาน ชาวบ้านทุกคนเป็นหมอกกลางบ้านกันแทบทุกคน
ในธรรมชาติมีทั้งกันทั้งแก้ในตัว อยู่ชายทะเลถูกพิษจากแมงกระพรุนไฟคนพื้นบ้านจะ
ใช้ใบผักบุ้งทะเลขยี้ถูทาดับพิษ

พระนอม

สุนทร

เออ อาจารย์ครับ สาว ๆ สมัยก่อน มีเครื่องสำอางใช้กันอย่างเดียวนี้น่าไหม?
มีครับ หญิงไทยรุ่นคุณย่าคุณยายยังสาวนิยมอาบน้ำพายมัน ประพินด้วยแป้งหอมและ
เครื่องหอมต่าง ๆ ที่คลุกเคล้าด้วยกลีณกระแจะจันทร์อันประกอบด้วย ไม้จันทน์ เนื้อ
ไม้ชะมดเชียง หญ้าฝรั่ง และว่านกระแจะจันทร์ ซึ่งจัดเป็นเครื่องหอมชั้นพิเศษใน
ราชสำนัก เป็นเครื่องสำอางชั้นดีมาแต่โบราณกาล ดังโคลงว่าดังนี้

แสงจันทร์แจ่มฟ้าเร่

เรียมคราวญ

คณีนวาลจันทร์นวล

แจ่มหน้า

รสจันทร์กระแจะอวล

อบกลิ่น

หอมกลีณคล้ายกลีณผ้า

ห่มเนื่อนวลจันทร์

พระนอม

สุนทร

อาจารย์ครับ อาหารไทย ๆ ของเรานี้ดูเหมือนจะประกอบด้วยสมุนไพรต่าง ๆ รับ-
ประทานแล้วเป็นยาไปในตัวใช่ไหมครับ

ใช่ครับ บรรพบุรุษของเราปรุงอาหาร ประกอบอาหารรับประทาน ล้วนเป็นยา
รักษาโรคต่าง ๆ ทั้งนั้น ลองพิจารณาดูสิครับ

ย่างหน้าฝน คนส่วนมากเป็นหวัดคัดจมูก น้ำมูกไหล เพราะความชื้นในอากาศสูง
อาหารที่รับประทานจึงมักจะมีรสเปรี้ยวจัด รสเผ็ดแซบ เช่น ต้มยำ ต้มส้ม แกงส้ม ต้ม
โคลรง โขก้อ แกงเลียง พล่า ยำ ลาบ ก้อย ฯลฯ ซึ่งต้องใส่หัวหอม พริก กระเพรา
โหระพา แมงลัก มะกรูด มะนาว หรือส้มต่าง ๆ ช่วยขับลมในลำไส้ รักษาธาตุ
คุมธาตุ และเพิ่มวิตามินซีให้เกิดภูมิคุ้มกันแก่ร่างกาย มะนาวหรือส้มต่าง ๆ มีวิตามิน
สูง ป้องกันโรคหวัด แก้ไข้กระวนกระวายคลายหวัดได้ชะงัก

เข้าฤดูหนาว ลมหนาวโหมมาไข้เปลี่ยนฤดูแวมะมาเยี่ยมเยียน ชาวบ้านในชนบทเขารู้จัก
ใช้อาหารเป็นสิ่งที่ป้องกันไข้ที่เกิดจากอากาศเปลี่ยนแปลง ด้วยการแกงส้มดอกแค ลวก
ยอดอ่อนและดอกจิมน้ำพริก ลวกดอกสะเดาจิมน้ำปลาหวาน แกงขี้เหล็ก รับประทาน
เพื่อตัดไข้หวัดลมเอาไว้ก่อน

ถึงฤดูร้อน อากาศร้อน อาหารจะเป็นพวกของเย็น ๆ ได้แก่ พัก แผลง แดง บวบ มะระ น้ำเต้า ผักบุ้ง ผักกะเฉด เป็นต้น พอรับประทานเข้าไปจะดับพิษร้อนถอนพิษไข้ ลดอุณหภูมิในร่างกาย ปรับอุณหภูมิภายในให้เท่ากับภายนอก รวากับนำเอาเครื่องปรับ อากาศหย่อนลงไปในกระเพาะก็ไม่ปาน ถึงอากาศภายนอกจะร้อนระอุ แต่ที่ว่า ร่างกายกลับเย็นสบายไม่อ่อนเพลียเลยแม้แต่หน่อย

พระนอม

อาจารย์ครับ สมุนไพรที่ฟังดูแล้วเป็นทั้งอาหารและเป็นยา ไม้ดอกไม้ประดับที่เป็นสมุนไพรมีบ้างไหมครับ?

สุนทร

คนส่วนมากรู้จักไม้ประดับในแง่มุมที่ใช้ประดับสถานที่ให้สวยงาม เจริญตาเจริญใจ เท่านั้น แท้จริงแล้วไม้ดอกไม้ประดับบางชนิด คนรุ่นปู่ ย่า ตา ทวด รู้จักนำมาเป็นอาหารและเป็นยารักษาโรคบางชนิด เช่นเดียวกับผักมาช้านาน เช่น ย่ำกลีบดอกกุหลาบมอญ ย่ำเกสรชมพู แกงเลียงดอกชบา ผักอ่อนชุมเห็ดเทศจิ้มน้ำพริก ย่ำยอดอ่อนดาวกระจาย ย่ำดอกดาวเรือง ยอดนนทรีจิ้มน้ำพริก ใบแสงจันทร์ใช้แทนใบยอ รongห่อหมก ดอกเข็ม ใบเล็บครุฑชุบแป้งทอด เป็นเหมือนขนมจิ้นน้ำพริก เป็นต้น สมุนไพรไม้ประดับที่ใช้เป็นยารักษาโรคก็มี กระดังงาไทย กุหลาบ แก้ว ข่อย ราชพฤกษ์ จามจุรี จำปา ตะโกนา ตะแบก เถาวัลย์เปรียง นนทรี บัวหลวง ใบเงิน ใบทอง ใบนาค ป๊อบ ใผ่ พิกุล มะลิ

กระดังงาไทย ดอกมีกลิ่นหอม ทำยาแก้ลมวิงเวียน เป็นยาชูกำลัง บำรุงหัวใจ กุหลาบ กลีบดอกกุหลาบเป็นยาฝาดสมานและระบายอ่อน ๆ น้ำมันที่กลั่นจากดอก กุหลาบสดชนิดหนึ่งเรียกว่า “น้ำดอกไม้มเทศ” ใช้เป็นน้ำกระสายยาทั่วไป ทำให้จิตใจ ผ่องใสชื่นบาน แก้อาการอ่อนเพลีย ร้อนในกระหายน้ำ

แก้ว

ใบ รสเผ็ดร้อนฉุน ขับโลหิตระดู ขับผายลม แก้ก้องขึ้นอืดเพ้อ คุมธาตุ ตัวพอกฝี และสิ่ว ถอนพิษแก้ปวดแก้ท้องขึ้น รับประทานแก้ริดสีดวง

ยาง รับประทานแก้ท้องร่วง

เมล็ด รับประทานแก้ขับไล่เดือนและพยาธิ บดผสมกับน้ำมันาวทาแก้ผิวหนังอักเสบ ข่อย

เมล็ด ร้อนมาก เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงธาตุ เจริญอาหาร แก้ก้องอืดเพ้อ เปลือกต้น รสเมาเบื่อแก้พิษในเส้นเอ็น แก้โรคฟัน แก้โรคผิวหนัง ดับพิษ อักเสบ แก้กิดสีดวงทวาร

พระนอม

อาจารย์พอจะยกตัวอย่างสมุนไพรที่ใช้เป็นยากลางบ้านบ้างได้ไหมครับ?

สุนทร

ได้ครับ

สมัยก่อนเรารักษาโรคภัยไข้เจ็บกันด้วยสมุนไพรเพราะความจำเป็น เนื่องจากเราขาดแคลนยาแผนปัจจุบัน พอกาพย์สมัยใหม่เจริญขึ้น มียาและการรักษาพยาบาลแผนใหม่ขึ้นมา การรับประทานและการใช้สะดวก บังเกิดผลดีทันตาเห็นชนิดกินปิบหายปิบ หรือฉีดปิบหายปิบปิบหนึ่ง ๆ เราต้องสั่งซื้อยาจากต่างประเทศ เป็นมูลค่านับหมื่นล้านบาท แต่เนื่องจากประชากรของประเทศส่วนมากมีฐานะยากจน และอยู่ห่างไกลออกไปตามเรือกสวนไร่นาในชนบท ไม่สามารถจะซื้อหาได้ ก็คงใช้ยาสมุนไพรรักษาเยียวยากันเองในรูปของ “ยากลางบ้าน” หรือ “ยาพื้นบ้าน”

ยาบางขนานมีสรรพคุณและให้ผลดีอย่างอัศจรรย์ นับเป็นการรู้จักนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และวิธีการที่ใช้ก็นับเป็นเอกลักษณ์ไทย ๆ อย่างหนึ่ง กระผมมิใช่หมอ หรือตั้งตนเป็นหมอมหากแต่ได้รับความรู้และประสบการณ์มาจากบิดาและตามาแต่ครั้งเยาว์วัย ครั้นเติบโตใหญ่ได้ศึกษาหาความรู้ในทางพืชสวน เรียนรู้ถึงประโยชน์ของพืชพรรณต่าง ๆ ก็เริ่มให้ความสนใจเป็นลำดับ

กระผมเกรงว่าตำรับยาแผนโบราณบางขนานที่มีผลตอบสนองต่อการบำบัดรักษาโรคบางชนิดจะเสื่อมสูญไปพร้อมกับความใจแคบของเจ้าของตำรับยาและการไม่ยอมรับของคนรุ่นใหม่

ยาพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์ไทยเช่นเดียวกับ เพลงพื้นบ้าน ศิลปหัตถกรรมชาวบ้าน ปู่ ยา ตายาย ท่านสร้างสมมาหลายชั่วคนจนเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ที่แนบแน่นในสายเลือดไทย

คนไทยเคยชินต่อยาที่ปรุงจากสมุนไพรมานานนับพัน ๆ ปี เช่นเดียวกับสภาพแวดล้อมอื่น ๆ การรู้จักนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ นอกจากจะประหยัดเงินตรา รักษาดุลการชำระเงินจากการสั่งซื้อจากต่างประเทศแล้ว ยังจะได้ชื่อว่าได้สืบทอดความเป็นอยู่อย่างไทยไว้อีกด้วย

๑. ความดันโลหิตสูง

วิธีป้องกันรักษาง่าย ๆ ถอนต้น “หญ้าไต่ใบ” สูงประมาณ ๑ ฟุต สัก ๓ ต้น ล้างน้ำให้สะอาดสับเป็นท่อน ๆ ทั้งต้นทั้งราก ต้มกับน้ำ ๓ ถ้วย เคี่ยวไฟอ่อน ๆ จนน้ำงวดเหลือ ๑ ถ้วย ให้คนไข้ดื่มสักครึ่งสองครั้ง ความดันโลหิตจะลดลง เคยมีผู้ใช้ลองวัดความดันก่อนรับประทานยาขนานนี้ เมื่อดื่มไปแล้วลองวัดดูใหม่ปรากฏว่า ความดันลดลงได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

อีกขนานหนึ่งที่เห็นสรรพคุณก็คือ ใช้ใบคื่นฉ่าย ๑ กำ ตำคั้นกรองเอาแต่น้ำประมาณครึ่งแก้วดื่มประมาณ ๒ ครั้ง ความดันจะลดลงอย่างรวดเร็ว

เคยมีผู้จะไปต่างประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องมีใบปลอดโรคความดันโลหิตสูง ได้ลองใช้วิธีนี้แล้วปรากฏว่าผ่านไปได้ตามความประสงค์

๒. แผลกลาย แผลเรื้อรัง

เคยมีคนไข้รายหนึ่งเป็นบาดแผลที่เท้าเล็กน้อย คิดว่าไม่เป็นไรใส่ยาแดงจิ้ม ๆ ทา ๆ ก็หายไปเอง

จากวันเป็นสัปดาห์จากสัปดาห์เป็นเดือนก็ยังไม่หาย กลับยิ่งเป็นแผลเรื้อรังลุกลามกินลึกเข้าถึงกระดูก ไปโรงพยาบาลรักษาอีกครั้งเดือนก็ไม่หาย หมอแนะนำให้ตัดเท้าทิ้ง

คนไข้ไม่ยอมขอลากลับไปรักษาตัวที่บ้านตามมีตามเกิด อาการก็ไม่ดีขึ้นจนกระทั่งวันหนึ่ง มีหญิงชาวจีนสูงอายุคนหนึ่งผ่านมาพบเห็นเข้า ก็ขึ้นอาสารักษาโรคให้โดยใช้ “ต้นน้ำนมราชสีห์” ต้นแดงใบเล็กขยุ่มหนึ่ง ล้างน้ำแช่ต่างทับทิมจนสะอาด เอาลงครกโขลกตำผสมกับไข่ขาวจากไข่ ๑ ฟอง กวนให้เข้ากัน แทรกพิมเสนเล็กน้อย นำมาพอกที่บาดแผล พันทับด้วยผ้า คนไข้รู้สึกวุ่นวายสบาย เปลี่ยน ๒-๓ ครั้ง เพียงชั่ว ๒-๓ วัน ฝีขาว ๆ บนบาดแผลหายไป เนื้อแดงรัดตัวขึ้นมาเรื่อย ๆ จนหายในที่สุด ไม่ต้องตัดเท้า

จะเห็นว่าพืช “น้ำนมราชสีห์” ที่ขึ้นอยู่ตามพื้นที่เราเห็นว่าไร้ประโยชน์นั้นได้สำแดงฤทธิ์ประจักษ์ผลขึ้นมาแล้ว ไข่ขาวจากไข่ไก่หรือไข่เป็ดในครัว เข้าใจว่าช่วยทำให้เนื้อซึ่งถูกเชื้อโรคกัดกินลึกโหวเหวอะหวะนั้นค่อย ๆ เจริญสร้างขึ้นมาใหม่จนเต็ม ส่วนพิมเสนนั้นช่วยให้บาดแผลเย็น

และเมื่อไม่นานมานี้ ภรรยาของกระผมเป็นแผลกลายที่เล็บหัวแม่มือ ลองใส่ยาแดง ยาเหลืองก็แล้วไม่หาย เมื่อลองใช้ยาชานานนี้เพียง ๑-๒ วัน แผลนั้นก็หายเป็นปกติ

๓. โรคกระเพาะ

โรคกระเพาะนี้พบบ่อยมากโดยเฉพาะหญิงสาวในร้านเสริมสวย และรุ่นทั่ว ๆ ไป คนสูงอายุก็มีได้ละวัน สาเหตุอาจเป็นเพราะรับประทานอาหารไม่เป็นเวลา หรือรับประทานยาระงับปวดมาก ๆ หรือรับประทานอาหารที่มีวัตถุมีพิษเจือปนอยู่เป็นประจำ กระเพาะเป็นแผลมีอาการปวดแสบ ท้องอืดเพื่อเป็นประจำ

มีอยู่วันหนึ่ง หลังจากหยุดพักการสอนครึ่งเวลาของการสอนเทคนิคอาชีพกสิกรรม นักศึกษาสาวผู้หนึ่งตรงเข้ามาหากระผม พลางกล่าวขึ้นว่า

อาจารย์คะ คุณแม่หนูให้มาเรียนถามอาจารย์ว่า เป็นโรคกระเพาะจะทานอะไรจึงจะหาย

คุณแม่หนูอยู่ที่ไหนละ กระผมถามด้วยความแปลกใจ

สุราษฎร์ค่ะ คุณแม่อ่านหนังสือที่อาจารย์เขียน ท่านสนใจจึงให้หนูมาเรียนถาม

“กินกระเทียมสดซี วันหนึ่งให้ได้สัก ๑ หัว” กระผมแนะไป

หลังจากนั้น ๑ สัปดาห์พบกับนักศึกษาผู้นั้นอีก กระผมถามว่า เป็นยังไง บอกแม่ไปแล้วหรือยัง

“บอกไปแล้วค่ะ หนูเพิ่งได้รับตอบมาว่า ตอนนี้โรคกระเพาะหายดีแล้ว

เดี๋ยวนี้ทราบว่ ในเมืองไทยได้มีการเอาหัวกระเทียมบรรจุแคปซูลขายกันแล้วครับ

๔. โรคริดสีดวงทวาร

เมื่อปีใหม่นี้กระผมกับเพื่อนรุ่นน้องและเพื่อนรุ่นพี่ปรารภให้ฟังว่า กำลังมีทุกข์ร้อนเกี่ยวกับโรคริดสีดวงทวาร บางบ้านเป็นกันถึง ๓ รายก็มี รักษาด้วยยาแผนปัจจุบันกันเรื่อยมาก็ไม่หายขาด สนใจยาสมุนไพรอยากลองดูบ้าง ขอให้กระผมช่วยจัดหามาให้จะให้เงินช่วยค่ายาก็ไม่กล้าเพราะกระผมไม่รับ โดยอ้าง

ว่าไม่ได้มีอาชีพทางนี้ แต่เอาละจะปรุงยาและส่งให้เป็น ส.ค.ส.

กลับไปแปดริ้ว ก็จัดแจงหาตัวยาหั่นตากบ่มเป็นเม็ดตากแห้ง จึงรีบส่งมาให้รายละเอียด ๗๐ เม็ด ให้นำไปรับประทานครั้งละ ๕ เม็ดหลังอาหารเช้า เป็นเป็นเวลา ๗ วัน ได้ผลเป็นประการใดขอให้เล่าให้ฟังด้วย

จากผลรายงาน คนที่เป็นน้อยอาการก็หายไปเลย ส่วนคนที่เป็นมานานอาการก็ยังไม่หายขาด ต้องส่งยาตามไปให้อีก

ตัวยาที่ใช้ก็ไม่มีอะไรมาก นำเถาเพชรสังฆาตมาหั่นตามขวางเป็นแว่นบาง ๆ ใส่ถาดตากแดด ๒-๓ แดด จนแห้งกรอบ ไปจ้างที่ร้านขายยาบดเป็นผง จะได้ผลสีเขียวย่อย จากนั้นก็นำมาผสมกับนมข้นเนยเทียม (มาการีน) และน้ำผึ้ง คลุกเคล้าให้เข้ากันปั้นเป็นลูกกลอนเม็ดกลมขนาดปลายนิ้วก้อย หรือถ้ามีเครื่องบ่มเม็ดก็สะดวก

ต้องระวังเรื่องของแสง ของแสงที่สำคัญมี ปลาไหล หอยแครง หน่อไม้ เนื้อวัว หัวหมู หูปลาดูแลม หรือของควาจัด รับประทานอาหารพวกนี้เข้าไปเมื่อไร โลหิตจะไหลออกมาทันตาเห็น ยังมีอีกหลายขนานที่จะรักษาโรคต่าง ๆ ที่คนไทยเรามากเป็นกันแต่เวลาไม่อำนวยไว้โอกาสต่อไปผมจะมาเล่าให้ฟังใหม่

พระนอม อาจกล่าวได้ว่าสมุนไพรมีคุณประโยชน์แก่มนุษย์นับตั้งแต่เกิด ขณะมีชีวิตทั้งยามสงบและยามสงคราม เจ็บไข้ได้ป่วยทั้งน้อยและมาก

สุนทร ตอนตายก็มีสมุนไพร เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยครับ

ตอนตายก่อนลงโลง ถ้าเป็นคนมีสรีระอ่อนแอ จะใช้กระดาษฟางปูรองชันหน้าเหลือง เทใบชาลงไปซับกลิ่นหน้าเหม็น หากคนยากไร้จะรดใบฝรั่งใส่ลงไปในตุ๊กดินแทนใบชาครับ และก่อนจะเผาศพ สัปเหร่อจะเปิดโลงทุบมะพร้าวอ่อน ตอนจะเผาสัปเหร่อต้องใช้น้ำมันมะพร้าวแก้ล้างหน้าศพ

ดังนั้น จะเห็นว่าสมุนไพร โดยเฉพาะใช้เป็นยา

พระนอม ท่านผู้ฟังครับ วันนี้เราได้ความรู้ในเรื่องสมุนไพรใช้เป็นยาจากท่านอาจารย์สุนทร ปุณฺณโกตทก อย่างมากมาย เราน่าจะให้ความสนใจในเรื่องสมุนไพรบ้านเราให้มากกว่านี้ สำหรับวันนี้ เวลาจำกัดเหลือเกินครับ ในนามของคณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ผมขอขอบคุณท่านรองศาสตราจารย์สุนทร ปุณฺณโกตทก แห่งภาควิชาเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยครู ฉะเชิงเทรา ที่กรุณาสละเวลามาสนทนาเรื่องสมุนไพรใช้เป็นยา วันนี้ผมและอาจารย์สุนทร ขอยุติเรื่องนี้ไว้เพียงแค่นี้ สวัสดีครับ/ ...

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย

ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “การพัฒนาการร้องเพลงไทย”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๒๗ เวลา ๗.๓๐-๘.๐๐ น.

ผู้จัดรายการและถอดแถบบันทึกเสียง
วิทยากร

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
เจริญใจ สุนทรวาทิน

ผู้ร่วมรายการ

นายแพทย์ เอื้อพงศ์ จตุรธำรง

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
นิมิต สุทธิชุติพงษ์

ฝ่ายเทคนิคของรายการ

วิบูลย์ ปัทมจิตานนท์

- เพลงนำรายการ -

นิมิต (อ่าน)

คณะอนุกรรมการการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ เสนอรายการ “อยู่อย่างไทย” เรื่อง “การพัฒนาการร้องเพลงไทย” วิทยากรผู้สนทนาในเรื่องนี้คือ อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาที และนายแพทย์ เอื้อพงศ์ จตุรธำรง ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา เป็นผู้ซักถามขอความรู้จากวิทยากรแทน ท่านผู้ฟังซึ่งสนใจเกี่ยวกับด้านนี้

- เพลงค้นรายการ -

สมโรจน์

สวัสดิ์ค่ะ อาจารย์เจริญใจ และคุณหมอเอื้อพงศ์ ดิฉันขอขอบพระคุณท่านทั้งสอง ที่ได้กรุณารับเชิญของคณะอนุกรรมการการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย มาให้ความรู้แก่ท่านผู้ฟังที่สนใจเรื่อง “การพัฒนาการร้องเพลงไทย” ดิฉันเป็นคนหนึ่งที่สนใจร่วมอยู่ด้วย และอยากทราบมานานแล้วว่าอาจารย์มีวิธีปรับปรุงการร้องเพลงไทยอย่างไร จึงฟังเพราะและแปลกออกไปอีกแบบหนึ่งจากวิธีร้องซึ่งดิฉันเคยฟังเมื่อยังเด็ก ๆ อยู่เป็นเวลาตั้ง ๔๐-๕๐ ปีมาแล้ว พ่อของดิฉันชอบเล่นดนตรีไทย วันเสาร์อาทิตย์มักมีเพื่อน ๆ ของท่านทั้งหญิงชาย มาชุมนุมเล่นดนตรีที่บ้านของดิฉันเป็นประจำ ดิฉันและน้อง ๆ ได้ฟังเสมอ แต่จำได้ว่า เวลาท่านร้องส่งนั้น วิธีร้องไม่เหมือนของอาจารย์หรือที่ร้องกันอยู่เดี๋ยวนี้ ทราบว่าอาจารย์คลุกคลีอยู่ในวงดนตรีมาตลอด อยากทราบว่า มีวิธีอย่างไรจึงร้องได้เพราะนัก

เจริญใจ

ค่ะ ขอบพระคุณ ดิฉันเป็นลูกพระยาเสนาะดุริยางค์ ซึ่งท่านเป็นครูพี่พาทย์ ท่านวางหลักเกณฑ์ให้ดิฉันค่ะ คุณพ่อท่านมีชีวิตคลุกคลีอยู่กับวงดนตรีไทย ท่านได้ยินได้ฟังมามาก ท่านเป็นลูกครูช้อยผู้แต่งเพลงมีผลงานเพลง ฝึกสอนมาตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ คุณพ่อเรียนกับปู่ เพราะแต่ก่อนนี้ก็เรียนกันตามตระกูล แล้วคุณพ่อก็เข้ารับราชการในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ต่อมาก็เป็นจ่ากรมพิพาทย์หลวง ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนเสนาะดุริยางค์ แล้วก็เป็นหลวงในรัชสมัยนั้น ท่านรับราชการต่อมาจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ โปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระแล้วก็พระยาเสนาะดุริยางค์ ต่อมาจนถึงรัชกาลพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จนสิ้นรัชกาล แล้วก็ถึงรัชกาลปัจจุบันตอนต้น ซึ่งนับว่าท่านคลุกคลีอยู่ในวงการดนตรี จึงเข้าใจและปรับปรุงวิธีร้องเพลงไทยให้ดิฉันค่ะ

สมโรจน์

ดิฉันจำได้ว่าเมื่อยังเด็ก ๆ การร้องเพลงไทยไม่ได้ร้องอย่างเดี๋ยวนี้นะ ขอประทานอนุญาตท่านนักร้องทั้งหลายด้วยว่า ขอเรียนว่าร้องอย่างสมัยเก่าดั้งเดิม แต่แล้วมีวิธีปรับปรุงการร้องในเวลาต่อมาอย่างไรคะ จึงแตกต่างกันกับครั้งเก่าอยู่

เจริญใจ

ต่างกันมากนะคะ เราจะเทียบกันดูตามที่ท่านผู้หญิงเคยฟังมาแต่ก่อนนี้ กับวิธีการร้อง

- เดี๋ยวนี้ ก่อนนั้นท่านเลือกแต่คนร้องซึ่งมีเสียงแหลมสูงจริง ๆ วิธีร้อง ก็รวบและออกจะแข็ง ไม่ร้องให้ต้องอักษรคือคำให้ฟังอ่อนนุ่ม ผิดกับสมัยนี้ซึ่งเสียงร้องจะนุ่มลง คนร้องก็ไม่จำเป็นต้องมีเสียงแหลมสูงอย่างเดียว เสียงกลาง ๆ พอใช้ก็ร้องได้ แต่ก็ต้องมีวิธีการร้องดังที่คุณพ่อของดิฉันวางไว้ ก็จะเป็นคนร้องที่ร้องดีได้เหมือนกันนะคะ
- สมโรจน์ ค่ะ ที่ต่างกันนี้ ดิฉันอยากทราบต่อไปอีก ถ้าอาจารย์จะลองสาธิตให้ฟังสักหน่อยว่า ครั้งเดิมแบบครูเก่านั้นร้องอย่างไร แล้วมาปัจจุบันที่อาจารย์ได้ปรับปรุงร้องตามวิธีการที่ท่านเจ้าคุณเสนาะฯ คุณพ่อของอาจารย์ได้สอนอาจารย์มานั้นเป็นอย่างไร ขอสาธิตให้ฟังสักนิดจะได้เข้าใจค่ะ
- เจริญใจ ค่ะ เช่น แขกลพบุรี ๒ ชั้น ซึ่งจะขอยกเป็นตัวอย่างง่าย ๆ ก่อนนะคะ แต่ก่อนจะทำเสียงตัวหนังสือคำร้องอย่างนี้ (ร้องแบบเก่า) “ต้นไม้น้อยลูกย้อยระยะย่ำดี ตั้งแต่นั้นจะไปชมต้นไม้ใหญ่” ถ้าอย่างนี้แล้วจะเขียนตามตัวหนังสืออย่างไรคะ
- สมโรจน์ ค่ะ ดิฉันเคยฟังแต่ก่อนมาก็อย่างนี้
- เจริญใจ แต่เมื่อคุณพ่อสอนจะเป็นอย่างนี้ค่ะ (ร้องอย่างปรับปรุงวิธีใหม่เนื้อร้องเดียวกัน) อย่างนี้ชัดตามตัวหนังสือทุกคำใช่ไหมคะ
- สมโรจน์ ใช่ค่ะ ไม่เป็นอย่างเดิมค่ะ เน้นคำให้ชัดเจนตามเสียงวรรณยุกต์ที่มีอยู่ในถ้อยคำ แต่เป็นการเน้นอย่างอ่อนโยน เอื้อนเข้าไปหากันอย่างกลมกลืนมากที่สุด ดิฉันพอเข้าใจแล้ว ต้องรู้จักทอดเสียงให้นุ่มด้วย ที่นี้มีหลักการอะไรต่อไปอีกบ้างคะ ได้ความละว่า ต้องร้องให้คำชัดเจน
- เจริญใจ เหตุที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้น คุณพ่อท่านมีแนวคิดอยู่ว่า เพลงไทยนั้น สมัยโบราณครูบาอาจารย์ท่านก็แต่งไว้มากแล้วนะคะ ท่านพูดเสมอว่า ควรปรับปรุงวิธีการร้องให้ฟังนุ่ม ไพเราะละเอียดลออขึ้น รวมทั้งด้านการบรรเลงด้วย เพราะท่านก็ได้ฟังมามาก อย่างแบบเก่าออกจะแข็งไปฟังไม่ใคร่สบายหู เหมือนที่กราบเรียนท่านผู้หญิงไว้ ท่านจึงเริ่มพัฒนา คือจัดหลายอย่าง เช่น ให้มีการเอื้อนเสียงให้นุ่มนวล ให้รวบคำร้องที่แยกห่างจากกัน ให้ชิดเข้ามาเป็นคำเดียวกัน
- สมโรจน์ ไม่แบ่งแยกคำ คือพยางค์ ที่ต้องอยู่เป็นคำเดียวกัน
- เจริญใจ ค่ะ ไม่แยกคำ ถือเป็นการพัฒนามากอยู่ ท่านทุ่มเทให้ด้านร้องมากกว่าจะไปแต่งให้มีผลงานทางการทำเพลง เพราะถือว่ามีความเพลงมากพอแล้ว
- สมโรจน์ นี่ก็เป็นหลักที่สอง หลักแรกคือ ร้องให้คำชัดเจนตามเสียงวรรณยุกต์ของคำ เช่น “ตั้ง” ก็ไม่ให้ออกเสียง “ตั้ง” อย่างแข็ง ๆ ต้องให้เสียงนุ่มนวล แล้วคำที่ไม่ควรแยกจากกัน เช่น คำว่า ตำราญ ก็อย่าไปยก ตำ ออกเสียงห่างจาก ราญ
- เจริญใจ ค่ะ อย่างนี้ที่ขอยกตัวอย่าง (ร้องอย่างแยกคำ) “คู่ภิ.....รมย์” นี่แยกคำเสียแล้ว ต้อง

ไม่แยก (ร้องอย่างไม่แยกคำ) “คู่.....ภิรมย์” ท่านพยายามปรับอย่างนี้ แล้วก็อีกมากมายนะคะ

สมโรจน์
เจริญใจ

คะ ร้องแยกคำที่ควรเป็นคำเดียวกันนั้นไม่เพราะเลย แล้วมีอะไรอีกไหมคะ
ที่นี้ท่านก็พัฒนาในด้านดนตรี ปรับปรุงเครื่องดนตรีแต่ละเครื่อง ท่านจัดให้สอดคล้องสัมพันธ์กันเหมือนการแต่งกลอนดี ๆ ซึ่งดิฉันก็ไม่ใช่เป็นหรรษา แต่ได้ฟังมาว่า ต้องมีสัมผัสนอกสัมผัสใน เพราะฉะนั้นทางของท่านก็ต้องสัมผัสนอกสัมผัสในแต่ละเครื่องมือ ด้านพัฒนาการเป่าปี่นั้น ท่านสอนให้ เช่น สอนครูเทียบว่า ลั่นคนลั่นปี่จะสัมพันธ์กัน ระบายลมที่ไหนถึงจะต่อเนื่องกัน ให้ได้อารมณ์ เป่าเพลงฉ่อยลั่นจะทำอย่างไร ลมจะทำอย่างไร ถึงจะออกเสียงปี่ให้ชัดเหมือนคนร้องออกมาเป็นคำพูด หรือถ้าเป็นเพลง โศก จะทำอย่างไรถึงจะโหยหวน คือ ท่านกำหนดทางบังคับลม บังคับทาง จัดให้ครูเทียบไป ท่านมีวิธีมาก ที่นี้ในด้านการปรับวิธีร้อง ซึ่งดิฉันได้เรียนมาเอง ก็มีวิธีมากมาย เรื่องนี้อายากขอเรียนเชิญคุณหมอเอื้อพงศ์ ซึ่งมาเรียนอยู่กับดิฉัน ขอถามว่าเธอรู้ลึกอย่างไร เมื่อมาเรียนการร้องเพลงกับดิฉันนี่นะ

สมโรจน์
เอื้อพงศ์
สมโรจน์
เอื้อพงศ์

ดิฉันคะ คุณหมอไม่ได้พูดเลยมานานแล้ว ดิฉันอยากฟัง เชิญคะ

ผมอยากขอย้อนเล่าเกี่ยวกับตัวผมสักนิดหน่อย

ดิฉันะ อย่างนั้นแหละยังดี

ผมหัดเล่นดนตรีไทยมาตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียนแพทย์ศิริราช ตอนนั้นบางครั้งทางวงดนตรีเขาขาดคนร้อง ผมก็เลยหัดร้องบ้าง ก็โดยทางต่อหรือจดจำเป็นเพลง ๆ ไป ต่อจากครูบ้าง จากเทปบ้าง ก็ร้องไปได้ตอนนั้นนะครับ ผมรู้สึกว่าการร้องเพลงไทยก็ไม่ได้เห็นยากเย็นตรงไหนเลย เพียงแต่ว่าเรามีความจำดี รู้จังหวะ หรือว่าเปล่งเสียงออกมาได้ตรงกับระดับเสียง รวมกับการมีเสียงดีพอใช้ แค่นี้ก็ร้องเพลงไทยได้แล้ว

ต่อมาผมมีโอกาสมานพบ มาเรียนการขับร้องเพลงไทยจากอาจารย์เจริญใจ ก็เลยได้ทราบว่า การขับร้องเพลงไทยของเรานี้ มีหลักวิชามีหลักการ วิธีการ หรือว่าเทคนิคจัดได้ว่าอยู่ในระดับสูงมากจริง ๆ หลักการและวิธีการเหล่านั้นเอง ที่ท่านเจ้าคุณครูพระยาเสนาะดุริยางค์ ท่านได้พัฒนาไว้ แล้วผมก็ได้มีโอกาสรับถ่ายทอดมาจากอาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน

สมโรจน์
เอื้อพงศ์

บุตรสาวของท่าน

ครับ ได้ทราบว่า ตอนนี้มีหลายท่านที่อาจนึกประหลาดใจเหมือนที่ผมเคยรู้สึกในตอนแรก ๆ นะครับ ว่าเสียงร้องที่ลอยอยู่ในอากาศนั้น จะนำเอามาบอกเล่ากัน มาสอน มาเล่าเรียนกันได้อย่างไร มันไม่เหมือนภาพวาด

สมโรจน์

มันเป็นนามธรรมเหลือเกินนี่คะ

- เอื้อพงศ์ ครับ มันไม่เหมือนภาพวาด หรืองานทางด้านประติมากรรม จิตรกรรม หรือวรรณกรรม ประเด็นนี้ผมขอยืนยันว่า เท่าที่ผมได้เรียนรู้จากอาจารย์เจริญใจนั้น ปรากฏว่าหลักการและเทคนิคต่าง ๆ ที่ท่านจำลองคร่าวๆ ไว้นั้น เต็มไปด้วยความละเอียดประณีต มีหลักมีเกณฑ์ชัดเจนมาก หลักเกณฑ์เหล่านั้นท่านจัดวางไว้ทุก ๆ ส่วนของการร้องเลยทีเดียวว่า ตรงนี้ จุดนี้ จะต้องใช้เสียง ใช้เทคนิคอย่างนี้ ถึงจะเกิดความงาม ความหมาย และอารมณ์เพลงอย่างนี้
- สมโรจน์ ทำให้มีชีวิตมาก ใส่อารมณ์ไปในเสียงที่ร้อง
- เจริญใจ อย่างนี้ใช่ไหม ที่คุณหมอบอกว่า ต้องบังคับตัวทุกเสียงวินาทีเลยทีเดียว
- เอื้อพงศ์ ครับ วิธีการต่าง ๆ นี้ ท่านจำลองคร่าวๆ ไว้ละเอียดิบ เรียกได้ว่า ทุกเสียงวินาทีเลย ไม่ทราบว่ามันดี ถ้าให้ท่านผู้ฟังเข้าใจชัดเจนผมจะลองร้องให้ฟังดีไหม
- สมโรจน์ ดีค่ะ ดี
- เอื้อพงศ์ แล้วให้อาจารย์เจริญใจแก้ไข เหมือนอย่างที่ผมเรียนอยู่กับอาจารย์ ท่านผู้ฟังจะได้เห็นว่าต้องระวังไปทุกตอนทีเดียว ผมจะลองร้องตอนขึ้นต้นของเพลงเต่ากินผักกูด แล้วขอเรียนเชิญอาจารย์ติเลยครับ
- สมโรจน์ ถ้าดิฉันสงสัย ดิฉันก็จะถามนะคะ
- เจริญใจ เชิญค่ะ
- เอื้อพงศ์ (ร้องเพลงเต่ากินผักกูด เนื้อร้องวรรคเดียว) “ยามกินพ่อจะกินน้ำตาร่ำ.....”
- เจริญใจ เอ้า! ดิฉันจะบอกว่า คุณหมอร้องดีนะ แต่ว่าดิฉันว่า ควรจะต้องร้องอย่างนี้ (ร้อง เนื้อร้องวรรคเดียวกัน) อย่าเอื้อนให้มันยาวเกินไป ถ้ายาวเกินไป รู้สึกว่าจะไม่พอดี ต้อง (ร้องเอื้อนและร้องคำให้จบวรรค) อย่างนี้นะคะ มันจะต้องผ่านเสียง
- สมโรจน์ ค่ะ ผ่านเสียง หน้าตรงไหน เบาตรงไหน ผ่อนตรงไหน
- เจริญใจ ใช่ค่ะ ถ้าเผื่อว่าร้องออกไปให้เสียงเสมอ ๆ กันเท่านั้น มันก็อาศัยเพียงเสียงดี เพลงก็เป็นอย่างนั้น ๆ แหละ ไม่ใช่ความรู้สึก
- สมโรจน์ ทำให้ไม่มีชีวิต คนฟังก็ไม่รู้สึกซาบซึ้งไปตาม ผู้ร้องต้องใส่อารมณ์ลงไปตามคำร้อง จะทอดเสียงอย่างไร จะให้อ่อนนุ่มเรียกอารมณ์ผู้ฟังตรงไหน ใช่ไหมคะ
- เจริญใจ ค่ะ อย่างนี้อยู่ในหลักการ ในเทคนิคที่ปฏิบัติ ว่าจะต้องเรียงไปทุกตัวโน้ตให้ติดต่อกัน
- สมโรจน์ ผู้ร้องเรียกว่าต้องตีบทแตก ความตรงนั้นโศก ความตรงนี้สนุก นะคะ
- เจริญใจ ต้องรู้จักลักษณะสำคัญของเนื้อร้อง
- สมโรจน์ ค่ะ รู้จักความหมายของเนื้อร้อง อารมณ์ของเนื้อร้อง ดิฉันพอจะเข้าใจแล้ว แต่ก็ร้องไม่ได้
- เอื้อพงศ์ ผมร้องไปนิดเดียวนะครับ

- สมโรจน์ ค่ะ แต่อาจารย์ติเสียวยาวเทียว ดิฉันจับได้นะคะว่า คุณหมอร้องเพราะมาก แต่มาลงคำ
ว่า รำ เป็น รำม ไป อาจารย์เจริญใจลงเสียง รำ แล้วทอดเสียงเอื้อนออกไป นี่ต้อง
ขอโทษนะคะคุณหมอ
- เจริญใจ ไม่เป็นไรค่ะ แล้วคำว่า พ่อ อีก
- สมโรจน์ ค่ะ คำว่า พ่อ นั้น ร้องจับหัวใจจริง ๆ
- เจริญใจ คือ รู้สึกมองเห็นความงดงาม
- สมโรจน์ เกิดจินตนาการไกล พ่อมีคุณอย่างไร จากไปแล้วเป็นอย่างไร
- เจริญใจ ไม่ใช่ค่ะ คือ จินตนาการว่า คนรักนะ ในความรักควรจะทอดเสียงอย่างไร
- สมโรจน์ ใช่แล้วค่ะ หมายถึงคนที่รัก ดิฉันเข้าใจดีทีเดียวละค่ะ อาจารย์ร้องอย่างตีบทแตกจริง ๆ
- เอื้อพงศ์ เมื่อก็ผมเอื้อนยาวไปนิดหนึ่ง ที่จริงผมก็เคยเรียนมาแล้ว แต่จำไม่ได้ว่าตรงนั้นมันจะ
ต้องสั้นลงอีกนิดเท่านั้นเอง เห็นไหมครับทุกวินาทีทีเดียว
- สมโรจน์ ค่ะ ไม่ใช่ง่าย ๆ เลย
- เจริญใจ ค่ะ ไม่ใช่ง่ายเลย เพราะมันมีเยอะเหลือเกินในรายละเอียด
- เอื้อพงศ์ ถ้าเรารวบรวมหลักและวิธีที่ท่านจำคุณครูท่านวางไว้ แล้วมาลองแยกแยะดูแล้ว ก็
จะทำให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ผมจะลองพยายามสรุปเป็นข้อ ๆ แล้วเรียนเชิญอาจารย์เจริญใจ
สาธิตให้ฟังเป็นตอน ๆ ไปดีไหมครับ
- เจริญใจ เช่น.....
- เอื้อพงศ์ เช่นที่ผมรวบรวมไว้เป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ก็มี
- ข้อ ๑ เกี่ยวกับเรื่องการใช้เสียง
- ข้อ ๒ เกี่ยวกับการร้อง คือ การใช้คำร้อง เนื้อร้อง
- ข้อ ๓ การเอื้อน
- ข้อ ๔ จังหวะ
- ข้อ ๕ การหายใจ
- ข้อ ๖ การสร้างอารมณ์เพลง
- แล้วลองว่าเป็นข้อ ๆ เท่าที่เวลาจะทำได้ อย่างเกี่ยวกับเรื่องเสียง ก็ต้องวางระดับให้
เหมาะแก่เสียงสูงเสียงต่ำ ให้เหมาะกับสภาพเสียงของตัวเอง แล้วก็ให้ฟังได้ความชัดเจน
ทีละอันนะคะ พุดกันทีละอัน ถ้าระดับเสียงก็ลองเอาอันนี้ก่อน “โหมเฉลาเยวภา.....”
เขมรปี่แก้วน้อยนะคะ (ร้อง) “โหมเฉลาเยวภาอย่าเฉลียว พี่เคยเที่ยวเจนจิต.....”
(ร้องเสียงสูงมาก) ทีนี้ก็ต้องลงแล้วนะคะ ถ้าขึ้นสูงไปอีกก็ลำบาก (ร้องเสียงสูง)
เสียงจะยิ่งสูงขึ้นไปอีก
- สมโรจน์ เสียงก็จะหลงละ

- เจริญใจ** ค่ะ ต้องหลงละ เข้าที่บังคับแล้วว่า ถึงที่ควรจะลง ก็ต้องลงตรงนั้น บังคับให้ลงไปเลย คุณหมอบว่าไงอีก
- เอื้อพงศ์** นอกจากนี้ เสียงที่ใช้ ผมก็ถูกอาจารย์เจริญใจบังคับว่า ต้องใช้เสียงแท้ จะต้องเปล่งออกจากข้างในจริง ๆ ไม่ใช่ร้องหิว ๆ
- สมโรจน์** ไม่ใช่ร้องเพียงแค่จุก แค่ออ ใช้ไหมคะ
- เอื้อพงศ์** อาจารย์บังคับว่า ไม่ใช่เปล่งเสียงแผดออกมา จะต้องบังคับให้กลมกล่อม นุ่มนวลด้วยให้หนักให้เบา เหล่านี้
- เจริญใจ** เวลาที่ขึ้นสูงนะคะ จะต้องมีการบังคับเสียง คือให้ออกมาจากท้องเลย แล้วมันจะกลม ไม่ใช่มีแต่เสียงก็ร้องออกไปเต็มแรง ถ้าพ่อนออกมา ปั้นออกมา มันก็จะกลม ไม่แปริด
- สมโรจน์** ที่แปริดนั้น คงร้องแค่จุกออกมา ไม่ใช่ออกมาจากท้องนะคะ
- เจริญใจ** ต้องปั้นเสียงเป็นคะ นี่ก็คือวิธีการปั้นเสียง
- สมโรจน์** ค่ะ เข้าใจแล้ว
- เอื้อพงศ์** ที่นี้เราว่า ข้อ ๒ คำร้องนะครับ สำคัญมากอย่างที่อาจารย์พูดเมื่อสักครู่ว่า คำร้องแต่ละพยางค์ แต่ละประโยค ต้องฟังดูให้รู้ความหมาย ใจความถูกต้อง อย่างเพลงเชิดจีนนะครับ บางตอน เช่น “อย่าปรารมภ์.....”
- สมโรจน์** อ้อ “อย่าปรารมภ์เลยเจ้ามาซีม๊า”
- เจริญใจ** (ร้องเชิดจีน) “อย่าปรารมภ์เลยนะเจ้า.....” เราจะต้องนำคำว่า “อย่า” จากต่ำขึ้นไป เราจะไม่นำ (ร้องตัดเสียงคำ อย่า ให้ฟังเป็น ย่า) อย่า...ปรารมภ์...”
- สมโรจน์** กลายเป็น ย่า ไปแล้ว
- เจริญใจ** คำ กลายเป็น ย่า ดิฉันเคยถามลูกศิษย์ที่มาหัดร้องว่า ย่าใคร ย่าคน หรือ หย้าม๊า ที่เราตั้งใจร้องนะ แล้วก็อีกอันหนึ่ง ยกตัวอย่างง่าย ๆ เพลงแขกสาหร่าย
- สมโรจน์** เดี่ยวก่อนคะ “อย่าปรารมภ์ไปเลยเจ้ามาซีม๊า” เอาให้หมดก่อน อยากฟังคะ
- เจริญใจ** (ร้องให้จบวรรคนั้น) แค่นี้คะ ฉะนั้นจะต้องทำเสียง อย่า จากต่ำ ถ้าทำจากสูงมันจะเปลี่ยนความไปเลย
- สมโรจน์** ค่ะ ก็ต้อง อย่า เพราะไม้เอก เสียงเอก
- เจริญใจ** ค่ะ ต้อง อย่า...(ร้องให้เสียงเป็น อย่า) ไม่ใช่ ย่า...หรือคำว่า จี ก็ต้อง...(ร้องซี...) ไม่ใช่ร้องมาจากข้างบนนะคะ อย่างนั้นก็ฟังไม่เพราะ
- สมโรจน์** (หัวเราะ) ก็เป็น คี...ไปนะคะ เข้าใจแล้วคะ
- เจริญใจ** (หัวเราะ) ค่ะ อย่างนี้เป็นต้น แล้วก็อีกอันหนึ่ง หมอคงจะให้ยกตัวอย่างเสียเลย เอาแขกสาหร่ายนี่ละ สร้างเพลงว่า “ไอ้ผีเสื้อเหลืองอร่ามงามหนักหนา” ท่านแต่งไว้ออก

น่าเอ็นดูใช่ไหมคะ ถ้าเราร้องผิดไป ก็ะฟังแล้วตกใจ (ร้อง “ไอ้ผี.....” คำว่าผีร้องยาวให้สะดุ้ง) ผีเสียวเยียว เทียว เราต้องร้องรวมเข้ามา (ร้องใหม่ให้แยกคำ) “ไอ้ผีเสื้อ.....” คำว่าผีนี้ก็ต้องค่อย ๆ แซมวเสียวหน่อยแล้วรีบรวบให้มันใส่เสื้อเสียวเร็ว ๆ มันจะได้น่ารักไม่เงิ่นน่าเกลียด

เอื้อพงศ์

อาจารย์ร้องสุทธาการแสงชิครับ

เจริญใจ

คะ เนื้อที่ร้องทั่ว ๆ ไปก็ใช้เนื้อว่า “รากไม้จะต่างหมอนนอนอนาถ...” ตอนนี้เป็นเรื่องของเพลงโศกแล้วนะคะ

สมโรจน์

คะ จากขุนช้างขุนแผน

เจริญใจ

ถ้าเราร้องไม่ระวังก็จะไม่รัดกุม ถ้าไม่ระวังตัวทุกเสี้ยววินาทีก็จะขึ้นยั้ง (ร้องคำว่า รากยาว) “ราก.....ไม้” (หัวเราะ) เพราะฉะนั้นคุณพ่อจึงบังคับให้ร้องเร็ว ๆ (ร้อง) “รากไม้...” ให้คำมันติดตามกัน ร่วมคำกัน (ร้องต่อ) “รากไม้จะต่างหมอนนอนอนาถ...” มันก็ได้ความหมายดี เห็นไหมคะ ถ้าเราแยกรากออกจากคำว่า ไม้ ทุก ๆ ที่ความรู้สึกก็จะเสียไป คนฟังจะตกใจเปล่า ๆ อย่างนี้มีเยอะเยอะคะที่เป็นรายละเอียดของท่าน

เอื้อพงศ์

เรามาว่าข้อ ๓ การเอื้อนนะครับ จะเห็นว่าใช้คำเอื้อนมากมาย ใช้ว่า เออ, เฮอ, เกอ ทั้ง ออย่าง-ฮอนกฮูก-งอญ แล้วยัง อือ, ฮือ ก็มีไม่ทราบว่ามีหลักแนวทางอย่างไร บ้างครับ

เจริญใจ

อย่าง “เฮอ” นะคะ (ร้องเอื้อนคำ เออ, เฮอ) เราจะได้แอบหายใจนิดหนึ่งนะคะ จากการเปล่งตัว “เฮอ” ออกมาเบา ๆ อ่อน ๆ ก็จะได้ความหมายที่ใช้ได้ เช่น ถ้าดิฉันจะร้องสุดสงวนนะคะ (ร้องคำเอื้อนเพลงสุดสงวนเพื่อแสดงการใช้ เออ, เฮอ) เมื่อก่อนจะจบประโยคเอื้อนนั้น ตัวโน้ตสุดท้ายที่ตามติดมาต้องลงด้วย “เงย” เสียให้เรียบร้อย เพื่อเป็นการแบ่งกันระหว่างคำเอื้อนกับเนื้อร้องที่จะร้องต่อไปว่า “แม่เนื้อหอม” (ร้องคำ “แม่เนื้อหอม”) อย่างนี้ละคะ ตั้งแต่คำ เออ, เฮอ แล้วก็ยังมีส่วนอีกหลาย ๆ ตัวที่หมอเอื้อพงศ์อ้างมา ดิฉันจึงต้องบอกหมอเอื้อพงศ์ว่า ต้องทำทุก ๆ เสี้ยววินาทีอย่าง ที่หมอว่ามานั้นละ

สมโรจน์

ต้องระวังทุกคำตลอดเวลาร้องนะคะ

เอื้อพงศ์

ผมก็ได้สังเกตแล้วครับว่า ต้องรู้จักใช้เอื้อนก่อนขึ้นคำว่า “แม่เนื้อหอม” การเอื้อนก็มีหลักการถ้าใช้ให้ถูก จะเน้นให้คำว่า “หอม” นั้น หอมจริง ๆ

สมโรจน์

คะ กลืนหอมลอยมาในจินตนาการทีเดียวละ

เจริญใจ

ต้องตั้งต้นประโยคเอื้อนก่อนนิดหน่อยคะ (ร้องเพลงสุดสงวน วรรค “แม่เนื้อหอม” ให้จบวรรคอย่างนี้ละคะ ต้อง หอม จริง ๆ

สมโรจน์

เจริญใจ

สมโรจน์

ได้กลืนน้ำอบไทยจากเนื้อหอมลอยมาเลย

ต้องผ่อนเสียงตามวิธีของคุณพ่อไงล่ะคะ

เสียตายจริง ไม่มีเวลาพอจะให้เปิดเพลงแขกพราหมณ์ ที่คุณหมอเอื้อพงศ์ร้องไว้ในบทเพลงชุดเอกลักษณ์ไทย ซึ่งคณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย จัดทำขึ้น เพราะคงไม่ทันเวลา แต่อย่างไรก็ตาม ขอเปิดเพลงทองย่อน ในแถบเสียงชุดนี้ในตอนท้ายสักหน่อยนะคะ เวลาที่เหลือเพียง ๒-๓ นาที เท่านั้น

เอื้อพงศ์

เอาไว้โอกาสหน้าเถิดครับ

สมโรจน์

คะ ไว้โอกาสหน้า เสียตายนะคะ เพราะยังมีเรื่องพูดอีกมากแต่เวลาไม่พอเสียแล้วแค่นี้ก็ได้เนื้อได้หนังมากแล้วค่ะ ดิฉันเข้าใจขึ้นอีกตั้งเยอะแยะ ตอนนี้ขอท่านผู้ฟังได้ฟังเพลงทองย่อนของอาจารย์เจริญใจค่ะ อาจมีคนตรีรับไฟเพราะด้วย

(เปิดเพลงทองย่อน ในแถบบันทึกเสียงเพลงชุดเอกลักษณ์ไทย ของคณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยให้พอดีกับเวลาที่หมดลง

เนื้อร้องมีว่า

ลูกรัก

จงดูเยี่ยงพยัคฆ์โคร่งใหญ่

ถึงร้ายกาจอาจหาญปานใด

ก็มีได้ทำร้ายแก่ลูกเมีย).

จบรายการ

เพลง "ความเป็นไทย"

คณะกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เสนอ

รายการ “อยู่อย่างไทย”

เรื่อง “การพัฒนาการร้องเพลงไทย” ครั้งที่ ๒

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๗ เวลา ๗.๓๐-๘.๐๐ น.

ผู้จัดรายการและถอดแถบบันทึกเสียง
วิทยากร

ผู้ร่วมรายการ
ฝ่ายเทคนิคของรายการ

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
เจริญใจ สุนทรวาที
นายแพทย์ เอื้อพงศ์ จตุรธำรง
ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
วิบูลย์ ทัศนิตานนท์

สมโรจน์

สวัสดีค่ะ อาจารย์เจริญใจ และคุณหมอเอื้องพงศ์ วันนี้ได้มาพบกันอีก ดิฉันดีใจที่ได้พบ เพราะมีคนมาทวงว่า อยากจะฟังอีกค่ะ บังเอิญเรายังพูดค้างกันอยู่ไม่จบ คิดว่าว่าง ๆ วันใดวันหนึ่งจะมาพูดกัน แต่แล้วเห็นว่าคุณหมอเอื้องพงศ์ก็จะไปเมืองนอกเสียแล้ว ก็เลยต้องรีบขอเชิญตัวมาพูด คราวที่แล้วดิฉันเข้าใจว่า ตัวอย่างของการแยกคำในเวลา ร้องยังค้างอยู่นะคะ อยากได้ตัวอย่างที่ท่านผู้ฟังได้เห็นถนัดหน่อย ว่าถ้าร้องแยกคำ แล้ว จะทำให้เนื้อร้องเสียไปอย่างไร แม้แต่เพลงทำนองก็จะเสียไปอย่างไร อาจารย์เจริญใจจะลองสาธิตสักหน่อยได้ไหมคะ

เจริญใจ

ค่ะ และก็ขอโอกาสกราบขอบพระคุณท่านผู้หญิง เพราะดิฉันก็ได้รับโทรศัพท์หลังจากพูดกันครั้งที่แล้ว ที่นี้เมื่อเรายังพูดค้างอยู่นะคะ ขอเชิญคุณหมอเอื้องพงศ์พูดต่อ แล้วดิฉันจะทำตัวอย่าง

เอื้องพงศ์

ขอบพระคุณมากครับ ครั้งที่แล้วเราได้พูดกันมาถึงรายละเอียดของการขับร้องเพลงไทยที่ท่านเจ้าคุณครู คือ พระยาเสนาะดุริยางค์ได้วางไว้ คราวนั้นพูดไปได้ ๒-๓ ข้อ นะครับ คือเรื่องการเปล่งเสียง หรือการใช้เสียงในการขับร้องข้อหนึ่ง อีกข้อหนึ่งก็ เรื่องการเอื้อน ที่พูดค้างไว้นิดหนึ่งเป็นเรื่องการใช้น้ำเสียง การใช้น้ำเสียงนี้ท่านวางหลักเกณฑ์ไว้ว่า เสียงที่เปล่งออกมาแต่ละพยางค์ หรือแต่ละประโยคนั้น จะต้องได้ใจความถูกต้อง ที่เรากุยกั๊กครั้งก่อน ก็ให้ระวังเกี่ยวกับเรื่องวรรณยุกต์ เช่น คำว่า อย่า ก็อย่าให้ฟังเป็น ย่า อยากขอเรียนเชิญอาจารย์เจริญใจ ยกตัวอย่างเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เจริญใจ

ค่ะ เช่นตัวอย่าง เชิดจีน “อย่าปรารมภ์ไปเลยเจ้ามาซีม๊า” ก็ร้องไปเลย (ร้อง) ไม่ควรจะทำเสียงเป็น (ร้องคำว่า อย่า เป็น ย่า) ย่า, หย้า อย่างนี้ไม่สมควร สำคัญนัก อันที่ ๒ เนื้อร้องว่า “วันทองสองมือประนมมัน พรันพรันกลัวม๊าไม่เข้าใกล้ พี่สีหมอกของน้องอย่าจงภัย จะขอขี่พี่ไปทั้งผัวเมีย” ดิฉันจะทำให้ฟัง (ร้องให้เสียง ขี้ ถูกต้องตามวรรณยุกต์) ให้เสียงชัดเจน ไม่ควรทำเสียง (ร้องให้เสียง ขี้ เป็น คี) อย่างนี้ไม่ควร ทำให้เสียความ ดังนั้นคนร้องจึงควรอ่านหนังสือให้ถูก แล้วควรฟังเสียงตัวเองด้วยว่า เราพูดอะไรออกไป

สมโรจน์

มันไปซ้ำกับคำที่มันไม่น่าฟังใช่ไหมคะ

เจริญใจ

ใช่ค่ะ

สมโรจน์

ร้อง ขี้ เป็น คี ก็ไม่ได้เรื่องละ

เอื้องพงศ์

หมดเรื่องวรรณยุกต์แล้วนะครับ ที่นี้เป็นเรื่องการเน้นคำ ถ้าเราเน้นไม่ถูก ก็จะทำให้เสียความหมาย หรือฟังดูน่าเกลียดไป ขอเชิญอาจารย์ยกตัวอย่างเพลง สุทธาภรณ์แสง นิดหนึ่งครับ

เจริญใจ

ค่ะ เนื้อบทร้องนี้ทราบกันทั่วไปในหมู่นักร้องนักดนตรีนะคะ “รากไม้จะต่างหมอน

นอนอนาถ ดาวดาดจะต่างได้นำใจหาย” ขึ้นต้นเนื้อนี้สำคัญมาก จะต้องรีบร้องว่า (ร้อง ราก กับไม่ให้ติด ไม่ห่างเกินไป) นะคะ ไม่ควร (ร้อง แยกคำ ราก ยาวมาก) อย่างนี้ ราก ยาวเกินไป ควรจะรีบเอา ไม้ เข้ามาใกล้ ๆ เสีย

เอื้อพงศ์

ถ้าเน้นคำไม่ดีก็ฟังน่าเกลียดนะครับ

สมโรจน์

คะ ทำนองก็เสีย เนื้อร้องก็เสีย

เอื้อพงศ์

นอกจากนี้การที่เราเปล่งคำร้องออกมาแต่ละพยางค์ ท่านยังมีเทคนิคอีกอย่างหนึ่ง คือให้เราลองพิจารณาแยกแยะพยางค์แต่ละพยางค์นั้น ว่าจะสามารถแยกออกได้เป็นสัดส่วน แต่ละพยางค์อาจเป็น ๒ ส่วนบ้าง ๓ ส่วนบ้าง แต่ละส่วนนั้นจะต้องร้องให้ ๑. ให้ถูกระดับเสียง ๒. แต่ละส่วนให้มีความสั้นยาวพอเหมาะ เช่น ส่วนที่หนึ่งจะสั้น ส่วนที่ ๒ จะยาว อย่างไหนจะพอเหมาะ แล้วอีกอย่างหนึ่งก็คือ ส่วนไหนจะหนัก ส่วนไหนจะเบา ทั้งนี้ก็เพื่อทำคำนั้นให้ได้ความลึกซึ้งขึ้นกินใจขึ้นครับ

เจริญใจ

ทีนี้ละเอียดนะคะ ตัวอย่าง ก็ขอร้องส่วนหน้ามาเสียหน่อยเพื่อติดต่อกัน (ร้อง “เสียดาย เอ๋ยเคยพลอดอยู่กอดกก ไอ้อกเยือกเย็น...”) ตรงนี้นะคะ เยือกเย็น นี่แหละคะที่คุณหมอบอกจะต้องแบ่งส่วนสัดวางระดับเสียง ส่วนไหนสั้น ส่วนไหนยาว ให้ถูกได้ความรู้สึก เยือกเย็นขึ้นมาทีเดียว

สมโรจน์

แล้วมันจะได้ร่วมกัน (ร้อง “เห็นแต่หมอน”) ก็จะทำให้คร่ำครวญขึ้น

เจริญใจ

เอื้อพงศ์

คำว่า “เยือก” นะครับ อาจารย์ร้องแบ่งออกเป็นสามส่วน (ร้องแบ่ง เยือก ออกได้ ๓ ส่วน ไซ้ไหมครับ

เจริญใจ

ใช่คะ ถ้าแบ่งส่วนหน้าของ “เยือก” ยาวเกินไปก็น่าเกลียด ส่วนหน้านั้นกระทบนิดเดียว (ร้อง “เยือก” ส่วนหน้าไม่เต็มคำ แล้วทำเสียงอีก ๒ ส่วน ลงให้เต็มคำ “เยือก”)

สมโรจน์

ตรงนี้เป็นเทคนิคที่ละเอียดมากทีเดียว

เจริญใจ

คะ อย่างนี้ต่างประเทศเขาคงมีวิธีละเอียดอย่างนี้เหมือนกันนะคะ

สมโรจน์

เขามีแน่คะ เขาถึงร้องอย่างให้ความรู้สึกดี

เจริญใจ

แต่ของเราไม่ทราบกันเอง จึงไม่รู้ว่าแบ่งส่วนเสียงออกไปอย่างไรดี บางทีก็ เยือก (ทำเสียงสูง) มากไป

สมโรจน์

มันแบ่งด้วยเครื่องดนตรียังได้นะคะ แต่เสียงคน ๆ เดียวร้องนี่แบ่งให้ได้ความรู้สึกยากมาก เป็นเทคนิคแท้ ๆ

เจริญใจ

แล้วมีหรือเปล่า คุณหมอ

เอื้อพงศ์

ก็มีอีก เรื่องคำร้องนี้ต้องแบ่งให้ถูกต้องตามวรรค แล้วใช้เทคนิคเน้นให้ได้ความในแต่ละพยางค์ของคำ ต่อไปก็เรื่องการหายใจระหว่างกำลังร้องครับ ท่านวางไว้เลยว่าควร จะหายใจตรงไหน เมื่อไร อันนี้ขอเรียนเชิญอาจารย์อธิบายเพิ่มเติมหน่อยครับ

เจริญใจ

คะ ดิฉันจะลองร้องเพลงเขมรโพธิสัตว์นะคะ มีคำว่า “ไอ้พ่อพลาย” เราก็จะร้องว่า “ไอ้พ่อพลาย” เราจะไม่ร้องว่า ไอ้พ่อ-พลาย นะคะ มันห่างไป (ร้อง ไอ้พ่อพลาย สายสวาสดีของพิมเอ้ย) อย่างนี้คะ

สมโรจน์

แหม! ยากฟังตลอดเพลงจริง ๆ

เจริญใจ

คะ ดิฉันจะแบ่งออกไป ตรงที่หายใจ ส่วนที่แบ่งนี้ก็เพื่อช้อนรอยต่อ ไม่ให้คนฟังเหนื่อย แล้วไม่ให้ความที่ต่อเนื่องขาดไป หรือเพื่อแทรกทีละนิด ๆ บางแห่ง เพื่อคนร้องที่มีลมหายใจสั้น จะได้มีช่องหายใจสักนิดหนึ่ง ให้ยาวต่อไปจนถึงจุดที่เราต้องการ จึงจะได้อารมณ์ของเพลง ถ้าเมื่อเราร้องไปนึกเหนื่อยตรงไหน ก็หายใจแฉกออกไปตรงนั้น มันก็ไม่ต่อเนื่องกันสนิท จะไม่ได้อารมณ์

สมโรจน์

นี่ละคะ อยากเรียนว่า นอกจากอาจารย์จะได้มีช่องหยุดลมหายใจแล้วคนฟังก็ได้อาศัยหยุดหายใจไปด้วย หรือพลอยหายใจตรงไหนไปด้วย ไม่งั้นคนฟังหายใจไม่ออก ที่อาจารย์ร้องเมื่อกี้เนี่ย ผมลองนับดู อาจารย์หยุดหายใจไป ๗ ครั้ง เราก็จะฟังรี้นหู ไม่รู้สึกเหนื่อยไปด้วย อาจารย์มีจุดที่หายใจตรงนั้นบ้าง ตรงนี้บ้าง ผมเคยลองร้องตามอาจารย์ แต่ก็ไม่ได้จำไว้ว่าตรงนี้ต้องหายใจ บางครั้งไปหายใจขึ้นมาก่อน ปรากฏว่าร้องยังไม่จบประโยคของเอื้อน ก็หมดลมแล้ว ต้องรีบหายที่หายใจอย่างฉุกฉะลุก คนฟังก็ได้อาศัยรีบหายใจไปด้วย

เอื้อพงศ์

ดิฉันมีจุดที่จะหายใจได้แน่นอนที่สุด ตามที่ท่านวางไว้ และท่านยังแทรกจุดที่หายใจได้เล็ก ๆ น้อย ๆ อีก เช่น (ร้อง เอื้อนทำนองเขมรโพธิสัตว์ ตอนท้ายประโยคแรก) แล้วจะได้ยาวไปจนถึงจุดที่ต้องการ

สมโรจน์

เจริญใจ

คุณหมอรูณาให้หลักเกณฑ์มาอีกซิคะ

เอื้อพงศ์

ต่อไปเป็นเรื่อง จังหวะ ครับ การขับร้องเพลง หรือการเล่นดนตรีก็ตาม ถ้าใครไม่รู้จักจังหวะ ผมก็ว่าอย่าเล่นเลยจะดีกว่า สำหรับการร้องให้ตรงจังหวะก็คงไม่ใช่เรื่องยาก นักสำหรับนักร้องหรือนักดนตรี

สมโรจน์

เอื้อพงศ์

ก็มีฉิ่งบอกอยู่

ครับ แต่มันก็มีเทคนิคเพิ่มเติมอยู่อีก คือควรมีบางแห่งที่ควรจจะร้องหลบจังหวะไปบ้าง ให้จังหวะตกไปบ้าง หรือร้องให้ย่อยจังหวะ คือ ตกที่หลังจังหวะ เพื่อความคมคาย หรือความเก๋ หรือช่วยให้ความหมายของคำตรงนั้นกระชับขึ้น ถูกต้องขึ้น ขอเรียนเชิญอาจารย์ยกตัวอย่างครับ

เจริญใจ

คะ เอาเพลงง่าย ๆ นะคะ เพลงแขกสาหร่าย บทร้องว่า “ถ้าแม้นไม่เกรงใจบิดาเจ้าจะลักองค์นางเยาว์.....(ร้องคำห่างกัน) นี่ก็ฟังเยิ่นเย้อไปหน่อย ต้องร้องอย่างนี้ (ร้อง แบ่งจะลักองค์-นางเยาว์ให้ใกล้กัน) อย่างนี้คำก็ได้ใกล้ชิดกัน คือ นง กับ เยาว์ เป็น

นางเยาว์ และมีอีกอันหนึ่งที่มีความหมาย หวาน งาม ลึกซึ้ง เช่น เพลงสุดสงวน (ร้องเสียงยัด ๆ เฉย ไม่ให้อารมณ์ “ถ้าพี่ลวงน้อง...”) อย่างนั้นมันก็เฉย ๆ ไป ท่านบอกว่าให้ร้องอย่างนี้ (ร้อง “ถ้าพี่ลวงน้องให้หมองสัถย์” ทอดเสียง คำ ลวง ให้หวานซึ่ง) อย่างนี้จะหวานงามกว่า

สมโรจน์

เอื้อพงศ์

เจริญใจ

หวานมาก น้องเชื่อเลย

ยังมีอีกข้อหนึ่งที่อาจารย์สอนไว้ คือ เพลงทะยอย อาจารย์บอกว่า ควรมีการทิ้ง หรือ หนีจังหวะ เพื่อให้เกิดความหมาย เกิดอารมณ์เพลงขึ้นมานั้น คืออย่างไรครับ
คะ คือทะยอยนี้เป็นเพลงลาด้วยอาลัย ในรูปเพลงของดนตรี มันก็ต้องโยนให้เป็นสำเนียงเศร้า จึงต้องร้องให้คร่ำครวญหน่อย ให้สมความหมายของเพลง ดิฉันจึงอยากอธิบายว่า เช่นท่อนสอง การครวญของทะยอยนอก ลองฟังตัวอย่างนะคะ (เปิดเพลงทะยอยนอกจากแถบเสียงมีเสียงหน้าทับประกอบ เสียงร้องเอื้อนยาว ปล่อยจังหวะลอย) นี่ละคะ ท่านผู้ฟังจะสังเกตว่าเสียงร้องจะไม่อยู่ในความควบคุมของจังหวะ เราปล่อยให้ลอย เพราะการครวญไม่ควรให้จังหวะบังคับ จึงครวญทิ้งจังหวะไปได้ ถ้ามีรักษาจังหวะ เสียงร้องจะตึงเครียดมาก ปล่อยให้จังหวะลอย แล้วก็ขึ้นเนื้อเพลงไปเลย ถ้าไม่ใช้วิธีร้องครวญปล่อยจังหวะลอยไป แล้วขึ้นเนื้อเพลง “ขอฝากขุนช้างด้วย...” ก็จะไม่ให้ความหมายเต็มอารมณ์ มั้วระวังจังหวะฉิ่ง-ฉับอยู่ ก็ไม่ได้อารมณ์ การร้องครวญอย่างนี้ไม่ได้บังคับว่า ก็จังหวะ เราก็ปล่อยจังหวะลอยไปได้ เพื่ออารมณ์ของเพลงจะได้เกิดสมความหมายของเนื้อร้อง

เอื้อพงศ์

อีกข้อหนึ่งนะครับ คือ การสร้างอารมณ์เพลง ผมขอยกบทความที่อาจารย์เขียนไว้ในหนังสือดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ ๑๔ มาอ่านนิดหนึ่งนะครับ

“...การใส่อารมณ์ต่าง ๆ ให้รู้สึก ว่า ตรงนี้เศร้า ตรงนี้หวาน ตรงนี้รักโศก หรือตัดพ้อต่อว่า หรือน้อยใจ ดีใจ เสียใจ อะไรเหล่านี้ ไม่ใช่จะใส่ง่าย ๆ เช่น ทำหน้าตา ทำทาง สัมผัสเสียงให้เศร้า ๆ เครือ ๆ เบา ๆ ก็จะกลายเป็นว่า ใส่อารมณ์แล้ว เพลงไทยเราไม่ใช่อย่างนั้น เพลงไทยจะใส่อารมณ์ได้ดีก็ต้องอาศัยเทคนิคต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด เช่น การเน้น การเอื้อน การเว้น หรือว่าการลักจังหวะ การเปล่งเสียงแท้ เสียงอาศัย การประคับประคองควบคุมเสียง ผ่อนเสียง เหล่านี้ให้เหมาะให้ควร การที่จะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ที่เราต้องการได้นั้น จะต้องพิจารณา จัด ผูก จำให้ได้แต่ละที่ แต่ละแห่งว่าจะใช้เทคนิคอะไรบ้าง ดังนั้นไม่ใช่จะมาทำหน้าตา สัมผัสเสียง ประกอบอารมณ์ได้ง่าย ๆ ต้องใช้ทั้งความรู้ การพิจารณา และปฏิบัติให้ได้ตามที่วางไว้จริง ๆ จึงจะสร้างอารมณ์ขึ้นมาได้”

นี่ก็เป็นข้อความที่อาจารย์เขียนเอาไว้ครับ

สมโรจน์
เอื้อพงศ์
เจริญใจ

ไม่ใช่ละครนะคะ จะได้แสดงด้วยสีหน้า
ครับ ที่นี้อาจารย์โปรดอธิบายเพิ่มเติม
ขอเพิ่มเติมนิดหน่อยว่า จากที่คุณหมอได้อ่านให้ท่านผู้ฟังแล้ว ก็ควรร้องด้วยความ
ประณีตบรรจงทุกทีไปแต่ละวรรค แต่ละเพลงก็จะได้อารมณ์เพลงที่งดงามตาม
ไปด้วย และอยากขอเตือนไว้นิดหนึ่งว่า การเลือกใช้เทคนิคต่าง ๆ นี้จะต้องใช้ความ
พิจารณาเลือกใช้ให้ถูกที่ มิใช่มีแล้วใช้รู้งังไปหมด เหมือนดังแต่ก่อนท่านพูดกันว่า ใส่
สายสร้อยให้เต็มมือ แหวนทั้งสิบนิ้ว มันก็เกินไป แต่เดี๋ยวนี้หาใส่กันเยอะเต็มไปหมด
นั่นก็ใส่กันเล่นสวย ๆ ไปเท่านั้น แต่สำหรับศิลปะไม่ใช่อย่างนั้น มันต้องถูกที่ ต้องคิด
วางให้ถูกจึงจะงาม คุณหมอมืออะไรอีกไหมคะ

เอื้อพงศ์
สมโรจน์

ก็คงไม่มีอะไรอีกละครับ
ก็คงหมดเวลาแล้วค่ะ เสียตายจริง ๆ แต่วันนี้ก็ได้ฟังเสียงอาจารย์เจริญใจร้องเป็นตัว
อย่างดีมากทีเดียว หวังว่าท่านผู้ฟังคงพอใจนะคะ คิดว่าต่อไปเมื่อคุณหมอเอื้อพงศ์กลับ
มาจากเมืองนอก แล้วก็คงได้มาคุยกันใหม่ เพราะยังมีอีกมากมายเหลือเกินสำหรับวิธี
ร้องเพลงให้เพราะไม่ต้องถึงขนาดอาจารย์เจริญใจหรอกค่ะ เพียงแต่ให้ถูกต้องตาม
หลักและวิธีการร้องก็พอแล้ว อยากจะให้ท่านผู้ฟังได้ฟังเพลง “แขกพราหมณ์” ที่คุณ
หมอเอื้อพงศ์ร้องสักหน่อย ก็เกรงจะไม่มีเวลาพอเสียแล้ว จบลงด้วยเพลง
แขกพราหมณ์ก็แล้วกัน ขอขอบคุณค่ะ

เอื้อพงศ์
เจริญใจ

สวัสดีครับ
สวัสดีค่ะ

เปิดเพลงแขกพราหมณ์ นายแพทย์เอื้อพงศ์ จตุรธารง ร้องส่ง เนื้อเพลงจาก
พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๕ เรื่อง “เงาะป่า”

จบรายการ

เพลง “ความเป็นไทย”

